



Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были отданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как минимум о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

### **Правила использования**

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.  
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.  
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.  
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.  
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

### **О программе Поиск книг Google**

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

### **Usage guidelines**

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

### **About Google Book Search**

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

# NOVVM HERBARIVM

S I V E

## M E T H O D V S

COGNOSCENDORVM OMNIVM

simplicium, non solum purgantium, sed quoq;  
astringentium, & variantium.

OPVS EXACTVM AB AVCTORIBVS OMNIBVS,  
*quos in re herbaria ad hunc usque diem scripserunt, & in  
unum volumen redactum, ad studiosorum  
commoditatem.*

CVM INDICE COPIOSO.

*Bartholomeus Maranta author*



V E N E T I I S .

M D L X X I .

BIBLIOTHECA  
REGIA  
MONACENSIS.



# IOANNI VINCENTIO PINELLO

GENERE, ET DOCTRINA

CLARISSIMO

BARTHOLOMEVS MARANTA

VENVSINVS MEDICVS.



**F**GISTI mecū superiore anno IOANNES VINCENTI doctissime, vt quos libros de ratione cognoscēdorū simplicium paucis ante mensibus, tuo hortatu absolueram; eos in aspectū, lucemq; proferrē. Quod quidē opus cum ego satis perspectum haberem, quā esset planē rude, minimeq; elaboratum, restiti fateor voluntati tuæ; cui alioqui fuerat libenter obsequēdum; cum præsertim tuam ego au-

toritatē nulla in re defugere soleam. Sed cum videam te, siue iudicio, quo, si quis alius, maxime polles; siue, quod magis crediderim, amore, quo me, pro tua humanitate, singulariter diligis, adductum; vt non solum in ea sententia firmiter persistas sed etiam me quotidie magis ac magis ad id faciēdum impellas decreui tandem aliquando tuæ morem gerere voluntati; volēs vt opus ipsūm periclitetur potius, quā incredibilis meus erga; te amor, atque obseruantia in suspitionem adducatur. Sed & tu vnus occurristi, sub cuius patrociniō lucubrationes hæc meas in publicum emitterem; quando vnus ex omnibus es, qui illis tantum tribuis, quantum ego ingenio tribui meo posse nunquā putavi. Te vnum etiam habeo, qui tanquam medicæ materiæ peritissimus, libellum ipsum tueri non solum possis; sed, quæ tua est benignitas, velis etiam, & cupias. Huc accedit, quod bonam partem eorum, quæ in eo continentur, in tuis hortulis obseruauimus; in quibus quam plurimas plantas ex varijs remotisq; regionibus, magno illas quidem impendio aduectas, perpulchre alis; de quibus sæpe etiam inter nos commentati sumus innumeras

meras admirabilesq; naturæ varietates, magnacū admiratione  
pensitantes. Ex quo vera ( si qua tamen fuerint, quæ nouita-  
tem aliquam in medium afferre videantur) esse omnia, quæ  
in hunc librum congeffimus, firmum testimonium dare potes.  
Et denique ratio ipsa requirere videtur, vt quem eius liabuerim  
perficiendū, ædendiq; suaforem; eundem contra obtrectatores  
habeam defensore. Neque vero tantum ei tribuere ausim, vt  
ab eius lectione aliquam eruditioni tuæ accessionem fieri posse  
existimem. Nam & si in grauioribus studijs fueris à teneris vsq;  
annis versatus; in primisq; in iuris prudentia, atq; in re tam phi-  
losophica quàm mathematica, in quibus ita excellis, vt nulli eo-  
rum, qui sese in ijs iactant, concedas; medicam tamen materiam  
ita perfecte calles, vt omne studium in hac vna scientia con-  
sumpsisse videaris. Hoc vero eo magis mirum est, quòd non mi-  
nus in græcarum literarum latinæq; eloquentiæ, & poeticarum  
rerum studijs præstas. Adde & optimos integrosq; mores; qui-  
bus omnibus te, nobilissimamq; familiam tuam ita exornas, vt  
pater tuus Cosmus probæ vitæ, sanctæque religionis vnicum  
exemplar, hoc vno in primis se felicem prædicet; ac iucundam  
se agere senectutem testetur; nihilq; non sibi de te magnum,  
quòd prudentem virum sperare deceat, promittat. Accipies igitur  
paruum hoc opusculum. quòd si tale sit, quale illud esse exi-  
stimas; non verebor audacius dicere studiosis iuuenibus magno  
vltui futurum. Qualecunq; tamen, perpetuum erit nostræ erga  
te obseruantia pignus ac monumentum Mihi certe ansam præ-  
bebit maiora posthac excudendi; quæ sub tuis etiam auspicijs,  
in lucem prodibunt. Nam cum me tibi totum iam pridem dica-  
uerim, mea omnia tibi promissa, ac consecrata sunt necesse  
est. Vale.

G A B R I E L I F A L L O P P I O  
M V T I N E N S I M E D I C O  
B A R T H O L O M E V S M A R A N T A  
V E N V S I N V S .



*V*M in Dioscoridis libros lucubrations aliquot meditari  
aggrederer; idque hortatu Luca Ghini præceptoris mei;  
essetq; mens id solum persequi, quod ab alijs, qui eandem  
rem tractarunt, uel prætermisum, uel minus clare, aut  
uere declaratum intelligerem; cumq; uiderem partem il-  
lam, quæ ad cognitionem medicamentorum pertinet, diffu-  
se atque uberrime ab alijs multis esse pertractatam: cognoui id tantum mihi  
exponendum relinqui, quod ad facultatum declarationem faceret. Et ne om-  
nino ab ipsa cognitione abstinere, methodum quandam præmittere decre-  
ueram, qua singula medicamenta certa ratione inueniri, & iudicari possent.  
Eam mihi exequenti ecce renunciat de acerbissimo obitu Luca Ghini; à quo  
cum multam opem in hoc meo labore expectarem, omni illius perficiendi spe  
desitutus, non solum intermittendum, sed penitus etiam relinquendum exi-  
stimauit; satis me facturum ratus, si dum uiuerem, tam chari capitis iactu-  
ram deplorare satis possem. Sed ab ea me sententia deduxit tandem Ioannes  
Vincentius Pinellus; qui dum me hortatur, rogat, increpat; tantum apud me  
hominis ualuit auctoritas, ut uelim nolim ad desperatum opus redierim. Itaq;  
nix tribus absolutis, quos de ratione cognoscendorum medicaminum methodo  
conscripseram, libris, suadet, ut haudquaquam extrema commentariorum  
manu expectata (quippe qui ne biennio quidem absolui possint) in lucem illos  
aderem. etenim tractatio ipsa tum Dioscoridis libris adiuncta, tum seorsum  
ab illis legi æque potest; cuius utilitate (si modo aliqua sit) per tam longum  
temporis spatium studiosos defraudandos non esse operæpretium iudicauit.  
Sed cum illi nihil negare auderem, in hoc præcipue eius uoluntati obtempe-  
randum mihi fuit; eo tamen consilio, ut quam in Luca Ghini morte iacturam  
fecissem, eam tu mihi mi Gabriel pro tua humanitate reficeres. etenim te, cum  
à Ghino discessi, proximum habui, quem & maximi semper fecerim; & cui  
bonam magnamq; partē huiusce, si qua in me est, cognitionis acceptam referre  
& uolo, & debeo. Mitto igitur ad te librum non tam uidendum, quam emen-  
dandum: ac quanuis non me lateat, quam sis non solum in publico legendi mu-  
nere, sed etiam in curandis ægris occupatus; confido tamen (quæ tua in me  
semper fuit benignitas) id ipsum quod datur ocij, libenter te in nostris lucu-  
brationibus emaculandis collocaturum. quarum errata si tot ac talia fuerint,

ut non lituris, sed spongia indigeant, quæso in ignem potius mittas, quam excen-  
dendas cures. Nam cum opus ipsum Ioanui Vincentio (quando is mihi suator,  
& auctor, perficiendi, ædendiq; illius extiterit) dicare constituerim; ita in  
apertum proferatur necesse est; ut merito illi nuncupatum esse uideatur. Est  
enim iuuenis præter antiquam generis nobilitatem, & græcis, & latinis lite-  
ris impense eruditus; & cum liberalium artium ferè omnium cognitionem  
profiteatur, tum in hac ipsa de simplicibus medicamentis scientia plurimum  
excellit: in primisq; in expendendis doctissimorum virorum sententijs acri-  
pollet iudicio, quod & tuto ipse fatebere, cum illum intus & in cute (ut di-  
citur) noveris. Paucis enim post mensibus Patavium studiorum causa se re-  
cipiet. Effice igitur ut ipsius operis, tuo gravissimo iudicio perpensi, tuaque  
lima emendati, & me, & illum penitere non possit. Vale. Napoli Kal.  
Iul. M D LVIII.

GABRIEL FALLOPPIVS MEDICVS  
 MVTINENSIS BARTHOLOMEO  
 MARANTAE MEDICO  
 VENVSINO S.



**I**BRVM hunc tuum de methodo cognoscendorum simplicium medicamentorum, quem ad te remitto, ea cum animi voluptate perlegi, quam hominis mihi in primis cari labor eruditissimus afferre potuit, ac debuit: quoniam in eo multa doces, quæ ad inuestigandas cum ratione plantas, ceteraq; omnia simplicia medicamenta valent: atq; inter cetera disciplinam tradis, quoniam pacto, & legi debeat, atque intelligi possit Theophrastus, Dioscorides, Galenus, ac ceteri denique cum plures, qui de materia medica conscripserunt: præterea quibus rationibus cognoscamus an verum sit medicamentum quod in manibus habemus, atque vnde accipienda sint notæ, quæ ad veram illius cognitionem nos ducant. quæ item veri speciei ducti nonnulli præclarissimi alioquin viri in cognoscendis simplicibus medicamentis lapsi sint. ad hæc vero addis quo modo errores præcauere liceat, ac si quando variæ in eodem medicamento circa ipsius cognitionem sint opiniones. doces nihil minus quæ ex his vera sit, quæ ue explodenda, idque vniuersalibus quibusdam regulis in ordinem reductis scite admodum facis: declaras obiter omnia ferè, quæ ob difficultatem, Theophrasti, Dioscoridis, Plinij aliorumq; veterum lectionem retardare possunt. insunt etiam in eo non pauca digressiones, quæ ad particularium quorundam simplicium cognitionem spectant, in quibus multæ sunt tuæ priuatim sententiæ, quæ tametsi cum alijs scriptoribus non conueniant, firmis tamen rationibus eas veriores esse comprobas. detegis & in his aliquot plantarum genera nemini adhuc, quod sciam, ex ijs qui ante te scripsere cognita, quæ tua opera, ac summo labore inuenta in hoc doctissimo libro aptis locis inseruntur. multa hic disputas de proprijs nominibus, & homonymis, & quo modo eorum ope liceat ignota venari simplicia medicamenta. atq; vti non leuem vtilitatem ad ea dignoscenda afferant nomina hæc spuria aperis. Multas plantas quas haudquaquam descriptas reliquit Dioscorides ex eodemmet Dioscoride describis, sicuti & imperfectas, mancas, concisasq; delineationes alijs notis locupletiores reddis. defendis Dioscoridem ab obtrectatoribus. disputas multa de locorum, regionumq; varietate. Multa de plantarum natura, generibus, magnitudine, etate & cultu, deque illarum partibus, in quibus nihil quod ad situm, numerum ue aut magnitudinem, aut colorem, aut saporem pertineat, prætermittis. quin etiam illarum diurnitatem, postquam exaruerint adscribis. restituis multa Dioscoridis loca, quæ

falsam illius historiam reddunt : quo pacto liceat perfecta stirpium facultate certa quod eademmet sint elicere argumenta doces. vbi multa includis ex medicinae penetrabilibus de prompta, atque inter alia loqueris de simplicium medicamentorum temperamentis, facultatibus, gradu, preparatione, defectu, exhibendaq; quantitate, & modo; alijsque id genus quamplurimis. de corporum praeterea natura partibus, temperatura comuniori nec non & idiosyncrasia, apparatusq; de morborum quatuor temporibus magnitudine, diuturnitate, & alijs nonnullis, de quibus tamen omnibus ita differis, quoad simplicium medicamentorum leges postulare iudicas. Hæc autem omnia tam docte, & eleganter persequeris, vt non solum rerum doctrina me legentem in maximam admirationem adduxeris, sed nouitate etiam maximopere delectaris. Quam ob rem nisi te horter vt quamprimum librum hunc in lucem emittas, omnis prorsus iudicij expers sim. nam & si sunt fortasse nonnulla, quæ ob diuersa hominum de rebus iudicia non adeo omnibus probabuntur; non ita tamen multa mea sententia sunt, vt te à tam egregio labore publicando detertere debeant. Fac igitur vt studiosa iuuentus exoptata hac methodo frui possit, quoniam obtreffatorum calumnie sub amplissimo Iohannis Vincentij Pinelli patrocinio tibi nullo modo sunt pertimescenda. Interim vero cõmentarios, quos in Dioscoridem Luca Ghino sanctissimæ memoriæ, potissimum suafore scribis, perface, ex quibus non dubito hanc de simplicibus medicamentis scientiam maximum incrementum esse suscepturam. Vale Patavij III. Non. Augusti. M D LVIII.

CANDIDO LECTORI.

Qui nostrum hoc opus ore pleniore  
 Summis laudibus efferet, nec ulla  
 In re errare putauerit; sed omnes  
 Magna uoce Deos, Deasq; testans  
 Contendat; capite annuatq; toto,  
 Illo doctius, elegantiusq;  
 Conscriptum nihil esse: Næ scelestus  
 Assentator erit mihi hic, qui inanes  
 Fumos dissimulante, & dolose  
 Vendat; quiq; det auribus, nec imo  
 Idem pectore, conscientiaq;  
 Constrictum teneat, quod ore promit.

Rursus qui nihil esse in hoc libello,  
 Quod aures teretes, & eruditas  
 Virorum deceat politiorum  
 Contumaciter asserat, sed esse  
 Fingenta omnia, & aspere refellat  
 Vexetq; omnia multus, insolensq; :  
 Certe hic mi improbus, & calumniator  
 Nuncupabitur; inuidusque, & omni  
 Post natos homines dolo atque fraude  
 Mala compositus; vir vndequaque  
 Impudens, capitalis, impiusq;  
 Vir peruersi animi malaque mentis.

Missum ipse hunc faciam, neque incitabor  
 Ad iram vsque adeo, vt furentis instar  
 Vlisci cupiam: Illa nanque tam & si est  
 Obiurgatio habens acerbitalis  
 Multum, atque ingenuo viro nequaquam  
 Ferenda: attamen est viri modesti,  
 Quod de se improbe ab improbis feratur,  
 Non assis facere; & Deum precari  
 Ei vt restituat diu vagantem  
 Longe & late animum, sacramq; mentem.

Verum quisquis opusculo doceri  
 Hoc parte ex aliqua, erudirique  
 Se posse, ingenue fatebitur; sed  
 Quaedam esse aridius, minutiusque

Disca;

*Dicta; quadam etiam parumper extra  
 Rem vagariet; atque veritate ab  
 Ipsa quadam aliena; deinde recte  
 Dicta aequae, & vitia ipsa diligenti  
 Pendet iudicio; & modeste in his nos  
 Blandeque admoneat; benigne in illis  
 Collaudet: solidum integrumque; amicium  
 Dixerim merito: huius & patentes  
 Aures admonitis lubens, volensque  
 Praestabo; atque redargui, & refelli  
 Ab illo aequo animo feram; meaue  
 De sententia abire non grauabor.  
 Quin ei quoque gratias habebō  
 Magnas; quod tenebris, nigraue nocte  
 Circumfusum animum, & diu sopitum  
 Ad gratam vocet optimamque; lucem.*

## L E C T O R I.



**N**SERVATI sumus in hoc nostro opere Ruellij interpretationem; in qua tamen nonnulla sunt, quae aliter interpretari possent: quia tamen dum huc librum aggredieremur, nihil minus, quam id exequi nobis proposuimus; eius uersioni fidem in omnibus adhibentes, cum graeco codice res omnes comprobare non laborauimus: non esse nos erraturos rati, si ei maxime crederemus, quam ab eruditioribus omnibus magis receptam esse nonimus. Verum dum multam ei fidem tribuimus, non ignoramus nonnulla nos admisisse, quae latine sic ut iacent, probant quidem nostram sententiam; sed in graeco non probant. Nos autem idcirco multis exemplis usi sumus in rebus demonstrandis; quia cum ita res ipsa sit, uti nos dicimus, & latina versio habet; quanuis contingat quandoque; ut uno, aut altero exemplo ex graecis verbis non comprobetur; ex tertio tamen, vel quarto absque dubio comprobabitur. Ut cum docuimus semen a Dioscoride nonnunquam accipi pro fructu, & contra; atque exemplum de Antirrhino dedimus, quae semine vituli narium constare asserit: Cumque videamus fructum hanc figuram habere; non semen; diximus hoc loco semine pro fructu accipi. Verum in graeco καρπός legitur, non τὸ σπέρμα. quare hoc exemplum non ita in graeco, ut in latino nostram corroborat sententiam. In graeco enim ita iacet καρπὸν δὲ σπέρμα μὲν ἴσθιν ὁμοίων ἰδέειν. Quod est. Fructum fert vituli naribus simile aspectu. Attamen ex alijs exemplis rem ita esse, ut nos docemus, haud obscure colligas. Sed & in multis alijs idem interpres καρπὸν semine vertit; nullam constituens differentiam inter hanc vocem & τὸ σπέρμα: ut in Securidaca videre est. In huiusmodi lapsus incidit saepissime Ruellius dum Dioscoridē per verba Plinij (quod & in proposito exemplo fecit) interpretari affectat. Id nos permutare non multum curauimus; quia & alia, etiam non viderimus eius generis multa esse, non leui quidem suspitione coniiicimus; In quae cum incidet lector, noli nobiscum nimium morose atque saepe agere. Haec nanque & alia multa scitu fortasse non indigna alibi exquiritius declarare promittimus.

Index



INDEX RERUM MEMORABILIVM HVIVS OPERIS.

Primus numerus paginam, secundus versum denotat.



BLVTIO medica-		uariationem efficiant	1538
mentoru	209.25	Aequiuocationes inter Dioscoridem &	
Absinthij cur tres		alios scriptores	54.33
species	58.37	Aequiuocationes multa apud Diosco-	
in Absinthio marina		ridem	47.40
mendum	183.9	Aer ad simplicium cognitionem an con-	
Acacia	38.3	currat	190.31
in Acacia secunda titubans opinio		Aeris constitutio consideranda in dele-	
115.5421		ctu medicaminum	217.16
Acanthi uarietas ex loco	119.29	Aeris inaequalitas maxime consideran-	
in Asantho satiuo aduascencia	89.3	da in simplicibus	102.17.
Acanthus germana	85.2	Aer omnibus arboribus percommodus	
Acanthus ebeni species	108.1	qualis	102.40.
Acida quando alium humectent, quan-		Aerugo per se callum non sanat nisi alijs	
do astringant	263.34	adiunctis	204.11. nec ulcus ibidem inde
Acinus idem cum fructu	42.40	Aetas & uetustas in plantis quot mo-	
Aconita cur descripsit Dioscori-		dis consideretur	96.10
des	75.14	Aetas in hominibus quomodo confi-	
Aconiti pardalianches uarietas	67.19	deranda ad cognitionem simplicium	254.11
Aconitum duo significat & quando al-		Aetas in hominibus quomodo uariet	
terutrum accipiendum	52.8	medicamenta	255.12
Aconitum pardalianches familiare no-		Aetas in plantis duplex	90.7
men Dioscoridi	52.39	Aetas medicaminum consideranda in	
Aconitum pardalianches hominibus ue-		eorum delectu	217.20
nenam non est	68.20.261.13	Aetas plantarum substantias uariat	32.28
Aconitum pardalianches quod	67.33	ab Aetate indicatio quanti momenti	
Adeps anserinus pro uaria preparatio-		fit	255.32
ne contrarios habet effectus	212.16	Aetius non exacte scripsit simplicia	2.7
Adiantum duae species Theophrasto	63.22	Affectuum complicatio quot modis	202.90
Adiantum unde	20.23	Agallochi odor quomodo intelligen-	
Adrachnes cur nulla apud Dioscori-		dius	97.40
dem mentio	71.33	in Agallocho mendum	182.23
Aegilicon quid	29.34	Agaricum cur non delineauerit Diosco-	
Aegilops unde dicta	19.5	rides	78.20
Aegilops ut uenanda	70.3	Agaricum	
Aegyptia spina apud Dioscor.	81.15		
Aequiuocatio & improprietas quibus			

I N D E X

<i>Agaricum</i> quibus locis inueniatur	24.25	<i>Ammi uerum</i>	27.18
<i>Ayros</i> unde dicta 19.2 cur lygon dicta	26.6	<i>Ammoniâ succus nunc fraticis, nunc arboris dictus</i>	37.36
<i>Agriocymara</i>	29.38	<i>Amomi quæ pars usui medico deserviat</i>	133.1
<i>Alisma familiare nomen Dioscoridi</i>	52.38	<i>Amomi uana opinio</i>	84.28.232.37
in <i>Alismate</i> stulta opinio	127.15.	<i>Amomis apud Dioscoridem</i>	81.20
	133.24	<i>Amphibion</i>	29.40
<i>Allij</i> ex regione uarietas	115.6	ad <i>Amuleta</i> & expiationes expetita simplicia cur Dioscorides examinet	73.13
<i>Aloë</i> 29.40. quibus etatibus conueniat	255.23	<i>Amygdala amara</i> quibus uenenum	261.20
<i>Alfina</i> 35.18. eius species sex	65.19.	<i>Amygdala uarietas ex senectute</i>	94.11
<i>Alfina</i> unde dicta 19.19. cur <i>Myosotis</i> dicta	26.4	<i>Amygdala quæ loca amet</i>	119.20.
<i>Althea</i> unde dicta	19.6	<i>Amylum</i> unde dictum	26.19
<i>Alumen</i> ex <i>Melo</i> abortiu facit	122.16	<i>Anagallidis</i> cur dua species	59.7
<i>Aluminum</i> genera cur tria tantum apud Dioscoridem	81.5	<i>Anagallidis nota</i> quomodo uenanda	29.27
<i>Alypi</i> radix lacte scatet	47.2	<i>Anchusa Alcibiadiô</i> unde dicta	18.39
<i>Alysson</i>	66.9	in <i>Anchusa</i> speciebus cur tot opiniones	150.20
<i>Alysson</i> Dioscoridis diuersum à Galeni alyssô	55.12	<i>Anchusa</i> tertiæ descriptio unde sit sumenda	158.35
<i>Amaraci</i> nomen duabus plantis tribuitur	51.10	<i>Andreas Medicus</i>	1.36.157.9
<i>Amaracum</i> unde dictum	18.38	<i>Andromachus</i>	53.3.55.27
<i>Amaranthi</i> spica uerius q̄ flos	44.31	<i>Androsaces</i>	30.9
<i>Amaranthus</i> Galeno uox familiaris	53.6	<i>Androsami</i> nomen quibus plantis ascribatur	51.12
ad <i>Amatoria</i> accepta simplicia cur Dioscorides proponat	73.17	<i>Androsamon</i> unde dictum	20.10
<i>Ambrosia</i> nota quomodo querenda	29.29	<i>Anethi</i> descriptio ex Dioscoride quomodo elicienda	163.40
<i>Ambustorum</i> nomine tria symptomata comprehenduntur	203.30	<i>Animalium</i> uaria natura 260.34. ex regione	105.31. & inde
<i>Ammi</i> cur non exakte describat Dioscorides	158.15	<i>Annas</i> fructificat non tellus	102.21
<i>Ammi</i> historia, & de eo opiniones	126.32	<i>Anonidi</i> dua diuersitates ex florum colore	61.16
<i>Ammi</i> nullum habet etymon	18.27	<i>Anthemidis</i> cur tria genera ponat Dioscorides 60.31. earum artificiosæ descriptioes	159.27
			<i>Antiquorû</i>

I N D E X.

<i>Antiquorū inscribendo. mos.</i>	157.16	112.11	
<i>Antirrhini duæ ex flore differentia</i>			<i>Aristolochia unde dicta</i> 19.9
61.12			<i>Aristoteles multum laboravit in ho-</i>
<i>Antirrhinum unde dictum</i>	19.14		<i>monymia distinguenda</i> 33.34
<i>Antyllis vt venanda</i>	169.27		<i>Aristotiles &amp; Platonis de nominibus</i>
<i>Aparine</i>	30.23		<i>sententia</i> 18.16
<i>Aphaca vt venanda</i>	70.6		<i>Aristotelis scribendi ratio</i> 290.18
<i>Apharcam cur Dioscorides siluerit</i>		291.22	
71.32			<i>Ari uarietas ex Regione</i> 114.8
<i>Apios lac habet.</i>	47.4		<i>Artemisia unde dicta</i> 18.34
<i>Apios quot ramulos habet</i>	66.26		<i>Arum uox egyptia</i> 28.27
<i>Apium 53.27. eius delineatio vt ve-</i>			<i>Asclepie. herba falsa opinio</i> 84.36
<i>nanda</i>	164.26		<i>Asclepias an sit uincetoxicum</i> 44.20
<i>Apocyni mentio cur à Dioscoride fa-</i>			<i>Aspalathus secunda</i> 155.29
<i>cta</i>	75.12		<i>Asphaltion</i> 26.15
<i>Apollonius tanquam confusus scriptor</i>			<i>Asphodeli genera quatuor</i> 65.1
<i>reprehensus</i>	282.23		<i>In Aspleno opinio reprobata</i> 153.38
<i>Apoplegmatis morum uarij usus</i>	241.		<i>Assyria mala, quæ</i> 22.3
22. & inde.			<i>Aster atticus cur in duas species nõ di-</i>
<i>Arbores biferæ &amp; triferæ &amp;c.</i>	94.5		<i>uidatur à Dioscoride</i> 59.23
<i>Arbores quæ frutices appellata</i>	35.17		<i>Astrion</i> 29.18
<i>Arbor quid</i>	34.24		<i>Atractylis 30. 16. in ea uana opinio</i>
<i>Arbores lanigera vbi</i>	110.29		133.20
<i>Arbores ubi semper ferè germinant</i>			<i>Atractylis cur in duas species non dini-</i>
118.13			<i>datur a Dioscoride</i> 59.21
<i>Arboribus vbi nunquam decidunt fo-</i>			<i>Atriplex maritimum</i> 64.20
<i>lia</i>	120.27		<i>Auicenna erratum in similitudine no-</i>
<i>Arborū uariatio ex uetustate</i>	96.40		<i>minum</i> 53.38.54.29
<i>Arborum in Corsica mira magnitu-</i>			<i>Auicenna locus declaratus</i> 44.13
<i>do</i>	111.39		<i>Auicenna non exactus scriptor sim-</i>
<i>Arborum uarietas ex aspectu ad ua-</i>			<i>plicium</i> 2.7
<i>rias regiones</i>	129.30		<i>Auiflores optimi quomodo rephren-</i>
<i>Arbustularū quarundā mirū</i>	110.26		<i>dendi</i> 160.24
<i>Aristolochie uarietas ex regione</i>	112.		<i>Auifloris mens ex loquendi formula</i>
2. in ea erratum ibidem, & inde			<i>colligi potest</i> 37.7
<i>Archigenes à Galeno reprehensus</i>	215.		
10.258.36			<b>B</b>
<i>Arisarum cur non exacte describat</i>			<i>Baccharim cur multi rescuerint à Dio-</i>
<i>Dioscor.</i>	158.20		<i>scoridis libro</i> 32.32.180.34
<i>Aristolochia, tenuis, quæ intelligenda</i>			<i>Baccharis caput à Dioscoride non rese-</i>
			<i>caudum</i> 64.5
			<b>Baccharis</b>

I N D E X.

<i>Baccharis radice odor quomodo querendus</i>	99.18	<i>Caltha Plinij</i>	84.20
<i>Baccule quid</i>	45.7	<i>capita quedam in Dioscoride male d nonnullis refecantur</i>	63.38
<i>Ben quid</i>	54.2.57.28	<i>capburæ uana opinio</i>	84.30
<i>Ben quid</i>	43.29.54.2	<i>Capparis culturam respuit</i>	145.35
<i>Belgioinum vulgare non est ex Laseris planta</i>	37.28	<i>Capparis fructus qui</i>	44.1
<i>Befasa &amp; Harmala familiaria nomina</i>		<i>Capparis fructus aristolochiarum fructibus similis</i>	45.11
<i>Andromacho</i>	53.3	<i>Capparis ubi acerrima</i>	114.11
<i>Betonica cur psychotrophon dicta</i>		<i>Capreoli qui, &amp; quibus proprie dicantur</i>	42.20
113.13		<i>Cardamomi que pars usui medico deseruiat</i>	232.33
<i>Betonice odor quomodo querendus</i>		<i>Carlina altera non est chamaleo niger</i>	115.19
99.23.113.9		<i>Carmis Massiliensis ostentatio</i>	247.11
<i>Betonica cur nonnullis ignota</i>	112.39	<i>Caro mali medicæ pro semine</i>	44.8
<i>Betonica uox latina</i>	28.26	<i>Carpebalsami adulterium</i>	81.29
<i>Bithynus Iolas</i>	1.34.157.10	<i>Casia cathartica cur flatus &amp; tormina excitet</i>	224.20
<i>Botrys cur ambrosia appellata</i>	21.10.29.29	<i>Casia cathartica per plures alterationes uarijs pollet uirtutibus</i>	239.35
<i>Brassica marina</i>	42.10.in ea mendum 180.20	<i>Casie cathartica corti falso tribuitur uis ciendorum mensium</i>	55.35
<i>Brassica ubi amarissima</i>	114.1	<i>Casia per cribrum extracta cur saporem mutet</i>	100.34
<i>Bryon</i>	56.24	<i>Casia fistula ab Andromaco q̄</i>	55.27
<i>In Bryonia opinio refutata</i>	160.12	<i>Casia fistula apud Arabes que</i>	55.30
<i>Brucanion quid</i>	29.31	<i>Casia Hygini quid</i>	52.36.56.2
<i>Bulbi descriptio quomodo ex Dioscoride uenanda</i>	163.19	<i>Casia in cinnamomum uersa</i>	89.21
<i>In Buphthalmò &amp; crysanthemone cur tot opiniones</i>	150.16	<i>Casia nigra Actuarij que</i>	56.5
<i>Buxi mentionem cur non fecerit Dioscorides</i>	71.18	<i>Casia nigra Theophrasti que</i>	56.7.ubi oriatur 56.10
<i>Buxum cognouit Dioscorides</i>	81.9	<i>Cassuta quid apud Theophrastu</i>	55.8
C		<i>Catanance ut uenanda</i>	70.9
<i>Capæ &amp; alij uarietas ex atate</i>	93.8	<i>Caucalis myrre species</i>	50.6
<i>Capæ uarietas ex satione</i>	138.16	<i>Caucum Auicena</i>	57.12
<i>Calamintha latifolia &amp; angustifolia</i>	62.13	<i>Caudex quid</i>	38.26
<i>Calamintha secūda</i>	23.37.28.23.eius descriptio ubi inuenienda	<i>Caudex i Elate per similitudinē.</i>	41.17
159.35		<i>Cauticulus pro pediculo</i>	40.1.pro ramulis
<i>Calliceros</i>	48.27		
<i>Callimachus scripsit de coronis</i>	77.8		

# I N D E X

<i>mutis</i>	40.18	<i>assignetur</i>	51.14
<i>caulis quid</i>	38.23	<i>Chamaepytis unde dicta</i>	19.42
<i>caulis de herbis proprie dicitur, caudex de arboribus</i>	40.9	<i>Chamaelyce unde dicta</i>	19.38
<i>caulis pro sarmentis, uel pro caudice</i>		<i>Charta cur uratur</i>	208.16
40.11. & 40.36. pro uticulis	41.	<i>Chelidonium maius &amp; minus facultate &amp; figura differunt</i>	58.36
12. pro caudice ibidem	20.	<i>Chelidonium minus cur triticum syluestre dictum</i>	26.18
<i>Causa exterior transmutationum in plantis</i>	17.11. intrinseca ibidem	<i>Chelidonium minus uerum quae plantata</i>	114.21
	24	<i>C. bi. medicamentosi comoditas</i>	237.13
<i>cedrealis quid</i>	35.40	<i>Ciceri imber inimicus ex omnibus leguminibus</i>	102.17
<i>cedria cur mortuorum uita dicta</i>	263.33	<i>Cicuta quibus uenenum, quibus nutrimentum</i>	261.3
<i>Cedri binae species</i>	35.39	<i>Cinnabaris &amp; minium differunt</i>	74.18
<i>κερυραριος in sicu quid</i>	39.7	<i>Cicerbita aspera, uox Romana</i>	31.9
<i>Celastris usus</i>	71.35	<i>Cinnamomum cur non delineauerit Dioscorides</i>	80.7
<i>Celsus</i>	247.20	<i>Cinnamomum in castia oriri solet, &amp; cur</i>	143.6
<i>Centaurij historiam Arabes confundunt</i>	58.29	<i>Circea unde dicta</i>	18.34
<i>Centaurium minus adultum, &amp; caule praeditum descripsit Dioscorides</i>	91.15	<i>Clematidis daphnoidis quatuor species</i>	65.14
<i>Centaurium minus cur limnesion dictum</i>	26.5	<i>Clinopodium unde dictum</i>	20.3
<i>Centaurium ubi faecundum</i>	87.16	<i>Clauicula</i>	42.19
<i>cerui uiperas innoxie uorant</i>	261.2	<i>Cneoron apud Theophrastum quid</i>	52.33. & 56.3.
<i>Cestiana mala non sunt arancia</i>	21.40	<i>Cnici cur duas species non posuerit Dioscor.</i>	61.28
<i>Chalbanum in Sagapenum transit</i>	89.23	<i>Cnici &amp; croci flores capillamenta accepta</i>	39.1
<i>Chamaecissos 22.35. unde dicta</i>	19.39	<i>Cnici exacta descriptio ex Dioscor.</i>	165.23
<i>Chamaedaphne apud Plinium quae</i>	57.0	<i>Coclearum testa cur urantur</i>	208.15
<i>Chamaedaphne unde dicta</i>	19.34	<i>Coli ratio ne uarietas in plantis</i>	102.10
<i>Chamaedrys unde dicta</i>	19.30	<i>Colchici radix quanto dulcis</i>	93.4. & 101.40
<i>Chamaelea &amp; Thymelea nomina a diuersis</i>	52.34	<i>Colchici radix temporis diuturnitate rufescit</i>	10.39
<i>Chamaelea sapor quomodo quarendus</i>	100.16		colchico
<i>Chamaeleo albus cur Ixia dictus</i>	26.7		
<i>Chamaeleonis albi falsa pictura</i>	134.11		
<i>Chamaeleonis nigri ueri descriptio</i>	115.33. uarietas ex loco		
	120.12		
<i>Chamaeleonis nigri nomina</i>	31.1		
<i>Chamaepytidis nomen quibus plantis</i>			

I N D E X

Colchico pro hermodactylo utitur recentiores	57.33	Cornu ceruinum curuatur	208.7
Colchicum cur describat Diosc.	74.10	Coronariae plantae ad medicum ut pertineant	77.2
Colocasia vulgaris Ari species est	109.32.182.18.	Coronopi nota ut nenanda	29.17. eius exacta del. neatio quomodo elicienda
Colores in partibus plantarum quando sinceri quãd nõ accipiendi	167.20	Corpora humana quibus inter se maxime differant	254.28
Color lacteus qui.	168.29	Corporis dispositio quomodo medicaminum facultates uariet	270.7
Color niger & fuscus an differant	171.10	Corporis optima cõstitutio q̃	252.34
Color ù proprietates quomodo in plantis intelligẽda.	172.34.174.34	Corporis ratione simplicium ignoratio quot modis	252.19. & inde.
Colorum uarietas in plantis	173.10	Corporis peculiaris natura	254.6
Colutea arbor magna est	37.17	Cortex quid	39.23
Companẽdorum medicamentorum necessitas quibus ex causis	203.21	Cotyledon unde dicta	20.5
Compositio in medicamentis quantum referat ad cognitionem	202.14	Crataeua helenium apud Dioscoridem	79.9
Compositiones Dioscoridis non parui pendendae	206.33	Crataeua herbarius	1.35.15.9
Compositionis mirus effectus	206.1	Creinatio ad eliciendum ex simplicibus odorem modica esse debet	98.5
Comptoria ars quomodo ad medicinam pertineat	75.34	Crithmum	13.34
Comptoriarum herbarum nocumẽta	76.31	Crocodilium ut uenandum	18.7.11
Coniectura in cognoscẽdo medicamine quomodo uleat	22.36	Crocum unde dictũ 18.40. cur sicceatur	208.17. male reponitur a se plasiarijs
Coniectura nulli certitudini imitens	23.27	Croton Theophrasto nomen familiare	53.2
Cõstitutio totius libri	13.1 libriterrij	Cultus quot modis cõsideretur	135.25
Cõsuetudinis uis	256.34.257.30	Cultus ratione duplex uarietas	11.37
Consuetudo uelut natura	116.40	Cultura certos limites habet	137.19
Conyzarum artificiosae descriptiones	159.2	Culturam respuentia	145.17
Corianni delineatio ex Dioscoride quomodo elicienda	164.10	Cuminum athiopicum	27.6
Corianni ex atate uarietas	92.13	Cupressus caesa ubi germinet	109.23
Coris nomen quibus plantis ascribitur	51.13	Curatio tuta	267.33
		Curatio uaria pro partium corporis uarietate	271.10
		Curcum, quid	57.11
		Cynoglossi descriptio & uarietas ex uetustate	94.34
			Cynoglossi

Cynoglossi *duæ species à Plinio* 63.20  
 Cynomorion *quid* 30.3  
 Κυνόγλωσσος *unde dicta* 19.4  
 Cyperus *indicus* 57.13  
 Cyphi *suppositivum caput in Dioscori-*  
*de aliquibus* 180.32  
 Cytini *unde dicti* 20.11  
 Cytisi *varietas ex vetustate* 95.21. *ex*  
*loco* 120.39  
 Cytisus *vera ubi inueniatur* 36.28. *eius*  
*descriptio ibidem*  
 D  
 Damasonium *familiare nomen Gale-*  
*no* 52.37  
 Damocrates 67.17  
 Daphnoides *unde dicta* 19.34  
 Deceptio *in simplicibus ex eorum sub-*  
*stantia* 86.35  
 Deceptio *simplicium ratione, in cogni-*  
*tionē quotuplex* 193.10. *ratione*  
*morborum* 278.8. *ratione subiecti*  
*corporis ibidem* 20  
 Decoctio *lenis, uel multa contrarios ef-*  
*fectus solet inducere in medicamen-*  
*tis* 214.26  
 Decoctio *medicamentorū cur fiat* 210.  
 19. *eorum decoctum ad quid deser-*  
*uiat* 210.39  
 Delectum *quanti fecerit Dioscorides*  
 222.36  
 ex *Delectu non considerato incommo-*  
*da* 229.23.  
 Delectus *medicamentorū quantum con-*  
*ferat ad eorum cognitionē* 216.12.  
*quotuplex* 217.4. & *inde*  
 Delectus *medicamentorum uariat eo-*  
*rum gradus* 225.5.  
 Delectus *medicaminum ab eorum sub-*  
*stantia* 219.6. *à magnitudine* 219.  
 28. *à multitudine ibidem* 33. *à qua*

*litate tactili ibidem* 36. *à pondere*  
 220.3. *à puritate ibidem* 8. *à colo-*  
*re ibidem* 12. *ab odore ibidem* 30.  
*à sapore* 221.11. *à regione & loco*  
*ibidem* 30. *ab etate* 222.1. *à uetu-*  
*state ibidem* 3. *à tempore ibidem* 8.  
*à specierum præstantia ibidem* 10.  
*à partibus eorum ibidem* 20.  
 Delineationes *quot modis nõ cõgruant*  
*cum medicamentis* 122.2. 147.5  
 Delineationis *ratione duplex deceptio-*  
*nis genus* 85.30. & 147.5  
 Delineationis *ratione uarietas quotu-*  
*plex* 11.17  
 Delineatio *per que perficitur* 14.32  
 Delineatio *plantarum difficillima* 147.  
 29. & 149.12  
 in *Delineationibus oĩbus semp aliquid*  
*desideratur* 152.13. & 160.30  
 in *Delineationibus uariatio planta-*  
*rum* 16.8  
 Delineationum *uenandarum regula*  
 162.33. & 163.9  
 Delphinij *cur duas species Dioscorides*  
*ponat* 62.2  
 in *Delphinio falsa opinio* 133.30  
 Distamnũ *Cretensẽ alijs à Creta locis*  
*oritur* 87.6. *an florem omittat, ibi-*  
*dem* 14.10. & 110.11  
 in *Distamno Cretico mendum* 179.35  
 Distamnium *Cretensẽ cur à multis igno-*  
*ratum* 86.40  
 Differentia *à floris colore speciem non*  
*uariat in plantis* 59.13  
 Dionysiacum *quid* 48.27  
 in *Dioscoride multa menda adsunt, &*  
*cur* 179.20. *multa perierunt* 180.  
 36. & *inde.*  
 ad *Dioscoridem non attinet ut facul-*  
*tates uniuersales & gradus doceat*  
 \* \* \*

F N D E X

ceas	285.14.20	Dioscorides non omnia medicamenta	
Dioscorides circa plantarum transmuta- tiones pauca consideravit	8.40	scire potuit	63.16
Dioscorides cum dubius est quibus lo- quendi formulis utatur	78.39	Dioscorides non omnia oculata fide ui- dit	77.24
Dioscorides cur multa medicamenta nō scripserit	58.20. & 71.5. 77.16	Dioscorides non scripsit per anigma- ta	48.24
Dioscorides cur non inscripsit librum suum de historia	292.29	Dioscorides plura septem tithymalorū genera cognouit	59.3
Dioscorides cur tot æquiuocationes re- liquerit	34.13. & 49.24	Dioscorides quandoq; propria nomina spernens improprijs utitur	49.17
Dioscorides defenditur à calumniatori- bus	156.5	Dioscorides qua usus diligentia circa simplicia	2.18
Dioscorides eas solas uires scribit quæ per experientiã sunt inuētæ	289.39	Dioscorides quo loco unumquodq; me- dicamentum optimum proueniat ue- rissime scripsit	228.15
Dioscorides errauit in his quæ auditu perceperat	80.10	Dioscorides quomodo loquatur de his quæ ad medicam artem non perti- nent	72.24
Dioscorides & Hippocrates pari ra- tione defensi	286.25	Dioscorides solummodo medicis scri- bit	9.11. & 296.28
Dioscorides in quibus reprehendi pos- sit. 285.30. & 295.28. Excusatur ibidem.		Dioscoridi primæ deferuntur	3.4. cur 9.28
Dioscorides in simplicium cognitione excellens	2.1	Dioscoridis capita in tres partes diui- duntur	14.14
Dioscorides male à nonnullis reprehen- sus	201.28. & 206.14	Dioscoridis & Theophrasti in scriben- do differentia	9.7. & 292.12
Dioscorides multas habet compositi- ones	202.14. cur 203.2. & inde	Dioscoridis impedimenta circa simpli- cium cognitionem	4.30
Dioscorides male interpretatus in Thy- melæa	176.2	Dioscoridis in describendis simplicibus diligentia	147.30. & 149.20
Dioscorides multa medicamēta ab alijs transcripsit	77.25	Dioscoridis scribēdo propositū	77.21
Dioscorides necessaria tantum scribens breuitati studuit	58.9	Dioscoridis liberæq; ab empiricis & rationalibus intelligi potest	296.13
Dioscorides nominum proprietatē non seruat	34.38	Dioscoridis liber ante perdiscēdus quā Galeni	294.4
Dioscor. non est inferendus inter eos qui curandi methodos scribunt	284.16	Dioscoridis mendum in uitice	60.27
Dioscorides nō loquitur de his quæ usui medico non deseruiunt	71.13	Dioscoridis mos in exhibendi ratione	249.16. & 251.31
		Dioscoridis manus non est definite re- media proponere	277.2

Dioscoridis



Dioscoridis nomen aliqui inuertunt  
 149.6  
 Dioscoridis ordo in scribendo 10.6  
 Dioscoridis proprietates minus proprie medicamentis 10.27  
 Dioscoridis scopus 8.36  
 Doctrina uniuersa alicuius rei quando pluribus libris pertractanda 288.6  
 Doronicū calidū tertio ordine 68.33  
 Doronicum qua 67.21  
 Dorycnium quomodo ualere possit ad amatoria 74.24  
 Dorycnium ut uenandum 70.5  
 Præcūculi duo genera reperiuntur 64.1  
 Dulcedo & saporis suauitas per crassationem fit 99.36  
 E  
 Ebenus ubi oriatur 107.26  
 Eclegmata quot usus habeant 240.31  
 Elaphoboscus cur quibusdam ignota 153.8  
 Elate 24.16  
 Elate nomen tribus conuenit 48.39  
 Elatem quando fructus inuolucrum in-  
 tell. 51.30  
 Elatine ut uenanda 69.40  
 ἑλίκα 42.18  
 Empetrum 23.30  
 Enodes arbores quō intelligēde 41.21  
 Ephemerum non lethale quomodo uenandum 27.25  
 Epimedy uana opinio 84.37  
 Epithymum 55.9. in eius historia mendum 182.34  
 Erini due species 46.34  
 ἔρυδρος color 169.9  
 Errhinorum uariis usus 245.36  
 Errores multorum cur sileantur 83.36  
 Erui exacta descriptio ut uenanda 165.44

in Erui opiniones resutata 165.8  
 Eruium cur quibusdā ignotum 158.20  
 Eryngii odor quomō quarcidus 99.26  
 Eryngion 30.2  
 per Erysisceptrum quando aspalathum  
 quando cypirus accipienda 51.34  
 Euentus multo plures reperti quā  
 causa 290.23  
 Eupatorium unde dictum 28.36  
 Eupatorium tres diuersa plantæ tribus  
 auctoribus 54.33  
 Exhibendi modi admirabiles 243.37.  
 & inde. & 245.26  
 Exhibendi modus ex compositione ma-  
 nifestari solet 249.37 ex saporibus  
 250.16. ex loco affecto 250.36. ex  
 preparatione 251.5. ex loquendō  
 figura ibidem 13.  
 Exhibendi modus. uariis uarios effe-  
 ctus curat 239.17. cur ibidem 25.  
 & inde. & 242.26. & inde.  
 Exhibendi ratio latens quomodo inue-  
 nienda 248.25. eius due differentiæ  
 249.1  
 Exhibendorum medicamentorum ratio  
 quantum conferat in ipsis cognoscen-  
 dis 234.29. & inde. eius necessitas  
 236.2. & 240.14. quanti oram fe-  
 cerit Diosc. 240.24. & 252.10  
 Exhibendorum medicamentorum ratio  
 duplex 236.17  
 Exhibendorum medicaminum regulæ  
 quomodo obseruanda 242.21. si nō  
 obseruetur, quæ incommoda sequan-  
 tur 243.31  
 per Experimentiā inuenta separatim tra-  
 ctanda ab his quæ ratione inuestiga-  
 ta sunt 289.37. cur 290.25  
 Experimentū multū temporis requirit  
 ut certum reddatur 295.39  
 \* \* 2 Expe-

I N D E X

*Experimentum ob solam quantitatem  
exposcitur* 195.22  
*Experimentum quid inuenerit, quidue  
ratio* 291.21

F

*Faba eiusdem siliqua cur alia coctiles  
alia non* 121.15  
*Fabium uox Romana quid* 31.12  
*Facultas sola similes plantas distinguit*  
187.8  
*Facultates perfecte ostendunt simpli-  
cium cognitionem* 186.14  
*Facultates medicamentorum summo iu-  
dici comparantur* 188.22  
*Facultates usui medico non deseruien-  
tes quid conferant* 72.29  
*de Facultatibus quomodo hoc libro tra-  
ctetur* 190.3  
*in Facultatibus quot capita conside-  
randa* 191.8  
*Facultatium cognoscendarum in sim-  
plicibus difficultas* 185.28  
*Facultatium ratione circa cognitionem  
deceptio quotuplex* 193.7. & 252.  
19. & 274.6  
*Fax pro uaria preparatione contra-  
rias facultates habet* 212.26  
*Fagi folijs pilula aduata* 88.36  
*Fel pro uarietate affectuum uarias ha-  
bet preparationes* 213.3  
*Eicus auersifera* 132.25  
*Ficus quem locum concupiscat* 119.15  
*Figura medicamentorum* 15.11  
*Flores binos ferentes quae dicantur* 38.37  
*Flores in Aegypto cur non odorati*  
112.26  
*Flores pro siliquis quae flores conti-  
nent* 45.1  
*in Floribus colorum uarietas cur quan-  
doque non explicetur* 176.36. quan-

*do explicanda* 177.30  
*Florum colores exactissimi quaerendi*  
168.1. eorum denominatio quomo-  
do sumenda 177.10  
*Florum perpetua continuatio unde* 104.31  
*Flos quid* 38.28  
*in Folijs plantarum colores ut accipien-  
di* 168.5. & 171.29. in germini-  
bus, caulibus & caet. ibidem.  
*Folium quid* 39.3  
*Fraxinum cur non delineat Dioscor.*  
157.31  
*Frustrum diuersitates unde* 103.19  
*Frustrum mira magnitudo* 111.34  
*Frustrum uarietas ex regione* 116.30  
*Frutex quid* 34.28  
*Frutices arbores appellati* 35.9  
*Frustrum quid* 39.4  
*Frustrum pro eo quod in semine conti-  
netur* 43.25. pro semine 43.34. pro  
flore immaturo 44.5  
*in Fumarie radice tuberculum* 88.32  
*Fumaria tres species* 61.2  
*Fumaria unde dista* 19.8  
*Fungi lapidei ubi* 110.21

G

*Galenus liber de facultatibus quem re-  
spectum habeat cum Dioscoridis li-  
bro* 293.35  
*Galenus scribendi ratio* 290.10  
*Galenus per amicos uaria a diuersis re-  
gionibus simplicia apportabantur*  
228.8  
*Galenus quid coegerit peregrinari* 107.8.  
quat regiones plustrauerit 227.19  
*Galenus apothecam simplicium sibi pa-  
rabat* 227.6  
*Galenus cur multa reliquerit circa sim-  
plicium historiam* 25. & 157.20  
*Galenus cur aceruum nominum damnat,*  
de

de quibus intelligat 32.25  
 Galenus cur in Lemnum insulam nauigauerit 80.16. et 227.22. et 228.5  
 Galenus exponitur 68.29  
 Galenus male Dioscoridem reprehendit, quod indefinite scripserit 283.23. & inde.  
 Galenus multum laborauit in homonymia distinguenda 33.35  
 Galenus non omnia pertractat quae deberet in libro simplicium 287.10  
 Galenus reprehensus 294.24. & inde. in Galepsi falsa opinio, rephatur 97.10  
 in Galio falsa opinio 134.29. cur. 153.3  
 Galion unde dictum 20.20  
 Gargani montis ambitus 125.38  
 Gargarizatus uarij usus 242.6  
 Gaza 52.35. eius laus 321.4  
 Gelsiminu matgatu no est leucoiu 60.2  
 Genera in plantis duobus modis 47.29  
 Geniculus quid 42.4  
 in Genista & spartio cur toto piniones 150.18.  
 Geranij species undecim 65.10  
 γηραρον in uuis quid 39.8  
 Geranij secunde cur fiat a Dioscoride 79.33  
 Germinatio intempestiua unde fieri possit 103.37  
 Gingidium quomodo uenandum 27.30  
 Gith 24.1  
 Glandis unguentariae oleum ex qua parte conficiatur 43.18  
 Glans unguentaria quae 54.3  
 Gradus facultatum ex partium uarietate 233.37  
 Gradus facultatu in medicamentis quo intelligendi 216.17. & 224.38  
 Gramen 29.34

Graminis species cur quatuor Dioscorides 58.34. Plinius sex 63.19  
 Guaiaci ligni stulta opinio 84.32

H

Habitus bonus qui 253.38. quotuplex 254.20  
 Habitus, natura, temperies an differant. 254.3  
 Halimus unde dicta 21.14  
 Harmel quid 57.18  
 Hederae plures species tribus nouit Dioscor. 81.32  
 Hedera in folijs uarietas 91.34  
 Hedera in cerui cornibus 123.13  
 Hedera terrestris non est chamacisso 22.36. & 154.5  
 Helenij cur unicam tantum speciem proponat Dioscorides 61.26  
 Helenium unde dictum. 18.37  
 Helicryson quomodo uenanda 27.32  
 Helicryson uox Dioscoridi familiaris 53.7  
 Helioscopior tithymalus unde dicta 20.22  
 Heliotropij uana opinio. 85.2  
 Heliotropium magnum cur non in duas differetias distinguatur 59.27  
 Heliotropium magnum quomodo uenandum 69.39  
 Heliotropium unde dictum. 20.22  
 in Hellebore historia Galenus multa omisit 295.11  
 Helleborum accepturi quae exequi debeant 267.35  
 Helleboru quibus uenenum, quibus nutrimentum 261.3  
 Helleborum quibusdam hominibus nutrimentum cur. 257.17  
 Helixines exacta delineatio ex Dioscoride 165.32

\* \* 3 Hemerocale

<i>Hemerocallis ut uenandi</i> 69.29. & 154.31	<i>Hyacinthus unde dicta</i> 18.40
<i>Heraclides Tarentinus</i> 1.34. & 157.9	<i>Hyginus</i> 52.35
<i>in Herathemone opi. refutata</i> 159.32	<i>Hyemales fructus nõ byemis ratione ad maturitatem perueniunt.</i> 104.23
<i>Herba frutices appellata.</i> 35.13	<i>Hyperici nomen quibus plantis ascriba- tur</i> 51.24
<i>Herba suffrutices appellata</i> 35.14	<i>Hypocistida cur in species non diuidat Diosc.</i> 59.15
<i>Herba gatta</i> 23.35. non est tertia spe- cies calaminthe 154.27	
<i>Herba quid</i> 34.32	
<i>Herba stella</i> 29.22	
<i>Hermodactylus apud Actuarium albus &amp; puniceus qui</i> 57.26	
<i>Hermodactylus Arabum qui</i> 57.29	
<i>Hermolaus Barbarus</i> 3.30. & 28.15	
<i>Herophili pulchra sententia</i> 245.32. & 273.26	
<i>Herophilus quæ inbebat medico necessa- ria scitu esse</i> 289.28	
<i>Hippocrates referta herbarum uolumi- na scripsit.</i> 157.12	
<i>in Hippoglosso, &amp; lauro alexandrina opiniones</i> 150.18	
<i>in Hippoglosso ligule super folijs non semper uidentur</i> 88.19. & 91.38	
<i>Hippon</i> 135.9	
<i>Hirculus herba.</i> 81.22	
<i>Historia stirpium titulus quibus conue- niat</i> 292.38	
<i>Hordeum Achilleis cur æruginosum</i> 128.20	
<i>Hordeum in lolium transit &amp; in agilo- pem festucam</i> 144.11	
<i>Hormini eminetia silijs similes</i> 44.29	
<i>Hominum in assumendis, uel respuendis pharmacis cibusque uaria natura</i> 262.1. & inde.	
<i>in Hormina opinioes refutata</i> 159.23	
<i>Horminum</i> 54.10	
<i>Horti simplicium quando inuenti, &amp; cur</i> 90.22	
	<i>I</i>
	<i>Iasme apud Diosc.</i> 81.15
	<i>Iberidis caput nõ remouendu e Diosc. 64.11. cur</i> 166.34
	<i>Iberidis uarietas in radice</i> 67.26. in folijs 91.9
	<i>Iberis nullum habet etymon</i> 18.26
	<i>Idæus rubus ubi quæredus</i> 24.30
	<i>Ἰδιόσυρραρία.</i> 261.34
	<i>Ilicem cur non delineat Dioscorides.</i> 157.29
	<i>in Ilicis folijs pillula adnata</i> 88.40
	<i>Illyris.</i> 30.30
	<i>Indie arboru diuersa forma ab his quæ in Græcia oriuntur</i> 108.12
	<i>Indie arborum proceritas.</i> 171.19
	<i>Infans informis quid</i> 48.29
	<i>Insuetudinis uis</i> 258.4
	<i>Intubus uox Romana.</i> 31.8
	<i>Ioannes Vincentius Pinellus</i> 108.24
	<i>Irio</i> 28.24
	<i>Iris eur melior in Illyria</i> 113.32
	<i>Iris 30.27. unde dicta</i> 20.10
	<i>Iris in uetustate sentit teredines</i> 96.35
	<i>Iris syluestris</i> 27.27
	<i>Ifopyron cur phasiolon apell.</i> 26.2
	<i>Iuglandis nomen duobus fructibus com- nit</i> 49.33
	<i>Iulius Bassus</i> 1.37
	<i>Iuncus lapideus ubi</i> 110.29
	<i>Iuniperus minor quibusdam locis fru- tex esse</i> 36.8

Lachryma

	L
Lachryma in plantis qua	46.18.
Lac in plantis quid	45.35
Lac pro lachryma	46.30.
Ladanum unde fiat	54.18
Lagopus	21.25.
in Laseris odore pulchra consi.	57.30
Laser non est arbor.	37.25.
Laserpitium culturam renuit	145.39
Lauri genera tredecim apud Plinium	52.22
Lauri lapidea ubi	110.23.
Lauri cur in dua genera tantum diuidit Dioscorides ibidem	in Lauro alexadrina falsa opinio 133.
	33. & 151.5
Laur' in Platano, et quercu nata	123.14.
Legumina incoctilia cur.	94.10.
Lens in Aracum mutatur	144.12
Leo qua.	31.11.
Leonarthus Fuchsius	3.34. & 21.26.
et 26.36. et 47.5. et 65.11. et 111.	1. & 115.7. & 134.11. & 149.
	39. & 186.25. & 213.19
Lepidium quomodo uenandum	27.30
Leucacantha, & acathaleuce differunt.	55.33
Leucacantha nomina	30.35
Leucacantha quo cognosci possit	21.21
Leucoij ex flore differentias cur recen- seat Diosc.	59.33. & 74.2
Leucoium: ceruleum supposititium	180.23
Libanotis unde dicta	18.39
Liber hic quibus scribatur	83.40.
	259.17
Limnesion	26.8
Limonijs uarietas	67.6. vana opinio
	126.33. per 127.4. 133.27.
Lingua ternina no est scolopendri	53.20

Linum syluestre nouit Diosc.	81.29
Linum transit in Lolium	143.8
in Lithospermate mendum.	180.25
Lithospermi dua species	65.12
Loca quomodo accipienda.	125.15.
in Loco & regione uariatio platarum	17.1. & 87.22
Locus conueniens i qua; plata, qui	119.9
Locus dupliciter sumitur	105.20 &
	117.7. & 122.23
Locus & regio in descriptionibus	15.28.
in delecta medicaminum	218.6.
	221.24
Locus natalis in plantis ut intelligendus	123.34
Lonchitis aculeatus frutex	58.9
Lonchitis aspera cur quibusdam ignota	20.35. & 152.40
Lonchitis unde dicta	20.6
Lotus Aegyptia uarie describitur Dio- scoridi & Theophrasto	80.6
Loti urbana uana opinio	125.19
Lucas Gbinus	3.38. & 21.2. & 27.
	19. & 87.9. & 110.7. & 282.19.
	282.26
Lucretius	106.28. & 261.4
Ludouicus Romanus	37.26
Lupha uox syria quid	28.25
Lupini syluestris descriptio unde peten- da	162.37
Lupinoru herbavbi amarissima	114.15
in Lychnide coronaria errores	97.9
Lygon	26.8

M

Maceratio medicamentorum quibus de causis	210.1
Magnitudinis differentiam parnificit Dioscorides	61.30
Malorum genera cur negligentius distin- xerit Dioscorides	62.24

\*\* 4 Malorum

<i>Malorum medicorum uariatio mira ex cultu</i>	146.20	<i>tempora</i>	276.4
<i>Malua ad iustā arboris mensurā</i>	8.30	<i>Medicamēti cuiusque quatuor fieri compositiones oportere</i>	276.6
<i>Malua mira magnitudo</i>	111.26	<i>Medicamentorum effectus cur raro uideantur</i>	224.36
<i>Manardus</i>	41.31 & 43.17	<i>Medicamentorum numerus pro numero lapsuum</i>	208.22
<i>Mandragora nigra uarietas</i>	66.36	<i>Medicamentorum repositio consideranda</i>	218.14 & 229.8
<i>Manna vulgaris male à nonnullis deoquitur</i>	214.17	<i>Medicamentorum uarie formae cur fiunt</i>	200.3
<i>Manna vulgaris nonnulla corpora non purgat</i>	265.30	<i>Medicamentū quo morbi tempore conueniat quo sciendū</i>	277.26 & 279.7
<i>Marcellus Vergilius</i>	21.28 & 28.15 & 54.23	<i>Medicina infirmior quotuplex</i>	233.0
<i>Maritima loca quae intelligenda</i>	126.22	<i>Medicinarum particulae quomodo eorum cognitione impediunt</i>	230.14
<i>Mastiehe in Brutia regione</i>	110.13	<i>Medici officium</i>	271.5
<i>Medendi indicationes à tribus sumuntur</i>	190.20	<i>Medicorum incuria</i>	187.17.223.30 & pharjacoporum, ibidem & inde.
<i>Medica materia scriptoris munus</i>	284.8.293.7.	<i>Medicorum nostrorum superbia, anti quorum prudentia</i>	226.18
<i>eius scribendi genus aphoristicum</i>	286.20. à quibus abstinerere debeat	<i>Meliloti odor quo querendus</i>	99.34
	289.1	<i>Melithron quid</i>	321.0
<i>Medica materia scriptor optimus qui</i>	74.7	<i>Mel quibus aetatibus conueniat quando amarum sentiatur</i>	255.27 & 263.27
<i>Medicamenta ad pectus destinata per quot partes pertransiant</i>	240.4	<i>Mentis perturbationes quomodo ad preparatione corporis ptineant</i>	269.16
<i>Medicamenta contrariam facultatem ostendunt pro affectuum uetustatis uarietate</i>	281.36	<i>Meon Athamaticū unde dictū</i>	18.3.5
<i>Medicamenta cur quādoque agant per se, quandoq; per accidens</i>	263.26	<i>Mesueus nō exacte scripsit simplicia</i>	2.6
<i>Medicamenta insuauissima ac detestanda cur à Dioscoride proponantur</i>	237.20. & assumenda, ibidem	<i>Minium cur describat Diosc.</i>	73.32
<i>Medicamenta peregrina quomodo deligenda</i>	218.35	<i>Mithridates Rex ueneno mortem oppetere cur nequirit</i>	257.3
<i>Medicamenta ualida quae corpora sustineant, quae ue imbecilliora</i>	255.4 & 259.4	<i>Mnestheus scriptor de coronis</i>	77.8
<i>Medicamenta uaria ad uarias naturas cur</i>	258.25. ad uarias corporis partes	<i>Moly nomen quibus ascribitur</i>	50.37
	270.35. ad uaria morborum	<i>Mons quot partibus consistet</i>	129.28. & 126.8
		<i>Montis Vulturis in Apulia descriptio</i>	126.7
		<i>Mora in medicamētis quo pacto uarianda</i>	200.26
			Morbi

Morbi & vitia in plantis ex regione	Natura excellentia	260.33 & 262.18
109.25	Natura luxus in plantis	89.11
Morbi in alias species transeunt no per-	Natura principalissimo significatu	263.32
cursis quatuor temporibus	276.19	
Morbi in plantis secundum naturam et pre-	Nega	55.5
ter naturam esse possunt	Nepeta	28.23
17.16	Neurada	28.22
Morbi lapsus perfecte nunquam sciri po-	Niceratus	1.37
testa	Nigidij de nominibus sententia	19.19
267.12	Nodus quid	38.27
Morbi magni quot modis	Nomina alia alijs usitatoria	52.20
279.8	Nomina in plantis quaedam positione	
Morbi peculiare hominibus ex regio-	quedam ad placitum	25.14
num natura	Nomina no multum curabunt antiq	34.8
107.24	Nomina significatia quid iuuent simpli-	
Morbis extremis quando extrema ad-	cium cognitionem	20.26
hibenda remedia	Nomina spuria non omnia reijcienda	
266.21	28.6. que reijcienda	32.17
Morbi varia accidentia variam cura-	Nomina tam multa simplicium cur in	
tionem postulant	Dioscoride adsint	33.5
274.37	in Nominibus simplicium quid secundum	
Morborum malignorum ampla latitudo	naturam consideretur	7.14.15
279.19	ex Nominibus spuris dup. utilitas	29.5
Mulus exenteratus & quasi semianimis	Nomina uniuersalia in plantis	34.23
quid prestat	Nominum acerrimus quando optatus, que	
247.2	do dammandus	32.37
Mundi partes quatuor quomodo seba-	Nominum multitudo in medicamentis	
beant circa simplicia	cognoscenda	25.20
203	Nominum multitudo in medicamentis un-	
Mutationum in plantis tres causa	de	25.20
121.14	Nominum proprietas quantum conferat	
Myles radix perijt in Dioscori.	in notis elicendis medicamentis	26.28
282.39	Nominum proprietas an ab auctoribus serue-	
Myosotis	tur in simplicibus, ut sciendum	36.13
26.4 & 56.28	Nominum proprietas sepius auctores omit-	
Myrobolani male multum coquuntur &	tunt	33.18
non nullis	Nominum ratione varietas in simplici-	
214.22	bis duplex	11.4
Myrrha odor quo intelligendus	Nominum significantium numerus cur	
97.38	maior	25.3
Myrrham cur non descripserit Diosco-		
rides		
79.21		
Myrrhis		
21.28		
Myrtum cur non diuiserit in tres species		
- Dioscorides		
62.7		

N

Marcissus cur in duas species non distin-		
guatur		59.28
Marcissus nude dictus		18.40
Nardi celtica futiles opiniones		84.10
Nardi spica		41.32
Nardum pro malabathro acceptum		48.4
Nasturtij ex etate varietas		92.18

Nominum

Nominum uarietas in medicamentis cognoscendis quid conferat	25.39	Olea aethiopica duas plantas significat	48.34
Nota in plantis ex florum colore sumpta quomodo consideranda	769.28	Olea lapidea ubi	110.23
Nota in medicamentis quomodo adaptanda	116.20. & 122.1. & ad quot fines ponantur	Olea ubi nasci nequeat	126.24
Nota in medicamentis quot secundum naturam, totidem praeter naturam	14.9	Onagra unde dicta	19.7.
Nota medicamentorum ueluti testes quidam sunt	188.20	in Onobrychi falsa opinio	124.9
Nucis Euboica uarietas ex loco	119.23	Ononis ueros geniculos non habet	42.3.
Nucis nullum potius quam flos dicendum	44.36	Opotalpasum in myrrha	89.25
Nucleus quid contineat	43.20	in Ordine uariatio plantarum	16.35
Numeri ratione uarietas in simplicibus duplex	11.11	Ordo & situs plantarum quomodo differant	129.35
Numerum partium Diosc. saepius posuit in plantis	65.4	Ordo in delinationibus confusus & explicatus	15.19
Numerus in plantis quot modis	62.37	Ordo in plantis raro variationem suscipit	133.8
65.36		Ordo libri Dioscoridis cum Galeni libris	293.12
Numerus partium plantarum non accurate querendus	69.14	Oribasii in scribendo consilium	287.26
Nyctegretum planta	70.38. & 72.9	Oris collationes quot habeant usus	242.1
in Nymphaea mendum	182.6	Orobanche	30.2
O		Orobanche Dioscoridis & Theophrasti diuersa	55.4
Ocymum uarietas ex aetate	93.11	Osyridis ex flore duae diuersitates	61.14
Ocymoides minor	64.37	Oxyacantha arbor est, non frutex	37.4
Ocymum cur in tres species non distinctum sit Diosc.	61.31	Oxyacantha unde dicta	20.9
Ocymum gariophyllatum, & citriatum	64.33	-P-	
Ocymum in serpyllum mutatum	143.4	Pederota uox Romana	28.27
ad Odorem efficiendum quae inueniunt, quae uere repugnent	113.17	Peoniarum artificiosa descriptiones	159.5
Odor & sapor quomodo querendi in simplicibus	97.28	Paliurus Dioscoridis diuersus a Theophrasti paliuro	55.10
Odorum in plantis multa uarietates	98.27	Palma duo significat	50.16
		Palma ubi fructifera	87.23 & 109.12
		Papauer corniculatum an cognoscatur	133.39
		Papauer rhoeas cur in species non diuiditur	59.6
		Pardalianches unde dicta	19.4
		Pars	



<i>Pars medicamenti usui medico deserui-</i> <i>ens quomodo cognoscenda</i>	232.14	<i>observandum</i>	263.9
<i>Pars subiecta morbo a duobus affligi-</i> <i>tur</i>	266.35	<i>Phasiolon</i>	26.3
<i>Partes a Diosc. propositæ in medica-</i> <i>mentis non permutandæ</i>	234.18	<i>ϕιλύρα quæ</i>	54.23
<i>Partes medicamentorum quomodo dif-</i> <i>ferre soleant</i>	153.10	<i>ϕιλύρα non est Tilia</i>	54.23
<i>Particularum corporis cur varia tem-</i> <i>peramenta</i>	270.28	<i>Phrygius lapis cur uratur</i>	208.14
<i>Partium partes in plantis</i>	39.24	<i>in Phu uana opinio</i>	133.37
<i>Pastinaca differt a dauco syluestri</i>	56.39	<i>Phylica honor qui</i>	71.32
<i>Paulus Aegineta non exactus scriptor</i> <i>simplicium</i>	2.7	<i>Phylli falsa opinio</i>	84.37. & 125.18
<i>Pentaphylli varietas</i>	67.8	<i>Phylli historiam à Crateua accipit Dio-</i> <i>scorides</i>	64.10
<i>Pericalamitis quæ</i>	48.26	<i>Phyllitidis uarietas ex atate</i>	92.2
<i>Persea ubi exitiosa</i>	114.3	<i>Phyllitis q̄</i>	53.22 eius uarietas 66.40
<i>Perseuerantia medicamenti quantum</i> <i>referat ad cognitionem simplicium</i>	199.22. cur fiat 200.12. nõ permu- tanda temere 202.2 (14)	<i>ϕύσει τὰ ὀνόματα ἢ δέσει</i>	18.15
<i>Persicæ arboris ex situ uariatio</i>	132.	<i>Picea nucamentum potius dicendum,</i> <i>quàm flos</i>	44.37
<i>Persica ubi fructificet</i>	87.22	<i>Pignëta cur Dioscor. interponat</i>	73.7
<i>Personata falsa opinio</i>	84.39	<i>Pillula quæ</i>	45.28
<i>Petronius Niger notatur</i>	51.16	<i>Piperis arborem Dioscorides non nouit</i>	80.18
<i>Petroselinum in Cilicia quid</i>	28.25	<i>Piperis tres species diuersarum arboriæ</i>	80.20
<i>Petrus Andreas Matthiolus</i>	3.39. & 21.8. & 24.27. & 26.40. & 36. 19. & 37.3. & 42.28. & 54.28. & 64.3. & 108.28.115.19. et 134. 12.26. & 166.40.169.26. & 182.22	<i>Pistacium quæ planta sit apud Theo-</i> <i>phrastum.</i>	108.35
<i>Pencedanum ut uenandum</i>	169.30	<i>Pistolochia Plinii uera</i>	23.16
<i>Pharmaca composita cur male opus</i> <i>perficiant</i>	226.4	<i>Pistolochia uarietas ex uetustate.</i>	95.12
<i>Pharmaca Deorum manus dicta, &amp; ni-</i> <i>hil etiam esse, cur</i>	274.28	<i>Pithyuse ex loco uarietas</i>	118.18
<i>Pharmaca uetusta fugienda</i>	225.17	<i>Planta cur partes omnes non perfici-</i> <i>ant</i>	109.9
<i>in Pharmacis quæ deglutiuntur quid</i>		<i>Plantæ loca calida quærentes, &amp; algæ</i> <i>tia.</i>	107.19
		<i>Plata est res uaria ac multiplex</i>	8.23
		<i>Plantæ in martimis tantum uiuentes.</i>	124.27
		<i>Plantæ multæ numerum partium ha-</i> <i>bent</i>	66.16
		<i>Plantæ mutantur pro agri aërisque ge-</i> <i>neribus</i>	103.19
		<i>Plantæ nonnullæ cur non describantur</i> <i>à Dioscoride</i>	156.21
		<i>Plantæ</i>	

Plante qua in statuto loco semper ori- untur	124.18	Plantarum partes quas	38.18
Plante saepius uidentae, & omni aetate	88.4. & 90.13	Plantarum scientia quomodo haurienda	150.15
Plantae sexum mutantes	143.6	Plantarum similitudo ab animalibus pe- tenda	117.5
Plante ubi in mari nascantur, nulla in terra	110.11	Plantarum transmutationes consideran- de	7.34
Plante uitam ancipitem agentes	123.6	Plantarum uariatio ex aetate	90.37
Plantarum aculeati generis cur tot ua- riae opiniones.	150.8	Plantarum uariatio ex loco	117.17 & 118.18. & 123.20
Plantarum adnascensiae monstruose	88.5	Plantarum uita ex loco sumitur	130.22
Plantarum definitiones minus tute	8.29	Plantas Diosc. nunc in una, nunc in alia aetate descripsit	90.37
Plantarum genus omne quando prospe- ram germinationem habeat	103.10	Plantas quas Diosc. negligentius descri- psit	75.3
Plantarum historiae multa cur deper- ditae	74.34	Plantas solo florum colore distinguere non curauit Dioscorides	59.4
Plantarum magnitudo uariata ex cultu	138.35. color ibid. 15. sapor 139. 28. odor 140. 8. tactiles qualitates ibid. 21. substantia ibid. 29. forma 141.39. tempus nascendi ibidem. 10. species 142.31	Plantis solis a quibus uariationes eue- niunt	17.37
Plantarum maritimarum ex loco uarie- tas	121.5	Platanus in tripode aeneo nata	123.13
Plantarum maturus puetus unde	104.3	in Plinio desiderantur multa	12.2
Plantarum natura ex quibus petenda	7.20	Plinius abietem & elatem confundit	49.7
Plantarum naturalis exitus quando	138.13	Plinius a Dioscoride dissentiens in Iride	96.26
Plantarum nomina ab earum inuento- ribus	18.20 ab accidente 20.19 ab odore 20.16. a fabulis 18.36. a fa- cultate 19.1. a figura 20.7. a loco 19.13. a proprietate 20.20. a regio- ne 19.11. a similitudine 19.2	Plinius animal pro herba sumit	49.35
Plantarum nomina aliquid exprimen- tia	18.21 & inde	Plinius cur indeterminate scripsit	293.6
Plantarum partes a natura occultatae	161.26	Plinius errat in tussi aginis historia	87.38 in verbenaca 173.31.
Plantarum partes in tribus differunt	130.38	Plinius excusatur	20.25. emendatur 180.15
		Plinius ex nominum similitudine saepius deceptus	54.4
		Plinius exponitur	142.29
		Plinius plantas aliquot diligentius Dio- scoride delineat	151.18
		Plinius notatur	54.26
		Plinius Sij & Sisybrij qualitates con- fundit	50.28
		Polemonia falsa opinio	124.10

Polygonum

I N D E X.

- Polygonum marem cur non in duas species diuisit Dioscorides* 59.18  
*Polygonus maritima* 64.27  
*Polypodion unde dicta* 19.23  
*Polytrichon apud ignaros que* 53.17  
*Populi albe ex etate uarietas* 92.24.  
 & 94.15  
*Poppupiv color & poppupis* 168.26  
*Portulaca syluestris* 30.40  
*Potamogeton unde dictum* 19.19  
*Preparatio corporis sola medici manu facta* 264.30. folis medicamentis 265.2. utriusque simul 269.18  
*Preparatio corporis quantum conferat in simplicibus dignoscendis* 263.19 & 269.31  
*Preparatio corporis naturalis a quibus fiat* 264.1. artificialis quotuplex 264.25 & inde  
*Preparatio corporis duplex* 194.30 & 264.3  
*Preparatio in simplicibus quibusdam instrumentis facta* 211.24. & inde  
*Preparatio medicaminum quantum referat ad simplicia dignoscenda* 207.5. et 208.5  
*Preparatio medicaminum quotuplex* 207.20. artificiosa quatuplex 207.28 eius necessitas ibidem 5. eius uarij modi cur reperti 207.31. naturalis 214.34  
*Preparationum gradus maxime attendendi* 213.8. & 213.38  
*Preparatio quanti momenti sit in simplicibus* 212.13  
*Preparatio simplicium a Dioscoride proposita non temere omittenda* 215.38  
*Prodigia in plantis* 89.14 & 132.16  
*Proprietates & inuocatio circa species secundum naturam consideratur* 14.16. & circa partes ibidem 24  
*Prouinca non est chamedaphne* 57.4  
*Pseudomelathium 23.40. non est lolium* 165.28  
*Psilothrum* 30.32  
*Psyllij cur unicum genus ponat Dioscorides* 61.23  
*Psyllij uarietas* 64.34  
*Psyllium unde dictum* 19.25  
*Pulegij syluestris nomen quibus conueniat* 50.6  
*Punica tota arbore mutari solet* 121.30  
*Pyracantha* 81.25  
*Pyri uarietas ex senectute* 94.2  
*Pyrites lapis cur uratur* 208.12  
*Pytides duo significat & quid proprie* 50.12  
*Pyxacantha apud Dioscoridem* 81.15
- Q
- Qualitas in medicamentis quotuplex* 15.5. unde sumatur 195.31  
*Quantitas a Dioscoride proposita temere non permutanda* 196.25 cur 197.12  
*Quantitas continua in medicamentis* 14.33. discreta 14.38  
*Quantitas definita, & indefinita in simplicibus que* 14.34  
*Quantitas in medicamentis non semper requiritur* 198.39  
*Quantitas maxime omnium facit artem medicam coniecturalem* 195.14  
*Quantitatis medicamenti statuta non exhibitur pericula* 197.6  
*in Quercus frondibus varie adnascuntur* 88.27  
*Quinquesolij uarietas* 133.12  
*Quot consideranda circa simplicia* 2.15
- R
- Radiceb. colores ut accipiendi* 170.28  
 Radicum

I N D E X.

<i>Radix dulcedo usquequo duret, &amp; odor</i>	99.28	<i>Rhamnus tertia qua</i>	95.12
<i>Radix pro fungo</i>	41.25	<i>Rhamni uaria opinio</i>	84.35
<i>Radix quid</i>	38.21	<i>Rhoem cur non exakte describit Diosc.</i>	158.6
<i>Ramali pro caulibus</i>	42.16	<i>Rhus et frutex, et arbuscula dicta</i>	37.39
<i>Ramuli pro uisciculis</i>	40.24. & 41.8.	<i>Ricinus familiare nomen Dioscoridi, &amp; Plinio</i>	53.3
<i>Ramus quid</i>	38.27. & 40.22	<i>Ricini in folijs ex etate uarietas</i>	91.6
<i>Ranunculi genera multa</i>	65.3	<i>Ritimus unde dicta</i>	19.25
<i>Ranunculi prima species cur in alias species non diuidatur</i>	59.24	<i>Roboris muscus potius, quam flos dicitur</i>	44.36
<i>Ranunculi quarti descriptio unde petenda</i>	162.39	<i>Roris marini coronarij ex cultu uarietas</i>	146.7
<i>Raphani ex etate uariatio</i>	92.22	<i>Rosae odor quomodo uarietur ubi odoratissima</i>	98.12.
<i>Raphani mira magnitudo</i>	111.27	<i>Rosae rubra uarietas mira</i>	88.26
<i>Raphanus syluestris non est apios</i>	47.6	<i>Rosae senescentes deteriores</i>	94.30
<i>&amp; 149.39</i>		<i>Rosa spina uerius, quam frutice nascitur</i>	35.24
<i>Recentiores quam plurima post Dioscoridem simplicia inuenerunt</i>	65.22	<i>Rosa ubi hyeme praecox</i>	111.7
<i>Recentiorum difficultates circa simplicia unde orta</i>	5.38	<i>Rubi folia pilulis referta</i>	88.33
<i>a Regione indicatio maxime ubique facta</i>	105.40	<i>Rubi uarietas ex etate</i>	92.2
<i>Remedia intempestiue assumpta quid mali importent</i>	178.15	<i>Ruellij mala contextus uersio</i>	297.33.
<i>Remedia interna quae dici mereantur</i>	236.36	<i>54.10 cur 245-7</i>	
<i>a Remedijs lenioribus incipere, ad preparationem corporis quomodo pertineat</i>	204.16. & 267.6	<i>Ruellius 3.30. &amp; 38.1. &amp; 45.19. &amp; 54.22. &amp; 154.26</i>	
<i>intelligatur</i>	279.21	<i>Rufi coloris uarietates</i>	169.4
<i>Res non naturales dictae quomodo ad preparationem corporis pertineant</i>	268.22	<i>Rutae descriptio ex Dioscoride ut elixenda</i>	164.19
<i>in Reuontico uulgari opinio reprobata</i>	153.13	<i>Ruta cur fascinationis remedium</i>	74.25
<i>Rha.</i>	28.24	S	
<i>Rhabarbaricum, et Rha ponticū diuersa sunt</i>	116.11	<i>Sacra herba ex loco uarietas ex situ</i>	119.34.
<i>Rhabarbaricum maceratum cur saporem mutat.</i>	100.59	<i>Sacra herba quae</i>	173.26
		<i>Sacra herba unde dicta</i>	73.18
		<i>Salinaris uox Romana</i>	28.24
		<i>in Salicis folijs pilula adnata</i>	89.1
		<i>in Sampsucho mendum</i>	112.13
		<i>Sanguinaria quid</i>	29.18
		<i>Saponaria</i>	

- Saponaria non est struthion* 115.8  
*Sarmentum quid* 40.8 *quomodo à*  
*uiticulis differat* 40.8  
*Sauritis & σαυριτις quid* 29.27  
*Saxifragia ex atate uariatio* 92.26  
*Saxifragia hircina non est Tragium se-*  
*cundum* 22.27  
*cum Scammonio cur semper quadã ad-*  
*iungantur* 225.28  
*Scammonij radix lacte est referta*  
 46.39  
*Scammonium* 41.36 *non nulla corpora*  
*non purgat* 262.40  
*Scientia inuicem non permiscenda*  
 288.15  
*Scordium apud ignaros qua* 53.35  
*Scorpioides* 41.20 *unde dicta* 19.27  
*Scilla nomen duobus medicamentis tri-*  
*buitur* 50.37  
*Secacul non est eryngium* 57.7  
*Securidaca unde dicta* 20.4  
*Semen apud rei rusticae scriptores quo-*  
*tuplex* 39.13  
*Semen pro fructu* 42.26  
*Semen uetus naturam in platis commu-*  
*tat* 144.4  
*Semina citius uel serius prouenientia*  
 94.7  
*Seminis & fructus differentia* 39.8  
*Seminum & fructuum colores ut acci-*  
*piendi* 169.30 & 174.3  
*Seminum propria acceptio* 42.26  
*in Semperuino tertio mala interpreta-*  
*tio* 282.24  
*Sena non est colutea* 37.15 *non est del-*  
*pbinium* 24.14 & 155.14  
*Sententiarum uariarum occasio circa*  
*simplicia* 5.6  
*Septica quarto ordine calida* 68.34  
*Serapio non exactus scriptor simpli-*  
*cium*  
*Serpylli ex loco uarietas* 118.16  
*Serpylli syluestris nomen duabus plan-*  
*tis tribuitur* 50.26  
*Sesamina apud Dioscoridem quid*  
 108.6  
*Siccitas odori conuenientior* 99.1  
*Siliqua semen neque corpus, neque semē*  
*neque cartilago* 44.37  
*Similitudines in medicamentis quomodo*  
*consideranda* 152.16 & 153.1  
*Similitudines uel bonos medicos in erro-*  
*rem conijciunt* 33.32  
*in Similitudine uariatio plantarum*  
 16.12  
*Similitudo plantarum ad qualitatem*  
*pertinet & quotuplex* 15.12  
*Simplicia ad uarias hominum etates ac*  
*commodata quomodo consideranda*  
 255.23  
*Simplicia certis corporis membris desti-*  
*nata* 273.3  
*Simplicia cur adulterari cœperint* 3.15  
*Simplicia cur ignorētur multis* 135.34  
 & 201.14  
*Simplicia Dioscoridis cur cognoscenda*  
 49.24  
*Simplicia ignorantur ob nō adhibitam*  
*preparationem* 216.6 *delectū* 216  
 27. & 223.10. & 229.28. *ob igno-*  
*rata partem eorum usui deseruien-*  
*tem* 232.8. *ob non adhibitum exhibi-*  
*bendi modum* 238.36. *ex hominis*  
*temperie non recte cognita* 261.7.  
*ex corporis partium natura non pro-*  
*be considerata* 272.26. *ex morbi*  
*temporibus non recte perpenfis* 279  
 6. *ob morborum lapsus ignoratos*  
 279.4  
*Simplicia multa apud Theophrastum*  
*de quibus*

I N D E X

de quibus non loquitur Dioscorides	Simplicium transmutationes in quibus con-
70.29	siderandæ 10.22
Simplicia multa Dioscorides nouit, de	Simplicium uariorum indcriptorum
quibus loqui noluit 81.2	descriptions ut uenandæ ex Dio-
Simplicia perfectissima quomodo cogno-	scoride 166.2
scenda 228.20. & inde	Sinapi cur unum genus tantum ponatur
Simplicia quæ genere distinguantur a	à Dioscoride 61.24
Dioscoride 49.10	Sinapismum cur dropax precedat 268.9
Simplicia quæ idem nomen sortiuntur,	Sion nomen duobus conuenit 50.26
raro facultatibus conueniunt 58.17	Sisymbrium in folijs uarietas 91.7
Simplicia ut recte cognoscantur in ua-	Sisymbrium in mentham mutatur, &
rijs corporis dispositionibus compro-	cur 142.38
banda 270.18	Situs differt à loco 128.26 & inde
in Simplicibus uarietas quotuplex	Situs in plantis qui 15.15 uariati, & ua-
11.10. & inde	riatur 128.9
in Simplicibus hæses unde 53.13	Situs raro uariatur in plantis 132.11
Simplicium adulteria quomodo uitanda	in Situ uariatio plantarum 16.31
227.35. & 228.19	Smilacæ asperam cur non perfecte descri-
Simplicium cognitio cur difficilior red-	bat Dioscorides 157.37
ditata 3.20. & 3.22 & quæ difficul-	Smyrni in folijs ex ætate uariatio
tatum genera, ibid. 26	91.23
Simplicium cognitio per multum tem-	Smyrni nomen duabus plâtis conuenit
poris cur derelicta 3.7	50.20
Simplicium cognoscendorum finis	Solani hortensis uarietas ex ætate
185.19	92.7
Simplicium facies quot modis mutari	Solanum manicum ut uenandum
contingat 11.10	69.34
Simplicium historia ex deprauato codi-	Spatha quæ 24.8
ce uariatur 179.7	Sparganio nõ est spatula fatida 45.25
in Simplicium historia quot consideran-	Species in plâtis quæ proprie dicenda
da, & quæ 7.17	18.8
Simplicium indagator prætori compara-	Spica pro radice 41.32
tur 188.14	Spina ægyptia nõ est acacia 38.2
Simplicium nota quando exactissime que-	Spina albe note ut uenande 29.36
rendæ 154.20	Splachnon 56.18
Simplicium pondus quomodo conside-	per Splenion quâdo linteum, quando me-
randum 225.16. & 231.4	dicamentum accipiendum 51.38
Simplicium scientia cur ludibrio qui-	Splenion quot significet 51.5
busdam fuerit 187.30	Splith herba quæ 61.9
Simplicium scriptores 157.7	Spongia cur urantur 208.16
	Stachys

Stachys 54.11  
 Sterilitates plantarum unde 103.20  
 Stibium quate nus utendum 213.24  
 Stibium apud Dioscoridem 81.18  
 Stratiotes mille folium quæ 55.23  
 in ea opinio resutata 178.21  
 Struthij admirabilis proprietatis 246.1  
 Struthij nomē pluribus cōuenit 49.35  
 Struthij delineatio ut uenanda ex Dio-  
 scoride 164.33  
 Struthij nomina 31.4  
 Substantia in medicamentis quæ &  
 quotuplex 86.13 quibus adaptetur  
 87.29  
 Substantia medicamentorū uariat alia,  
 & ab alijs uariatur 86.7  
 Succini odor quomodo querendus  
 99.20  
 Succus quid 45.31  
 Succus pro lacte 46.7 & 46.29  
 Sues uirulentos icūs minime sentiunt  
 106.22  
 Suffrutex quid 34.29  
 Sulphuris mirus exhibendi modus  
 25.23  
 Surculus pro ramo 40.19  
 Surculus quid 39.24 & 40.21  
 Syderitis achillea unde dicta 28.32  
 Symphyti maioris plures ex flore diuer  
 sitates 71.30  
 Symphytum maius & minus facultate  
 & figura differunt 58.3

T

Tamar Indi male multum decoquuntur  
 à nonnullis 214.21  
 Tanacetum non est artemisia terzia  
 69.24  
 Tarchon herbam cur sumebant antiqui  
 266.12  
 Taxi ex regione uarietas 215.2

Telephij nomen duabus plantis assigna-  
 tur 50.30  
 Telephion cur in duas species nō diuida-  
 tur 59.77  
 Telyphonū familiare nomen Tbeopha  
 sto 67.38 quæ 68.38  
 pro Temperatura uarietate uaria acci-  
 piuntur medicamenta 252.24  
 Temperaturarum recessus quot 253.3  
 eorum differentia unde colligantur  
 253.13  
 Temperies optima ex quibus constet  
 254.4 quot sint, ibidem.  
 Tempora morborum quomodo inui-  
 cem opponantur 275.8  
 in Tempore uariatio plantarum 16.39  
 Temporis nascendi in plantis uariatio  
 unde 103.22 & 110.30  
 Tempus anni quomodo considerandum  
 in defectu medicaminum 217.36  
 Tempus in descriptionibus duplex  
 15.24  
 Tempus nascendi in plantis 117.25  
 per gradus 117.29 quanti sit mo-  
 menti 155.15  
 Terebinthi descriptio ut uenanda ex  
 Dioscoride 164.37  
 Terebinthi uarietas ex regione 111.35  
 Terebintho fructus & semina attribu-  
 untur 43.7  
 Terebinthus alibi arbor, alibi frutex  
 36.4  
 Terebinthus in olea 125.18  
 Terra natura quantum conferat in uari-  
 andis simplicibus 120.19  
 Terram Lemnia nō recte descripsit Dio-  
 scorides 80.17  
 Testiculi species fere uiginti 65.7  
 Teuerij nomen quibus ascribatur  
 50.40

\*\*\* Teucrium

*Teucrium unde dicta* 18.31  
*Thapsia acrimonia quomodo quaerenda* 100.20  
*Theophrasti, & Dioscoridis inscribendo differētia* 9.20 & inde & 292.12  
*Theophrasti scribendi ratio* 290.21 & 291.3  
*Theophrastus breuitati studens necessaria tantum scripsit* 58.13  
*Theophrastus & Diosc. inuicem superantur in scribendo* 9.20  
*Theophrastus in plantis certam methodum non inuenit* 8.24  
*Theophrastus in simplicium cognitione excellens* 2.1  
*Theophrastus leuior circa medicum sapientiam* 3.2  
*Theophrastus nominum proprietatem non seruat* 34.36  
*Theophrastus quibus scripserit* 9.9  
*Theophrastus quod sparsim docuerit* 7.27  
*Thlaspi quoddam genus à Crateue scriptis accepit Dioscorides* 79.14  
*Thuia cur nullam facit mentionem Dioscorides* 72.25  
*Thuiam nouit Dioscorides* 82.14  
*Thuris arborē cur non descripserit Dioscoride* 79.22  
*Thuris arbor omnem cultum aspernatur* 146.3  
*Thuris odor quomodo intelligendus* 98.40  
*Thus quibus naturis & uera deficiet* 256.28  
*Thymelea cur multis ignota ubi orratur* 175.30 & 175.33  
*Thymi duo genera apud Dioscoridem* 62.64  
*Thymum lepidum ubi* 110.13  
*Thymum ubi acerrimum* 109.12 ubi

*nasci nequeat* 116.17  
*Filia arbor est procerā* 54.28  
*Tithymali cur septem genera* 39.1  
*Tithymali genera plura* 65.18  
*Topica praesidia internos morbos sanantia* 247.31  
*Topicorum praesidiorum uariis usus* 246.32  
*Torrētilla nō est pentaphyllon* 67.12  
*Tragacātha ubi oriatur* 127.30  
*Tragium secundum* 22.26  
*Tragorigani ex loco uarietas* 118.17  
*Transmutationes in medicamentis ex uetustate* 96.36  
*Transmutationum genera à quibus oriatur* 17.5  
*Tribuli aquatici radix cur ignota* 161.34  
*Trichomanes Dioscoridis quae* 33.18  
*Trifolij asphakitiis ex regione uarietas* 113.37  
*Trifolij species fere innumerae* 65.6  
*Trifolij uarietas* 67.13 & 235.8  
*133.7*  
*Triticum syluestre* 126.13  
*Triticum transit in colinum* 143.8 & 144.12 in Melampyron 144.18 in Germanium uocatum 146.5  
*Tuberum genera* 84.38  
*Tussilaginis uarietas* 67.4 & 87.35  
*Typha & quae mutantur in triticum* 143.9

V

*Vasina non sunt radi uera* 29.29  
*Vacinium quid* 31.14  
*Variatio utraque species simplicium* 15.5  
*Varietatum in plantis genera quot & quae* 14.3 & inde & 67.24  
*Varietatum in plantis numerus quomodo uenandus* 15.94  
*Vastaccietto*



Vastacciето quid	38.25	Vitis cultus quam uarius	135.25
Venena per medicamentis aliqui propi- nant	74.16	Vitis fumide uarietas unde	121.32
in Verbenata falsa opimio	173.18. uera	Vitis genus abortiuum faciens	122.12
ibidem 33		Vitis nec arbor, nec frutex, sed tertium	34.27
Vergilij locus enucleatus	31.5	Vitis nigra nota ut uenanda	20.32
Vergilius 3. d. 17 & 43. 2. 107. 39. 112 215. 144. 35		Vitium solo differentia maxime nime- rosa	136.36
Vernilago nigra quæ	113.30	Vlmus ubi tantum fructifera	87.19
Vetustatis ratione quot uarietates in plantis	93.99	Vomitus quomodo faciliores reddantur	168.1
Vinea oelum quale esse debeat	135.30	Vrtica mollis	29.36
Vinum quibus de causis amarum fiat	94.20. & 257.27	Vnedonis mira magnitudo	112.29
Viola alba uarietas ex atate	94.25	Vstio medicamentorum	209.5
Viola purpureæ odor quomodo	98.9	Vtendi formula medicaminum elicien- dorum rationem docet	51.38
Violam nigram cur in species non diui- serit Theophrastus	60.9	Vuarum & uitium uarie formæ ex cul- tu	137.22
Viola nigra suffrutex uocata	33.18		X
Virga pastoris quæ	55.15	Xardos' color	169.9
Vites quæ loca ament	119.19	Xenocrates reprehensus quod per hor- rescenda remedia proposuerit	337.40
in Vitice locus restituitur	181.35		Z
Viticis duo genera quibus distinguantur	80.19	Zingiber duabus plantis conuenit	50.4
Viticula pro sarmentis	41.2	Zopiffæ nomē duobus adscribit.	50.22
Vitis alba & eius nomina	3.32		

# ERRATA.

- |  |   |   |
|--|---|---|
| <p> <b>248. 3.</b> Verfic. 33. excitantur<br/>             lege excitantur.<br/> <b>8. 12.</b> omittit. l. omittat<br/> <b>18. 10.</b> ingeneribus l. in gene-<br/>             ribus.<br/> <b>19. 30.</b> alia l. aliqua.<br/> <b>25. 13.</b> offert l. offerret<br/> <b>25. 18.</b> medicamentis l. me-<br/>             dicamenti<br/> <b>27. 21.</b> aggredereetur l. aggre-<br/>             derer<br/> <b>28. 23.</b> calaminthā, secūdum<br/>             l. calaminthā secūdum<br/> <b>35.</b> vlt. appellat' l. appellet.<br/> <b>42. 38.</b> verius fructum, expun-<br/>             genda dicitio verius<br/> <b>43. 16.</b> quæ intus, sunt in o-<br/>             xyacantha. l. quæ in-<br/>             tus sunt: In oxyacan-<br/>             tha<br/> <b>45. 10.</b> referre l. re ferre<br/> <b>47. 21.</b> illum l. illam         </p> | <p> <b>49. 9.</b> spathon l. spathen<br/> <b>60.</b> vlt. etiam expungenda est.<br/> <b>65. 8.</b> nonnullus l. nonnullas<br/> <b>76. 19.</b> vident l. videntur.<br/> <b>77. 18.</b> nedum l. ne dum<br/> <b>80. 21.</b> quinque l. quique<br/> <b>95. 22.</b> quanquam l. quanquam<br/> <b>108. 7.</b> hastulas l. assulas<br/> <b>111. 24.</b> villa l. villæ<br/> <b>116. 6.</b> carnosā l. arosā<br/> <b>132. 14.</b> perfici l. perficere<br/> <b>134. 30.</b> cruciatis l. crucialis<br/> <b>152. 33.</b> folia scille habere, ad-<br/>             de, dicit.<br/> <b>153. 36.</b> fidicula l. flitula.<br/> <b>156. 35.</b> larus l. laurus<br/> <b>160. 28.</b> habeant l. habeat<br/> <b>168. 22.</b> puniceum l. purpureū<br/> <b>174. 31.</b> prægans l. prægnans<br/> <b>192.</b> in Tabula v. 18. accepta a-<br/>             lia plantæ pars l. alia<br/> <b>195. 19.</b> dicamus l. dicimus         </p> | <p> <b>199. 32.</b> alterum l. alterutrum<br/> <b>208. 8.</b> vtendum l. vrendum<br/> <b>224. 32.</b> ostendunt l. ostendāt<br/> <b>226.</b> vlt. cap. v. sic l. vbi sic.<br/> <b>228. 18.</b> imperfecissima l. per-<br/>             fecissima<br/> <b>233. 13.</b> similiter &amp; κατὰ<br/>             ὅσπ, l. similiter &amp; vi.<br/>             κατὰ τὸ π.<br/> <b>245. 14.</b> habent l. habeant<br/> <b>248. 32.</b> nescimus. in Gingi-<br/>             bere. lege continue<br/>             sic, nescimus in Gingi-<br/>             bere.<br/> <b>252. 30.</b> temperamento l. tem-<br/>             perato<br/> <b>269. 8.</b> variæ l. variè<br/> <b>269. 10.</b> ferent l. ferent<br/> <b>280. 2.</b> effectus l. affectus<br/> <b>286. 24.</b> diligere l. deligere<br/> <b>294. 6.</b> annumerauimus l. e-<br/>             numerauimus.         </p> |
|--|---|---|

# BARTHOLOMEI

MARANTAE

VENVSINI MEDICI.

IN

## Methodum cognoscendorum simplicium

PRAEFATIO.



20

VE MA D M O D V M dicendi ratio, quia in medio posita, communi quodam in vsu, atque in hominum more, & sermone uersatur, tam facilis omnibus uideri solet, ut à quouis in ea mediocriter uersato perfecte haberi posse uideatur, cum tamen multo pauciores perfecti oratores semper reperti sint, quàm & poëtæ, & musici, & philosophi, & mathematici, & aliarum scientiarum studiosi, quorum studia ferè reconditis, atque abditis è fontibus haustuntur; in quibusque id maxime exceller, quod longissime sit ab imperitorum intelligentia, sensuque disiunctum: Ita & simplicium medicaminum cognitionem cum patens, aperta, atque omnibus exposita videatur; nemo non existimat se perfectissime assequi posse: cum sanè quàm paucos uidere sit, qui omnem eius penè infinitam uim, & materiam scientia, & cognitione comprehenderit. Nam, ut ab illis incipiam, qui primis temporibus florere, Bithynus Iolas, & Heraclides Tarentinus uix pauca de hac re tradidere: sicuti & Crateuas herbarius, & Andreas medicus multa ad medicam materiam pertinentia longe utilissima intacta reliquerunt. Post quos Iulius Bassus, & Niceratus, & quidam alij ita negligenter in ea uersati sunt, ut multa falsa, sensuique prorsus reluctancia scriptis suis mandauerint. Atque, ut summatim dicam, ad quodcunque seculum te uertas, uix vnus Theophrastus,

A stus,

stus, alterque Dioscorides extant, qui in hac ipsa cognitione excellē-  
 rint: quotus enim quisque est, qui ignoret, quanta in Plinio desideren-  
 tur? quanquam & Galenum in eorum numero quis habere posset, vt  
 qui sedulam ei rei operam nauauerit, & quod uoluerit sit consecutus:  
 sed scriptis mandare rem omnem (vt qui multa abunde à Dioscoride  
 tractata esse cognosceret) superuacaneum duxit. Nam quòd Paulum  
 Aeginetam, Aëtiūq; & inter arabes Auicennam, & Mesueum, & Se-  
 rapionem in eorum numero ponere non debeamus, qui ad huiusce co-  
 gnitionis metam peruenerint, nemini non compertum esse existimō.  
 Hæc mecum animo volutans, diu multumq; laboraui, vt vndē tāta  
 huius scientiæ difficultas oriretur, in cognitionem adducerer: ac vi-  
 deo tandem in simplicibus indagandis, tam multa considerari oportere,  
 vt non amplius summorum virorum in hac re paucitatem admi-  
 rer; sed potius quā fieri potuerit, ut illi, etiam si perpauci sint, ea omnia  
 tam perfecte callere valuerint. Cum enim innumerabilia ferè sint me-  
 dicamenta simplicia; non iniuria admirabilis existimabitur Dioscori-  
 des, qui omnia, vel certe bonam eorum partem cognouerit: atque ex  
 his, quæ magis vsui medico necessaria sunt, memoriæ prodiderit: sedq;  
 in tantis antiquorum ambagibus ita gesserit, ut nihil ferè in eo reperia-  
 tur, quod reprehendi possit. neque enim satis sibi nouerat esse, ex alijs  
 medicaminum historiam, atque naturas habere: sed ad natalia eorum  
 loca accessit. quod quàm laboriosum ei fuerit, quiuis per se facilius e-  
 xistimauerit, quàm ipse dixerim. Scimus enim quatuor mundi partes  
 tam uarijs cæli, terræque naturis gaudere, vt multa medicamenta in  
 vna pulcherrime proueniant, quæ in alijs nasci nullo pacto poterunt:  
 eumque, qui omnium vult fieri peritus, ad omnes accessisse oportere:  
 quod ab una hominis ætate fieri posse, vix cogitatione cōplecti quis-  
 quam poterit. Adde quòd postquam ea inuenerit, considerandus est lo-  
 cus, in quo priuatim hoc, uel illud medicamentum nasci consuevit,  
 nascendi modus, ætates, genera, differentiæ, partium numerus, aptæ  
 cohærentesque similitudines; atque in his omnibus inspiciendi odo-  
 res, sapores, colores, magnitudines, uetustates, anni constitutiones,  
 soli uarietates, asperitates, lenitates, adnascencia; quin & nominum  
 acerui, tum in ipsis medicamentis, tum etiam in eorum partibus; & in-  
 numerabilia penè alia, quæ in hoc nostro libello complectemur. Quæ  
 quidem omnia necesse fuit, vt per se solus Dioscorides inueniret: cum  
 ei nullam ab alijs opem mutuari liceret. nam pauca alij ante illum de  
 medica materia conscripserant; atque illa quidem ita negligenter, vt  
 eorum scriptis non multum esset fidendum. Omitto nunc Theophras-  
 tum, qui quanuis habeatur diligentissimus scriptor, & sit: tamen cum  
 non

non multum ad medendi scopum eius dirigatur intentio, non pauca leuius quidem tractat, quàm rei necessitas ( quantum ad hoc attinet ) postulare uideatur . Non immerito igitur omnes , in primisq̃ue Gale-  
 nus Dioscoridi primas deferunt. Quanquam autem posteros omnes multo labore leuauit Dioscorides: relictum tamen illis est laboris tan-  
 tum; ut per multa secula , nedum per multos annos, deserta penitus, atque inculta, contemptaq̃ue cognitio simplicium, cum magno medi-  
 corum omnium dedecore, ac ignominia , mortaliumq̃ue maximo da-  
 mno remanserit . omnes enim desperatione debilitati experiri eam no  
 26 luerunt ; quippe quam se assequi posse diffiderent . At cum medicina exerceri sine simplicibus medicamentis neuiquam posset, à vulgo ( si  
 Dijs placet ) atque ab impertissimis hominibus excelsa cœpta est; quæ si  
 vero id assequi ipsi possent, quod doctissimum quenque deterruerit .  
 Verum illi, cum nihil minus quàm simplicia cognoscerent, ne quam  
 profiterentur artem minus callere existimarentur ; omnia miris mo-  
 dis, ac uarijs fallacijs, præstigijsq̃ue verorum naturam fallaciter imitan-  
 do, adulerarunt ; atque hinc adumbratorum medicaminum datam  
 fuisse ansam crediderim . quod & si Dioscoridis etiam, ac Galeni tem-  
 poribus, ob quæstum fiebat, longe tamen maiorem fuisse numerum fu-  
 28 ratorum simplicium, postquam eorum cognitio contemni, ac destitui  
 cœpit, credendum est ; cum non solum quæstus, sed etiam inscitæ cau-  
 sâ inelset ; vnde ob hoc ipsum, difficilior multo reddita est . Quam ob  
 rem mirari desinamus, quæ causa sit paucitatis eorum, qui hanc scien-  
 tiam, omni certaminis genere amplexi sint; sed potius admiremur eos,  
 qui hanc ipsam post Dioscoridis, Galenique tempora, in quodam ve-  
 luti teterrimo carcere latitantem, immo & maximis fraudibus, fucisq̃;  
 simulatam, è tenebris in lucem reuocauerint : quamq̃ue , dum tractare  
 aggressi sunt, omnem nõ modo succum ac sanguinem, sed etiam calo-  
 rem, & speciem pristinam amisisse inuenerunt. inter quos primum qui  
 30 dem Hermolaum Barbarum, deinde Ioannem Ruellium merito sum-  
 mis laudum præconijs efferemus : cum primi omnium tam arduum la-  
 borem susceperint ; atque ita nobilem scientiam è quodam diuturno  
 somno excitarunt. quemadmodum non defuere, qui eam quotidie ma-  
 gis, ac magis locupletarent : inter quos Leonarthus Fuchsius extat, qui  
 eam multo cumulo auxit ; ac tandem Andreas Matthiolus, qui tantæ  
 rei cognitioni uidetur quasi extremam manum imposuisse, vt pauca  
 admodum, quæ pristino suo nitari non sint restituta, desiderari posse  
 uideantur. quæ nec etiam fortasse desiderarentur, si Lucæ Ghino Fo-  
 ro corneliensi, primum quidem dum in humanis ageret, per publicas  
 lectiones, quas magna cum existimatione profitebatur; deinde hoc de-

posito onere, per mortem licuisset inchoatum opus perficere, non enim uerendum est, quin omnes ferè caligines, quæ aliorum animos occupant, discuterentur; ac perfecta iam, omnibusque numeris absoluta simplicium cognitio esset. Verum tantum bonum nobis immatura mors inuidit: quæ & si studiosis omnibus magnam molestiam exhibuit, uni tamen mihi in primis dolorem auxit, quod magna doctorum medicorum penuria, uir egregius, coniunctissimusque mecum studiorum omnium societate, intempestiuè extinctus; & auctoritatis, & prudentiæ suæ triste mihi desiderium reliquit. At faxit saltem Deus optimus maximus, ut his, qui superstites in hanc rem omni cogitatione, curaque incumbunt, longior vita detur; quo tanti hominis obitu iacturam, horum virtute ac doctrina compensemus. Inter quos præter iam antea commemoratos alios, Gabriel Falopius Mutinensis extat, qui ex hac ipsa cognitione (ut cæterarum propemodum omnium artium studia, quibus excellet, sileam) sempiternam gloriam, ac nominis perpetuitatem est consecutus. Adde & Andream Secobiensem, & Vlysses Aldrouandum, à quibus omnibus (si uita suppetat) quicquid ad instaurandam, perficiendamque hanc scientiam desiderari uinquam possit, expectamus. His vero omnibus (quorum opera, ac auctoritate exoptatam hanc cognitionem, ac diutius reconditam, sepositamque in promptu habemus) cum nulla melior via se se offerret, quam Dioscoridis uiam sectari: illius descriptiones, quas simplicibus accommodat, tanquam uerissimas existimarunt: illisque ducibus medicamenta indagare conati sunt: hinc enim posteriorum labor augeri incipit, atque quod Dioscorides per se præstitit; hi per amicos varias orbis partes incolentes, si non in omnibus, at certè in multis perficere possunt; cum varia ab eis medicamenta ipsis Dioscoridis descriptionibus comprobata transmittantur: quibus illuc penetrandi labor omnis tollitur, quod Dioscoridi contingere non potuit; quippe cui tametsi non deerant amici, defuit tamè auctor simplicium, in quem tanquam in speculum intuentes amici, medicamenta inuenirent, & inuenta transmitterent. Ergo cum hoc ætatis medici Dioscoridem sequentes, medicamenta dignoscere contendant; in multis quidem recte res cecidit, in multis uero non item: cum enim uiderent illum negligentius de nonnullis esse locutum, minus scilicet aptas similitudines assignando, vel aliud eiusmodi; quandoque eas plantas ad eius capita redigere non dubitarunt, quæ cum descriptionibus ab eo propositis modicam haberent cohærentiam; sicuti contra, cum eundem Dioscoridem in quibusdã curiosius, quam fortasse par esse uideretur, notas medicamentorum perquirere inspicerent, non nūquam omnes notas, quas medicamentis

## Præfatio

5

mentis ille assignat, ita ad amussim correspondere voluerunt, vt multa ab eius capitibus reiecerint, quæ alioqui verissima sunt: nec vlla reclamet nota, quæ ipsa esse non persuadeat. neque enim facile erat agnoscere in quibus aptissimas, in quibus uero minus aptas delineationes Dioscorides tradiderit; quare necesse erat eos ita falli, ut alterum pro altero sumerent: hinc effectum est, vt multas inter hosce viros, & maximas contentiones oriri viderimus, quæ non modicam legentibus perturbationem, confusionem quæ afferunt; omnesque multum temporis, laborisque in refutandis aliorum de simplicibus placitis consumant: ac mirum profecto est vnam, atque eandem delineationem, æque omnibus intellectam, atque expositam, multas, atque illas quidem; & forma, & viribus discrepantes plantas secum trahere, quæ à diuersis pro eadem dicuntur. Verisimile est igitur in huiusmodi errores viros alioqui celebres incidisse ob istius cognitionis incredibilem magnitudinem, atque difficultatem: quæ quidem difficultas, velint, nolint, per sæpe cogit homines, ea medicamenta ad Dioscoridis capita redigere, quæ minus cohærere per se ipsi cognoscunt: idque non aliunde fit, nisi quia genuina videre eis nondum licuit, uel ob loci, in quo oriuntur ignorantem, uel ob alia impedimenta, quæ huiusce cognitionis difficultatem augment. quam ob rem, vtcunq; possunt, ea descriptionibus Dioscoridis accommodant; ut, si non exacte, at certe propius ad illas, quo ad eius fieri potest, accedant. Non nunquam etiam (quo magis huius difficultatem scientiæ admireris) contrarium moliri coguntur; nepe ita accurate, curioseque comparationes, aliaque, quæ ad cognoscenda medicamenta requiruntur, pensitando; vt veras plantas tanquam falsas rejiciant, ac dubij in plerisque reddantur, quæ citra controuersiam clarissima sunt. Duplex igitur, hucusque difficultatis genus in hac cognitione animo intueor; vnum quidem, quod Dioscoridem tantum fatigasse diximus, posteros non item: alterum uero, quod tum

20 postleris, tum etiam ipsi Dioscoridi (tametsi huic minus) non leuem laborem exhibuit. Quam ob rem nostram hanc methodum scribere aggressi sumus, vt rerum tractatione vtilem, ita compedio ac breuitate iucundam: in qua difficultates ferè omnes, quæ recentiores tantopere torquent, ac transuersos agunt, proponemus: simul & causas aperiemus, quam ob rem tot præclara alioqui ingenia, in varios errores inciderint; & (quod caput est) rationes, viamque ostendemus, quibus planissime fiet, ut nullus posthac locus tot, tantisque difficultatibus, atque erroribus relinquatur. Nec est quod eas item expediamus, quæ Dioscoridi negotium facefsere: quando ex tam operoso labore ipse se extricauerit. Verum enim uero, cum illæ, quas priore loco dixi, ex

ijs auctoribus, qui de materia medica conscripserē, ac potissimum ex Dioscoridis lectione parum diligenter perpensa, oriri soleant; dabimus nihilominus operam, ut noster hic libellus doceat, quonam pacto auctores hi legi, ac intelligi debeant: ex quo fiet, ut quivis non indiligens lector quàm plurima per se medicamenta, nullo præeunte magistro, inueniat; inuentaque, ita perfecte agnoscat, ut præterquam quòd in eorum cognitione nunquam decipietur, aliorum placita certo, subtilique iudicio ita ponderauerit, ut nullo negotio falsa improbet, ac rejiciat, uera tuto approbet, atque admittat. Quod si, ut spero, assequar, meæ huiusce cognitionis studiosos iuuandi uoluntati satisfecero: sin minus, eiusdem rei tractandæ, atque exactius scribendæ, ad commune omnium commodum rationemque, peritioribus occasionem à me oblatum iri certo scio.



# BARTHOLOMEI

MARANTAE

VENVSINI MEDICI,

## Methodi cognoscendorum simplicium

LIBER PRIMVS.

*Totius libri intentio, & scribendi occasio. Cap. I.*



20

**I**N medicamentorum historia duo necessario consideranda sunt: quorum si alterum relinquatur, mutila atque imperfecta hæc speculatio reddetur: Primum quidem, ut naturas ac differentias ita consideremus, ut quid cuique proprium sit, quid cum alijs cōmune habeat, proponamus: Deinde quonam pacto id, quod peculiare alicui uidetur, possit ob aliquas causas interdum nō esse: nam qui proprietatē quandam plantæ docuerit, eius formam, qua à cæteris omnibus differat, ostendere uidetur. quæ si euenerit ut à quopiam non uideatur, mirū nō est, si alia existimetur. Vtrūq; modū in plātis Theophrastus cōplexus est; tametsi in altero magis elaborandū sibi esse putauit; alterum uarijs. in locis quasi obiter docuit: quē tamen ego nihilominus necessarium ad exactam earum cognitionem existimo. Nam

*duo in methodis consideranda.*

20

cum plantarum naturam ex partibus, affectionibus, generatione, uitæque petendam esse dicimus, secundum propriam naturam eas consideramus: hoc est, id tantum in illis pensitandum, quod uel semper, uel magna ex parte habere solent; sed aliud quippiam præter hæc sciendum remanet ad perfectam earum naturam examinandam, nempe transformationes ipsas. nam si nouero, tam internarum, quàm externarum partium naturam, ac numerum; quodque huiusmodi partes tribus in rebus differre soleant; uel scilicet quod aliquibus insint, aliquibus non insint: uel quod ea, quæ pluribus insunt, aliquam inter se habeant dissimilitudinem, ut in colore, figura, asperitate, lenitate, densitate, raritate, & in omnibus tum saporum, tum odorum differentijs; item in

A 4 quan-

quantitate, ac numero, & multis alijs: uel quòd differunt positione, & ordine: præterea si me, quantum ad generationem pertinet, non lateat, quænam sponte, quæ semine, aut radice, quæ uel auulsione, ramo, surculoue, & quæ tandem ipso trunco, lignoue minutatim conciso proueniant: & denique si in earum uita consideranda non me fugerit, quibus in locis hæc, uel illa magis gaudeat, ac quatum proprijs locis una quæque uiuere possit. Si, inquam, hæc omnia cognouero, mutationes autem omnes non calluero: perfectam tenere scientiam dici non possum. sæpe enim usu uenire solet, ut cum caulis, uel flos, uel semen, uel tale quicquam uni alicui plantæ proueniat, quæ suapte natura talem partem fortiendo non sit, qui in prima duntaxat speculatione sit uersatus, plantam illam ut incognitam omittet. Item sunt multæ partes, quibus color candidus, figurâ rotunda, leuitas, raritasque, necnon sapor dulcis, odor suauis, digitalis quantitas, statutus numerus naturaliter destinatur: reperientur tamen eadem non nunquam nigro colore, aut angulosa figura, aut asperæ, aut densæ, aut amaræ, aut foedo odore, aut quantitate dodrantali; quemadmodum & uariatam sæpe uidemus partium positionem, ut quæ ramulis nasci consueuerunt, caudice proueniant: peruertaturque nascendi ordo ramorum, frondium, cæterarumque partium: numerus etiam non respondeat: utque semel dicam, omnes ferè plantæ quibusdâ affectionibus obnoxie sunt; quam obrem proprietatibus ijs, quibus tales sunt, nonnunquam exuuntur: est enim planta res uaria ac multiplex, inque uniuersum de ea aliquid certi pronuntiare, ualde periculosum. nam nec certam methodum inuenire potuit Theophrastus; qua earum tractationem complecteretur: quin & in ipsis definitionibus quasi titubans uidetur; seque ipsum excusat, quòd has non exquisita, arctaque ratione, sed potius nota quadam subsignandi, & formula proponat: quippe qui non ignorauit, nullam in plantis definitionem adeo tutam esse, ut non aliqua in re discrepare posset; ut cum, uerbi gratia, maluæ naturam docere uellet, tamen si eam recte in herbarum genere collocauit; tamen, cum iustam arboris magnitudinem quandoque æquare soleat, ipsa definitio labefactari uidetur. hoc idem in multis alijs, non in magnitudine solum, sed in omnibus qualitibus deprehenditur, ut progressu dicemus. Dioscorides illa etiam duo considerat, quanquam multo aliter: cum enim scopus suus sit, uires medicamentorum facultatesque usui medico deservientes proponere; sciatque non posse nos eas ad usum ducere, nisi primo illa cognoscerentur; delineamētis quibusdâ describēda sumpsit. quod dum exequitur, differentias, partes, generationes, uitas aliaque id genus necesse fuit, consideraret, pauca tamen & ipse circa transmutationes

mutationes prælibauit; satis sibi facturum fortasse ratus, si delineationes, quæ maiori ex parte in plantis uidentur, nõ omitteret; si qua uero mutatio illis adesse posset, quia raro hoc fit, atque eandem cum plantis proportionem habet, quam cum animalibus (si ita liceat comparare) monstra ipsa; non multum curauit diligentius exequi. Vterque igitur utrunque pertractat; uterque in secunda speculatione parum diligens: sed inter se differunt, quia non eundem scopum intuentur; quæ ob rem etiam diuersum habent tractandi ordinem. Theophrastus quidem & philosophis, & medicis, & agricolis, & architectis, & præstigiatoribus scribit; & si qui alij sunt, qui plantarum cognitionem profiteantur: Dioscorides tantummodo medicis. ille naturam, partes, differentias, uires, ut in admirationem ducat lectorem, contemplatur: hic eadem omnia, ut facile à posteris cognosci possint, tutoq; usui medico adaptari. Vterque ordinem affectauit: sed ille naturæ, hic doctrinæ ordinem persecutus est, quo minore negotio quiuis hanc speculationem assequeretur. sparsim ille, ac uarijs locis plantarum descriptiones, naturas, ac uires, disseminat: hic in unum uniuersam earum formam, atque figuram colligit; ac ueluti ob oculos cognoscendas ponit; atque exinde uires subnectit. Alter alterum copia, ubertateque scribendi superat: Theophrastus Dioscoridem; quia quicquid ferè circa plantas considerari potest, ille considerat: hic intra medicinæ limites continetur. Verum superatur rursus ab hoc, quod ille plantas solas examinandas sumpsit: hic non solum plantas, sed quicquid à metallis, cæterisque fossilibus generibus; necnon ab animantibus ipsa mendendi ars mutuatur, unico libello perstrinxit: unde & de historia, causisque plantarum librum ille inscripsit; hic de medica materia. Hanc igitur ob causam Galenus, cæteri que omnes circa medicaminum examen Dioscoridi primas dederunt: quia quantum ad rem medicam pertinet, & clarius, & exactius omnibus scripsit. Quæ cum ita sint, quia

secunda illa speculationis pars, quæ circa permutationes uersatur, à uiris hisce celeberrimis oscitanter: quodammodo est pertractata, unde fit, ut multe caliginis, plantas cognoscere cupientibus, continuo sese offerant: laborem hunc aggredimur, in quo ea potissimum conabimur proponere, quæ ab illis prætermissa sunt: quæ uero sine ullo artificio dispersim, confusæque pertractata; in ordinem adducere, ac methodo debere. Verum quia negotium nobis cum solis medicis esse uolumus, Dioscoridem magis, quam Theophrastum sequemur, ab illo exempla ferè omnia mutuantissimi tantum apud Theophrastum consideratis, aliosque etiam celebres auctores, quæ eius doctrinam uel clariorem, uel uberiorem reddere poterunt.

*A quibus*

*A quibus oriri solcant varietates in plantis, & totius  
libri constitutio per locos communes. Cap. II.*

**DIOSCORIDES** igitur, dum suam de simplicibus medicamentis tractationem conficeret, summa cura, omniq̄ue diligentia laborauit, non solum ut uera scriberet, sed ut ordinate omnia disponeret: hunc autem ordinem & in libris, ac capitum connexionibus, & in unoquoq; capite conseruare conatus est. verum prætermisso librorum, capitumq̄ue inter se ordine, ut qui à nostro proposito declinet, nos eum, quem in quouis capite sequitur, proponemus, tanquam ad susceptum nostrum consilium maxime facientem. In singulis capitibus ille primo medicamenti nomenclaturas proponit: deinde species, siue genera recenset, si plura reperiri contingat: exinde eiusdem delineationem, ac notas describit, ut illud cognoscere ualeamus: ac tandem facultates, operationesq̄ue nos docet ita, ut in duas potissimum partes eius capita partiri operæpretium sit, in prima delineationem (nam & nomina, & species in hac includimus) in secunda uires complectentes: quòd si priorem partem in duas etiam diuiseris, ut altera nomenclaturam & genera; descriptionem altera contineat; non solum non errabis, sed rem omnem clariorem feceris. Oportet igitur medicamentorum passiones, siue transmutationes, in hisce duabus uniuscuiusq; capitis partibus animaduertere, atque in uniuersum docere, quid in utraque parte considerandum sit: ne scilicet in medicamentis dignoscendis decipiámur. hoc uero quonam pacto legi, ac intelligi debeat, Dioscorides necessario continebit. sunt enim & ab eo (ut superius de Theophrasto diximus) definitiones, siue potius proprietates, minus proprie ascriptæ, sicuti & nomina, tum totorum, tum etiam partium non apte cohærentia, ob superius assignatam rationem. Primum igitur primam capitum partem exponere tentabimus, ut scilicet sciamus, quomodo nomina accipienda sint; ac quæ propria quæue impropria sint, similiter & genera, an uera sint, & an plura, paucioraue reperiri possint: Deinde ad secundam partem accedemus, in qua quicquid circa delineationes considerari potest, animaduertemus; varietatesq̄ue omnes, quæ uel ob medicamenta ipsa, uel ob Dioscoridis lecturam non probe consideratam fieri possunt, aperiemus: Ac tandem secundam partem Dioscoridis capitum aggrediétes, ubi facultates, ac uires medicaminum explicat, nihil omittere conabimur, quod ad uerâ, perfectamq̄ue eorum cognitionem facere existimabimus; ac nequid uel superfluere, uel deficere in hac methodo uideatur; sic uniuersum  
librum

*Dioscoridis in Simpli-  
cibus ordo.*

librum constituere libuit. Varietas in medicamentis, ob quam deceptio euenire potest, circa eorum cognitionem, est primo ratione nomenclaturæ, secundo ratione numeri, tertio ratione delineationis, quarto ratione facultatum. Si igitur ratione nomenclaturæ sit, duplex esse potest; uel in medicaminum generibus, quia scilicet æquiuocationes, & multiplicitates medicamentorum multæ sunt; necnon quod multa medicamentorum nomina occultentur; uel in eorundem partibus, quarum multa sunt nomina, ut radix, caulis, folium, flos, semē, fructus; item uiticulæ, sarmenta, racemi, corymbi, capreoli, & alia

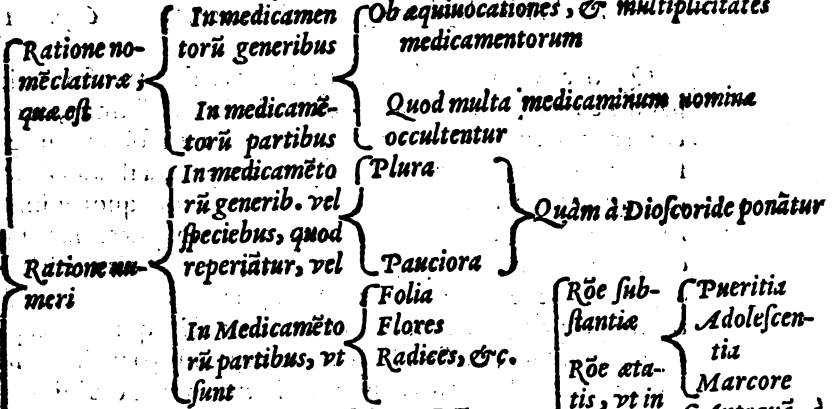
10 id genus. Quod si ratione numeri diuersitas contigerit, dupliciter & hæc est: nam uel in medicaminum generibus, quod scilicet plura, uel pauciora reperiuntur, quàm sint à Dioscoride proposita; credatque quispiam omnia medicamentorum genera Dioscoridem nouisse; si itē non consideretur Dioscoridis mos in medicamentis genere distinguendis: uel erit in eorundem partibus, ut in frondium, seminum, caulium, aliarumque partium numero: circa hæc duo uersabitur primus nostræ methodi liber. At uero si ratione delineationis uarietas euenerit; erit uel quia medicamenta non accommodantur descriptionibus; uel contra, quod descriptiones non accommodantur medicamentis.

20 Medicamenta quidem repugnare uidentur descriptionibus à Dioscoride propositis ob mutatam faciem: quod pluribus modis accidere potest: primo ratione sui ipsius, secundo ratione cæli, tertio ratione soli, quarto ratione cultus. sui quidem ipsius ratione tripliciter est; nam uel ratione substantiæ, quæ consideratur in omnibus partibus medicamenti; ut si accidat non nunquam aliquam partem in planta deficere, uel superaddi: uel ratione ætatis medicamenti, quæ est in eius pueritia, adolescentia, marcore; uel ratione senectutis, quæ duplicem etiam habet considerationem: unam quidem antequam à terra euelatur planta: alteram postquam lecta est. sin autem uarietas fiat ratio-

30 ne cæli, erit hæc ob annorum uarias constitutiones, ut cum annus quandoque clementior, quandoque horridior est. at si euenerit ratione soli, dupliciter esse potest; uel ob regiones, quæ sunt frigidiores, calidioresue, sicciore, aut humidiores debito: uel ob loca particularia, quæ possunt esse rigidiora, amœnioraue, quàm illi medicamento conueniant. uerum quod ad sydera referre non debeamus plantarum alterationes, nisi ex accidenti, Theophrastus docet VI. de causis. cap. XI. Ratione uero cultus, duplex etiam est uarietas; uel cum cultus, qui adesse deberet, negligatur; uel cum ijs, quæ illum non exposcunt fiat: nam cum fit quidem cui debetur, sed nimis curiose, ad hoc secundum membrum referimus. Hæc omnia in eo capite includuntur,

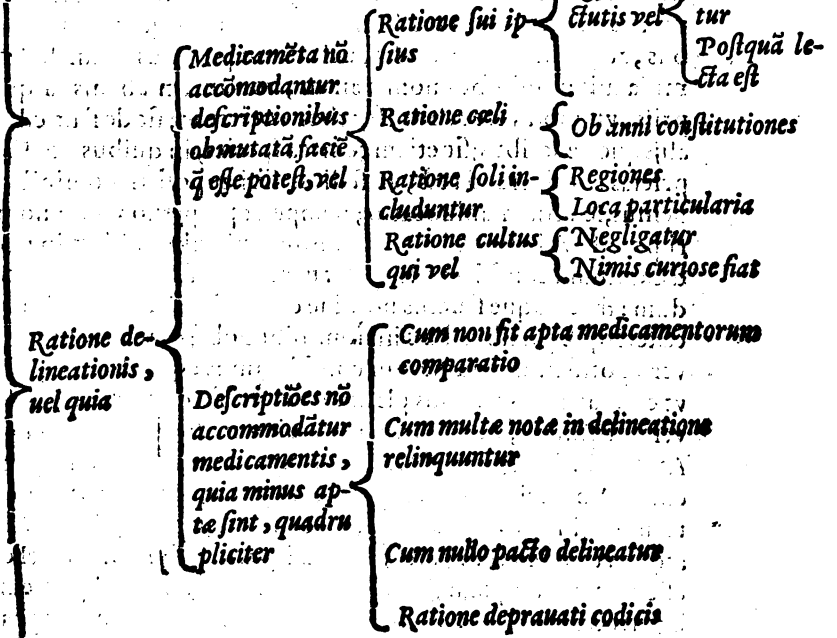
includuntur, cum medicamenta non consentiunt descriptionibus: Sed cum delineationes non accommodantur medicamentis, quadrupliciter euenit: primo, cum non apta fit medicamentorum comparatio: secundo, cum multæ notæ in delineatione reliquantur: tertio, cum nullo pacto delineantur: quarto, ratione deprauati codicis; ut cum quicquam in contextu adfuerit; quod ueram historiam uariet, tum quantum ad nomen, tum etiam quantum ad notas medicamentis attributas. ex his omnibus conflabitur secundus liber. Postest (ut diximus) & ratione facultatum deceptio euenire: circa quam speculationem tertius liber uersabitur, qui nostræ tractationis ultimus existet: in qua quidem re, quæ prælibari debeant, cum tertium librum aggrediemur (ut clarior doctrina sit) abunde explicabimus.

**PRIMVS LIBER.**



**SECUNDVS LIBER.**

Varietas in medicamentis, ob quam deceptio que nire pot circa eorum cognitionē est, vel



**TERTIVS LIBER.**

Ratione facultatum, de qua re in tertio libro.

QVOT vero, quæue sint varietates, siue transmutationes, quæ plantis euenire possunt, antequam ad alia transeant, necesse est dicere: neque enim satis est scire, à quibus fieri soleant. hæc igitur tot sunt, quot proprietatum, siue signorum genera illis à Dioscoride, cæterisque, qui herbas describunt, attribuantur. quot enim secundum naturam illis notæ adaptantur, totidem etiam præter naturam sint necesse est: cum unaquæque possit ob aliquam causam ex his, quæ præcedente capite enumerauimus, à propria natura recedere. Primo igitur hæc proponendæ sunt, atque ad uniuersalia quædam capita ducendæ; quod ut fiat, rursus Dioscoridis capitum partitio in memoriam reuocanda est. Diximus eius capita in tres partes diuidi, quarum prima, nomina & genera, secunda, delineationem; tertia, facultates continebat. ergo in nominibus eorum proprietates & simplicitates consideratur: hæc autem est in medicamentorum tum generibus, tum speciebus, atque his vel uniuersis, uel eorum partibus, cum scilicet hæc omnia suis nominibus nominantur, non autem alienis, atque improprijs, ut quod uere arbor est, arbor uocetur; sic de fruticibus, herbis, alijsque generibus; sic etiam & circa species, in quibus non solum proprietates consideranda est, ut scilicet sibi appositis nominibus nuncupemus, sed etiam uniuocatio; nempe ut perpetuo unum nomen, si fieri potest, ubi plantæ imponamus, non pluribus. Idem in partibus medicaminum considerandum est: nam quod semen est, semen appellandum; fructusque fructus nomine donandus; sic de caulibus, radicibus cæterisque partibus. hæc in nominibus obseruanda sunt: in speciebus uero potissimum numerum consideramus; qui est uel determinatus, ut cum dicimus alicuius plantæ duas esse species, uel tres, uel quatuor; uel indefinitus, ut si plura esse alicuius medicamenti genera dicamus. At uero in descriptionibus longe plura animaduertenda sunt: delineat enim Dioscorides plantas per substantiam, per quantitatem, atque hanc tum continuam, tum discretam; continua, est magnitudo & paruitas: atque utraque uel definita, ut cum inquit quadrantalem, uel cubitalem esse plantam aliquam; uel eius partem, ut radicem digitalem, caulem baculi crassitudine: uel indefinita, ut cum arborem magnam, fruticem exiguum; atque in partibus, radicem, caulem uel tenuem, aut crassum, folium amplum, aut paruum describit. Discreta uersatur in numero, qui & ipse determinatus est, & indeterminatus. nam cum dicimus herbam aliquam unicaulem esse, aliquam folia habere tria, aut quatuor:



quatuor: alicui flores per singulos exortus in caule ternos, aut quater-  
nos inesse; determinatum numerum statuimus; sicuti cum aliquam di-  
cimus radicibus, aut ramulis, aut caulibus, aut folijs nisi multis, vel nu-  
merosis; fruticem esse racemosum, ramosum, furculosum; indetermi-  
natum numerum conficimus. Est & circa delineationes qualitas: quæ  
est visibilis, odorabilis, gustabilis, tactilis; atque hæc etiam vel definitæ  
sunt; vt cum inquit, cuiusdam plantæ folia erucam olere trita; gustata  
cicer recens sapere: sicuti & cum quibusdam folia candida, flores pur-  
pureos, vinosum odorem assignat: vel indefinitæ, vt cum herbas flo-  
ribus varijs, uel odoratis, folijs graui odoratu depingit. Ad qualita-  
tem etiam refertur figura: quæ est rotunda, angulosa, oblonga, & c: ad  
hanc referas etiam alas, concauitates, eminentias, & id genus alia. Simi-  
lilitudo etiam qualitatis est; erit autem vel cum vna re, vel cum duabus  
vel cum pluribus, atque his vel animatis, vel inanimatis. Consideratur  
& situs in descriptionibus, vt cum quasdã herbas semina sub folijs ha-  
bere, quasdã super folijs docet; sicuti & quasdã herbas semina in cacumina-  
ne, alias semen summis in caulibus possidere, alias folia humi sparsa,  
quasdã fructum caudice proferre, aut radices, quæ summo cespite ni-  
tantur, & consimilia. Ordo præterea in delineationibus inseritur: qui  
uel confusus est, vt cum cuiusdam plantæ inquit semen circa totos rami-  
los provenire; similiter cum alicui ramos inconditos tribuit, quemad-  
modum robori Theophrastus & abieti ordinatos: Vel explicatus, ut  
cum quasdã folia habere statuit, quæ caulem per interualla cingunt;  
alias per interualla orbiculato foliorum ambitu. Ponitur & in descri-  
ptionibus tempus, ut cum inquit aliquam plantam æstate, vel vere flo-  
rere, vel semen proferre; atque hoc determinatum est: indetermi-  
natum uero, cum arbores biferas, vel triferas esse dicit. Locus præterea &  
regio: vt cum inquit hanc uel illam plantam oriri in Illyria, in Aga-  
ria; item in petrosis, in lacustribus, in montibus, in campestribus. Hæc  
quidem omnia proprietatum genera descriptionibus adaptari solent:  
quorum numero ex aduerso respondent præter naturam signa, nam  
quot secundum naturam erant, totidem & præter naturam esse neces-  
sario conclusimus; vt quæ hæc inueniremus, ab illis incepimus. quam-  
ob rem, ut numerum transmutationum, quæ plantis euenire possunt  
sciamus; vnicuique proprietati secundum naturam, alteram præter na-  
turam opponemus, à nominibus incipientes, in quibus & propieta-  
tem, & uniuocationem considerari diximus: ergo & improprietas, &  
æquiuocatio in his mutationem efficient: vt in generibus, si quod ar-  
bor est, fruticæ appellet Dioscorides, & contra: vel si herbam pro fru-  
tice, vel suffrutice sumat; aut hos pro herba: Idem in partibus, ut cum  
semen

semen fructum appellat, & contra; cum etiam ramum pro surculo, aut  
 sarmenta pro uiticulis, & alia id genus accipit. Circa species eadem cō  
 sideratio est; & præter hanc equiuocatio: ut cum unicum nomen plu  
 ribus plantis imponitur. hæc igitur circa nomina. Circa species ue  
 ro variatio est in numero determinato, si plura quàm septem tithyma  
 lorum genera reperiantur, uel pauciora; item si ranunculi plura uel  
 pauciora, quàm quatuor; anagallidis uel tria, uel quatuor, uel plura: In  
 indeterminato nulla certa obseruatio est. Verum circa delineationes  
 variatio uel erit in substantia, cum scilicet aliqua pars in planta non  
 adsit, quæ esse deberet, uel aliquid præter naturæ normam adnascatur, 10  
 uel commutatio aliqua ita effecta sit, ut & formam pristinam amittat,  
 & in diuersam substantiam transitus factus sit; aut aliquid tale eue  
 niat: Vel erit in quantitate, & in hac, Primo continua determinata; ut  
 si contingat pityusam infra cubiti altitudinem assurgere. myosotidis  
 radicem, & chamæleonis nigri caulem, digitalem crassitudinem uel  
 non æquare, uel superare. Secundo in eadem quantitate, sed indetermi  
 nata; ut si reperiamus cedrum arborem magnam non esse; ragnum exi  
 gnum potius esse fruticem, quàm ut in arboris iustam mensuram ascē  
 disse dicamus: stratiotem millefolium exiguum fruticem non esse,  
 sed potius magnum: alteram cyclaminum caule esse tenui: centau- 20  
 rium minus radice crassa. Tertio in quantitate discreta definita; si in  
 tremamus alysson pluribus pollere caulibus; phyllitum dena aut duo  
 dena habere folia. Quarto in indefinita, ut si asarum non numerosis  
 niti radicibus, marrubium non esse ab radice ramosum uideamus. Erit  
 & circa easdem delineationes variatio in qualitate, ut si plantæ non ha  
 beant odorem, saporem, colorem, hirsutiem, leuitatem, quæ à Diosco  
 ride illis tribuuntur. sicuti si non eam seruent figuram, quam ille de  
 scribit, uel uniuersæ, uel eorum partes: ut si Apios radicem habeat nõ  
 in formam pyri, sed longiorem: in similitudine, si non exacte, atque  
 ad amussim respondeat iis rebus, quibus cum facta est; siue sint plan- 30  
 tæ, siue animalia, siue inanimatæ res: In situ erit varietas, ut si quando  
 semē, uel fructus; qui in cacumine oriri debebat, in caudice, uel ramu  
 lis proueniat: item si quæ pediculum possidere debuissent, illo careāt:  
 si uideamus pinum, aut loton non in cacumine ramosas esse, sed caudi  
 cæ quod suæ naturæ repugnat, ut auctor est Plin. & similia: in ordine  
 uero si non seruetur is, qui ab auctore proponitur: ut si marrubium  
 semen proferat non ex interuallis, sed per totum caulem confusum.  
 echium flores proferat non secundum folia, sed in quavis caulis parte.  
 Tempus sic variari potest, ut si planta uere flores emittat, quos æstatis  
 tempore emittere deberet; arbor præcoces fructus habeat, qui serotini  
 esse

esse soleant. Locus etiam variationem hoc pacto suscipit, ut si alijs locis, uel regionibus à Dioscoride attributis, inueniamus medicamenta: ut si quæ in Arabia ille nasci dicat, nos in Italia repererimus. item quæ in lacubus, aut stagnantibus, nos in montibus inueniamus, & contra. Transmutationum igitur generatim ferè sunt: quæ accidere sæpius solent, uel ob ætatem, uel senectutem, uel ob anni uarias constitutiones, uel ob cultum, uel ob alia, quæ superiori capite enumerauimus. Omnes autem præter naturam sunt: quas ad summam uita distinxeris (ut ex Theophrasti uarijs locis colligitur) aut enim sponte fiunt, aut causa extrinsecus occurrente: quæ sponte sunt, multas habent causas, ut solum, cælum, & nonnulla alia: exterior uero causa esse solet operosus cultus, & id omnes, quod in morbos arbores, pfas, plantasque ducere possunt, ut uulnera, plægæ, aliaque omnes id genus uisibile effectiones: item omnia alia, quorum ratione uel scabies, uel radicatio, uel syderatio, uel uermiculatio, uel spachelismus, uel quæ particulatim quibusdam euenire solent, ut oleæ impetigo, fictui glabratio, uiti oratio, & articulatio: uel alius morbus, qui nomine careat: quanquam hi & secundum naturam etiam nonnunquam esse possunt: fiunt namque propter corruptionem: quam & secundam naturam, & præter naturam fieri posse omnes fatentur. Morbos autem ideo secundam naturam aliquando esse dicimus: quia huic, uel illi plantæ, uel semper, uel sæpè numero accidant: nonnullos autem ex causa exteriori, quæ aut æstibus maximis, aut frigidibus modum excedentibus, aut imbris, seu caloribus, uel grandine eueniunt: nam intrinsecam causam, alimeni copiam, uel inopiam, uel qualitatem deficientem, superexcedentem uel Theophrastus constituit.

Quod ex nominibus aliquam naturam in medicamentis significantibus in multorum simplicium cognitionem uenire possimus. Cap. XXX.

INSCRIPSIMVS librum hunc de medicamentorum cognitione: quia reuera tam de plantis, quàm de metallicis, quàm etiam de his medicamentis, quæ ab animalibus mutuuntur, pertractabit: duo tamen priores libri de solis ferè plâtis agêt, uix paucis interiectis alterius generis medicamentis: paucâ enim ex tā multis, quæ hic liber completetur, ad alia medicamina, præter plantas accommodari possunt. ætas enim, regio, locus, celum, & alia id genus, non ita in metallicis, animantibusque formant uariare possunt, quemadmodum & in plantis. Libuit hoc lectorem admonuisse; ne, dum priores duos libros percurrat, titulum damnet: nam tertius liber multa de metallicis, ac ani-

mantium partibus ( quanquam neque plantas omittit?) locutus est. Agemus hoc capite de ijs diversitatibus plantarum, quæ ratione, nomenclaturæ illis euenire solent: has autem & in medicamentorum generibus, & in eorunden partibus euenire posse proposuimus. Genera autem in plantis duobus modis accipiuntur: nam vel sunt pauca illa, ad quæ omnes stirpes deduci possunt, vt arbor, frutex, suffrutex, herba: vel quæ sub his continentur, vt Iris, Cinnamomum, Asarum, &c. quæ cum proprie species dicendæ essent, genera tamen ab autoribus appellari solent: ut cum thymalorum septem genera, ranunculi quatuor esse constituunt. Verum, cum in generibus secundo modo sumptis, & proprietatem, & improprietatem considerare possimus, (nam in prima generum significatione sola improprietas simplicium occultationem efficit) nos à nominum proprietate auspicabimur, regulas proponentes; quibus multa simplicia, alioqui occulta manifestentur. Questum est igitur apud philosophos οὐσιπὰ δὲ ὀνόματα, ἢ δὲ οὐσιπὸν hoc est naturæ sint nomina, an positione. In qua quidem re, Aristoteles eius fuit sententiæ, vt arbitraria, atque à primis impositoribus, fortuito, & ( ut isti loquuntur) ad placitum illa esse diceret. Plato oppositam sententiam tutatus est; multasque Nigidius cum secutus, rationes ad id probandum in medium affert. Nos tantorum virorum controuersiam diuimere non audemus: vel si possemus, non esse eius iudicanda locum cognoscimus. Scimus multa nomina nullam sortiri, vnde sic dicantur, significationem, non solum in medicamentis ipsis, verum in vniuersa etiam medicina, quod facile quis vel in ipsis morbis inueniat: quanquam Galenus, & methodi multas nominum naturas explicat. Verum multa simplicium nomina nullum habent etymon, vt Iberis, Ammi, & multa alia: contra vero quamplurima sunt, quorum nomen vim quandam et ratione naturæ exprimit: quæ non casu imposita fuisse apparet; sed vel eius facultatem, vel inuentoris primi nomen, uel locum, vel quædam alia, quæ mox subiungemus, exprimunt. Ab eius enim inuatore nomen traxit Teucrium: Teucer enim Aiæcis frater eam primo hominibus ostendit. Achillea Syderitis ab Achille & inuenta, & cognominata est, sicuti Meon Athamanticum ab Athamante; Circæa à Circe venefica; Artemisia à regis Mausoli vxore, cui Artemisæ nomen erat: Alcibiadion Anchusa ab Alcibiade Atheniensium principe: Eupatoriû ab Eupatore rege; & alia multa. A fabulis etiã antiquitas nomen plantis indidit, vt Helenio, quæ ( ut Plin. asserit) è lachrymis Helenæ nata creditur: Amaraeum à puero qui in herbam sui nominis transformatus est: Libanotis, à Libanotide puero in talem plantam mutato, ita & de Narcisso, Hyacintho quæ, & croco; quorum

fabulæ

fabulæ vulgarissimæ sunt. A facultate vero eorum multa nomina habentur, vt *Συρος*, idest castus; quoniam (vt inquit Diosc.) matronæ in Thesmophorijs Atheniensium, castitatem custodientes, folijs huius cubitus sibi sternunt. Pardalianches, quia pardos enecat. *Κυρῖπιδος*, quod canis rabidi moribus auxilio sit. Aegylops, quia oculorum ægylopas sanat. Althæa ab *αλθαῖον*, quod est mederi, quia (vt inquit Diosc.) inter primas sit utilis & pluribus pülleat remedijs. Onagra, quod animalium ferocitatem domet. Fumariam ita uocari testatur Diosc. quod delachrymatione faciat; in hoc enim fumi effectum reddit. Aristolochia, quia puerperis opitulatur, vt Diosc. non vt Plinius, quod grauidis opéferat. A regione, vt nardus Celtica, malus Pumica, malus Medica, Lycium, Persæa, quia in hisce regionibus uel primum inuentæ sint, uel copiosius, ac uiribus præstantiores proueniant. A loco, vt nardus Indica, & Syriaca, quia montis, in quod oriuntur, pars altera ad Indos, altera ad Syrios flectitur; non, vt quidam, quod in India, uel in Syria orientur; ex quibus locis, non recte Dioscoridis uerba inuenientes, nardum ad nos ferri existimant. Nymphaea, quia in aquis semper proueniat; petroselinon, quia in petris; hydrofelinon, quod in aquis degant. Altheæ, quia lucis opacisque gaudeat. Potamogeton nomen habet (inquit Diosc.) quod in lacustribus, & in aquosis locis nascitur. *ποταμῶς* enim fluium significat. A similitudine cum multis rebus facta, ut cû animalibus, quod scilicet una plantæ pars, uel ipsa uniuersa alicui animali sit similis, vt polypodion, quod eius radix polyporum cirros æmuletur. Antirrhinon, quod eius semen uituli *πίρς*, idest nares, representet. Psyllium, quod eius semen pulicum figuram retineat. Ricinus ex eo nomen traxit, quod eius semen ricino animali persimile sit. Ita & scorpioides, non solum quia scorpionum ictibus præsentanea est remedio; sed quia eius semen est caudæ scorpionis effigie. A similitudine cum alijs medicamentis, uel quod uniuersa, uel quod eorum pars alia æmuletur; atque illa uel uniuersa, uel illorum partem. sic Chamædrys, quasi humilem quercum dixeris, denominationem habet, quia eius folia quercus folijs similia sunt. Sic chamæpitys, quæ humilem pinum sonat, quia pinus odorem refert, uel quia etiam iam in terra erumpentem pinum æmuletur. Sic chamædaphne, sic & daphnoïdes, quia utraque folijs lauri constat. Hæc enim, & quædam alia his similia nomina propriam denominationem habere uidentur; sed & alia eiusmodi sunt, quæ quam uolunt naturam ualde improprie expriment, ut chamæsyce, cum nihil habeat cum ficu commune, nisi lac: humilis tamen ficus appellata est. Sic & chamæcissos, quæ humilem hederam notat, & tamen non ultra dodrantem ramulos profert.

B 2 eiusmodi

eiusmodi etiã esse quis dicere posset Chamæpyriti: quis enim non  
 videt quantã sit inter hanc, & pinum distantia? A similitudine eorum,  
 quæ arte fabricata sunt, ut Clinopodion ita dictum est; quod eius flo-  
 res lecti pedum speciem præbent: securidaca; quia eius semen ancipi-  
 tem securim æmuletur: Coryledon, quia vas testaceum sic dictum re-  
 præsentet: Lonchitis, quod eius semen lanceæ simile sit. A medica-  
 menti, vel eius partis figura; vt millefolium à foliorum multitudine:  
 trifolium, à terno foliorum exortu: Pentaphyllon, à quinario proces-  
 su foliorum: Oxyacantha à spinarum acutis. A similitudine variarũ  
 rerum, ut Iris, à cælestis arcus imaginẽ: Androsæmon, à sanguineo suc-  
 co, quem habet: Cytini, à tumore: & multa alia, quæ passim in Dio-  
 scoride leguntur. A similitudine, quam habent cum duobus medica-  
 mentis insimul, vt pissasphaltum, scorodoprassum, sycomorom: quod  
 prima picem, & bitumen æmuletur: secunda, quod allij, & porri tum  
 formam, tum facultatem mixtam habeat: tertia, quod ficus & mori  
 mediam speciem sortita sit. Ab odore, ut odoratus iuncus, catamus  
 odoratus. A colore, ut Leucas, quia candida sit, chamæleõ, à diuersita-  
 te colorum in folijs. A sapore, ut γλυκύριζα, idest dulcis radix; Oxalis ab  
 aciditate. Ab accidente quodam, ut Amylum inquit Dioscorides dici  
 quia sine mola fiat. Galion, quod lactis coaguli vicem impleat. A qua-  
 dam peculiari proprietate, ut adianton, ab ἀ & διαίνα, quod non mades-  
 fiat aquis immerfam. Heliotropiõ, & Helioscopios Tithymalus, quia  
 cum sole circumagantur. Sunt & alia, quæ causa suere cur medicamen-  
 ta hanc, vel illam denominationem habuerint, quæ nos consulto præ-  
 termittimus: quia partim ex Dioscoride, partim etiam ab aliis mate-  
 riæ medicæ professoribus colligi, & animaduerti possunt. Hæc igitur  
 nomina, quæ aliquid significant, multum conferunt ad simplicium di-  
 gnationem (ad hunc enim finem de his locuti sumus) quandoqui-  
 dem cum inuenimus in planta id, quod à nomine explicatur; certio-  
 res reddimur illam esse, quæ describitur: vt si inueniamus herbam;  
 quæ aquis immersa non madescat; cæteris notis non reclamantibus,  
 adianton esse, quasi infallibilis persuasio nobis accedit. Quod si nomẽ  
 planta retineat; quod aliquid significet, atque in eius delineatione om-  
 mittatur: nostrum erit diligẽter quærere, an nota illa ex nomine sum-  
 pta, plantæ adesse debeat: vt in aspera lonchitide evenit, ex cuius de-  
 scriptione apud Dioscoridem non colligitur eam debere esse acumina-  
 tam; quia parce illam delineat. vnde effectum est; ut multi multa de il-  
 la senserint; multiq̃ue eam se cognouisse falsi sint, qui tamen à veri-  
 tate longius aberrarunt: hi si nominis proprietatem inspexissent, non  
 ita temere de illa pronuntiaissent, in illis enim quas ostendebant, nulla  
 lanceæ

lanceæ similitudo sumi poterat neque ex semine, neque ex folio, neque ex radice; ergo alia illis quærenda erat: sicuti excellentissimus Lucas Ghinus præceptor meus, cum nulla ex his, quæ ostendebantur, illi plane satisficeret: tandiu quæsiuit, donec illam adinuenit, Dioscoridis descriptioni & nomini ex omni parte conuenientem. nam præter id quod habet folia longe magis diuisa, & asperiora folijs scolopendrii; eius extremitas ita dura, & acuminata est; vt lanceæ speciem præbeat. hanc in doctissimis suis commentarijs nõ depinxit Andreas Matthioli; sed aliam: quam nescio quo pacto à Luca Ghino pro lonchitide ad se missam falso asserit. Botrys quod racemosum proferat fructum, nomen declarat, licet in delineatione omittatur: nam ob eandem causam eadem ambrosia appellatur; quod est alterius plantæ nomen, quæ cauliculos habet seminibus, perinde quasi racemulis, grauidos, ita & botrys; quod & planta ipsa ostendit. Halimus quod falsum habeat saporem nomen indicat: dicitur nanque *ἀπὸ τῆ ἀλῆς* idest sale (neque enim cum Solino consentimus, qui sine aspiratione scribit, diciq; tradit, quod ea admorsa fames arceatur) à quo etiam nomen in Apulia sortitur, vbi Salsolla dicitur: ex qua & fasciculos componunt rustici, venduntque pro asinorum pabulo. De falso tamen sapore nihil habemus in Dioscoridis descriptione: ex nomine igitur aliam notam non leuis momenti elicimus, quam & Galenus expressit. Pari passu ex Leucacanthæ nomine, talem plantam candicantem esse & aculeatam, non absque ratione quispiam coniectari poterit: quæ duæ notæ in eius cognitionem fortasse ducunt; etiamsi in eius delineatione nulla earum mentio existat. Lagopum non describit Dioscorides, sed ex nomine optima coniectura existimanda est Fuchsi, qui trifolij speciem quandam pro ea depingit; cuius flores multam cum leporinis pedibus similitudinem retinent. Myrrhida suspicatur Marcellus ita appellari, ob odorem myrrhæ similem: cui & adstipulari uidetur Diosc. illam odoratam statuens: hoc vero si ita sit, non parum iuuabit ad eius cognitionem, hæc nota. multas alias per se ipsum lector apud Dioscoridem animaduertat licebit. At uero circa hæc nomina simplicia nonnullas regulas consideremus necesse est. quod ut fiat, omnia rursus capita percurrenda sunt: in quibus quidem adnotandum est, quæ medicamenta primorum impositorum nomina sortita sunt, uel quæ à fabulis deducuntur, nunquam, aut raro admodum, alicuius simplicis notam aliquam exprimere; nisi cum quis nulla motus ratione probis auctoribus aperte contradicere audeat, ut quendam fecisse uidemus, in clarissimum medicorum coetu inter primos nõ immerito habitum, qui cestiana mala esse arancia vulgo appellata contendit. cum hæc à Cestio, non

secus ac ab Appio Appiana, dicta fuisse Plinius asserat, atq; inter eiusdem generis poma recensenda existimet: atque cuius constet, apud Dioscoridem medica mala illa appellari; sicuti & Plinio etiam asseritur. quorum inuentio nullo pacto Cestio tribuitur. Quæ uero à facultate nomen retinent, item quæ à regione, uel loco, possunt quidē multorum cognoscendorum nobis ansam præbere: quemadmodum & quæ à similitudine deducuntur, siue hæc sit cum alijs plantis, earumque partibus, siue cum duobus insimul medicamentis, siue cum animalibus, uel eorum particulis: siue etiam cum his quæ arte facta sunt, siue ab eorum ipsorum forma; nec minus quæ ab odore, sapore, colore, aut à proprietate quadam. omnia etenim huiusmodi nomina, ut multas plantas alioqui ignotas dignoscamus, nobis adiumentò esse possunt. sed quædam in his animaduertenda sunt, aliter in errores incidere poterimus; ut multi, quanquam doctissimi, inciderunt. In uniuersum igitur primo hoc sit præceptum; ut si ex nomine alicuius plantæ notam detegimus, quæ aliter non exprimebatur: plantam illam uerè esse existimare debemus, dummodo alia signa nõ repugnent. stultum enim fuerit existimare unicam notam per coniecturam habitam plus pollere in cognoscendo medicamine, quàm multas alias ex auctoris delineatione acceptas: hoc nanque neque in his, quæ à scriptoris historia sumuntur, ullo pacto conceditur (neque enim quod duæ, uel tres, notæ cuiquam plantæ respondeant, cæteræ non respondeant; iam pro uera illam acceptamus) tantum abest, ut eas ualere concedamus, quæ ex nomine non nisi adumbrato, quodam modo signa nobis manifestant; Sed sunt, qui coniecturam certitudini præponentes, multa absurda ex nominum præsertim conuenientia scriptis reliquerint. ut qui secundum Tragij genus à Dioscoride depicti, hircinam saxifragiam vulgo dictam esse contendunt: quia redolet hæc quidem hircum, quæ nota cum nomine consentit, & cum Dioscoride, qui hunc odorem expressit. sed cum folia non sint scolopendriæ, sed potius apij: quin immo cum uirus illud perpetuo adsit in saxifragia non in autumno solum, ut Diosc. docet, cum etiam (quod maximi est momenti) facultates ex omni parte oppositæ sint; quantum ex nomine sumpta coniectura ualere debeat, cuique manifestum esse poterit. Eodem pacto qui terrestrem hederam, vulgaram chamæcissoni Dioscoridis esse autumant ob nominis conuenientiam, reprehendi minime possent (non enim absq; ratione sic coniectant) si alia eius plantæ indicia conuenirent. Verum neque magnitudo, neque folia, neque flores (meo iudicio) correspondent: & quanquam conantur, folia descriptioni accommodare contextum emendant; adhuc tamen alia desiderantur, ut inferius suo loco



loco clarius dicitur. Qui præterea Plinij pistolochiam, hoc est aristolochiæ quartum genus, eam plantam esse existimant, qua passim in Germania pro rotunda aristolochia utuntur, nihil (si recte sentio) habent, cui innitantur præter nominum concursum: quandoquidem, hæc nostris temporibus, quemadmodum & Plinij, inter aristolochiarum species recensetur. Sed Plinius per capillamenta, densitatem, ac multitudinem radicum expressit; crassitiem per ea quæ subiunxit, iunci plenioris crassitudine: quæ denotât vniuersam radicem esse huiusmodi; non quod ex tuberosa radice capillamenta tam tenuia adnata  
 20 (nam ne tenuissimum quidem iuncum æquât, ne dum pleniorē) propendeant. Huc accedit, quod si inter aristolochiarum species recenseri debeat, aliquid cum illis commune habere debuisset: sed nihil video præter radicem rotundæ aristolochiæ similem: at pistolochiæ radicem, aliter Plinius delineat, uti prædiximus; ac per hoc eam excludit. Sed nos ueram pistolochiam in Neapolitano tractu adinuenimus, à Plinij historia nihil uariantem; quæ & folia habet hederæ acuminatiora & duriora: fructum, pyri effigie, florem, ut longa aristolochia, ex nigro luteum: radices ex uno cespite complures phu similes; longiores tamen, & paulo crassiores; medicatum odorem, atque illum  
 30 quidem potentissimum redolentes. Possem huc multos alios errores quorundam referre: sed satis ex his alij considerari possunt. Secundum præceptum erit, ut hanc coniecturam non ex quouis loco, atque quouis modo acceptam, ad nostrum propositum ducamus; sed eam solam quæ aliquid certi nobis proponere potest: huiusmodi sunt, quæ ob nominis affinitatem, quam habent uel cum græcis, vel cum latinis, vel cum aliarum linguarum appellationibus, solam ac meram coniecturam nobis exhibent, nulli certitudini innitentem: ut exempli gratia, cum quidam, in re medica longe clarissimi, suspicantur per  
 40 yacinia Vergilium rubi morâ intelligere, quia Græcis *Βάρινα* hæc dicantur. similiter cum nescio quis vult, empetron herbam, illam esse quæ sceniculus marinus vulgo appellatur, quod eandem herbam sancti Petri vulgus appellet, quasi corrupte empetrum, in sampe-  
 50 trum sit mutatum: non aduertens, nihil cæteris notis conuenire. neque enim deiiciendi uim habet: sed omniau consensu illa crithmum est. Damnabitur etiam, qui herbam gattam uulgo dictam, quia à nonnullis in Gallia cisalpina nepeta dicitur, ueram nepetam credit: hoc est calaminthæ secundum genus: cum nihil præter nomen simile habeat: & habeamus aliam plantam nemini non cognitam, quæ non solum nomen in uniuersâ ferè Italia retinet, sed forma (quod caput est) penitus consentit. In eundem errorem incidit, qui cum pseudomelan-

thium gittone uulgo appellari in eadem Gallia uideat, uerum Githi existimat, nihil curans quod & folia, & flores, & cetera omnia repugnant. huiusmodi igitur coniecturæ ex nominibus acceptandæ non sunt. Tertium præceptum est, ut si ab auctore exprimaturs pars plátæ, quam aliquo nomine donat, non laboremus nos illius proprietatem, atque etymon ad aliam partem transferre: hoc enim confundere est; non declarare, & perquirere simplicia: quemadmodum quendam nescio quem fecisse constat, qui spathâ in palma credit eius folia esse, ut quæ ensis figuram representent: cum tamen ex Dioscoridis historia clarissime habeamus spatham, siue palman elatem, inuolucrum esse fructus palmarum adhuc florentium: immo & ipse fructus in eo contentus eodem nomine cęsetur. Idem de iis dicitur qui Senâ Arabum uolunt esse delphinium, delphinorû effigię ad folliculos, non ad folia (ut Dioscorides) deducentes: quod cum de similitudine loquemur, aptius & clarius manifestabitur. Quartum præceptum particulatim à regione, & à loco sumitur: hoc uero longioribus proponetur propriis capitibus. loquemur enim de regione & de loco, nihil, quod ad eorum speculationem, atque obseruationem spectat omitturi; nunc solum, quæ circa locorum nomina quis desiderare posset, tangentes: dicimusque cum ab aliqua regione nomen medicamen habet, ut dictamnium creticum quod in Creta oriatur, Lyciũ, quod in Lycia; Gramen Parnasi, quod in Parnaso monte; & alia multa, ita intelligenda esse, ut quia magna ex parte, uel quæ primũ in his locis inuenta sint, uel alia eius generis causa, hæc nomina sortiri, non aut quod aliis in locis oriri nequeat. Agaricũ. n. licet ita appellatur, quia in Agaria oriatur; non propterea aliis locis non prouenit. nam in Galatia, Asia, & in Cilicia inuenitur: quin & in Italia in larice arbore illud se legisse Andreas Matthiolus eruditissimus testatur; ita & Lycium, quod aliis multis à Lycia locis nasci idem est auctor; quemadmodum & Colchichon aliis locis à Colchide. Non igitur nimis curiose Idæum rubum in Ida monte quæremus: quia poterit fortasse alibi nasci: atque fieri potest, ut uera sit eorum sententia, qui uolunt rubi speciem illam, quæ sine spinis in montibus nascitur, fructu & suauitate fragrarum simili, quæque in Lucania copiose prouenit, Idæum rubum esse. nihil enim præter Idæ locum repugnat. Alia quæ à loco sumuntur, capite de loco uberius inuenies: nam & nominum etymon duxit nos ad hæc: examinanda hoc loco, quæ aptius fortasse, cum de regione agemus, proponerentur. Verum ibi inter alia dicentur, quæ nam sint quæ quibusdam locis solis prouenire non ualeant; quæ uero statutum locum sibi determinant. Hæc igitur sunt, quæ circa ea medicamenta considerantur, quæ unicũ nomen sortita sunt. sed euenit cum

duo

duo nomina, uel etiam plura medicamen fortitur, quorum multiplici-  
 tas medicæ materiæ cognitionem adiuuat. quod ut probemus, paulo  
 altius repetenda res est. Nomina medicamentis quædam esse positio-  
 ne, quædam naturam quandam præ se ferre iam diximus: uerum in  
 his quæ casu quodam indita à primis impositoribus sunt, euenit; ut  
 cum posteriores eorum naturam, facultates, loca, & alia quæ recen-  
 suimus, longo usu satis cognoscerent, alia illis nomina indiderint,  
 quæ aliquid eiusmodi in illis exprimerent: quæ cum magis posteritas  
 reciperet, exoletis, atque ab usu ex toto reiectis primis nominibus fe-  
 cunda tantum remansere: hinc eorum quæ aliquid significant, multū  
 creuit numerus, uix paucis relictis quæ nullā habent sui nominis ra-  
 tionem; quibnimmo & cum uaria hominibus imponendorum nomi-  
 num causa sese offert, tam in illis quæ antiquum nomē seruant, quam  
 etiam in quibus primum nomen deperditum est, diuersa sunt nomina  
 indita; ita ut unico medicamento decem & aliquando plura nomina  
 reperiantur. Vagabatur quidem medicamentorum cognitio per uni-  
 uersum orbem, ita ut in diuersis regionibus diuersæ essent nomencla-  
 turæ, atque ab his medicamentis facultas, ab illis sapor, ab aliis color,  
 uel similitudo cum aliis medicamentis, uel cum animalibus; ab aliis  
 aliquid eiusmodi notabatur. Quæ quidem nominum multitudo or-  
 tiamsi quodammodo confusionem quandam in rei medicæ profes-  
 sorum animis generare posset; non erat tamen absque ingenti utilita-  
 te eorum cognitio: primum quidem, quia his, qui uanis uite rati-  
 onibus se exponunt; atque in multas regiones peregrinari non grauantur,  
 ut simplicia medicamenta cognoscere ualeant (quemadmodum Gale-  
 nam fecisse constat) pulcherrimum est non ignorare eius regionis, ad  
 quam iam peruenit, nomen illorum, quæ quæritat; medicamentorum;  
 nulli enim dubium est, uberiorem ita sibi dignotionem fore. nam si-  
 quis græcum uel latinum simplicis nomen proponat Syriis, Aegy-  
 ptijsue, nemo erit qui quid quærat, aperiat; fieriq; potest, ut si Syria  
 co nomine idem sciscitetur, ostendi sibi ab aliquo eius regionis possit;  
 ut si quis Thymelæam in Syria ad inuenire optet, nisi sub apolinii no-  
 mine illam quærat (hunc enim fruticem ita Syri appellant) nō dubium  
 est, quin à nemine ei ostendi possit. Quemadmodum si quis, cum in  
 Cappadocia, uel Galatia sit, syluestrem rutā petat, nemo forte erit qui  
 eam monstrat, quia latini tantum sic illam appellant: at si moly nomi-  
 ne eam quærat, aderunt absq; dubio qui illā ostendant. in his. n. regio-  
 nibus sic uocari solet, atque hæc est prima ratio: Secunda est, quod ex  
 nominum uarietate sæpius in cognitionem simplicis medicamenti  
 uenimus (loquor de his nominibus, quæ ad aliquam medicamenti  
 naturam

naturam explicandam imposita sunt) nam quod uindicum nomen non explicat, quandoque ab altero explicatur, ut Isopyron inquit Diosc. à quibusdā phasiolon appellari ob similitudinē; quoniā folium in pampinos torquetur: Alfinem ab alijs myofotim dici, quia muris auriculas folia imitari uidentur: Centauriū minus Limnæsson uocari, quoniā rigua amet loca: Agnum etiā lygon appellari quasi uimen, pp̄ inuicā ferē ramorum flexilitatem: Chamæleonem album Ixjā ideo dici quòd soleat uiscum circa eius radicen habere; & alia quàm plurima, quorū nomina Dioscorides declarat: ex quorum declaratione multa medicamentorum signa non parui momenti deteguntur. Sed sunt multa alia, quæ cum diuersis nominibus appellētur; cur ita dicantur à Dioscoride non explicatur; sed ex eius descriptione colligitur, ut chelidonium minus inquit triticum syluestre. ab aliquibus nūcupari; sed ita dici ob radices plures in granorum tritici modum æquatim congestas: clarum est. Trifolium inquit à quibusdam asphaltion uocari; sed cur ita appelletur non expressit; uerum in descriptione inquit, folia ubi adoleuerunt bitumen olere; qua ratione asphaltion dici uerisimile est. ecce igitur quoniam pacto ex nominibus liceat simplicium notas elicere. Hæc uero quandoque à Dioscoride declaratur, ut exemplum de alfine & alijs dedimus. quandoque etiam si oratione non cōplectantur, ex eius descriptione colliguntur, ut de chelidonio diximus. Verum nonnunquam neutrum fit, sed sola nomen uarietas ponitur; cur autem ita nominentur, non solum non enodatur, sed neque in delineatione includitur: aut si ponatur, ita obscure fit, ut nisi summam diligentiam adhibeamus, notas elicere nescierimus: nos autem si in hac rem summam diligentiam conferamus, nominumque proprietates, atque erymon uestigauerimus; non dubium est, quin multa nobis simplicia innotescant, quæ alioqui non innotescerent. Nominis namque proprietates denotabit nunc medicamenti formam, nunc facultatem, nunc odorē, uel aliquid eiusmodi; ita ut aliqua nota effatu digna medicamento addatur, quæ faciliorem eius cognitionē reddat: ut in ea planta, quæ Ammi à Dioscoride appellatur, clarissime apparet. ex descriptione enim seminis (namque id tantum describit) forma nullo pacto sumi potest; sed solummodo sapor, siue odor origano proximus, & quod exile sit semen: quam obrēm diūtius omnibus ferē incomperta fuit. Quam namque pro Ammi Fuchsius in re herbaria clarissimus depingit, proculdubio ipsa non est; nullum enim origani saporem representat: quare alij aliud semen receperunt minutissimum; cuius plantam in Apulia sæpissime legi: & est quam doctissimus Senensis depingit; quanquam uerum ammi esse non consentit.

reodolet

redolet hæc mirum in modum origanum, & apud omnes ferè matè-  
 riz medicæ peritos (scio enim Fuchsum mutasse sententiam, & cum  
 cæteris consentire) pro uero Ammiõ habetur. Verum si rectius in-  
 tueamur, ex alio nomine, quo illam appellatam Diosc. allerit, clarissi-  
 me colligemus, longe aliam plantam esse ammi: inquit enim à qui-  
 busdam appellari Aethiopicum cuminum. ex quo non obscure colligi-  
 mus, ammi semen, cum cumini semine multam habere similitudi-  
 nem; non enim ab odore esse potest hæc similitudo, quia odor origa-  
 no proximus est, non autem cumino, sed à forma; quod & ostendit

- 10 id quod subdit, semen est exile multo minus cumino; quasi uellet nul-  
 lam aliam esse (quantum ad figuram attinet) discrepantiam, nisi ma-  
 gnitudinis; quod clarius ex Plinio colligitur lib. xx. cap. xv. ubi ha-  
 ber: Est cumino simillimum, quod Græci uocant ammi, quidam uero  
 „æthiopicum cuminum esse existimant, &c. plerique alterius naturæ,  
 „in totum putant, quoniam sit exilius, & candidius. quæ uerba longe  
 clarius ostendunt, id semen, quo passim pro uero ammi utitur, quod-  
 que à Senensi depingitur, non esse genuinum ammi: est enim nigri co-  
 loris, nedum cumino candidius. At uero uerum ammi semen ad me  
 misit Lucas Ghinus præceptor meus, Dioscoridis, & Plinij descriptio-  
 nibus penitus consentiens; dum Theriacæ compositionem confice-  
 re aggrederetur: erat enim cumino simile, exilius tamen, & candidius,  
 odore, & sapore origani. Huius exemplo moniti, poterimus multas  
 alias stirpes cognoscere, quæ adhuc omnibus ferè incognitæ existunt;  
 aut si diuersæ à multis ostendantur, quænam ex illis uerior sit, iudiciũ  
 non spernendum afferre. ut pro ephemero non lethali, scimus à uarijs  
 varias ostendi plantas, atque unumquemque suam opinionem tueri.  
 verum cum sciamus illam, & Irim syluestrem à Dioscoride appellari,  
 non ab re existimabimus aliquam partem iridi similem pertinere: quæ  
 cum reperiatur, eius certitudo rectius apparebit. Sic de Gingidio,  
 30 quod Lepidion appellari Dioscorides tradit, quemadmodum, & lepi-  
 dium gingidij nomine insigniri; ergo aliqua inter has plantas neces-  
 sario aderit conuenientia. sic & Helichryson, quam & Amaranthum  
 vocat, non leuis coniectura ex nomine accipitur eius flores immarce-  
 scibiles esse, decerptosque diutius in sua coloris gratia permanere.

Quod

*Quod non omnia nomina, quæ ut spuria nonnulli à Dioscoride refecant, reijcienda sunt: cum in multis vis quadam lateat, ob quam multa nobis simplicia innotescere possunt. Cap. v.*

Hic si ita constitutis, non errabit fortasse quispiam non omnia nomina, quæ tanquam spuria à Dioscoride refecta sunt, reijcienda esse existimans: cum ex his etiam, non minus atque ex alijs, quæ ut genuina recepta sunt, in plurimorum medicaminum cognitionem venire possimus. neque est quod me nomine arrogantiæ quis reprehendat, quod audeam ea nomina acceptare, quæ ab omnibus ferè doctissimis viris, tanquam spuria refutata sunt: quandoquidem non id pro certo affirmo; sed anceps adhuc an Dioscoridis, an spuria sint, video ex eis multâ nobis oriri posse simplicium cognitionem: verû si id defendere vellem, possem quidem primum Marcellum, atque Hermolaum doctissimos ac summæ iudicij viros, pro mea opinione adducere: qui nominum illorum cumulum non solum non reijciunt, sed exponunt. Deinde quod addita hæc sint à quibusdâ Chaldæis, Magis, Aegyptijs, alijsque nationibus, non autem à Dioscoride apposita; nullum video apparens argumentum in medium afferri. Scimus enim, & in illis, quæ tanquam vera Dioscoridis acceptantur, multa nomina variarum linguarum adesse. vt Poterium Iones Neurada appellare inquit, calantin zham, secundum Latinos Nepetam, atque ab iisdem scribuntur Iridonem dici: sicuti Rhaponticum, quod à Græcis Rha; Pyrethrum à Romanis saluarem, Smyrnion in Cilicia petroselinon, Acanthum à Romanis pæderotam, Arum à Syris Lupham, Cestron à Latinis Betoniam: quin immo & Arum vocem esse Aegyptiam, Plinius est auctor, & alia multa videmus, in genuinis nominibus Dioscoridis, à varijs linguis accepta; cur igitur hæc non addita ab alijs, sicuti & illa dicimus? Nam cur quædam nomina refecerint, quædam etiam eiusdem farinae reliquerint, nullam rationem tradiderunt; sed ad arbitrium hoc executi sunt, quandoquidem si ea tantum acceptant, quæ ab alijs magnæ existimationis auctoribus recensentur; cur multa tanquam spuria refutarunt, quæ apud Galenum; multa etiam, quæ apud Plinium, atque alios probos viros (vt mox dicemus) inveniuntur? Quod si in Galeno, & Plinio, alijsque illa admitti debeant, in Dioscoride nequaquam, quæ nam huiusce diuersitatis ratio assignatur? quam ob rem si ea nomina explosa sunt, aliorum iudicio atque arbitrato; hocque non tam quod Dioscoridis legitima omnia cognoscerentur, quam ut aceruum cumulumque ita molestum opprimerent, potuerunt circa hunc

hunc delectum decipi (quanuis summo iudicio præditi uiri extiterint) ut multa quæ genuina sunt, remouerent; multa etiam, quæ notha omnino sunt, admitterent. Quanquam igitur his, atque nonnullis alijs rationibus, quas lubentes omittimus, probare possumus; ea nomina reiicienda non esse: tamen nolo tantum mihi ipsi adsumere, ut quæ tanquam falsa, à tot clarissimis uiris reiecta sunt, ipse ut uera habeam; sed id tantum dico, ex illis nominibus, non minus atque ex alijs, opem nos habere posse in simplicium dignotione; atque quantum ad hoc attinet, non esse penitus reiicienda. ex hoc enim nos duplicem utilitatem consequemur: prima est, quam diximus: secunda quòd multas ueterum compositiones, in primisque Galeni minore cum labore assequemur. adsunt enim in Galeni libris quamplurima nomina, quæ ut spuria à Dioscoride remouentur; quæque necesse erit nos latere, cum nulla eorum cognoscendorum occasio, in Dioscoride nobis relinquatur; atque ut primum probemus, in multis exempla dabimus. Caronopus ex delineatione Dioscoridis, & ex nomine uix dignoscitur; sed & ad spuria nomina confugiemus, eius aliquam notitiam habebimus: Astrion ab aliquibus dicitur, à nonnullis sanguinaria: utrunque nomen ad stipulatur, eam esse quæ vulgo herba stella appellatur (non quæ in hortis colitur sed quæ sponte in campestribus, secus uias oritur latioribus folijs, cæteris similis) nam & antiquum nomen Astrij, cum vulgato hodierni temporis herbæ stellæ congruit, & facultas etiam appellatur enim illis sanguinaria. Dioscorides radici uim astringentem tribuit: quam herbæ stellæ ualentissimum esse cernimus. quare sanguinis reiectionibus, non immerito quis valere dixerit: sicuti antiquos usos fuisse credendum est; qui sanguinariæ nomen illi indidere. Anagallis ab aliquibus Sauritis. conuenit hoc nomen cum facultate, quam habet extrahendi infixæ spicula: nam *σαυριτις* cuspidem hastæ denotat. Ambrosiam alij Botrym appellant. conuenit, nomen quia Dioscoridis descriptio racemosam esse statuit: nam & Botrym ambrosiam vocari diximus. Vitis nigra aliquibus bucranion dicitur, quasi dicas bouis cranium, siue caput: nec immerito, cum Dioscorides eius folia exulceratis iumentorum ceruicibus commodissime illini scribat. Gramen à nonnullis Aegicon, *αἴξ* capram significat; scimusque gramine capras quamlibentissime uesci. Vrticam alteram Romanum urticam mollem uocitant: condecens nomen est Dioscoridis descriptioni. inquit enim hanc non æque asperam esse. Spina alba ab aliquibus agriocynara dicitur: ex hoc nomine poterit, quispiam suspicari esse syluestrem cynaram, uel aliquam huic similem: paulatimque in eius cognitionem accedere: Aloë illis dicitur Amphibion; nec absque ratione,

ratione, cum tam locis maritimis, quàm alijs à mari distantibus nascatur: dicitur & eryngion, quia spinosa per ambitum est; Orobanche ab aliquibus Cynomorion, à similitudine canini genitalis. Telephiò portulacam sylvestrem dicunt. Dioscorides eam portulacæ cõparat. Androsacem appellat Leucem, & Thalassiam; non spernenda & hæc nomina sunt: ex illo enim eam esse candidam coniectari possumus; quod à Dioscoride non ponitur in descriptione: ex hoc vero, solis locis maritimis illam oriri, quod in parte cõsonat cum Dioscoride, qui in Syriæ maritimis nasci eam tradit. his similia infinita ferè reperies in spurijs nominibus. Quod secundo loco probare intēdebamus, est, apud alios celebres auctores huiusmodi nomina reperiri, quæ cum in compositionibus includantur, quid accipiendum sit ignorabimus, si eorum nullam rationem in Dioscoride habuerimus. Verum in his declarandis aliqua immiscebimus, quæ ad primum pertinere videbuntur: quod effugere non poterimus ob hærentiam, quam cum his, quæ dicere proponimus, habent; sed hoc non carebit utilitate. Atractylis in spurijs nominibus, cnycon sylvestre etiam dicitur. sed eodem nomine eam Galenus appellat; quam & Dioscorides cnyco comparat. Fusus agrestis, colus rustica, inter spuria recensentur; sed Dioscorides eius virgis scæminas pro fusis uti asserit. Acanthus melamphyllon vocatur in spurijs; sed eodem nomine etiam Galenus, atque si Dioscoridis delineationem intueamur, nigricantia ei tribuit folia; quod nomen exprimit. Aparine, omphalocarpon, & philanthropon illi appellant: quæ duo nomina sunt etiam apud Galenum; quæ & Dioscoridis descriptioni quadrant: inquit enim eam tenacem habere vestiti asperitatem, per quam uestibus hominum adhæret; atque ita eos amare videatur. Iris ab alijs Illyrica, ab alijs Vrania; secundum nomen merito à cælo deducitur, cum iris ab arcus cælestis similitudine ita appelletur: primum apud Galenum in libris κατὰ τὸν ἄριστον sæpius legitur: sed VI II. libro Illyris ab Andromacho appellatur. Androsæm, Dioscoridis appellatur in spurijs; quod neque subtrahit Galenus. Vitem albam psilothrum illi dicunt; ita & Galenus. Dioscorides inquit eius fructu coria pilis spoliari; quare quadrat nomen. sunt & eiusdem vitis albæ in spurijs, hæc etiam nomina; alij appellant ophiostaphylon, alij melothron, alij archezostin, alij cedrostin: quæ omnia nomina apud Plinium etiam sunt, sicuti & psilothros. Leucacantha in spurijs phyllos, & Ischias, & polygonatos; quæ tria nomina etiam sunt apud Plinium: adde quòd ultimum nomen videtur descriptioni consentire: leucacanthæ enim radix cyperidi similis ponitur, quæ cum nodosa sit (puto enim de longæ cyperi intelligendum esse) potest polygonati



nati nomen quadrare. Similiter & chamæleon niger nõ acceptatis nominibus Vlophonon, & Cynoxilon, & Cynozolon, uocatur. Plinius hæc nomina exponens, inquit ita appellati, propter grauitatem odoris. Struthion à latinis lanariam herbam, aut radiculam appellari habemus: quæ nomina apud latinos vel nunc seruantur, vt apud Plinium. sicuti & multa alia adsunt latina nomina, quæ non solum apud latinos scriptores reperiuntur, sed vulgata apud omnes existunt; vt Seris, quam intubum Romanis dici in spurijs habemus: sonchum asperam, ab iisdem dici cicerbitam asperam: sampscucum, à latinis maioranam: sed hæc nomina nostris temporibus vulgata sunt: sicuti & multo magis orobanche, quæ illis leo dicitur; chelidonium Romanis Fabium, vt ibidem colligitur: sed nunc hanc fabarolam; illam caudam leonis ob similitudinem passim appellari, nemo est qui ignoret. Qui igitur uiderit in spurijs hyacinthum, à latinis uaciniū dici: poterit fortasse non inepte Vergilij locum interpretari, vbi inquit.

„ Alba ligustra cadunt, uacinia nigra leguntur.

vt per uacinia hyacinthi flores intelligat; sitque sensus facta comparatione inter duos flores: si floris racemus ex ligustro decerpatur, cum arefcere incipit, humore destituti flosculi illi statim decidunt: at non

- hyacinthi flos, qui suo pediculo fixus hæret, diutius etiam in sua coloris gratia permanet. quam ob rem existimare facile possumus à pastoribus, ad coronas exornandas (quæ non caducos flores, quales ligustri sunt, requirunt) legi consueuisse; nam & Plinius lib. xxi. cap. xi. inter coronarios flores hyacinthum recenset. sed de uacinijs tanquam re diuersa ab hyacintho, loquitur lib. xvi. cap. xviii. (quanquam nõ nulli uacinia recto casu singulari legunt, eamque esse arboris genus existimant) ex quibus in Gallia colorem Hyfginum fieri asserit ad seruitiorum uestes accommodatum; sed nullam fecit mentionem de ligustro in coronamentis. Verum quia locum hunc à Theocrito accepit ad verbum ferè Vergilius, qui Theocriti uersus legerit, facile nobis assentietur. sunt autem in Idyllio decimo ita habentes.

„ καὶ τὸ ἰὸν μέλαν ἐστὶ καὶ ἀγραπτὰ ὑάκινθος,

„ ἀλλ' ἔμπας ἐν τοῖς σφάνοις τὰ πρῶτα λέγονται.

Hos ad verbum ita reddidit interpretes.

„ Et viola nigra est, & inscriptus hyacinthus.

„ Sed tamen in coronis in primis leguntur.

Verum expressit eos Vergilius duobus locis: Primum enim uersum quasi transtulit ecloga ultima; cum inquit

„ Et nigræ violæ sunt, & uacinia nigra.

vbi

Vbi palam est per uacinia nihil aliud nisi hyacinthum intelligere. Secundum versum in loco quem exponimus, reddidit, cum dixit.

uacinia nigra leguntur.

Quasi per se quisque intelligere possit, ad coronarum usum legi uacinia. Nomina igitur illa spuria quandoque per se ipsa, quandoque in medicorum compositionibus, uel alijs locis apud auctores reperiuntur, quæ intelligi non possunt. Nam cum Plinius inquit Melothron folio in coronamenta uenire; quid per hanc intelligamus, non habemus; nisi ad nota nomina confugiamus; ibi enim colligimus, uitem albam per hoc nomen significari. Quin & Theophastrus 111. de historia *μίστρον* nomen usurpat: quam uocem Gaza melothrum uertit, ignoras fortasse & ipse quam plantam intelligeret: non enim credendum est illum Vitem albam hanc uocem non uersurum, si hoc deprehendisset cum multa nomina fingere nõ sine latinarum uocum incremento per belle ac felicissime ausus sit. Ex his igitur, multisque alijs, quæ præmittimus, facile colligitur, non solum ex genuinis Dioscoridis nominibus, nos in plurimorum simplicium dignotionem uenire posse, sed etiam ex spurijs; neque omnino reiicienda hæc esse. Hoc uero non in omnibus intelligo, sed in quibusdam: scio enim quædam esse nomina, quæ præter id quod in Dioscoridis contextu nullo pacto iacere debent, ita impropria sunt, ut ex illis non nisi confusio oriri possit: ut cum capparim ophioscoradon appellat; Anemonem uero Atractylidas & Cnycum agriam; Hederam præterea sylum matrem, & alia id genus, quæ ridicula dici possunt, ne dum falsa; ac spuria. Atque de his potissimum puto Galenum intellexisse vi. simplicium, in præfatione, cum Pamphilum damnat, quod nominum acruum in medicamentis posuerit. Nam si de alijs etiam intellexit, non ita iudicauit, ut unicum duntaxat nomen medicamentis imponendum sit: nam duo; uel paulo plura forte concederet. sed copiosum numerum damnat, atque hoc non absque ratione. scimus enim asarum, quia à Gallis Baccar appellabatur (ut in spurijs habetur) hoc nomen usque ad nostra tempora seruatum esse; atque in causa fuisse, cur baccarum plantam à Dioscoridis capitibus multi reiicerent; ut alibi adnotabimus. qui error & Plinij tempestate erat, atque ab eo corrigitur. Sed etiam si neque duo, uel tria nomina, sed unicum tantum concederet Galenus; dicimus hoc optimum quidem esse; neque absque ratione hoc præcipere. Ille enim omnia simplicia de quibus loquebatur perfecte cognoscebat: neque alijs nominibus indigebat, ad notas me dicaminum eliciendas. Nobis autem non eadem ratio est; quærimus enim plura nomina in illis simplicibus, quæ nobis ignota sunt, uel saltem dubia: nam quæ perfecte cognos-

cognoscuntur, nihil opus habent alijs nominibus; atque in his cum Galeno damnamus nominum aceruum; sed in ignotis si ex nominum multitudine possumus opem aliquam habere ad eorum cognitionem, cur illa despiciemus? Quæramus igitur si fieri potest, ex nominibus multis simplicia; sed postquam inuēta sunt, vt multæ, ac moleste equi- uocationes vitentur, illis vnicum nomen reliquum faciamus. Verum cur in Dioscoridē tam multa nomina inueniantur, non aliunde effectum esse existimo, nisi quod aliqui in margine varias nationū appellationes notabant ad memoriam: cum vero transcriberentur codices, existimans is, qui transcribebat, ad contextum pertinere: continuata serie illa apponebat. hoc vero facile accidere poterat, cum utraque scriptura, tam scilicet marginis, quam contextus, manuscripta esset; atque nullum sumi poterat adiectionis indicium. nostris vero temporibus nō item fit: nam si quis in margine quicquā apposuerit, cū multū discrepet ab impressis characteribus, facile iudicatur, ad auctoris seriē minime pertinere. Verum hoc siue propter hanc, siue propter aliam rationem acciderit, non multum retulerit, sat sit nobis probasse multa spuria nomina, si recipiantur, nullum esse incommodum; sed potius ex illis medicamentorum cognitionem non paruum incrementum suscipere posse.

*Quod antiqui, Dioscorides præsertim, dum modicam habent de nominibus sollicitudinem, multas ambiguitates reliquerunt. Cap. VI.*

HACTENVS de his nominibus quæ proprietatem seruant. De improprietate, loquendi tempus iam est: ac primum de ea, quæ circa nominum genera in plantis uersatur: hæc autem in ipsis auctoribus consideratur, qui nominum proprietatem sæpius omittunt: multasque equi uocationes nobis relinquunt; ita ut non multum curent, proprio, ac suo nomine rem declarent, nec ne. quod quantas ambiguitates parere soleat, nemini non cōpertum est. Similitudines enim (ut ex Hippocratis sententia Galenus adnotat) uel bonos medicos in errores, difficultatesque conijciunt; utpote non vulgaribus duntaxat medicis, sed nobilissimis etiam ob similitudines deceptis. Hinc Aristoteles, Galenusque nihil tam laborant, quàm homonymiam distinguere: Multo enim lucidius esse opinor (solutus est Galenus dicere) vnicuique rei sorsum vnum nomen, ei que proprium indere, eo que perpetuo uti; cum sciam, quod cōmunia nomina, quæ alterum non magis, quàm alterum significant, auditorem confundūt, & perturbant, vt non cognoscat, quid sit tandem quod dicitur, priusquam æqui uocum distingua-

C tur.

ver. hæc Galenus. Sed hoc certa quadam regula obseruant, hoc est ita æquiuationes ipsas distinguendo, ut de nominibus, non multam curam habere uideantur, sed intantum ea declarant, in quantum ad docendum sit commodum. Hoc quàm difficile sit assequi, nemo probe sciat, nisi qui in Aristotelis libris diutius versatus sit. Nam qui præceperit distinguendas esse æquiuationes, ac rursus de nominibus nõ multum sollicitos esse oportere, sibi ipsi repugnantia uidetur persuadere: quandoquidem quid aliud est æquiouca declarare, quàm rerum nomenclaturas recte examinare? hæc uero quæ, quæ sò, perfecte examinabuntur, si nulla in nominibus explicandis diligentia adhibenda sit? Propterea igitur neminem uideas licet, ne Aristotelem quidem, qui inter utrunque extremum, medium iter ita elegerit, quin in alterum quandoque impegerit. Verum cum multæ æquiuationes in Dioscoride etiam adsint, quemadmodum ei multum debemus, si nõ nullas ex his declarauerit: ita de alijs illum accusare non decebit: quandoquidem, ut priscum morem seruaret, hoc ab eo effectum est. Verum dum nullam de nominibus, uel modicam curam habet; non parum negotij stirpium indagatoribus, dum eas cognoscere affectant, reliquit. Nos autem Dioscoridis morem, quo in nominibus usus est, proponemus: quo scito uel nullæ, uel admodum pauçæ in hac re ambiguitates supererunt. hoc uero & uniuersarum stirpium, & earundem partium nomenclaturas, & definitiones sciri debere supponit: quam obrem hæc primo declaradæ sunt. Nomina quæ in uniuersum plantis adaptantur, hæc ferè sunt, Arbor, Frutex, Suffrutex, Herba. Arbor ex Theophrasto est, quod ab radice caudice simplici, ramosum, nodosum, surculosum, haud facile dissolubile assurgat, ceu olea, ficus, uitis. quanquam Columella lib. III. Vitem tertium quiddam appellat, quod nec arborem, nec fruticem dixeris. Frutex, quod ab radice, caudice multiplici, ramosumque se attollit, ut rubus, paliurus. Suffrutex, quod propius frutices, & arbores assurgit; surculosum, minutisque conditum folijs; proindeque frutices id genus redduntur, ut abrotanum, sampsuchum, ferpyllum. Herba, quod ab radice foliatum, sine caudice proueniat, semenque caule ferat, ut frumenta, & olera. Hæc plantarum nomina ita accipi cõuenit, si proprie loqui uolumus. Verum hanc nominum proprietatem non semper seruauerunt cum multi ex antiquis, tum potissimum Theophrastus, & Dioscorides. Illa nanque sæpius confundunt, ut unum pro alio sumant, dum plantas describunt: ac si quis eos nominum proprietates seruare crediderit, absque dubio in multa absurda incidet. Nam dum Dioscorides Cedrum, Fraxinum, Piceam, Pinum, Prunum, Arbutum, atque id genus multa, arborum nomine dignat.

gnat; nec minus cum Cistum, Halimium, Rhoem, Pistorum, frutices nuncupat; item cum Thlaspi, Gingidium, Coronopum, Arisarum, Lepidium, herbulas appellat: recta illum, ac propria usum esse appellatione constat. Verum hoc in omnibus non curauit perpetuo obseruare: vnde sæpius id, quod vere frutex est, arborem appellat, & contra. quod vero herba est, fruticis nomine dignat, & è contrario, ob causam superius assignatam. nam quid arbor sit, quod nodosum, ramosum, fractuque contraxum est; minus profecto proprie ricinum, ligultrum, atque lentiscum arbores appellat: cum hæ intra fruticou terminos contineri uerius dici possint, sicuti & anagallis utraque, mercurialis, Sion, Peplis, Pèplos, cucumis syluestris, cum re uera herbulae sint (folia enim sine caule primo emittunt, deinde caulescunt) frutices tamen ab eo appellantur: ita & Capnon, multasque alias appellat fruticosas herbas, per quæ uerba suffrutices exprimens uidetur: & tamen hæ herbarum potius ueram naturam sortiuntur; si uera sit herbe definitio, quæ ex Theophrasti mente trahimus. Quia & ipse Theophrastus, qui plantarum definitiones compilauit, eas non obseruat. Violam enim nigram, & sifymbrium, quæ proprie herbe appellandæ sunt, inter suffrutices recenset; hisque admiscet, serpyllum, rhodida, rosas: Ac ualde mirum sit, rosam, quæ ex uno cespite plures simul fructu peruicaces crassiusculos emittit, communem suffruticis appellationem habere cum uiola nigra, quæ ramulis caret; sed ab eademb soluta constat, pusillaque herbula in totum est. Rosa namque frutex appellari debet; quamquam Plinius lib. xxi. Rosam nacti spina uerius, quam frutice asserit. Ut sciamus nonnunquam auctores ætatis huius horum nominum proprietatem affectare: sed in non modicam admirationem nos rapit, quod lib. xiiii. in fruticum genere cedrum uerone ex Dioscoride enim cedrus arbor magna est. Item in eodem genere laurum, Cupressum, Iuqiperum, Terebinthumque recenset: cum tamen hæc omnia Dioscorides, & Theophrastus arbores appellant. quodque admirationem auget, est, quod inter has arbores, quas frutices uocat, eos qui uere frutices sunt, vel suffrutices admiscet, nempe Chamælazam, Chamæpityn, Chamædryn. Nisi esset quod (ut superius diximus) uiri hic celeberrimi nomina non multum curant, ac per hoc reprehensionis notam effugiunt: nam dandis essent, si tanquam ignari hæc conscriberent. Sed cur horum Theophrastum ignarum dixerimus, cum ille ipse omnium definitiones præcepit? Quæquam in horum nonnullis excusari posset Plinius, ut in Cedro, Cuius cum maior inueniatur & minor, atque utriusque, duo etiam genera, ut apud eum lib. xiiii. cap. v. magnam autem alibi Cedrelaten appellat,

*unopales vesiculae, ex Cereis, & abietis. Decimus dicit hoc bo-*  
*rum. sic videtur Cereis, que fructus prius est, quam arbor: immo*  
*magis: sed inuenitur in Aegyptia abietem esse: in Parva Syria*  
*Sulphura, immo de Iordania, que humilis regionibus inter*  
*et. haec quoniam alij abies: et in Massoniam conseruata est,*  
*atque fructuosa, in Libano Syria magna: videretur in Occidentis*  
*sapre: et in Italia tota & in Iunipero, ut dicitur. Illam in eccle-*  
*stias sic videtur, que quoniam in Asia fructuosa est, haec quoniam in*  
*Arabia palmi in Arabo, & in Iunipero non videtur: quare rectius ad*  
*scriptum est conseruata: tribuimus. Noster videretur etiam, po-*  
*rum cognatione, cuiusque in natura inuenitur, in omni quoque*  
*de arboribus, ut fructum, vel methodum à scripturis conseruata in-*  
*teritus: diligenter inspicimus, ut propria appellatione uideatur,*  
*ut de eius quidem, in uocatur, et dicitur, in illa, ut in*  
*dicis, & (quodquam & in illa, ut quandoque est) nisi plerumque*  
*fructum in scripturis conseruata: testatur videtur. Nam si conseruata*  
*est, etiam propria inuenitur appellatione conseruata, non*  
*fructum dicitur esse: immo, tunc ad alios conseruata con-*  
*seruata. Methodus namque alijque per scripturas, pro Cyatho, uilgare*  
*tribulum dicitur, et dicitur, in illa, ut quod hoc methodus prius*  
*est, Cyathum uero fructum appellet Diolecorides, ex illa inuenitur*  
*(Cecidit, in hac, ut & in quibusdam alijs, cum fructus non inuenitur*  
*proprie acceptis. Verum, cum alijque inuenitur de Cyatho de scripturis*  
*in illa, praeter in illa, Calceum primo de illa, in illa, in*  
*fructu uero, quod Cyathus est, cum alijque inuenitur, ad quam*  
*inuenitur conseruata: conseruata est fructum conseruata, ut quod hoc*  
*est, Diolecorides proprie appellatione inuenitur acceptis. Illam*  
*non fructu saporis colligitur prope Neapolim in caulis quibus, qui*  
*ad Diolecorides inuenitur, à Diolecorides de scripturis nihil inuenitur,*  
*atque inter cetera odorem, si dignis inuenitur, cum fructum*  
*habent, gustuque cetera reuolunt, ut nullam differen-*  
*tiam inuenitur. Totus fructus candidus est. folia singulis pediculis ter-*  
*nis; sed ramulosa sunt: quod Plinius exprimit. fructum proferit in ramu-*  
*lorum cacuminiibus letam, aspectuque pulcherrimum, colore lacteo,*  
*sed letam, quemadmodum quae pro caltha officina solet; & aracio-*  
*rum cortex, huiusque ebrietas una & nonnunquam pluribus spiris par-*  
*tes in quibus semina parua, in inuenitur, & inuenitur. Caudex*  
*nigrum cor retinet, & Ebeni simulum; quo horarius prope Neapoli*  
*magno quaestu conficitur: atque apud artifices Vassacetta lignum*  
*hoc inuenitur. Ut igitur ad id, unde digressi sumus, rediamus: si ex*  
*alij*

alijs scriptoribus colligere liceret, oxyacantham fruticem potius, quam arborem esse, minus proprie eam arborem appellasse Dioscoridē existimandum esset; ac cum Matthiolo sentire necesse esset, ut qui fruticem pro oxyacantha, non arborem statuat: licet & hic frutex loci ratione quandoq; in arbore assurgat. Verum si arboris significationem vere acceperit (vt nos existimamus, qui oxyacantham uere cognoscere credimus) aliter sentiendum est. Ex loquendi etiam formula, auctoris mentem nonnunquam assequimur, quippe qui ita aperte, planeque loquatur, vt nullum dubium relinquat: veluti cum *tycomorum* arborem magnam appellat Dioscorides, hic enim eius magnitudinem ita dilucide denotat, vt coniectura nulla relinquatur, qua fruticem, uel herbam esse posse suspicemur: sic cum Coronopum herbulam appellat, nulla nobis ansa ad fruticem, uel fruticem, uel etiam arborem confugiendi præbetur. quam obrem manifesto deprehenditur error uolentium Senam Arabum esse Theophrasti Coluteam: nõ enim dubitarunt herbam pro arbore accipere: etiam si ex Theophrasto habeant, Coluteam arborem esse magnam potius, quam parua ex qua loquendi formula, illam non solum ab herbis, sed etiam a fruticibus maxime disungit: quod autem Sena herba sit, omnes norunt & feritur enim, heque ultra annum restibilis est. Laferpitium præterea quantum ex Dioscoride colligitur, ferulacea planta est: sed clarius ex Theophrasto vi. de historia; qui eam depingit magnitudine, & crassitudine ferulæ: caulemq; non amplius anno perdurare, vt ferulæ: & qui assus, & elixus in hominum cibos recipiatur. Ex his & alijs, quæ ibidem habet Theophrastus, clarissime colligitur, laferem nullo pacto arborem esse posse. Quod si Ludouico Romano credendum sit libro suarum nauigationum, succus ille, siue gummi odoriferum, quod vulgo Belgioinum appellant, ex laferis planta, esse nullatenus poterit, pace multorum clarissimorum uirorum, qui in hac sententia sunt: Ille nanque affirmat, se illius gummi plantam uidisse; quæ arbor est, quamque in mortuorum cadauera odoris causa, dum illa comburunt, coniiciunt. Neque dicendum uirum hunc, arborem pro frutice, uel herba sumpsisse; quia de eiusdem arboris ligno alibi loquitur: præter id quod huiusmodi improprietates, recentioribus non admitterentur, ut & antiquis. Pari passu (ut ad rem redeamus) & Ammoniacum ait, esse nunc fruticis succum, nunc arboris, eodem capite: Inquit enim primo, Ammoniacum ferulæ succus est, cuius fruticem cum radice Agasilim uocant. Atque inferius subdit, Succum stillante ferulacea arbore. Rhus præterea eodem capite, nunc fruticem, nunc arbutulam appellat. Verum non licebit tam libere hæc nomina assumere.

re, vt Dioscoridi manifeste contradicamus; quemadmodū Ruelsum; fecisse constat, qui spinam Aegyptiam, siue Arabicam Dioscoridis Acaciam esse credit. in qua quidem re excusari fortasse posset, quod herbam pro arbore sumat. sed notari dignus est, uir alioqui doctissimus, quod tam de acacia, quàm de Arabica spina separatis capitibus, locutum fuisse Dioscoridem non animaduertit. Difficillimum igitur est hæc cognoscere, proptereaque non parua consideratione indiget. Sed hæc longiorem requirent sermonem, ac huic opusculo minime conuenientem. quare pauca hæc adnotasse sufficiat. ex illis enim multa alia non rudis lector per se adinueniat licebit. Sed de reliquis, quæ huc spectant, quo doctrina clarior sit, proximo agetur capite.

*De Nominibus partium Plantarum; deque æquiuocationibus circa eas contingentibus.* Cap. VII.

REMANENT igitur plantarum partes explicandæ, quantumque in eis nominandis rationem habuerit Dioscorides, manifestandum est. sed primo definiendæ sunt. sic enim earum proprietates elucescent, consequenterque, si quando nomina minus proprie usurpentur, li- quido apparebit. Plantarum igitur partes, hæ ferè sunt Radix, Caulis, Caudex, Ramus, Flos, Foliū, Fructus, Semen, Cortex. Radix ex Theophrasto est, id quo alimentum attrahitur, & alibi: quicquid sub terram latitat, radix procul dubio est, ut Tuber, Cæpe, Bulbus, Caulem uero definit esse in quod alimentum defertur; subiungiturque, caulem enim appello, quod supra terram simplex assurgit. id enim commune pariter annuis, atque perpetuis est, quod in arborum genere caudicè vocitare solèmus. Rami sunt, qui à caule fissi multiplices sparguntur, quos nonnulli nodos appellant. Florem rosæ distinguit à rosa sæpius Galenus *vi. κατά τόπους*, unde uidetur sumere florem pro granulis illis luteis, quos circum ambiunt folia: rosam uero uel folia solum, vel ex folijs, & granulis structuram: quod & uidetur etiam sentire Dioscorides. cap. de rosa, cum inquit: Flos qui in medijs rosis inuenitur, & Palladius in Februario: Semina inquit rosarum non putemus medios flosculos esse aurei coloris, quos rosæ ferunt: sed baccas nutriunt, quas &c. Luteos apices illos appellat Plinius lib. XXI. Theophrastus utranque partem florem appellat, primo de historia plantarum. Unde binos flores ferentes appellat rosam, violam nigram, liliū, quod in flore alterum florem insidentem medium gerant. Sed si illos distinxerimus, raro nomen habebimus, quo compaginem ex floribus, & folijs, quæ flores ambiunt, appellemus. Secundum hanc significationem



tionem florem sumpsit, Dioscorides, cum enici florem croco comparat: accipit enim in utrisque, pro flore capillamenta quæ obsonijs immiscentur. Folium est proprie, quod ex carne, cortice, & nervis constat: Fructus quod carne, & semine. ita definit Theophrastus. Verum Galenus in de alimentorum facultatibus perpulchre dat differentiam inter fructum & semen: etenim fici fructus (inquit) sunt ipsæ ficus: quod uerbo in eo est *καρπός* græcis dictum semen est fici: sicut & acinus, totius uitis est fructus; solum autem *σπόγγιον*, uitis est semē. Pari modo, & pyri, & mali fructus est pyrū, ac malum; semen autē **ca** tria, uel quatuor grana, quæ in eis medijs habentur. Porro in fabijs, lupinis, & alijs id genus, quæ siliquis obvoluuntur, quod quidem ex siliqua, semineque est compositum, est fructus. Neque omittendum apud rei rusticæ scriptores, semen multo satius sumi. Varro enim primo libro de re rustica, quatuor seminum genera statuit inter quæ tertium genus inquit esse; quod ex arbore, per surculos defertur in terram. ad quam significationem Vergilius inquit, *... neu ferro læde retulo*. Semina, &c. Atque ita feri uites uidemus sumentes maleolos pro seminibus. Ponit & quartum genus seminis Varro, quod transeat **ca** arbore in alia; hoc est, cū in fitio fit: unde surculos, qui alterius arboris trunco alligantur, semina appellat. hæc nomen usitatissima fuit apud irei rusticæ auctores. Cortex est pars ultima, & à subiecto corpore separabilis. Sunt præterea alia plantarum partes, quæ partibus iam enumeratis adhærent, ac tanquā partium partes existunt, ut surculus, quod ex ramis (Theophrasto auctore) indiuiduum, simplexque oritur. Sunt & uiticulae sarmenta, Virgæ, Capreoli; ita & gummi, lac, succus, lachryma, & alia huiusmodi multa, quorum descriptiones assignare non duximus, tum quia uel ex nomine ipso quid unumquodque sit, patere potest; tum etiam quod obiter inferius explicabuntur. Hæc igitur **ca** plantarum partes ita accipiendæ essent, si modo recte, ac proprie loqui uelimus: quod si à Dioscoride obseruaretur; non dubium est, quin multæ stirpes cognoscerentur, quæ non cognoscuntur. verum ob superioris adductam rationem, hanc nominum proprietatē paruifecit. Vnde quandoque caulem pro sarmentis, quandoque uiticulas pro caulibus, surculis uel accepit; sicuti semen pro fructu; atque hunc pro semine; aliamque pro alia stirpis parte sæpius sumit. Hæc dum multi non considerant, inquirunt Dioscoridem sibi ipsi repugnantia dixisse, cap. de Adiato: cui cauliculos tribuit inquit, Cauliculi quibus folia exoriuntur &c. sed rursus paulo post subdit, Neque caule, neque fructum, neque florem profert. Hi si scirent eius morem; illum non ita temere reprehendissent.

hendissent. Quis enim non uidet, hoc loco cauliculum, pro pediculo sumpsisse? nam bene nouit Dioscorides propria appellatione uti: ut in filice, cum inquit, Filici folia sine caule, sine fructu, sine flore, ex uno pediculo &c. nam quod hic pediculum, ibi cauliculum libuit appellare, impropria utens appellatione. Sed magna ex parte proprie loquitur Dioscorides, ut cum Cotyledonem, Cautalida, syluestrem lactucam, chondryllam, atque infinitas ferè alias cauliculum habere dicit. Similiter, cum sarmenta sint uitis ipsius brachiorum, & uirgularum prælonga ligna; caulis uero de herbis proprie dicatur, sicuti caudex de arboribus, ut superius ex Theophrasto monuimus: iam luce-  
 20 clarius est Dioscoridem caulem accepisse pro sarmentis, loquens de labrusca: inquit enim folia, caules, & clauiculae, quibus repant, uim habent cultæ uiti similem; uel pro caudice caulem hic sumpsit, ut quod tribuendum esset herbæ, arbori ascribat. sed proprie loquitur, cum de uite uinifera eodem cap. inquit, Lachryma uitium, quæ ueluti gummi, in caudicibus concrefcit. sed cum de sambuco inquit in cauliculis circinnatas esse umbellas; per similitudinem teneros adhuc ramulos, her-  
 30 baceosque cauliculos appellauit: quod & inferius eodè capite expressit, inquiens, caules teneri in patinis cocti. Immo & furculos dicit sambucum habere teretes, arundinaceos: cum rami potius appellandi sint, uel cū Theophrasto, uirgæ: si quidem furculus, ramis indiuiduus adhæret: ramus uero, qui à caule, uel caudice finditur in plura ueluti brachia. ac sicuti cui ramulos dare debebat, non dedit; ita & aliquando dat, cui nō debet, ut gramini. scribit enim geniculatis serpere ramulis cum tamen uiticulae potius in gramine adsint: quorum meminit tandem in cap. de holostio; quam dicit, habere uiticulas gramini similes. quod si ramulos habere gramē contendas: saltem minus proprie holostio uiticulas tribuisse, eas gramini comparans, fatentis necesse est. Scio enim, cum proprie loqui intendit Dioscorides, per uiticulas intel-  
 30 ligere teneras sarmentorum germinationes; ut à sarmentis in hoc distent, quod hæc lignosa, præduraque sint; illæ teneræ herbaceæque. Hoc facile colligitur ex ijs quæ in uite syluestri adnotat, sic scribens: Vitis syluestris sarmenta prælonga uitis. modo emittit, aspera, lignosa, rimoso cortice. Inferius uero enascentes: (inquit) uiticulae cibi gratia condiuntur. Idem colligitur in uite nigra: primo nanque dicit caules habere cognatos hederæ, similaciue (ubi nec prætereundum caules, pro sarmentis, uel saltem uiticulis accepisse.) Deinde subiungit, Viticulae, quæ primo germinum partu erumpunt, in olera recipiuntur. Secundum igitur hanc significationem, helxinem, cissampelon, cucumeres, colocynthida, aliasque eius generis plantas, uiticulas habere  
 recte

recte dixerimus : Vitem uero uiniferam , necnon uitem syluestrē far-  
mentis esse præditas ; sic smilacem leuem uiticulas , asperam uero far-  
menta possidere dicemus . Improperie ergo colocynthidi , fatiū nec  
non syluestri cucumeri ( vt ex syluestris descriptione elicitur ) farmē-  
ta assignat ; sicuti & uiti albæ uiticulas : hæc enim farmēta potius re-  
tinet : quia uel ipse Dioscorides addit , fatiuam uitem æmulari : & res  
ipsa ostendit . Improperie etiam Helxine , quæ cognomento cissampe-  
los dicitur , ramulos habere scribit . Nam quòd pro viticulis ramulos  
sumat , ex his quæ subiunxit , clare manifestat . quibus ( inquit ) com-  
10 plectitur , quòdcunque contigerit adminiculum . Eadem ferè loquen-  
di formula utitur in altera cyclamino : appellat enim in hac caules ,  
qui circa vicinas arbores capreolorum modo se uoluunt : cum hæc ui-  
ticulis potius , uel etiam farmentis conueniant . Ita & cum psylliū far-  
mentosum esse scribit scæni modo , per similitudinem quandam po-  
tius , quàm quòd proprie se loqui existimaret , hoc dixit . Est enim  
psyllium , scænumque quodammodo lentum fractūque perucax , ut  
farmenta . sicuti cum palmam elaten , caudicem habere statuit , ob eius  
crassitiem , duritiemque ab arboribus capta similitudine . Theophras-  
tus etiam , primo de historia Plantarum , satis improprie caules ap-  
pellauit , in arboribus , cum inquit , Caulium alij carnosī , ut roboris , ut  
fici , & ex minoribus glandis , betæ , cicutæ . Sic enodes arbores idem ap-  
10 pellat eodem lib. non , ut nodo omnino careant ( talis enim arbor nulla es-  
se uidetur ) sed accipit ita enodes , ut nodos paucos naturæ ordine ha-  
beant : qualis sambucus , laurus , ficus , denique omnia quibus cortex  
læuis . Radicem etiam pro fungo Galenus sumpsit in agarico , vi . sim-  
plicium , cum inquit , Agarici radix , hoc est quæ trunco innascitur . Nō  
enim uerisimile est Galenum id , quod arborum trunco adnascitur , ra-  
dicem appellare uoluisse . quod etiam fortasse sentiebant , qui radicem  
illud esse plantæ ( vt Dioscorides est auctor ) asseuerabant . Multi igitur  
20 dum proprietatem seruari in omnibus credunt , plurimas plan-  
tas , alioquin notissimas ; non nouerunt : Hinc Manardi doctissimi  
deceptio , de nardi spica . credidit nanque id esse spicam , quod radix  
est . Sed ( Galeno primo de antidotis auctore ) per similitudinem , quæ  
eum spica habet , hæc radix spica nominatur , non quòd re uera spica  
sit . neque enim propria appellatione utitur Dioscorides , alijque qui  
de ea loquuntur . Hinc scammonium inter uolubilium species , multi  
non esse existimarunt ; quia ex Dioscoridis descriptione , re uera colli-  
gi minime potest . hocque non aliunde effectum est , nisi quòd in ea  
ramos appellat , quod viticulas appellare condecens erat . Quod si ex  
alijs auctoribus , hoc non explicaretur ; atque à Mesue præsertim , inco-  
gnita

gnita fortasse adhuc scammonia nobis esset, uel saltem de ea non incerti essemus. Hinc multi Ononida non esse plantam illam, quæ passim resta bouis dicitur, ambigunt, propterea quòd in ea ueros geniculos non inueniunt. Sunt enim geniculi, nodi quidam, qui uel caules; uel radices, uel ramulos quodam ueluti circulo, uel annulo ambiunt; ex quibus uel ramulorum, uel furculorum, uel etiam frondis exortus esse solent, ut in arundine, & gramine; qui tamen in ononide non adsunt; sed semicirculi sunt in quacunq;ue ramulorum germinatione, qui integram lineam non claudunt. Ibi igitur minus proprie geniculos constituit Dioscorides: atque ut huiusmodi planta cognoscatur, ad alias notas confugiendum erit, semper memoria Dioscoridis morem repetens. Nam si proprie ramulos sumpseris: Brassica marina adhuc nobis ignota est. de ea enim Dioscorides inquit, folia à ramulis rubentibus singula exeunt. Verum vulgata Soldanella, quæ omnium consensu, pro Brassica marina accipitur, ramulos non habet. Sed si quis ramulos pro caulibus sumpserit, more suo, Dioscoridè putauerit; absque dubio hæc erit marina Brassica. Ita & non absque admiratione legimus in Dioscoride, crocum capreolos habere (ὄκρυζα Græci uocant, latini etiam clauiculam) cum proprie vitibus albis nigris, uiniferis, capreoli inesse dicantur. Sunt enim coliculi cõtorti, ut capillorum ciccinni, quibus uites ueluti manibus uicinis arboribus sustentantur. Pariter cum antirrhinon semine uituli narium constare asserit, manifestum est (si modo uera sint, quæ de semine, & fructu, ex Galeno Theophrastoque adnotauimus) ibi semen pro fructu accepisse: nam quod uituli nares representat, quædam ueluti siliqua est, in qua minutum semen continetur. Hinc est quod scorpioidem (de qua quarto libro ultimis uerbis Dioscorides) quamuis potius aliam accipiunt, quàm quæ à doctissimo Matthiolo depingitur; nixi nimirum quòd sua scorpioides siliquas quidem, siue fructus habeat scorpionis caudæ effigie; non autem semina, ut uult Dioscorides. vnde etiam effectum esse existimo, ut nonnulli calendulam uulgo dictam, scorpioidem esse assererent: quia nimirum eius semina caudam scorpionis æmulantur. Sed hi inualida multum ratione mouentur. accipit enim ibi semen pro fructu, sicuti in multis alijs: in hanc nanque significationem Terebinthum, ac marrubium semen habere tradit; sicuti & eupatorium eius semen pilosum, deorsumque spectans, quod siccatum uestibus inhæret depingens. ita & myrtum, lentiscumque semine constare asserit, cum uerius fructum possidere has plantas uerius dicere potuisset, siue malis baccas. Quemadmodum propria nomenclatura utens dixit, hederam fructu constare, sambucum acino, quod & idem

& idem sonat. Nam Theophrastus fructus sambuco tribuit. quam quã  
Vergil. baccas in ebulo uocat, cum inquit

Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem.

Hæc nomina indistinctim accipit Dioscorides in Thymelæa, eius aci-  
nos nunc fructus, nunc semina nuncupans. Atque hoc etiam capita  
idẽ in myrto fecisse colligitur. Inquit enim Thymelæam fructu myrti  
constare; tamen capite de myrto inquit eam semẽ habere. Terebintho  
etiam semina constituit Dioscorides; sed Theophrastus. rectori ap-  
pellatione fructus. Apud quem si quis obseruare intendat propriam

seminis appellationẽ; illum legat primo de hist. cap. xvi i. ubi eius na-  
turam speculatur. Inquit enim feminum alia folliculis uestiri, alia ua-  
sulis contineri: Item arborum nullam semine esse nudo; sed aut carne  
obducto, aut cute, aut crusta; & multa alia circa feminum. differentias

ponit: quæ si cum his quibus operiuntur, accipiuntur; siue sit siliqua,  
siue caro, siue crusta, siue cutis, siue aliud quidpiam, fructus appella-  
tur. in Mespilo. osicula appellat, quæ intus sunt in oxyacantha, nucle-  
os. Quare non absque ratione dubitabat Manardus eruditissimus, an  
unguentariæ glandis oleum conficiendũ esset ex fructu, an ex eo quod  
cortice obducitur, hoc est fructus substantia. ex Dioscoridis nanque

scriptura ex nucleo fieri debere colligitur. Nucleus autem & corticem  
eontinet, & id tenerum, quod in cortice continetur. quod totum se-  
men uerius, quàm fructum dixeris: nam si totum fructum; mirum est  
quod à corticibus ita ficcis oleum exprimi possit: si tantũ ab eo quod  
intus est; uidetur Dioscoridis scripturæ repugnare. Sed dicendum ibi  
fructum pro eo, quod in semine continetur, accepisse: quod ostendit,  
(ut alia omittam) id quod subdit, præferri, quæ facile delibretur; quasi  
delibratam assumi debere ex hoc significaret. Cui & hodiernus usus  
adstipulatur: nostri enim unguetarij ex seminis substantia, nõ ex toto  
semine oleum de Bẽ (ita enim glandem unguentariã appellant) eliciũt.

Cum præterea Asarum semen habere acinosum apud Dioscoridem  
legimus, pro fructu semen accipi nemini dubium esse poterit. Sed pro-  
pria feminum appellatione usus est Dioscorides in Aphaca, Smilacẽ  
hortensĩ, dorycnio, Erysimo, smyrnio, securidaca, alijsque quam  
plurimis. Verum non raro appellatione fructus semen uoluit intelli-  
gere: sicuti è contrario in multis fecisse superius ostendimus, ut in  
Alyssõ, cum inquit fructu pollere duplicium scutorum effigie. Verius  
enim semen appellasset, ut recte appellauit in Crocodilio, eadem ap-  
pellatione utens, cum dixit; semen ei rotundum inest, duplex uti scu-  
tũ. Nec minus in Myrsinite Tithymalo, si proprie loqui curasset; nõ  
fructum, sed semen esse nucis effigie dicere debuisset. Sic & capparis  
fructus

fructus cum id sit, quod flore excusso glandis oblonge figura inuenitur: quod apertum grana acinis punicorum similia ostendit parua rubicunda; ille tamen fructum appellat, quod oleæ simile est, quod cum dehiscens panditur, florem candidum promit. Vbi clarum est fructum appellasse, quod uerius flos immaturus, atque non adhuc apertus est. Nam & de hoc etiam inferius inquit, cibi gratia condiuntur; est enim flos qui in cibos expetitur, immaturus tamen, non fructus: Quid? quod Galenus VII. simplicium, in malo medica appellat semē, substantiam illam, in qua acidus succus continetur: in semine inquires uincetem esse qualitatem acidam, & siccam: unde frigidum, & siccū 10  
tertio ordine statuit. quo quid potest dici improprius? quanquam inferius nucleum re uera semē esse asserit: rursus tñ semen ipsam illā substantiā appellat. In Auicēna, qui idem à Galeno accipit, rem ipsam clare distinctam non habemus: semen enim nunc calidum & siccū in secundo ordine ponit; alias frigidum & siccum in tertio: cum illud ad uerum semen; hoc ad acidū succum referri debeat. ac nisi quis hoc animaduernerit, Auicennam tanquam sibi ipsi contradicentem damnabit. Quòd si igitur certi essemus in Asclepiade semen pro fructu sumpsisse Dioscoridem, cum inquit eam possidere semen securidacæ simile; acceptanda est (meo quidem iudicio) sententia eorum, qui asclepiadem eam plantam esse credunt, quam uincetoxicum uulgus appellat: omnes enim notæ pulchre respondent. quòd si radices odoratæ non sint; id loco ascribi poterit. Verum an proprie semen acceperit, nec ne, non ausim affirmare: præsertim què quod neque siliqua uincetoxici multam habet similitudinem cum securidacæ siliqua. Sed hanc difficultatem remouere facile poterit, qui eius facultates experiri tentauerit. Sæpe tamen multam operam impendebat Dioscorides in nominibus recte imponendis. quod utinam in omnibus executus esset: noluit enim siliquas dignari eas, in quibus homini semina occluduntur: unde potius eas appellare uoluit eminentias siliquis similes. Ita & Agallochum cute uerius, quàm cortice uestiri tradit. 20  
Ut & Plinius, qui in Amarantho spicam purpuream, uerius quàm florem appellat. Quin & magna erat apud quosdam contentio (ut Theophrastus refert III. de historia Plantarū cap. VI.) an robur, & nux auellana, & castanea flores habere dicerētur. Alij enim negabant, sicuti & de pino, & picea. Proprie enim loqui intendentes, Villum nucis, Muscum roboris, Nucamentum piceæ, appellabant. Plinius etiam inquit, siliquæ semen, neque corpus, neque lignum, nec cartilago dici potest; neque aliud nomen inueniat. Sed non laborauit, proprie loqui in nigro Chamæleone, flores in umbella spinosos ei inesse inquires. Non enim

enim flores spinosi sunt, sed umbella, quæ loculis, siue siliquis oblongis densissimis, acutarum spinarum circumseptis plena est: in quibus flores purpurei, oblongi, intus candidi, tenues, hyacinthi æmuli supererminent: sed illa siliqua spinosa semen occludit Cnyco similem, adhuc uigentibus in ea floribus, quod tandem illis decidentibus maturefcit. hic igitur siliquas flores continentem, florum appellatione donat. Plinius etiam Aristolochiarum fructus, bacculas, nouo quodam uocabulo uideretur appellare: quas capparum comparat. unde reprehenditur à nonnullis, ob inneptam similitudinem. Verum, si mihi liceat,

• o meam in hac referre sententiam, si fructus capparum, iam maturos inspiciamus, in pyri formam turbinantur; atque ab aristolochiarum fructibus uix distinguuntur: ac per hoc, ibi per Bacculas, fructus intelligere Plinium crediderim. Aptiori enim similitudine, capparum fructus pyris comparabimus, quàm oblongæ glandi, ut Dioscorides comparat. Ita nanque, res ipsa ostendit. Quòd si uelimus dicere, pro bacculis semina intus contenta eum accipere; neq; reprobanda esset comparatio, etiam si Dioscorides, quæ in capparum sunt, granatorum acinis comparet. neque enim multum distant, aristolochiæ semina ab illis, sed priori sententiæ magis innitimur. Ruellius in uulgata spathula

• o fœtida pilulas appellat, quæ uere siliquæ sunt; satis quidem impropria appellatione: Siquidem pilulæ, uel exacte rotundam faciem expriment, uel saltem teretem, & quæ non intus semina contineat, sed ipsa tota seminibus coalescat. At spathula fœtida triangularem habet siliquam, intus semina habentem; sed hoc nihili ducens, uult hanc plantam esse sparganion. quod quidem concedi fortasse posset, si folia cæteræque notæ non penitus repugnarent: ac nisi uerum sparganium haberemus, non siliquas, sed uere pilulas habens, cæterisque notis apte conueniens. Quæ de hisce stirpium partibus dicuntur, dici etiam de succis, siue liquoribus earundem possunt. Ita enim uariis in

• o his est Dioscorides, ut nisi nimiam habeamus diligentiam, proculdubio nos decipi necesse sit. succum nanque, & lac sine ullo discrimine sæpius accipit: cum tamen hæc distinguere, longe melius esset. Nam si rectam nominum impositionem insequi uelimus; succus per expressionem, siue contusionem, uel etiam decoctionem excerptus, liquor est, qui quemuis colorem contrahere potest: sed lac candidus liquor est solum; nec per expressionem attritionemue collectus; sed leuiter incisa planta, uel etiam detruncata, ut in ficu, ac rithymalorum generibus patet: quod uel ex ipso Dioscoride multis in locis sumitur, præsertim capite de ficibus, ubi inquit, hoc idem præstat succus à teneris ramis syluestris fici, qui lacte prægnantes, silente adhuc oculo

tusi

tusi exprimuntur, & siccatus in umbra reponitur. Deinde subiungit, & lac, & succus imponitur exulceratorijs medicamentis. Verum de succo vberius, capite de centauryo minore Dioscorides docet. hæc igitur proprie accipere, sicuti & alia, non curauit Dioscorides. Hinc succo præditam esse brasicam marinam (quanuis albo addat) non recte videtur docere: quia album illum liquorem non attrita, sed leuiter fracta guttatim, sponteque exhibet: quod uere de lacte dicitur, vel de alio tenui liquore, ut qui ex maiori chelidonio, croceum præ se ferens liquorem, exit. Idem de Peplio dicit, album scilicet ei succum tribuens: peplon uero lactei succi plenum esse scribit. sed hoc idem cum albo succo intelligitur. Verum in Chamæsyce, ramos succosos habere absolute profert; cum tamen lacteum addidisse præstasset. quam enim differentiam statuemus inter succum à radice centauryi maioris, necnon smyrnij emanantem; atque illum, qui è chamæsyces ramulis exit, si omnibus absolute succum ascribit? Hoc libuit distinguere in Peucedano, ex cuius radice, & caulibus, tam lac, quam succum extrahi solere affirmat: unde facile colligas, lac esse quod sponte emanat: quod si diutius caulibus, vel radicibus adhæreat, in lachrymam conuertitur, quandam acquirens soliditatem: ac per hoc eodem capite subiungit, Verum inefficacior succo lachryma habetur, & uelocius expirat. Sed non curauit in lactuca discrimen dare cum inquit, Cum in caulem exierunt, uim quandam nanciscuntur succo aut lacti syluestris lactucæ similem: quinimmo, capite de sycomoro, lac, succum, lachrymamque nullum apponens discrimen accipit; immo nullam seruans proprietatem sermonis. Appellat enim succum, qui lapidis ictu summò cortice desquamato eximitur; cum tamen cap. de ficu, per expressionem succum elici docuerit. Verum quod hic succum pro lacte summat, indicant quæ superius eodem cap. dicit his uerbis, Arbor est magna, multo lacte abundans; & etiam ex extrahendi formula elarius patet. Vocat tandem lac lachrymam subiungens, spongia, aut uellere lachryma excipitur. Ita igitur credendum est, in capite de Erino succum pro lacte accepisse: quod herbula ipsa ostendit, & Plinius declarauit, lacteum succum erino tribuens, cæteris notis nihil à Dioscoride euarians. Huius nos duas species nouimus ocymo similes, quarum altera, altera maior est, lacteo liquore præditas. Sed quod hoc nouum Dioscoridi non sit, patet cum ex his quæ diximus, tum ex alijs. Pityusa enim Tithymalorum generi ob hanc præcipuam rationem assignatur, quod lacteo liquore turgeat: & tamen Dioscorides eius radicem dicit succo refertam esse, nihil de colore addens. Ita & scammonie radicem succo grauidam esse ponit, cum omnibus ferè notissimum sit, cum



eum succam lacteam esse. Nec minus Alypi radicem acri succo præditam constituit, cum nulli non cognitum existat, hanc lacteo humore prægnantem esse. Hæc igitur, cum tam confuse proferantur, in causa fuere, cur multi deciperentur: nam si Apios radicem Dioscorides lacte refertam esse dixisset, ut rei ueritas habet: nunquam Fuchsius pro apio herba, syluestrem raphanum depinxisset. Hæc enim, & si succosam habet radicem; non tamen lacteam, ut uera apios habere debet; nam & cæteræ notæ, ac facultates multum repugnant. Sed etiam si nõ adhuc cognosceretur hæc planta, posset tamen non spernenda coniectura haberi, lacteo succo præditam esse debere: quod Dioscorides eius historiam inferat inter alias plantas lacte prægnantes; & quam facultatem habere statuit, infra supraque deijciendi. quæ non nisi his quæ potentissime humores educunt, tribui ab eo solet: hæc autem lacteæ ut plurimum sunt. at quam Fuchsius depinxerat, uix uomitionem leuiter proritat. Siquis igitur simplicium peritus fieri optet, Dioscoridis, Theophrasti, aliorumque scriptorum sententias, non casu, aut impetu quodam dijudicare debebit: sed omnem industriam diligentiamque in illis recte percipiendis collocabit. in multis nanque facilius eorum lectio uidetur, quæ tamen difficillimum, ac penè inexplicabilem sensum recondit. Inter cætera igitur attente uideat, cum aliquam plantarum partem nominant, debeat ne proprie illum accipere an secus. Ita enim, & ipse rarissime in errore uersabitur; & aliorum falsas opiniones, erroresque turbulentos, & superstitiones pene auiles coarguet.

*Aequiuocationes circa plantarum species euenientes; quæ simplicium dignotionem impediunt, & usum peruertunt. Cap. VIII.*

GENERA in medicamentis duobus modis accipi posse, iam diximus, uel pro illis ad quæ omnes plantæ deduci possunt, uel pro his quæ rectiori appellatione species dici debere monuimus: à quibus tractationem de nomenclaturis non immerito auspicati sumus. in his enim solis proprietas (quanquam & improprietas etiam habent) considerari poterat, quam cunctis alijs præcedere operæpretium duximus. Deinde ad genera proprie accepta accessimus, ac quicquid circa ea examinari debebat, declarauimus. Verum tractationem de nominibus partium plantarum, quia quandam connexionem cum hac habere uidebatur, antequam ad specierum improprietas accederemus, intermittere libuit. qua tandem absoluta ad species rursus reuertimur, earum æquiuocationes proponere intendentes; quæ tam multæ sunt in Dioscoride,

scoride, non solum si sua scripta inter se cōparentur; sed etiam ad aucto-  
 rum auctorum, cum ex græcis, tum ex latinis, tum etiam arabibus mo-  
 numenta collata; ut errare medicos eruditos, ad hominum perniciem  
 usque sæpissime coëgerint. sed extra rem fortasse cuiquam uidebitur,  
 de hac nominum similitudine hoc loco sermonem inferere; ut quæ  
 continere debeat non ea solum, quæ è Dioscoride excerpentur, Theo-  
 phrastoque (quã rem nos in hac tractatione potissimum affectamus)  
 sed etiam ex græcis alijs nonnulla, aliqua etiam à latinis, arabibusque  
 alia mutuabitur. Verum non ita res habet: nam quæ ex alijs dicentur,  
 non nisi inquantũ Dioscoridis dictis elucidandis necessaria uidebun- 10  
 tur, in medium afferentur. quam obrem hinc duplex utilitas emanabit:  
 nam & propositam tractationem recto filo sequemur; & interim mul-  
 ta aliorum auctorum scitu non indigna manifestabimus. Hoc autem  
 non propter aliud, nisi ut æquiuoca, quæ inter eos, & Dioscoridem  
 cadunt, distinguantur. Ne scilicet existimantes eodem nomine à Dio-  
 scoride alijsque rem unam intelligi, cum diuersas re uera intelligant:  
 ad usum ducant ea medicamenta, quæ uel diuersa, uel etiam contraria  
 (ut sæpius accidit) utentis menti existant. quæ ob id etiam hoc loco  
 inseruntur, quia Dioscoridis simplicia conamur perfectissime cognos- 20  
 cere, non solum ut ijs sigillatim uti; sed ut Galeni, Archigenis, Sora-  
 ni, Heræ, aliorumque probatissimorum medicorum compositiones  
 diiudicare, ac ad usum reuocare ualeamus: sed primo de his dicendum  
 æquiocationibus, quæ circa Dioscoridis scripta animaduerti possunt;  
 deinde ad alia transibimus. Nam quanuis per ænigmata non scripserit  
 Dioscorides, nec symbolice, ut ille (de quo primo κατὰ τὸ πρῶτον Galenus)  
 qui Adarcem, pericalamitida appellat; Vrsum uero, infantem infor-  
 mem; sicuti & scœnũ græcũ, calliceros; Vitim, Dionysiacum, & multa 30  
 alia eodem modo: sed usitatoribus uocabulis, & quæ omnibus ferè  
 medicis sui temporis frequentatissima erant: non potuit tamen æqui-  
 uocorum difficultates effugere. quod nõ propterea Dioscoridi uitio 30  
 uertetur; sed rei ipsius difficultati. ex his autem multa adnotauit Dio-  
 scorides, ut omnem nobis errandi ansam, quantum fieri posset, remo-  
 ueret: nõnulla tamen, nescio qua ratione, suis perplexa nodis reliquit.  
 Declarauit enim in olea Aethiopica æquiocationem; quia & arbor  
 per se est, hoc nomine appellata: & syluestrem oleam, quam latini olea-  
 strum appellant, eodẽ nomine censerit asserit, tum capite de olea æthio-  
 pica, tum etiam cap. de agresti olea: ut si quando in ueterum composi-  
 tionibus de ea mentio fiat, non statim alterutram accipiamus; sed con-  
 sideremus, quamnam accipiendam esse præcipiat. Declarat & elates no-  
 men, quod conuenire ait in uolucro calyciũ fructus plantarum, ad-  
 nuc

huc florentium (spatham etiam appellari tradit) inuolutumque in elates fructum, quem suo amplexu fouet, elaten etiam appellari solere docet, & ab aliquibus Borassum. immo & *ελατη* apud græcos abietem significat. Verum si quando absolute inueniamus de elate mentionem in composito aliquo medicamento: considerandum nobis est, de fructu ne, an de fructus inuolucro intelligat, an potius de abiete. Quantum nanq; hoc referat, Plinij error declarat; qui abietem, & elaten confundit, Elaten (inquiens) quod nos abietem, alij palmam, alij spathon uocant, arborem esse, quæ in unguenta ad oleum domandum addatur. ubi palmam est, hoc ex aliquo auctore accepisse, qui inuolucrum fructus intelligebat, non fructum, nec abietem, ut clarius mox patebit. Ita & si quando syluestre nardum aliquam ingredi compositionem uideamus; nobis pensandum relinquitur, debeamus ne Asarum, an phu accipere: utriusque enim syluestre nardum propter odoris affinitatem appellari Dioscorides asserit. Simili modo, cum tam Cyperus; quam aspalathus *Erysisceptron* appelletur; si cuiuslibet libeat hac uoce *erysisceptron* uti, propria aspernatus nomina: non ne nobis coniectandum est utram ex his plantis accipiat? nam si utramlibet accipiamus, poterimus nostra spe facile frustrari. Quod enim quandoque auctores proprijs medicaminum nominibus relictis, quæ minus propria sunt, usurpet, uel ex ipso Dioscoride colligitur; qui malabathrum nardi nomine donat, capite de Onyche: inquit enim unguem odoratum in Indiæ nardiferis lacub. inueniri; suauem ideo spirans odorem, quod conchiliæ inibi nardi pabulo uescantur. quæ uerba nisi sano modo intelligantur, absurdissima hic Dioscorides docere existimabitur: cum enim dixerit nardum in mote oriri, cuius una pars ad Syrios, pars altera ad Indos flectitur; quomodo hic rursus in Indiæ lacub. nardum oriri dicit? Sed quia malabathrum quadam odoris cognatione ab aliquibus nardum appellabatur; immo à quibusdam nardi folium re uera credebatur: uoluit eo capite uulgarem insequi sententiam; ungues odoratos nardo uesci inquiens, cum malabathro rei ueritate uescantur. Multa alia sunt, quæ cum diuersa sint, & facultate, & forma: idem nomen sortiuntur; ut Castanæ, & nuces communem habent iuglandis appellationem. Struthium est planta, quæ alio nomine radícula, & lanaria appellatur: sed & struthion etiam est mali cotonei genus quoddam. in qua uoce, Plinij insignem lapsum adnotare licet (ne frustra hæc nos animaduertisse existimes) qui animal pro herba acceperit. Inquit enim spumei papaueris folia si procul intuearis, speciem passerum repræsentare (hæc enim auicula struthios dicitur) cum debuisset eas comparare lanariæ herbæ; quæ & struthios etiam, uti diximus, uocatur; cui & Dioscorides aphro-

dis papaueris folia similia esse tradit. Sycomorum ab aliquibus etiam sycaminum, hoc est morum appellari scribit Dioscorides, & tamen morus arbor alia est, quæ à sycomoro longe distat. Pseudocinnamomum Zingiberis nomine donari scribit: sed Zingiberis, quod alio nomine zingiber etiam dicitur, radix arboris est, à Pseudocinnamomo aliena. Caucalis herbula est. sed inter myrrhæ species est quædam cui caucalidi nomen inest. neque deerant qui caucalida plantam, sylvestre daucum appellarent: cum tamen alia sit, quæ sylvestre daucum proprio sibi nomine appellari cõueniat. Lonchitidis præterea duas species proprio capite describit. uerum lonchitida etiam appellari aculeatum fruticem quendam, cap. de lycio scribit; ex quo Indicum fiebat lycium, ut ex aliorum sententia acceperat. Pytides appellari ait, tam pinorum, quàm piceæ fructus, qui in conis inueniuntur, cum proprie fructus existant πυρίων (siue piceam interpreteris, siue malis pinum, nolo enim hoc determinare) sed per abusum ita etiam peucis fructum nuncupari docet Galenus VIII. simplicium. Palmæ fructus palmam appellare, eodem cū tota arbore nomine græcis omnibus morem esse, idem Galenus auctor est II. de alimentorum facultatibus. Smyrnion planta est de qua III. lib. Dioscorides, uerum & hipposelinū ab aliquibus smyrnion appellari scribit. Ita & eandem smyrnion, petroselinon dicitur in Cilicia asseuerat; cum tamen sui generis sit petroselinon, de quo inter selini species Dioscorides loquitur. Zopissa, de rasa est à nauibus resina cum cera; ut ex aliorum sententia Dioscorides scribit: atque idem pineam resinam ab aliquibus hoc nomine uocari eodem cap. asserit. Sisymbrium primum serpyllū sylvestre ab aliquibus dicebatur; sed sui generis est planta sylvestre serpyllum. Sisymbrium alterum Sion etiam appellari tradit; sed est sion herba alia diuersa, folijs olusatro similibus odoratis. qui nominum concursus errandi ansam Plinio præbuere, quippe qui sij, & sisymbrij aquatici facultates confundit. Item cum Telephion plāta quædam sit, de qua Dioscorides ultimo capite secundi libri: eodem tamen nomine cenferi tertium semperuium statuit; quod & portulaca sylvestris etiam dicitur; sed hoc proprium est alterius plantæ nomen. Gingidium aliquibus lepidium dicebatur: aliquibus è contrario, quod uere lepidium erat, Gingidij nomine nuncupabatur. sunt tamen duæ plantæ facultatibus ualde diuersæ. Pari modo Diſtamnum Creticum, ac secūda calaminthæ species, sylvestris pulegij nomen fortiuntur. Appellatur & Pancration Scilla; cum diuersam esse constet ab ea, quæ uere scilla dicitur. Moly herba est graminis folijs latioribus: sylvestris tamen ruta in Cappadocia, & Galatia Moly etiam dicebatur. Chamædryes Teucrij nomē habuit, ob eam quæ cum uero Teucrio

Teucris habet similitudinem. Sunt & innumere fere alie stirpes, que nomine consentiunt in Dioscoride; re tamen discrepant. que non paucam prouinciam ijs exhibent, qui aliorum compositiones euoluunt; eum nesciant quid eo nomine intelligere uelint, sub quo multiplex significatio includitur. Nam si quis splenion ad aliquem affectum precepi adinueniat, cur non dubitet, an asplenon, an hemionitida accipiat; cum utraque planta splenium dicatur? Immo & adhuc anceps esse poterit, an de linteo intelligat, quo medicamenta excipiuntur, quia & hoc splenium appellatur. Pariter & anceps sit necesse est, an pro Amarraco sumere debeat Parthenium, an potius sampsuchum: utriusque enim amaraci nomen inest. Id eueniet de Androsomone: quo nomine cefetur tum planta proprio nomine sic appellata, tum etiam hyperico. sed & hyperici nomen datur etiam Cori, ac rursus Coris nomen hyperico: quin immo & idem Hypericon chamæpityn appellari scribit Dioscorides: eum tamen cui chamæpityos nomen assignatur, ualde ab hac distet. Atque hac forte ratione deceptus est Petronius Niger (de quo Dioscorides in præfatione) qui Androsomon eadem herbam cum hyperico esse existimabat. In tanta igitur rerum difficultate, ut difficile est res ipsas distinguere; ita pulcherrimum esset, regulas quasdam inuenire, quibus nos hæc discernere ad hominum maximam utilitatem ualeamus: quod & nos exequi tærabimus, proprio opusculo ad id destinato. Sed ut nunc quidem est, hæc pauca admonebimus ad hoc maxime conducentia. Nam que simplicia idem nomen fortiuntur, raro admodum facultatibus conueniunt; sed magna ex parte discrepant: in his igitur auctoris menspectanda uenit, ut sciamus ad quam intentionem, ad quem uic affectum medicamentum illud exhibeatur: deinde medicamento uis consulenda, an cum affectu conueniat; atque ita in multis certior fieri poteris: ut si elates mentio absolute à quopiam fiat, eiusque usus ad unguenta inspissanda præcipiatur: iam clarum est, nos non fructum, sed fructus inuolucrum sumere oportere: quia fructus non sic unguentis expetitur (auctore Dioscoride) ut eius operimentum, etiam si utranque elates nomen retineat. Ita & si Erysisceptron ponat quis pro medicamento ad scorpionis ictus; si aspalathum sumpseris, non dubium est, quin toto cælo erraturus sis: quia Aspalathus quod erysisceptron appellatur, ad unguentorum spissamenta solummodo usum habet. Verum cum cyperus eodem polleat nomine; ei que scorpionis ictus sanandi facultas tribuatur: si hanc accipiendam esse nescieris, rudis omnino sis. Ita & ex utædi formula multa cognosces: nam cum splenium sit linteus, siue laneus pannus, excipiendis medicamentis idoneus: nunquam ita obscure loqui poterit auctor, quin scias de medicamento ne, an de pan-

no intelligendū sit. nam si de panno lintreisue, similibus loquendi formulis utetur: splenio superimponere: splenio excipere; splenium huic, uel illi liquori infundito, ut sæpius in lib. *κατά τόπους* inuenimus apud antiquorum pharmaca à Galeno recitata. quod si de medicamento intelligat; præter id quod alio loquendi genere utetur, eius etiam modum quantitatem que apponet, drachmis, obolis, uncis, libris, alioque id genus pondere commensuratum. Siquis igitur horum admonitus, aconiti mentionem reperiat; dubitetque; an eius plantæ speciem aliquam assumat, quæ inter uenena recensentur; an magis fictilis genus non percat, in quod ustam iam resinam recondi iubet Dioscorides: is plane ridiculus nebulo mihi existimabitur. Exhibendi etiam modus considerandus est. nam si uenatam habeat qualitatem aliquod medicamentum, ac intro exhibeatur: quis est tam stupidus, qui nesciat de hoc intelligi non debere? & tamen adsunt (proh scelus) qui hoc non considerent, non nostra solum tempestate, sed antiqua: Plinius enim lib. x x i x. cap. i. sic scribit. Comperi que vulgo pro Cinnabari indica in medicamenta minium addi inscitia nominis, quod esse uenenum docebimus inter pigmenta. Hæc Plinius. Verum de recentioribus hic nihil dicam, quia in longum nimis abiret oratio. Auctoris postremo mos considerandus: sunt enim alia alijs nomina usitatiora, ac magis familiaria: nam prout quisquam aliqua appellatione in una planta frequentius, quam in alia utitur; ita de illa potius quam de alia illum intelligere est existimandum. Galenus enim cum Bryoniam absolute profert, semper uitem nigram intelligit, ut in primo *κατά τόπους*, in psilothris Critonis. in eadem namque compositione uitem albam, & Bryoniam ponit: quodque hulus fuerit mentis, colligitur ex vi. simplicium; ubi ait uitem nigram uocari proprie bryoniam; licet dicat uitem albam ab alijs bryoniam appellari. Dioscorides tamen absolute, per bryoniam uitem albam intelligit. nam uitem nigram nuncupari tradit nigram bryoniam. Amaracum Galenus appellat, quod Dioscorides parthenium potius appellare uoluit: tamen utrumque nomen ei cognitum esset. Hinc effectum est, ut multi existimarent, de parthenio apud Galenum nullam fieri mentionem. Ita & Cneori nomen familiarius est Theophrasto, per quod Thymelæam, & Chamelæam intelligit: (casiam uertit Gaza) Dioscoridi uero usitatius Thymelæam nomen, & Chamelæam; sicuti & Hygino Casiam, ut auctor est Plinius. Præterea etiam sciat Galenus Damasonium Alisma appellari, frequentius tamen Damasonij nomen usurpat. Dioscorides autem alismatis nomine crebrius utitur: sicuti idem libentius aconiti Pardaliæches nomen uidetur proferre; Theophrastus tamen Thelyphonum potius

tius appellat, ne Aconiti quidem nomine illud dignatus. Sic & Cro-  
 ton familiare nomen est Theophrasto, Dioscoridi tamen, & Plinio  
 Ricinus. Andromachus etiam syluestrem rutam, Syriaco nomine Be-  
 ssa, necnon Harmalam uocat, apud Galenum libris compositorum  
 pharmacorum secundum loca: ubi inter alia stomaticum ex ea con-  
 ficit. Galenus præterea Amaranthum appellat, nihil de helichryso lo-  
 quens: Dioscoridi, etiamsi utrunque nomen habeat, Helichryson  
 nomen familiaris. Ita & in multis alijs apud diuersos scriptores ad-  
 inueniemus. Hæc, quanquam aberrare à scopo uidentur, non tamen  
 20 carent utilitate: nam qui ea non considerarunt, in inextricabiles la-  
 byrinthos perplexi sunt; posterisque multa absurda scripta demanda-  
 runt: hinc circa simplicium medicamentum scientiam, non ac tam ua-  
 riaz hæreses, quæ hominum animis ita inueteratæ sunt, tamque per-  
 tinaciter hærent, ut, etiamsi ueritatem uideant, ac cognoscant: malim  
 tamen suis erroribus falsissimisque sententijs inuolui, quam eam am-  
 plecti. hinc adianti nomine, cum aliam à uera adianto dignent, illa  
 pro adianto utuntur. Quin & cum nesciant polytrichum, idem cum  
 adianto esse, pro eo accipiunt plantam, quæ Dioscoridis Trichoma-  
 nes est. Ita & cum scolopendrium ea planta sit, quæ proprio nomine  
 30 asplena dicitur; recentiorum tamen turba pari uoto, uulgarem lin-  
 guam tenuiam scolopendriam appellat; illamque pro scolopendrio  
 utuntur: cum hæc potius phyllitis sit apud Dioscoridem. Præterea  
 millefolium plantam illam appellant, quæ stratiotes millefoliū à Dio-  
 scoride dicitur, ac pro uero utuntur millefolio: cum tamen hæc sit  
 ab illa multum diuersa, à Dioscoride Myriophyllon appellata. Simili-  
 ter & uerum apium, petroselinon uocant. sed ab apio diuersum est, pe-  
 troselinon Dioscoridis: immo & eiusdem eleoselinon apium nomi-  
 nant; proque apio substituunt. Hæc enim, & alia medicamenta, quod  
 proprio, uel alieno nomine uocentur, non multum referret: uerum  
 30 huiusmodi nomen (quod multi momenti est) alienum etiam medica-  
 mentum secum trahit, quod uice ueri substituitur; ac in locum non  
 suum, non sine languentium damno adsciscitur. Neque solum in ijs,  
 quæ idem nomen sortiuntur, cum diuersa sint, hoc euenit, sed etiam  
 in multis alijs, quæ affinitatem nominis retinent, una, uel altera litera  
 mutata, addita, uel dempta, sicuti in scordio, cuius uice, alij syluestris  
 speciem quandam substituunt; illamque scordium uocitant, decepti  
 mimum quod allium à Græcis scoradon dicitur. In quo errore, uel  
 Auicennam ipsum uersari uidemus: unde & in hoc minus culpandi  
 sunt id genus hominum. quod siue ipsius, siue interpretum causa  
 euenierit; eorum qui arabicas literas callent, iudicium esto. Verum

id quanto errore exequantur, qui scordij formam, facultatesque probe cognouerit, recte sciet. Ita & Been radicem, pro Ben appellato (quæ glans vnguentaria à Dioscoride dicitur) accipiunt. In similes lapsus (æ recentiores. admiremur solos) sæpius incidisse Plinium perspicimus, ut qui dulcem radicem inter aculeatas plantas constituat; cum tamen multum hoc à ueritate abhorreat: sed deceptus est. nominum affinitate, schini, quod echinum significat, & echini, quod græcis est hirtum, seu spinosum: vnde cum uellet dicere folia lentisci (ita enim comparat Dioscorides) dixit glycyrrhizæ folia spinosa ac hirta. similes eiusdem lapsus conspicitur in hormino, cuius folia porro comparat: cum tamen marrubio comparari debeant. Nec minus stachyos folia, marrubij similia esse dicere debuisset, ipse nihilominus porro comparat. Erroris causa in utrisque est uicinitas uocum præsij, & prasi: nam prasion græcis marrubium latinis est; prasum uerò iisdem porrum nostro idiomate significat. Idè ferè error in Plinio uidetur, circa ladanum, quod uult sordem esse, quæ à capris asportatur, dum hedera uescuntur. sed quantum ex omnium historia colligitur, præsertim quæ à Dioscoride, ladanum à tertia Cisthi specie fit, dum à capris estur. Sed cum græce hedera Cissos dicatur, ipse cissum pro cistho accepit, ac latino idiomate loquens dixit, ladanum ab hedera fieri. Sunt & nonnulli alij consimiles lapsus in Plinio, de quibus alij copiosius loquuntur, quos legere poterit, qui eorum sit curiosus. Idem ferè Ruellio euenit Dioscoridis interpreti, nec non etiam Marcello, qui *φάλλουρα* Tiliam interpretantur, cum hæc *φίλυρα* græcis dicatur. vnde nominis affinitas etiam in re ipsa errare eos coëgit, ut Tiliam esse crederent; cuius descriptione phillyreæ conuenit. In quo errore uersari etiam uidetur Plinius; cum asserat. Tiliam esse arborem modica proceritate. constat enim proceram arborem esse Tiliam, quod & Matthiolus animaduertit. Arabes etiam non semel, in eisdem errores incidere. Auicenna nanque ex nominum similitudine chamælex & chamæleonis, ea re censet de chamælea, quæ de chamæleone Dioscorides, ut capite de Meroe apud eum uidere est; per quam, chamæleam Arabes omnes intelligunt. Sunt postremo animaduertendæ æquiuationes, quæ inter Dioscoridem & alios celebres scriptores cadunt: quo pro illorum mentibus simplicia ad usum ducantur. ut si eupatorium assumere ad medicum usum uelimus, quia hoc nomen tribus plantis diuersis à totidem scriptoribus delineatis datur: considerandum nobis est, quamnam ex his tribus sumere oporteat: est nanque Dioscoridis eupatorium à Mesuei eupatorio ualde diuersum. pariter & Auicennæ eupatorium, ab utrisque multum distat; ut ex eorum descriptionibus diuersimodè apparet.



paret. Ac prout ab inde, uel illo scriptore, ad aliquem affectionem precipitur, ita hoc uel illud assumemus. non enim recte fecerit quis, si Auicennæ uel Mesuici eupatorium acceperit, illoque ad Dioscoridis mentem utatur. Orobanche etiam Dioscoridis diuersa est, ab ea quam Theophrastus depingit: Illa enim est, quæ inter legumina nascitur, quæ & suffocat, eorum rapiens alimentum; quæ & Nega vulgo (quasi necam dicere uellent) appellatur: Hæc uero est, quæ ab arabibus Cassuta, à uulgaribus cuscuta nuncupatur. quæ cum Thymo adnascitur epithymi nomen sortitur. Paliurus item Dioscoridis à Theophrasti Paliuro differt; est enim Dioscoridis, quæ uulgo spino bianco dicitur, alijsque oxyacantha existimatur: Theophrasti uero, est quæ protertia thami specie à Dioscoride describitur. Alysson Dioscoridis est planta quædam unijcaulis, quæ semen fert duplici scuto simile. Galenus uero pro Alyssio, longe aliam describit libro de antidotis, marubio similem, spinosis orbiculis. Nominum igitur conuenientia declarari tanti momenti est, ut nisi summa cum attentione fiat, in multis non leues errores hominem agant: cum aliud pro alio medicamento necessario accepturus sit, quod diuersam, nonnunquam etiam ex toto oppositam habet qualitatem ei, quæ curare intendit, affectui. Videmus etenim præcedentis seculi medicos, qui inter celebres habentur, & sunt, ut ex eorum monumentis liquido apparet, omnes ferè cathartice casie corticem ad menses educendos præcipere, qui præsertim ob excrementorum copiam ac crassitiam supprimuntur: cum tamen neque ratio persuadeat, neque experientia unquam comprobatum sit, solutiua casie cortices ciendorum mensium uim aliquam habere. Verum nominum conuenientia uiros hocce in hunc ita manifestum errorem deduxit. Casiam enim odoratam multi ex antiquis, ac potissimum Andromachus iunior (ut primo de antidotis testatur Galenus) fistulam casiam appellabant. quia nimirum ab eius sarmentis detractus cortex fistulosus sit. Verum & casiam cathartice, siue solutiua, Arabes, eosque recentiores secuti, fistulam etiam casiam nuncupant. Odorata tamen casia (quod uulgatè cinnamomum est) ad menses educendos ob miram, quam habet partium tenuitatem, mirifice commendatur. Illi igitur, cum apud Galenum uiderint fistulam casiam ad ciendos menses propinari, existimantes eandem esse cum arabum casia fistula, hanc exhibuerunt, pudendo quidem errore; in quo permultos etiam nostris temporibus uersari uideo. Ut igitur isti errarunt; ita & alij in eiusdem casie nomine errare facile queant, eam, quæ ab Hygino ita appellatur, atque (si Gazæ interpretationem insequamur) etiam à Theophrasto, ad menses educendos exhibendo. vice nimirum odoratæ accipientes, uel ad aluum leuiter emolliendæ;

catharticam credentes esse casiam. Posset enim hic error hominem ad interitum facile perducere; cum Hygini, Theophrasti que casia (est enim Cneoron) uehementissime pituitam, bilemque extrahat. Sed facilius errandi occasio ei præbebitur, qui Actuarium legerit, ac Theophrastum. appellat enim nigram casiam Actuarius, quam catharticam diximus appellari; quamque ad retorridam bilem leuiter educendam ualere affirmat. at Theophrastus nigram casiam uocat, uel thymelææ speciem quandam myricæ similem: quæ licet à Thymelæa Dioscoridis, Chamælææque, quantum ad formam attinet, sit diuersa, est tamen facultate similis; illam enim nos sæpius legimus in Apuliæ maritimis, atque ex Aenaria insula adlatam aspeximus, quæ degustata fauces mirum in modum exurit. Eandem ob rationem non leuiter reprehendendi ueniunt quamplurimi ex recentioribus, qui uirgam pastoris cum Pandætarum auctore eam plantam appellant, quæ Dipfacos à Dioscoride nominatur; immo & pro Arabum uirga pastoris utuntur: attamen secundum hos uirga Pastoris, est Dioscoridis polygonon; quæ quætuor dfferat facultate à dipfaco, omnes norunt. Simili errore ducti multi, Alfinem (de qua Dioscorides lib. 11 11.) eandem esse cum muris auricula existimarunt, cuius Dioscorides 11. lib. meminit, propterea quod alfinem myosota etiã appellari ab aliquibus asserit Dioscorides. quæ quæcunque de alfine dicuntur, multi ad myosota trãstulerunt, ut in multis Dioscoridis codicibus uidere est. in emendatis tamen depra sunt, ac inter Dioscoridis notha habita. Nescientes ite muscum apud antiquiores esse, quod bryon, siue splachnon etiam appellatur; quodque in cedro arbore, populo alba, & quercu inuenitur; ac credentes idem cum mosco uulgari, re quidem odoratissima, esse; ubicunque de musco mentio est, illi odoratum moscum assumunt, decepti tum nominis asinitate, tum etiam quod apud Galenum in libris *meté. 74. 115* odorati musci mentionem sæpius fieri uident. ubi non aduertunt Bryon illud laudari, quod suaue olet; ac inter omnes species, quod à cedro arbore sumitur, præcipuum locum ideo habere, quod omnium odoratissimus sit. Verum quam magnus error sit, uulgatum moscum pro splachno assumere, facile est cuiuis existimare. Bryon enim astringendi; moscus aperiendi uim habet. Nec minus multos errare uidimus, existimantes eandem esse spinã albam, & albam spinam (acantha leuce, & leucacantha græcis) atque utramlibet, nullum discrimen apponentes, assumunt, nominis significationi potius attenti, quàm plantarum uarietati. Dioscorides enim de spina alba 11 11. libro, cap. x 11. sed de alba spina eodẽ libro, cap. x 1 x. loquitur. Sunt qui pro dauco, syluestrem paltinacã accipiendam esse moneant; nullam inter has diuersitatem apponentes, decepti

decepti Galeni lectione, qui daucum sylvestre à nonnullis pastinacā appellari tradit. quam sententiam præter id quod non recte perpendunt, non uident etiam separatis capitibus de utrisque Galenum esse locutum: sic & nonnulli chamædaphnem putant prouincam appellatā; quæ uere clematis daphnoides est: quod ab aliquibus, præsertimq; à Plinio clematis, ob similitudinē chamædaphnem uocatam uideant. Ita & pro Eryngio multi fecacul Serapionis accipiunt: quod scilicet in nonnullis codicibus inueniant caput hoc in Serapione inscriptum de fecacul & Iringis: neque uident eundem Serapionē de eryngio separato capite egisse: quod statuit inter medicamenta exsiccantia. Secacul uero humectandi uim habere tradit: ita & curcumā appellat Serapio, quam Dioscorides Chelidonium, Auicenna Caucum. Verum sepalsiæ curcumæ nomine dicunt Indicum Cyperum à Dioscoride depictum. est enim radix zingiberi similis figura, colore lutea lanarum infectioribus magis, quàm medicis deseruiens. Cumq; apud Serapionis compositiones nonnunquam curcumam inueniant: ipsi credentes eandem esse cum uulgata curcuma, Cyperi Indici radicem in his accipiunt, cū chelidonium maius assumere debeant. Harmala Dioscorides Syriaca lingua ( ut superius diximus) syluestrem rutam appellat. at adsunt qui arabum compositionibus cicutæ semen pro harmala, seu harmel accipiunt: cum tamen ex arabum sententia nihil aliud harmel sit, quā syluestris ruta: hocq; non aliunde effectum est, nisi quia nescio quibus auctoribus fidem adhibentes, quasdam nugas de harmel cum aspiratione, et sine, legerunt. Quòd si liceret aliorum auctorum medicamenta recensere, quæ ansam errandi nobis præbere ob nominis affinitatē possent: multa in mediū afferre possem, ut hermodactylos, quos Actuarius in antidoto diamoscu diuidit in albos & puniceos, per quos eas radices intelligit, quæ been album, & rubrum appellantur, quæq; ad semen augendum exhiberi solent. Sed Arabum Hermodactyli, radices sunt candidæ, quæ ad humores crassos potissimum à iuncturis extrahēdos, præcipiuntur. pro quibus nunc, admirando errore, hominumq; maxima pernicie, colchicon, lethalē radicem passim usurpant. Sed à proposito nostro maxime aberraremus; si aliorum auctorum æquiocationes omnes hic adnotare aggredere mur: nā nobis satis esse poterit, si quæ Dioscoridem obscurum reddere poterant, animaduertimus: ex quibus multa silētio præteriri potuisse absque libri in commodo, quispam iure putauerit: quod etiam si ita esse ei concesserimus, magnam tamen inde utilitatem cum consecutum fuisse minime negabit.

*Mos Dioscoridis in plantarum generibus distinguendis.*

Cap. IX.

PROXIMUM est, ut ad eas stirpium multiplicitates accedamus, quæ in numero considerari possunt (nam de nominibus quidem, quæcunque dici poterant, copiose, puto, diximus) hoc tamen non probe assequemur, nisi quædam prælibentur; quæ ut necessaria cognitu sunt, ita uel nemini, uel paucis intellecta. Mos enim Dioscoridis, ut & Theophrasti, aliorumque antiquorum scriptorum, fuit, ut quæcunque necessaria videbantur, in medium afferrent, ac interim breuitati studerent; quæ simul & utilia posteris demandarent, & lectores breuitatis suauitate ad sua scripta iterum, atque iterum legenda allicerent. Unde quæ in illis affinitate quadam includi possent, ac per se inferri, omittuntur: ut per se ipsi lectores, corollaria ex dictis necessario consequentia elicerent. Ac quantum ipse obseruare ualuit, uideo Dioscoridem ea simplicia medicamenta genere distinguere, quæ uel formæ, & facultatibus omnino discrepant, uel si in forma conuenirent, uirtutibus saltem diuersa essent, uel uirtutibus eadem, formæque dissimilia: Verum quæ & formæ, & facultate conuenirent; quanquam uel loco, uel tempore, uel aliqua sui parte, pauci tamen momenti non consentirent; non curauit in species, uel genera distinguere. Hinc multa addiderunt nostri recentiores, quæ tamen Dioscoridi fortasse notissima erant; quæque re uera speciem non uariant, sed distinctionem medicam retinent: quam nouisse optimum quidem est (neque enim in hoc neotericis accuso) sed ad plantarum cognitionem non multum necessaria est. multa tamen Dioscorides non nouit, specie ipsa inter se distincta, quæ ab illis non absque simplicium medicamentorum incremento apposta sunt. Hæc qui non obseruauerunt, in multa absurda inciderunt: ut arabibus serè omnibus accidit in centaurio; Cuius eû duo debeant esse genera, ut quæ & formæ, & facultatibus distinguantur: ita confusè de his loquuntur, ut non satis clare, colligatur, utriusque uel illæ facultates assignentur; quod quanti momenti sit, nemo est qui nesciat. Recte igitur suum morem seruans Dioscorides, quatuor graminis genera delineat, quia aliud, ab alio tum figura, tum facultate multum discrepat: ut percurrenti omnes species clarum esse poterit. Facultate item, figuræque differunt Chelidonium maius, & minus; Ita & maius Symphytum à minore. Tria uero absinthij genera posuit; quoniam & si tertium genus cum primo in formæ conueniret: discrepabat tamen quo ad facultates. Secundum etiam genus, licet uirtutibus cum tertio conueniat: in forma tamen minime consentit. Primum

mum uero à secundo, & facultate, & forma dissentit. Tithymali au-  
 tem genera septem enumerat, quia omnia in figura uariant, licet qua-  
 dam in facultate conueniant. verum quia plura septem tithymalorū  
 genera reperiuntur, quædam Dioscoridem nouisse credibile est, ut  
 quod caraciæ congener est, item quod paralio; sed tacuisse ob causam  
 mox dicendam: quædam uero tanquam ignota reliquisse, quæ forma  
 diuersa sunt. Ita & Anagallidis duas species sexu distinguit; quia alio-  
 rum testimonio, facultate diuersæ sunt: nam eam, quæ cæruleum; & dit  
 florem, prociduum sedem reprimere; quæ uero phoeniceū, illi uero  
 1.º care tradunt. Quòd si diuersam hanc facultatem duæ istæ plantæ non  
 habuissent; eas tanquam duas forte non distinxisset: sed ut unicā con-  
 siderasset. Quòd si dicas floris colore distinguantur; dicimus hanc di-  
 uersitatem nunquam ita considerasse Dioscoridem, ut diuersas faceret  
 hac sola distinctione plantas. immo nunquam serè curauit; ut quæ ita  
 pauci momenti diuersitas esset, ut speciem uariare non deberet; quod  
 facile ex eo colligi potest. Hypocistida enim noluit in species diuide-  
 re; sed & rufam, & herbaceam, & candidam reperiri posse, simpliciter  
 protulit. hac ratione polygonum marem, in duas species non multū  
 curauit diuidere; quia sola erat differentia in floris colore: & propterea  
 2.º ea illam describens dixit, flos ei candidus, aut puniceus. Idem etiam  
 in Attractylide legitur: nullam enim distinctionem, ex floris differentia,  
 facere uoluit: sed tantum dixit flos luteus, quibusdam in locis purpu-  
 reus inuenitur. Ita & Asterem atticum dicit florem in cacumine habere  
 purpureum, luteum uero. Ranunculi etiam primam speciem flore luteo,  
 interdum purpureo, nullum aliud discrimen apponens depingit  
 quemadmodum & papauer Rheada flore puniceo, interdū albo; Te-  
 lephion flore luteo, aut candido; Heliotropium magnum flore can-  
 dido, aut subfuluo: sic Narcissi florem album esse scribit, iatus cro-  
 ceum, in quibusdam purpureum. In his igitur, & nonnullis alijs flo-  
 3.º rum differentias libuit Dioscoridi explicare, etiam si specie non distin-  
 xerit. in quibusdam tamen exprimere non curauit; tametsi illi cog-  
 nitas fuisse, quispiam non absque ratione coniectari possit. nos tamen  
 illa considerare debemus. Nam non propter aliam causam, leucorij in  
 flore differentias recensuisse existimo; nisi quòd cum non omnes usui  
 medico deseruiant, sed quæ luteo solum flore prædita est: uerebatur  
 ne aliqua, ex alijs acciperetur, quæ nihil prodesset. Nam si eadem fa-  
 cultate omnes pollerent, hoc est tam cærulei, quàm albi, quàm purpu-  
 rei, quàm etiam lutei floris; hanc diuersitatem non apposuisset. sicuti  
 & in alijs non curauit. atque hinc est quòd dicit in floribus quandam  
 (quasi modicam, ac uix considerandam dicere uoluisset) differentiam  
 esse.

esse: hinc etiam non obscure colligitur error eorum, qui uolunt uulgatum Gelsiminum à Dioscoride in cap. de leucoio comprehendi: illudque esse caeruleum leucoium, quandoquidem in speciebus Leucosij solum in florum colore statuit dissimilitudinem: at viola Gelsiminum appellata, folijs magnitudine, radice, ramis, caule, qui uictum modo scandit, alijsque ferè omnibus partibus multum distat à leucoio. Hac etiam ratione crediderim Theophrastum, cum de leucoio loquitur, lib. vi. differentias apposuisse, cum inquit colorem enim earum uariari liquido apparet. nam cum de uiola nigra ibidè loquitur, dicit Violas negras, nullo pacto discerni posse: hæc nanque (inquit) differentiam nullam habere uidentur. & tamen adest in nigris niolis, ex flore differentia: siquidem albæ, purpurascens, pallidæ, luteæque inueniuntur. quamquam rectius intuenti uidebitur has species ignotas esse Theophrasto. In his enim, non solum in floris colore, sed in facultate etiam discrepantiam esse clarissimum est: cum nullam retineant odoris gratiam: absurdumque fortasse esset, dicere Theophrastum in uiola nigra, omnes hasce differentias intelligere uoluisse. sed hæc aliàs forte uberius. Quòd si obieceris non obseruasse hoc Dioscoridem in Vitice, cuius duo genera statuit, nullam alià præter floris colorem differentiam assignas: dicemus in Viticis duobus generibus, alias esse differentias: nam unum est arboreum, ad salicis magnitudinem assurgens, quod album florem: profert cum purpureo: alterum est longe minus; immo & folia habet candidiora, lanuginosa, & purpureum tantum florem. quas differentias Dioscorides si non expressit: non propterea in duo genera distinguere nõ debet. explicatur tamen à Plinio. unde non leuis suspitio est, Dioscoridis contextum esse deprauatum; ut suo loco dicemus. Solitus eram aliàs dicere hanc in duo genera diuisionem ab interprete additam fuisse: nõ quòd ita Dioscorides senserit. in græco enim aliter sonant uerba. Sed si quis totam capituli historiam perlegat, colliget Dioscoridem duo genera uoluisse proponere. Anthemidis etiam tria genera posuit, tantum flore distantia: atque clarius explicas seipsum, in colore, non in forma hanc discrepantiam sumpsit. unde, quia nullam aliam habebat differentiam, omnia hæc tria genera unica descriptione complexus est: sed necesse fuit ea distinguere, ut quæ facultatum gradibus distarent. nam si æque omnia uiribus pollerent, nullam (puto) fecisset in genera diuersitatem. Verum, etiam si in descriptiones nonnunquam incidas, in quibus Dioscorides ea etiã diligenter distinguit, quæ parui momenti esse diximus: hoc non alia de causa cum facere est existimandum, nisi quòd illa ab alijs ante se ita distincta adinuenit; neque ausus est mutare, sciens, hoc, etiã si non

etiam si nō multum iuuatet, nihil tñ nocere posse: sed pro maiori parte illum hoc more usum intelligas. Vtque ad rem redeam. Fumariam flore purpureo depingit; sed candido etiam inuenitur, qua tanquam meliore Neapoli (licet magno errore, si Mesueo credendum sit) utuntur. Forte & hanc nouit Dioscorides, sed ut quam putabat eadem posse, noluit distinguere. Arabes tñ ualentio rem esse quæ purpureo flore constat cū experientia cōprobassent; eam distinxerunt: Immo & luteo etiam flore reperitur, quæ non nisi in montibus oritur, radice crassiori chordæ instar contorta. quæ montana capnos dicitur (uulgo splith) & Dioscoridi & arabibus ignota. Idem in symphyto maiori euenit, cuius flores luteos esse statuit; nos tamen & candidos, & purpureos uidimus: sicuti in Antirrhino purpureos, necnō etiam candidos flores uidere est; cum tamen de purpureis tantummodo Dioscorides loquatur. O syrim præterea flore nunc purpureo, nunc etiam luteo flore adinuenimus: sed nullo pacto flores distinguens Dioscorides unicam tantum speciem delineat: quemadmodum & Anonida, tum purpureo, tum candido flore conspeximus, quanquam Dioscorides unum genus describit. Quæ diximus ratione florum, dici etiam possunt, ratione aliarum partium; dummodo non multum referant. nam ratione seminis sileui quædam diuersitate differant plantæ, cæteris conueniant: non laborauit Dioscorides differentias notare: ut nucis unicam speciem scribit: & tamen inquit constare semine candido, interdum rufo. Hinc unum psyllij genus depinxit; etiam si eius semina tres habeant differentias. Sinapi etiam in candidum, & nigrum à semine sumpta uarietate recentiores diuidunt: in Dioscoride tamen unicum genus reperiatur. Ita & in radice, nam de Helenio inquit, radicem habere subalbidam, interdum subrufam. Sic etiam crediderim in magnitudine differentiam paruifecisse Dioscoridem, non eam tamen, qua alia planta est frutex, alia herba, alia arbor: sed quæ, cum intra idem genus contineatur, modicam tamen in magnitudine differentiam retinet. ut Ocymum describens nullam apposuit distinctionem; etiam si fortasse ei compertæ essent tres illæ differentiæ, quas moderni exhibent in maius, minus, minimumque diuidentes. Hinc apud Theophrastum VII. de historia, cap. IIII. legimus Ocymum inter eas plantas recenseri, quæ plura genera non fortiuntur: ubi mirum est, quod inter alias atriplicem, erucam, rumicem, & quasdam alias enumeret. Hæ nanque apud Dioscoridem generis diuersitatem habent, immo magna ex parte reperiuntur. Sed plura etiam de generibus, ibidem lecto uidere poterit; quæ tamen nos in commentarijs nostris, in Dioscoridem pluribus examinabimus. Delphinij etiam tres diuersitates magni-

magnitudinis ratione videmus ( si modo id delphinium sit, quam con-  
solidam regalem appellant ) duas tamen recenset Dioscorides, ac se-  
cundam fortasse non apposuisset, si sola magnitudine discreparet, sed  
quia uiribus, non ita efficacibus polere uidebat. Quæcunque etiam  
primo statim intuitu dignosci à quouis posse Dioscorides sciebat; ne-  
que laborauit distinguere: aut si distinxit, negligentius id fecit, ut in  
Myrti descriptione, in qua unico uersiculo multas earum differentias,  
tum in speciebus, tum in facultatibus complexus est, ita inquit:  
Myrtus satiuæ nigra utilior est medicinæ, quam candida: ac multo ma-  
gis montana; semen tamen imbecillius parit. bene tamen sciebat Dio-  
scorides dari latifoliam, & tenuifoliam: nam cap. de Thymalis den-  
droidem inquit constare folijs myrti tenuioris. Ità & ex capite de sam-  
pſucho colligi potest distinctio calaminthæ, in angustifoliâ, & latifo-  
liam, cum inquit, sampſuchum folijs eius calaminthæ, quæ tenuifolio  
constat esse. sed hanc diuisionem cap. de calamintha apponere non cu-  
rauit. Similiter cum unum Thymi genus cap. proprio descripsisset;  
cap. tamen de epithymo aliud durius, & satuireæ simile, illum cogno-  
uisse apparet. Quando etiam nullam utilitatem genus aliquod medi-  
cinæ præstare poterat, illud paruifecit. vt inferius in huius libri ulti-  
mo capite uberrime probabimus. Multa igitur cognouit Dioscori-  
des, quæ recensere noluit: proptereaquæ cum de lauro loquitur, in  
tenuifoliam, & latifoliam diuidere fuit contentus. Plinius tamen eius  
genera tredecim recenset. ex quibus multa ad hanc diuisionem dedu-  
ci possunt; licet multa toto genere discrepent. Ita & dum malorum  
genera distinguit; nullam uel modicam uidetur adhibuisse in illis di-  
stinguendis diligentiam, vt intuenti clarum est. Licebit igitur multas  
plantarum species à recentioribus inuentas Dioscoridi addere; siue  
eius morem seruans ita distinguendo, vt facultate, vel forma, uel  
utroque discrepantes sint: vel cum Plinio, ac recentioribus minimas  
quasque differentias notasse: atque ita uarias species conficere. quod  
in quibusnam plantis euenerit, paucas ex tam multis enumerare con-  
tenti mox manifestabimus.

*Quòd non omnia plantarum genera scire potuerit Dioscorides, quodque  
multa à recentioribus inuenta sint, quæ Dioscoridi iure  
addi possint. Cap. x.*

RATIONE igitur numeri multæ non prætereundæ diuersitates  
conspiciuntur. Numerus autem intelligi potest, uel in pluralitate spe-  
cierum, siue generum plantarum; vt cum sciamus Sabinæ duas species  
à Dioscoride



à Dioscoridè describi; accidat tamen plures uel pauciores reperiri: uel in pluralitate partium plantæ, uel frondium, caulium, florum, seminum, radicum, &c. ut si dicat Dioscorides singulari caule, uel radice adulescere plantam aliquam, eandem tamè inuenisse euenias pluribus caulibus; uel pluribus radicibus: sed de priori hoc capite agemus. In qua quidem re multos non obscuri nominis uiros admirari licet; quippe qui ita imbecillo, demissoque ac penitus languenti animo fuerint, ut nihil Dioscoridi addere ausi sint. pro firmo enim habuerunt, omnia plantarum genera à Dioscoride descripta fuisse: neque quicquam à posteris reperiri potuisse, quod à Dioscoride dictum non sit. Unde quoniam duæ geranij species ab illo describuntur; si quis post eum nonnullas alias inuenit, quæ & folijs, ac gruino nostro illis persimiles existat, hi in geranij genera non admittunt. hanc, quam pro maxima tenent, rationem adducentes, quod si inter geraniorum species recenseri deberent; fuissent procul dubio à Dioscoride descriptæ. quasi uero potuerit Dioscorides omnia nouisse; singulasque orbis partes in tam modico suæ uitæ curriculo penetrasse: ac in tam breuem libellum cuncta orbis terrarum medicamenta congestisse. Damnandus igitur esset Plinius, quod sex graminis species ponat: quia Dioscorides tantummodo quatuor recenset; nec minus, quod duas ponat cynoglossi species; cum Dioscorides unicam. Damnandus item esset Theophrastus, quod duas adianti species statuat; quia Dioscorides unicam tantum ponat. Atque ita in multis alijs grauissimos scriptores accusabit, quod plura quam Dioscorides ausi fuerint scribere. Verum quod non omnia uisu assequi ille potuerit, sed multa ab alijs scriptoribus transcripserit, multa etiam percuntatione à fide dignis hominibus acceperit, in ultimo huius libri capite copiosius prosequemur: ubi manifestissimum fiet, multa Dioscoridem latuisse; ac si duo alicuius plantæ genera descriptis, nihil uetare quo minus alia etiam sint, quæ ab alijs inueniri posse nullum fuerit absurdum. Quibus sanè eorum sententia omnino explodetur, qui omnia Dioscoridi tribuunt, nihilque eum fugere existimant. Sed & quædam consulto siluisse multas ob causas, nihil minus demonstrabimus, illuc igitur lectorem ablegamus. Sed neque audiendi sunt qui è contrario, cum uideant Dioscoridem alicuius plantæ duas, pluresuè species posuisse: ipsique quod nonnulla loca perlustrarint, atque aliquam ex illis non adinuenerint, ea capita superflua in Dioscoride; atque ab aliquo curioso addita fuisse existimarunt: vade & capita nonnulla à Dioscoridis uolumine, tãquam ea quæ nusquam reperiri possent, rescanda esse censuerunt. sicut in dracunculo euenit: cuius cum duas species duobus capitibus describat Dioscorides

des, multi unum ex illis remouent, ut superfluum. (quod in emenda-  
 toribus codicibus videre est) atque unum tantum dracunculi genus  
 reperiri affirmant. at Andreas Matthiolus utrunque genus se cogno-  
 uisse fatetur; atque utriusque etiam picturam in doctissimis suis com-  
 mentarijs eleganter exhibet. non igitur cum illis consentiendū. Sunt  
 qui caput de Baccari ocioſum esse in Dioscoride cōtendant; existimā-  
 tes, asarum & baccarim idem esse, quod non aliunde effectum est, nisi  
 quod baccarim nondum inuenerant; atque affinitate nominis (asarum  
 enim baccarim etiam appellatam antiquis, apud Plinium legimus:  
 quod usque ad nostra tempora inualuit) decepti, eam à Dioscoride re-  
 mouebant. Caput etiam de Iberide multi reſecandum esse suspicātur:  
 quod apud auctores inueniatur, idem eum lepidio esse, quod quidem  
 an recte fiat, nolo nunc decernere; non enim mens est nunc simpli-  
 cia medicamenta examinare: sed alibi hæc, & multa alia fortasse dice-  
 mus: nunc intantum dixisse sufficiet, in quantum præſentis operis  
 instituto conueniant: Quod igitur, ut ad propositum redeamus, nul-  
 lum inconueniens fit, in multis plantis plura genera reperiri posse,  
 quàm à Dioscoride fuerint scripta: in ipsis plantis exempla tradendo  
 fiet manifestum. Atriplicis (ut ab hac incipiamus) duo genera tradit  
 Dioscorides, syluestre & satium: tamen maritimum etiam; quod est  
 tertium genus, dari nemo inficiabitur: tum ex frondium, seminum,  
 radicisq̄ue similitudine liquido appareat: neque aliam habeat differē-  
 tiam; nisi quod falso gustu est, propter maris contiguitatem; foliaq̄  
 subalbida habeat, vt in omnibus maritimis euenire solet. Polygoni  
 item maris unicum genus describit; vel si duo constituere uelis, ex flo-  
 rum diuersitate, non multum refert: sed aliud præter hæc locis mari-  
 timis inuenitur, quæ maritima polygonus appellari potest; vt appa-  
 ret ex multa frondium, florum, geniculorum, cæterarumq̄ partium  
 conuenientia. Ocymi diximus unum genus descripsisse, si unius ap-  
 pellatione tria illa, quæ magnitudinis ratione distingui diximus, intel-  
 ligere uoluerit. Verum plura his tribus reperiri, vel mulierculæ Nea-  
 politanz sciunt; quæ in testaceis uasculis multas eius species colunt;  
 & præſertim duo, quorum alterum garyophylatum; alterum citria-  
 tum, ab odoris similitudine nuncupant. Similiter quanuis Ocymoi-  
 dis unum genus depingat Dioscorides, alterum tamen nos cognosci-  
 mus, locis arenosis oriens, minoribus folijs, floribusque non ut pri-  
 mum candidis, sed subpurpureis: quam Ocymoidem minorem ap-  
 pellare consueuimus. Tubera illa solum uidetur cognouisse Diosco-  
 rides, quæ flauescens radices sunt: sed nigra tubera, quorum maxi-  
 mus prouentus locis Apuliz finitimis; quæq̄ in ditiorum cœnas audi-  
 dissimè

diffime expetuntur, non nouit. Describit, & asphodeli unum genus: nos tria alia in monte Gargano reperimus; flore, & radicibus ualde similia: licet folia multo minora habeant. Ponit & ranunculi quatuor genera: nos ad decem usque obseruauimus; quæ floribus radice, folijs, acrimoniaque ranunculorum naturam præ se ferunt: licet differant quod aliud alio acrius sit. Trifolij unicam speciem describit: sed tot reperitur, ut vix dinumerari queant. sicuti & testiculi cum duas species describat; nos usque ad uiginti uidimus: ex quibus nonnullus eruditissimus Fuchsius depingit. Varietas autem eorum est, uel in floribus, uel in folijs, uel radice, uel magnitudine. Præterea duas Geranij species Dioscorides describit: Fuchsius sex: nos quinque alias obseruauimus. Recentiores duo lithospermi genera; rectum scilicet, & serpens inuenerunt; cum tamẽ de uno apud Dioscoridem mentio habeatur. Ita & clematidis daphnoidis tres differentias obseruauimus, magnitudine differentes; & quartam etiam, duplicem in flore soliorum exortum habentem: sed una solummodo à Dioscoride notatur. Ita & Tithymali genera duodecim, & eo amplius, sæpius me obseruasse memini: licet septem apud Dioscoridem proponantur, uel paulo fortasse plura ei cognita sint; ut superius diximus. Alsines præterea sex species nouimus, flore, frondibus, facultate, nascendi que tempore currentes; vix tamen unicam in Dioscoride legas licebit. Quid multa? tam magnus est numerus plantarum, à recentioribus præter eas, quæ in Dioscoride sunt, inuentarum: ut multum negocium ei relinquatur, qui uelit omnes enumerare. cum dubium omnino sit, quas nam maiori numero esse dixerimus; eas ne quæ à recentioribus sunt adiuuentæ, an quas Dioscorides posteritati reliquit. Propterea hæc quas recensuimus satis esse poterunt, ad nostrum propositum confirmandum; necnon ad proteruentium sententias explodendas. quæ remanent, quia plures sunt, quàm ut breui compendio perstringi possint; lector apud diuersos stirpium professores, per ocium legere poterit, multasque etiam per se inuenire.

*Quòd Dioscorides plantarum partibus, sæpius statutum numerum ponat quem tamen non perpetuo adesse intelligit.*

Cap. XI.

DIXIMUS numerum nos duobus modis considerare posse; uel ratione specierum plantarum, uel ratione partium earundem. Verum si primo modo sumamus, quæ essent consideranda in stirpium cognitione; abunde iam diximus, ac sufficienter adnotauimus. relinquatur nunc nonnulla animaduertere circa numerum partium plantarum, ex quo

E non

non minor utilitas emanabit. remouebuntur enim multi errores, qui in multorum animis uersantur, ac, ut multæ plantæ illis incognitæ essent, in causa fuere. Plantarum multas esse partes nemo non nouit: in quibus describendis numerum Dioscorides sæpius apposuit; quo facilius, si quando occurrant, dignoscerentur. Hinc Alysson, ac Myriophyllon singulari caule; marem mercurialem semine ceu binis testiculis constare asserit: Satyrion uero tria folia habere, multasque præterea stirpium partes statuto numero scribit: in multis uero certus numerus partium dari non potest: cum natura ueluti pro arbitrio illum uariare soleat. Sed obseruatum est à Dioscoride multas plantas maiori ex parte certum numerum seruare, quem si quando excedant, non tamen ab illo multum distent: quod explicauit in phlomide lichniti appellato; cum inquit folijs ternis, aut quaternis; subiungens, aut paulo pluribus. ita & in phalangio cum de eo inquit. Ramuli sunt et duo, aut tres, pluresue. Hunc igitur numerum in multis Dioscorides obseruauit, & scriptum reliquit: in multis uero uel ignorauit, uel si sciuerit, scriptis mādare paruipendit. Seruauit quidem in Verbenaca, inquiring singulari eam ramo, radiceque sola sæpius inueniri: sed addidit sæpius; quia nonnunquam plures ramos, pluresque radices habere posse, nihil uetabat. Ita & gramen Parnasi montis, radicibus quinis, aut senis pollere; sicuti & syluestre cuminum quaterna, aut quina folia tenuia, item in cacumine capitula quina, aut sena habere scribit: quapropter hæc non ita scripsisse Dioscoridem est existimandum; ut crederet numerum quem statuit, necessario, ac semper debere inueniri: quodque si aliter inueniatur, plantam aliam constituas, sed uelut monuimus, ut plurimum. Nam Apion herbā ramulos duos, siue tres habere Dioscorides docet: Theophrastus tres, aut quatuor statuit: sed non propterea hos dissentire inuicem dixerimus, quia ex utriusque obseruatione uaria, sententiarum etiam uarietas nata est. Non igitur mirum fuerit, si nos etiam aliter plantarum partium numerum inuenimus, quàm à Dioscoride fuerit dictum. nam & hanc etiam plantam, quæ in Venusino tractu in pluribus collibus uberrime prouenit, quinis, senisque ramulis non semel legimus: quod & in multis alijs uidimus. scribit enim Dioscorides Psvllium duobus, tribusue cōuolutis in cacumine capitulis constare: tamē nos quinque uel septem, quandoque etiam plura consistentem uidimus. Item quod dicit mandragoram nigram, seu foeminam, radicibus inhærere binis, ternisue inter se conuolutis: non esse perpetuo uerum nos testari possumus: qui quandoque singulari radice, quandoque quaternis etiam uidimus. Scribit & phyllitiam sena, aut septena folia habere: sed sæpe minore, sæpe etiam maiore

maiore foliorum numero eam legimus . Ergo non propterea ceruinā linguam uulgarem phyllitida esse negabimus ; neque Dioscoridem accusabimus , tanquam falsa sribentem ; quia non necessario illa hoc numero adesse debere credebat . Nam tussilaginem etiam dicit folia sex , aut septem possidere : nos tamen plura , & pauciora sæpissime uidimus . Ita & limonium uult decem folia habere ; sæpe etiam plura ; sed nos multo paucioribus folijs illud non semel collegimus . Pentaphyllum ex eo nomen sumpsit , quòd quinque folia singulis pediculis habeat : sena tamen , & septena non pluries adinuenimus , quod & Dioscoridi etiam notum fuisse ex eo capite patet ; inquit enim folia quina singulis pediculis , raro plura . Male igitur tormentillam , pentaphyllum uerū esse nonnulli existimant : hæc enim septena folia habet ; raro pauciora , præter id quòd aliæ notæ non respondent . Trifolium etiam ita appellari certum est , quia ( ut Dioscorides ) ei terna singulis germinationibus exeunt folia , nos tamen quinis folijs uidimus . Scribit Iberida duas radices habere : sed pluribus inueniri , non solum à nobis obseruatum est , sed à Damocrate scriptum , cum inquit .

— Adnata radici tamen cernes alia .

Aconitum pardalianchen tria , aut quatuor folia habere tradit : hic autē numerus nō perpetuo , ac necessario illam insequitur . inuenimus enim uulgatum Doronicum ( hanc enim aconitum pardalianchen existimamus ) quinque constare folijs , pluribusque usque ad denarium numerum . Verum in colle quodam prope Venusiam , qui ad orientem spectat , ubi plantarum rarissimarū ingēs adest copia , inter quas & aconiti pardalianches infinitus prope numerus conspicitur , obseruauim in unaquaque planta foliorum numerum non excedere ternarium , aut quaternarium ; nullamque uidere ualui , quæ quinque folijs constaret . forte & locum consimilem obseruauit Dioscorides , qui in causa fuerit ; quam ob rem istius plantæ determinatum numerum in folijs poneret )

Sed cum hæc planta oriatur etiam in tractu Neapolitano , necnon copiosissima in monte Gargano : uidi duobus hisce in locis decem folijs constare , uel octo , uel alio numero quaternarium excedente . Sed ne quis miretur nouam de hac aconiti specie opinionem ; libet hic paululum dignari , atque quibus rationibus nitamur , ut uulgare Doronicum esse pardalianchen , seu Thelyphonon aconitum , affirmemus , declarare . Nam si descriptionē inspiciamus ; nihil est , quod repugnare uideatur . Sunt enim doronici folia satis cyclamino similia , subhirsuta , caulem habet palmo altum , florem in eo ( quod omittitur tum à Dioscoride , tum etiam à Theophrasto ) luteum , anthemidis figura : radix tantam habet cum scorpione similitudinem ; ut exanimatus scori-

pius absque dubio apparet : item candida est & splendens . Accedunt  
& notæ , quas illi præter has assignat Theophrastus VIII. de historia  
plantarum, cap. XI. qui inquit radicem esse geniculatam, atque græ-  
minis modo nasci, locosque umbrosos amare. quæ omnia tam belle  
doronico conveniunt ; ut ne minimum quidem sit, quod repugnet; est  
enim radix geniculis constans scorpionis geniculis ( si ita illos liceat ap-  
pellare ) similis, quæ minimi digiti crassitudinem æquat ; quæque tã-  
dem desinit in tenuitatem quandam , quæ scorpionis caudam æmula-  
tur : nam crassior pars scorpionem ipsum repræsentat; rursusque cras-  
sior redditur, ac iterum exilis : multasque uidere est radices crassiuscu- 1.0  
las tenuibus insertas ; ut plures scorpiones caudis inuicem alligatos,  
esse dixeris : quod serpere iure appellat Theophrastus . foliorum uero  
exortus ex crassiori radicum omnium parte prouenit ita , ut per inter-  
ualla ex una radice plura folia exeant : quæ nonnullis tria, aut quatuor,  
nonnullis plura singulis germinationibus esse ( uti prædiximus ) solêt.  
Neque uero repugnabit, quòd doronicum ad cordis palpitationem  
syncopimque ; item ad uenenatorum ictus per intus susceptionem  
exhibeatur : aconitum uero inter uenena recensetur . hoc nanque no-  
stram sententiam potius confirmat ; tantã abest, ut eam destruat . Dio- 2.0  
scorides enim pardalianchen hominibus uenenum non statuit ; sed tã-  
tummodo pantheris, suisque, lupis, ferisque omnibus . quòd si intro  
non exhibeat ; forte est, quia huius rei periculum nondum fecerat . Ver-  
um quod tuto exhiberi intro possit, Theophrastus testatur ; qui illud  
potum contra scorpionum ictus proficere tradit : quod eo magis no-  
stram opinionem roborat, quia uenenatorum ictibus ( ut præmonui-  
mus ) doronicum ualet : quod ex Serapione colligitur . neque propter  
aliam causam cordis affectibus illud ualere putauerim ; nisi inquantũ  
humorum malitiæ per molestantium resistendi uim habet . Sed neque  
Galenus auctoritas obstabit, qui inter septica medicamenta aconitũ hoc 3.0  
collocat, proindeque in cibo, potuque fugiendum esse monet : nam  
fieri posset, ut Galenus hoc, non tam quòd de eo periculum fecerit,  
persuaderet ; quàm ut in tuto rem poneret . Nam est quidem calidum  
tertio ordine doronicum ; atque certa quadam mensura potu exhibi-  
tum ; iuuare potest : sed si excedatur ; nihil mirum si septicam naturam  
adipiscatur ; quæ quarti ordinis calida requirit : aucta enim medicamẽ-  
ti quantitate, necessario qualitatem augeri nemini non compertum est .  
Quod illud etiam confirmabit ; quia Theophrastus inter aconiti generã  
non recêset Thelyphonum, sed de eo separatim pertrahat : immo nec  
aconitum appellat, ut per hæc nobis significaret, hominibus uenenum  
non esse . Neque est quod obijcias, Dioscoridem caudæ scorpionis aco-  
niti

niti radicem comparare, non autem uniuerso scorpio; at doronjci radix uniuersum potius, quàm caudam emulatur: siquidem puerilis hæc ratio est. nam & caudæ scorpionis, & corpori Doronicum simile est. nec hoc curauit explicare Dioscorides: explicatur tamen à Theophrasto, qui radicem dicit habere similem scorpionis, non autem caudæ scorpionis; est enim Theophrasti descriptio de aconito hæc. Thelypho-  
 num, quod alij scorpionem appellant, quia radicem scorpionis similem habet, ad motum scorpionem occidere tradunt; & cum reuiuiscere posse, si helleboro candido linatur: enecat idem & boues, & oues, & iumenta, & ad summam omnes quadrupedes, eodem die, si genitalibus folium, uel radícula imponatur: proficit potum contra scorpionum ictus: habet folium tuberis terræ; radicem (ut dictum est) similem scorpionis: nascitur graminis modo, & geniculis constat: loca amat umbrosa. Hactenus Theophrastus. Sed, ut ad rem tandem accedamus; si in descriptiones quandoque incidas, quæ numerum quendam partium plantarum statuunt (nam de his sermo erat) noli illum tam accurate quærere, ut neque maiorem, neque minorem reperiri posse existimes. sic enim non solum naturæ ipsius uis, quæ maxima est, derogas; sed te ipsum offendis, ut qui in simplicibus ueris indagandis multum temporis, atque operæ lusurus sis. Nolim tamen credas, me eorum sententiæ assentiri, qui tanacetum, seu Athanasiam uulgo appellatam plantam, unicaulem artemisiam in tertia specie à Dioscoride propositam, esse asseuerant. nam hæc unicaulis esse debet, unde nomen sortita est. quod si semel, aut quibusdam in locis tantum, semper plurimum caulium reperiretur Tanacetum; ut plurimum uero unicum caulium proferret: damnandi fortasse non essent. verum, cum nunquam unicaulis sit Athanasia, immo semper quamplurimis polleat: nullo pacto acceptandi sunt. ut interim omittam alias quasdam notas, quæ non apte cohærent. Sed non ita est cum de hemerocallide, dicit flores  
 in caule per singulos exortus, ternos, aut quaternos erumpere. nam si inuenias plantam, cui bini, uel etiam quini flores insint; verum aliarum notarum à caule, folijs, radiceque sumptarum ex toto conueniant: non propterea talem plantam hemerocallidam esse negare debes. sicuti si octo, uel nouem caules à radice mittentem plantam aliquam reperies, cæteris notis constantibus: iam manicum solanum illam esse nullo pacto dubitabis. non enim te mouere debet, quod Dioscorides dicat de solano manico, decem, aut duodecim caules habere: quia & plures, & pauciores quandoque esse posse nihil impedit; atque Dioscorides etiam (puto) existimabat. Ita & cum dicit heliotropium maius ramulos habere à radice ternos, aut quaternos; elatine quinos, senos uic:

iam plures, pauciores uel esse posse existimandum est. quodque de floribus, folijs, ramulis, dictum est, de seminibus etiam dici potest: quid enim impedit, Aegylopem quaterna, uel etiam plura in summo capite habere semina; etiam si Dioscorides dicat bina, ternaue illi inesse? Similiter Dorycnij femina in siliquis minore quam quinario, ac maiore quam senario; in Aphaca minore quam ternario, maiore quam quaternario numero nonnunquam reperiri, quid uetabit? Quare, cum catanance prima ignota adhuc omnibus ferè rei herbariæ professoribus existat, si quando in plantam incidas, cui omnes catanances notæ correspondeant: caue turberis, quod non sena, aut septena; sed alio quoque numero capitula habeat. nam si hunc numerum, quia à Dioscoride illi constituatur, necessario adesse debere tibi persuadebis: fortasse eam nunquam assequeris. In multis alijs plâtis statutum partium numerum Dioscorides ponit, quas adnotare superuacaneum ducimus: cum quæ de alijs diximus, de illis etiam intelligi debere, omnibus patere possit.

*Cur Dioscorides multarum stirpium historiam omnino omiserit; quidue eius calumniatoribus respondendum sit. Cap. XII.*

TRACTATIO de numero absoluetur, si nonnulla, quæ Dioscoridi à quibusdam obiiciuntur, diluamus. Quibus enim inexhausta redarguendi cupiditas est, neque aliud agunt, aut cogitant; sed omne consilium in exagitâdis celeberrimorum uirorum sententijs conuertunt; obiurgandi sitim nunquam explere possunt; sed quo asperius probos auctores insectantur, eo maius accusandi desiderium eis relinquunt. Sunt igitur qui multa scitu necessaria omisisse Dioscoridem asseuerent; cum quamplurima medicamenta in suo uolumine nullo pacto incluserit. nam et apud Theophrastum multa sunt, quemadmodum et apud Plinium, qui ex antiquorum sententia non pauca enumerat, de quibus nulla apud eum mentio extat. Loquitur enim Theophrastus de Vingo, quam fructû sub terra parere asserit, eiusque folia esse ampla, et germen pusillum, radicem longam, et in modum fructus, cibo idoneam: loquitur et de Arachidna planta, de Butomo, de Ficu Indica, Buxo, Thuia, Aquifolia, Philyca, Celastro, Adrachne, Cedrula, Betula, Colutea, Colytea, Cratego, Euonymo arbore, ac quâ plurimis alijs, de quibus nullus apud Dioscoridem sermo habetur. Sic & apud Pliniû; libro. n. x x i. cap. x i. inquit Democritum inter pauca miratum fuisse Nyctegreton plâtam, coloris ignei, folijs spinæ, nec à terra se attollentem: sic et multas alias recenset Plinius. Sunt et apud Apuleium, nonnullosque alios auctores

alia



alia multa: quæ cum ab illis paulo obscurius proponantur, Dioscoridis partes esse uidebantur ( ut qui hanc prouinciam suscepisse uideatur ) clariora reddere, atque medendi usum adiungere . Sed his ita occurrimus . Cur enim multa simplicia Dioscorides tacuerit, duæ potissimum sunt causæ : una, quod noluerit; altera, quod non potuerit . sed quamobrem non potuerit; paulo ante rationem dedimus. ostendimus enim nõ omnia medicaminum genera scire Dioscoridem potuisse; sed à recentioribus multa esse addita, quæ ei ex omni parte incomperta erant. Verum cur noluerit; duplex adhuc ratio est: uel enim ex eorum numero erant, quæ usui medico non deseruiebant, sed alijs quibusdam officijs; uel quod uisu ille ea non cognouerit; ac, tanquam ea, quæ ut dubia habebat, noluit scriptis suis inferere. Quæ igitur usui medico non deseruiebant, noluit Dioscorides apponere, ut qui medicinalē materiam solā docere aggressus sit, ut uel ex operis inscriptione colligitur. In hoc enim differentiam scribendi inter illum, et Theophrastum statuimus; quod hic ut philosophus, ille ut medicus scribat. Si quæ igitur simplicia architectis solis commoda sint, uel ædificatoribus, sculptoribusuē, aut alijs eius generis artificibus, ad Dioscoridis institutum pertinere nemo sanæ mentis dixerit . sed quod de ijsdem differat uel Plinius, uel Theophrastus, uel alij quidam, qui eodem ferè scribendi genere usi sunt: nullam uidebitur absurdum . Iam uero si quis percurrat omnia simplicia, quæ Theophrastus habet, et Plinius, et cæteri, de quibus non loquatur Dioscorides: procul dubio inueniet bonam eorum partem medicæ arti opem nullam ferre posse . Nam cur de Thua fecisset mentionem, si huius radice, ut qua nihil crispius reperiretur, ut Theophrastus refert; quæque materiæ retinet omnino incorruptam, pretiosa opera fieri solere cognoscebat? Eadem ratione neque de buxo locutus est: ex ea enim simulachra sculpi solebant, quia rimas non capit . sed nihil hæ duæ plantæ præstare possunt medicinæ; immo & buxus, illis etiam operibus nonnunquam inuicilis est, ut cū breuis nodosaque assurgit; qualis, quæ in monte Olympo prouenit . Ita neque de phlyca loquitur: huic enim nullus est honor, præter quā in alendo pecore; semper enim fronde abundat. Adrachne mulieribus ad opus textorium, Apharca uallis expetitur, & ad urendum commoda est, Celastri usus ad baculos; atque ita de quamplurimis alijs, quæ uel ad nauigia, uel ad ædificia, uel ad arcas, uel ad res tornatiles, uel ad carbones optimos faciendos, uel ad ignem flammamque optime excipientiam, uel ad somites, aut ad instrumenta fabrilia, & ad id genus alia assumi solent. Verū si quæ erant, à quibus aliquid medendi ars mutuari posset; etiam si uel architectis, uel sculptoribus, alijsuē nonnullis ar-

tificibus deseruirent; non omisit Dioscorides: sed horum id tantum apposuit, quod ad susceptum suum consilium facere posset. Hinc de cedro, de loto, de cupresso, de olea locutus est; ta meti & hæ simula-  
 chris, ac quibusdam alijs commoditatibus materiem præstent: de qui-  
 bus tamen ille non loquitur, vt quæ ad rem suam minime faciant. ne-  
 que enim de cedro, aut pino id scribit, quod aptissimæ nauibus sint;  
 nec de iunipero, aut iuglande, quod rei ædificatoriæ deseruiant: sed  
 medicum usum tantum elicit. Ita & de alijs, quæ à Plinio recensentur  
 dici potest. Nyctegreto enim, de qua superius mentionem fecimus,  
 Magos uti Parthorumque Reges ad uota suscipienda, Plinius testatur:  
 sed hoc quid ad medicinam? ita & de multis alijs intelligendum est.  
 Sed circa hæc multæ difficultates oriuntur. non enim uidetur uerum  
 esse, Dioscoridem ea tantum simplicia describere, quæ medicæ arti-  
 utilia sunt: multa nanque ab eo proponuntur, quæ nullius in medici-  
 na usus esse ipse ille testatur; multa etiam, quæ non solum medico, sed  
 alijs quoque opificibus opem præstare possunt. Reperiuntur enim  
 non pauca apud Dioscoridem, quæ uel ad amuleta, uel ad expiationes,  
 uel ad incantamenta, uel ad ueneficia, uel ad amatoria expetuntur: im-  
 mo & alia, quæ uestes à carie præseruant, uel odoratas reddunt; alia,  
 quæ pictoribus ad colores conficiendos deseruiunt; nec minus quæ  
 ad comptoriam artem pertinent, vt quæ flauos reddunt capillos, uel  
 rufos, uel nigros; quæ faciem extendunt, erugantque; quæ superci-  
 liorum pilos accommodant; quæ maculas in facie delent; & alia hu-  
 iusmodi non pauca. Quibus quidem haud difficile erit respondere:  
 ac primum quidem Dioscoridem de his loqui, vt ad scopum suum fa-  
 ciunt; non vt de re aliena loqui uelit. Cum enim mens sua sit, non so-  
 lum facultates medicaminum docere; uerum etiam eadem nobis ut-  
 cunque posset, cognoscenda proponere; quicquid uel ad cognitionem,  
 uel ad facultates pertinere uideretur, interponere non dubitauit. Fa-  
 cultates igitur, quæ extra medendi scopum sunt, ad cognitionem stir-  
 pium maxime conducunt: Nam non propter aliud, botryn uestimen-  
 tis interijci ob odorem: malum citrium uestiarijs imponi, ut ab ero-  
 sionis uitio uestes uindictet, scripsisse credibile est: sicuti & absinthium  
 sparsum arcis uestes ab erodentium iniuria præseruare, culices ex oleo  
 perunctum abigere, atramentum librarium diluto eius temperatum  
 literas à murium erosionem tueri: nec minus aliqua ad coronamenta  
 usum habere, ut serpyllum, sampsuchum, ambrosiam, & quasdam a-  
 lias: similiter & Verbasci folia ad lucernarum lumina; Aconitum ad  
 feras, & quatrupes enecandos ualere: nisi ut ex his medicamenti ef-  
 figiem quasi ob oculos poneret. Cum enim vulgo notius id sit ex his  
 plantis,

plantis, quod huiusmodi commoditatibus deseruiant; ignotius, quod hanc uel illam medendi uim obtineant; & (quod caput est) nomina non eadem medico, & vulgo esse soleant: uoluit hæc interiicere, ut eas esse plantas denotaret, quæ alioquin ob assiduum usum nobis nota esse possunt. Atque hac ratione Samium lapidem esse asserit, quod aurifices utuntur poliendo auro, ut resplendat: item Meliam terram pictoribus usum præbere, ut colores diutius peremnent: ita & fuliginem, qua pictores utuntur, ex uitrarijs officinis collectam; vt ab huiusmodi artificibus petere possimus, quæ per nos ipsos cognoscere nequiremus: nam hæc omnia pluribus medendi dotibus pollent. Idè & de his, quæ ad amuleta, uel expiationes assumebantur, dici potest. Solebat enim (ut & nostris etiam temporibus) Scilla in limine appendi, ad mali ueneni noxam arcendam; quod Dioscorides notuit subtere, quasi diceret ab illa planta affectus, quos diximus, sanari possunt, quam ad ueneni iniurias repellendas in limine appendi solere, nõ ignoras. Nonnunquam autem horum mentionem facit, non tam ad hoc docendum, quàm ut nomen, cur ita medicamentum dicatur, explicet; ut sacram herbam ideo appellari scribit; quia plurimum ad expiationes, & amuleta commendari solita fuerit. Hoc uero uel illud confirmabit; quòd Dioscorides nunquam ferè extraneam facultatem solum proponit: sed postquam multa ad medicinam facientia explicauerit, alia intermiscet, quæ ad alias facultates pertinent. Scilla enim non id solum præstare potest, ut in limine suspendatur: nec botrys, aut absinthium ad uestium commoditates solas commodæ sunt: sed pluribus uirtutibus pollent, quas sibi medica ars exposcit. Sic tripolion non solum ad amuleta ualet (vt Marcelli uersio habet) sed aquam, urinamque per aluum extrahit. Idem de his, quæ ad amatoria ualere tradit, dicendum est: nam præter id, quod faciliorem medicamenti cognitionem nobis præbent; ex his simplicibus habentur, quæ medicinæ potissimum deseruiunt, vt leontopodium, etiamsi ad amorum ueneficia ualere scribat; tamen tubercula discutere potest; quòd medicinæ proprium est. Quòd si nonnullas mihi in Dioscoride ostenderis, quæ nullum medicinæ auxilium præbent, ut Geranium secundâ, quam delineat, & tamen nullius esse in medicina usus asserit; similiter & catanancen utranq;, phyteuma, dorycnium, & quasdam alias, quas ad amatoria solum ualere tradit: ad aliam rationem confugiemus, dice musque Geranium secundam ideo ab eo forte descriptam fuisse; quia cum altera etiam Geranium reperiretur, quæ medicinæ deseruire potest, uerebatur ne alterutra sine ulla distinctione acciperetur, si quando ab aliquo scriptore Geranij absolute cõmemoratio fiat; si quis tamen sciat

sciat primam tantum usui medico deseruire, abstinebit ab hoc errore; ut in leucoio fecisse diximus. cuius cum quæ luteo constat flore usui medico tantum deseruiat, alias etiam describere non piguit. Nam quæ admodum boni agricolæ officium est, non solum optima semina terre mādare; sed terram ipsam uepribus, lapidibus, alijsq; expurgare, quæ eorum fertilem fœcundumq; exitum impedire, uel infirmare possent: ita & optimus de materia medica scriptor non solum ea medicamenta. apponere debet, quæ medicæ arti utilissîma sunt; sed ea etiam à quibus præcauere oporteat. Nam & huc etiam spectant, quæ uenenatam uim possident, nihil medicinæ utilitatis impertientia. Colchicū enim depingit Dioscorides, ne (ut inquit) à quoquam pro bulbo imprudenter deuretur; quando mirum in modum saporis uoluptate imperitos alliciat. Miniū præterea describit; usumque pictoribus solū præstare tradit ad sumptuosa parietum ornamenta; sed illud descripsit, non quòd inter medicamenta reponendum esse iudicaret; sed quia à multis pro cinnabari sumebatur: qui error cogebat uenenum pro medicamento accipi. quod Plinium etiam animaduertisse iam diximus. Quare, ut diuersas esse res cinnabarim, miniumque denotaret, utrumque depinxit, atque utriusque usum addidit; ut quod assumendum, & à quo præcauendum esset, cognosceremus. Quantum uero ad ea pertinet, quæ ad amatoria ualere diximus; si quæ erunt, quæ ad manifestā causam duci possint: iam hoc medicinæ solius erit. Nam cum dorycnium soporē inducat; si idcirco ad amatoria expetitur, quod arctiori somno complecti uetulas quasdam, uel maritos cogat; qui uigilādo, amantium uota irrita facere possunt: nihil mirum sit; nam & rutam fascinationis remedium antiquitas existimauit. Aristoteles uero cur id pollere possit, naturalem rationem assignat. Verum si nullam huiusmodi rationem habent, sed totum occultæ proprietati tribuamus; ad eandem, uel consimilem rationē, quam in geranio proposuimus, cōfugiendum est. Plantæ enim, quæ amoribus destinantur, ab his qui eas operantur exercentque, occultari solent; ac ne mira amoris secreta cunctis exponantur, ignorari eas cupiunt: hinc uaria uulgo commēta persuadent; simulantque illis se uti ad corporis quosdam affectus, non ad amatoria. atque ob hanc rationem multas plantarum historias perijisse credibile est; multis etiam facultates nonnullas, quibus nullo pacto pollent, adscriptas esse. Ne igitur quis ab id genus hominibus decipiatur; non inutile fuerit scire nonnullas plantas amatorijs tantum ualere, non etiā medicinæ; sicuti & quasdam amuletis tantum; ac propterea mirum nō sit antirrhinon à Dioscoride describi, eiusque usum esse, ut eo peruncti uenustiores fierēt; nec ullo medicamento lædi possent,

se, si quis appensum gestauerit. quod ex aliorum dictis ( sicuti & in omnibus alijs eiusdem generis ) scriptum reliquit, nihil ipse per se confirmans. Ex quo facile quis colligat, has non multum curasse Dioscoridem; cuius etiam indicium est, earum minus diligens historia. has enim ita iterponit, ut huiusce rei statim quasi pœnituisse uideatur: nec ut suas, sed ut ab alijs excerptas, transcriptasq; in medium affert. quod & ab omnibus ferè celebribus auctoribus obseruatū est: nam de phytœumate nihil monendum Plinius duxit; ut quæ ad amatoria tantum usus præstare soleat. Quanquam si rectius intueamur, inter medicamenta etiam reponi debet antirrhinum. Galenus enim v. i. simpliciū, adsimilis facultatis cum bubonio hanc statuit, ex illa de hac conijciendum. quod in Dioscoridis libro forte perijt. Sed quid de Apocyno dicemus, quam constat nihil aliud præstare posse, nisi quod quædam animalia necare potest? nam de aconitis, quæ idem possunt, satis responsum esse puto ex hoc, quod præter illud, medicinæ etiã opem ferunt. Profecto nihil amplius, ut nunc quidem est, mihi occurrit; nisi quod & hæc animalia cum nõnullis suis partibus uarios morbos profligare possint: non inutile erit scire, quonam pacto capi possint, ut medicamenta ab eis accepta, ad usum, cum necessitas postulet, ducere possimus. sicut non esset damnandus, qui Theriaces compositionem docturus, modum quo uiperæ capiantur, præscriberet. Vel quod nõ solum feris illis uenenum esse credit, sed etiam homini: tametsi non explicauerit. nam inter illa Apocyni mentionem facit, quæ uenenata sunt; uel potius quod alias habeat uires medicinæ utiles; quæ in Dioscoride perierint. nam eius semen ex aqua pleuriticos, & omnes lateris dolores perfanare Plinius est auctor. Adde, quod ex his plantis recte cognitissimis in aliarum cognitionem adduci poterimus, quæ medendi uim obtinent, cum scilicet eis comparatæ fuerint: quod quantum referre poterit, sequenti libro enarrabimus. Quod si hæ rationes cuiquã minus satisfecerint: dicimus illas plantas, quæ harũ difficultatum causa sunt, tam paucas esse, ut nulla de eis ratio habenda esse uideatur: Quæ quidem ( si modo illis quisquam offendatur ) possunt absque ullo disciplinæ detrimento omitti: atque in illis tantum se exercere is poterit, quas utiles esse cognouerit. Nam quæ ad comptoriam artem pertinent, ad medendi scopum facile deduci possunt: cum & ob uitiliginas, impetiginesque, atque in uniuersum ex humorum uitiosorum ad aliquam corporis partem decubitu, pili à naturali eorum colore recedere possint: qui cum quibusdam adhibitis remedijs non restituantur; medici partes sunt, eum decenti colore ex medicamentis expetito ita restituere; vt uerum, & genuinum mentiatur: sic si quando uel

ca

ex tumore præter naturam, uel vulnere locum rugas contraxisse contingat. Sanitatem enim tunc perfectam nos adeptos fuisse existimamus, cum nihil deficit, quod ad pristinum statum deductum non sit. Quod si neque hæc ratio tibi arrideat: dicam cum Galeno (in primo *libro de morbis acutis*, cum de conseruandis, augendisq; capillis loquitur; docetque quonam pacto comptoria ars ab exornatoria medicinæ parte differat) comptoria simplicia adiungi propter societatem quandam, quæ habent cum illis, quæ naturalem pulchritudinem (quod medici est) inducunt: quandoque ad regiarum scæminarum, atque adeo ipsorum Regum imperium. utpote cum his negare nõ liceat. Hinc Xanthium flauos facere capillos, Saluiam, & Iligenæ radicis corticem, eosdem denigrare: Chiam terram faciem extendere, & erugare; splendidâque reddere, colorem in facie, & toto corpore commendare: sicuti & Cacialiam faciem erugare, Polygonaton maculas in facie delere, & cutem extendere, nonnullasque alias aliquid tale præstare posse apud Dioscoridem uidemus. Cumque Galenum comptoriâ artem damnare legimus; non de his intelligendus est, sed de alijs, quæ corpus à naturali habitu recedere cogunt. qualium multa à mulierculis, præsertimque Neapolitanis, fieri cernimus; quæ in longe plures formas mutari uident, quàm de Proteo fabulantur: nonnunquã enim uix à parentibus agnoscuntur. quæ luxuries eò deducta est, ut uiros etiam (si Dijs placet) ipsidem ferè ornatuum generibus faciem, totumque corpus expolire non pudeat. Hæc non immerito à Galeno reiiciuntur, cum non solû ad medicinam nullo pacto pertineant; sed per se ipsa odiosa esse uideantur. Quod si fortasse aliqua eiusmodi sint apud Dioscoridem; nõ esse inutile ea nouisse uel eadem mulierculæ docere possunt: quæ cum uarias sibi herbas ad uenustatem conciliandam comparare soleant, ne à maritis, uel parentibus deprehendantur; illis se ad nonnullos corporis morbos, quibus se consistari dissimulant, uti affirmant; ita enim uenenatas alioquin aquas haustas à quamplurimis percipimus, creditate eos ad mortem ducente. His adiugitur, quod ex horum simpliciu, quæ ad ornatum spectant, usu assiduo mulierculis plures morbos contrahi nouimus: aliquas enim dentium mobilitate, gingiuarumque putredine, aut halitus fetore laborasse perspeximus; sicuti & multas apoplexia correptas fuisse, aut alterius lateris resolutione, aut ophthalmia, aut destillationibus, quæ ad phthisim duxerint, alijsque grauissimis affectibus; in quos incidisse ex quauis alia causa, quàm ex huiusmodi fucis, philtrisque affirmabunt: ueritæ nedum curationem aggredditur medicus, ab illis eas abstinere cogat. Quare qui hæc nõ ignorauerit, tum in morbificarum causarum inuentione, tum in affectibus quibusdam

quibusdam recte curandis ueram uiam adinueniet. Idem dici etiam de coronarijs plantis potest: cum constet multas ex coronis ad caput recreandum fieri solitas esse: nam & cephalica medicamenta, atque odorem spirantia magna ex parte sunt, quæ in coronas admittuntur: alteratus enim ab eorum odore circumfusis aer per inspirationem atrahitur, ut cerebrum corroboret; nonnunquam & alia membra: ut uidere est apud Plinium libro xxi. nam de coronis priuatim scripsisse Mnestheum, atque Callimachum medicos tradit. Sed adsunt alij coronarum honores, de quibus medicus non loquatur: nisi ex his uariuari cognitionem simplicium, superius dicta ratione, spem habeat. Ergo quæ communem habent, ut cunque cum medicina rationem, repone in de re medica libello posse, nullum fuerit absurdum. Sed haec tenus de his; concludamus, quæ Dioscoridem eorum, quæ ad rem medicam non pertinent, noluisse mentionem facere; nisi ob illas, quas diximus, aut consimiles rationes. Atque hæc quidem una ratio est, cui ille noluerit de nonnullis simplicibus sermonem habere. Altera uero (uti præmonuimus) est, quod cum quædam uisu ille non affectus esset, non poterat de illis aliquid certi docere. quamobrem, nedum uera se scripsisse existimaret, falsa proponeret, unde grauitati suæ multum detraberetur, ab eorum historia omnino sibi abstinendum esse rectius duxit. In qua quidem re animaduertendum est, Dioscoridem, dum suum librum conficeret, summam adhibuisse curam, ut uersatissima omnia scriberet, quod ut exqueretur, multas orbis partes pertrauit, ut oculis si fieri posset, omnia cognosceret. Verum cum hoc illi nondicuerit, coactus est quædam ab alijs ante se scriptoribus transcribere; quædam etiam percunctatione eorum intelligere, quibus auctoritatem, fidemque summam habendam esse existimabat. Verum dum nonnulla ab alijs transcribebat, ab hac cogitatione nunquam oculos deiecit: ut omnibus auctoribus, qui de eadem re mentionem faciebant, inter se diligenter collatis, ea tantum in suo libro apponeret, in quibus eos una mente, uno animo, atque consensu conuenientes, conspirantesque aspiciebat. Idem & in his, quæ per interrogationem à uario hominum genere habuit, obseruauit, ea tantum scilicet scriptis suis disponens, in quibus omnes, quotquot sciscitabatur, in eandem sententiam concurrere inueniret: ac propterea in præfatione sic de se ipso inquit. Etenim plurima uisu ipsi exactissime cognouimus (quia superius dixerat, neque enim nescis nos militare uitam exegisse) quædam etiam ex ea, de qua inter omnes conuenit, historia, percunctatione neque rerum apud singulos uernaculorum, diligenter accepimus, & utinobis ex hoc denotaret, nihil eorum ab alijs auctoribus immutatum fuisse,

fuisse, in quibus unus, aut alter dissentiret: neque multam adhibuisse fidem his, qui percunctanti sibi varia, minus que coherentia responderent. Eueniebat igitur, ut auctorum de aliquo medicamento non, nunquam minus conuenirent historix, uel in delineatione, uel in facultatibus, uel in utrisque: cumque nihil haberet, quod ex sua officina promeret; nec cuiquam ex tot sententijs adhereret, iudicare posset: satis putauit nihil de eo proferre; sed siquid quandoque ei occurrisset, quod uerius in medium afferre potuisset, explosis aliorum sententijs suam dicebat. Hinc de Othonna cum quinque uarias, dissentientesque inter se opiniones recitasset; suam deinde protulit, quam ueram esse certo sciebat: sic etiam resutat opinionem uolentium piperis radicem esse gingiber; quia sui generis plantam esse gingiber eum non latebat nec minus reprehendit sentientes coccon gnidium fructum esse Thymelææ; quandoquidem Chamelææ fructum illud esse nouerat: ita & In nonnullis alijs. Quod si in facultatibus certus esset, sed in delineatione hæreret, uel contra; mos eius est, ut quod uerum, competumque esse intelligebat, pro uero exploratoque proponat: in quo uero animi penderet, atque suspensus, incertusque esset, dubitationis notis inuictum relinqueret. Quia igitur in agarici facultatibus nihil habebat dubitationis; eas omnes definita, certa que oratione profecutus est: sed eiusdem descriptionem dubitanter, uerecundeq; quodam modo protulit; ut se in ea aliquid ambigere nobis manifestaret: ac propterea cum duas de eo sententias recitasset; nullam neque reuicere ausus est, neque aliquid de suo addere. At non ita in asparago hærens fuit: nam cum apud aliquos legisset illum nasci posse arietis cornibus contusis atque defossis; id à ueritate abhorzere affirmauit. Contra uero, cum nihil dubij haberet in trifolij asphalticis figura; eam decenti delineatione circumscripsit. At quia in nonnullis facultatibus incertus erat; quæ à quibusdam auctoribus scriptis suis relicta fuerant, ex eorundem sententia eas enumerauit; nullam ipse certitudinem adhaerens ac propterea inquit, tradunt aliqui totius fruticis radicis, foliorumque decoctum foru dolores eorum finire, quos serpentes percusserint; &c. Similiter, cum plantaginis utriusque formas satis perspectas haberet; quia apud aliquos reperiebat eius radices eum tribus uino cyathis; & pari aquæ modo; tertianis auxiliari, & quatuor quartanis: ipseque huius rei periculum nondum fecerat, confirmare ausus non est; sed illorum sententiam recitasse sibi satis uisum est. atque ita in multis alijs: in quibus cum rem confirmare non uult; ferunt, aiunt, fama est, & id genus alijs uerbis uti solet. Nam & cum in utroque dubius est; tam scilicet in delineatione, quam in uiribus medicaminum, ipsdem loquendi



quendi formulis utitur; ut cum lonchitida fruticem describit, cap. de lycio, Tradunt (inquit) Indicum fieri Lycium, ex frutice lonchitide appellato: ac deinde delineationem prosequitur; qua absoluta cum eius facultates recensere aggrediretur; subdit: Herba in aceto decocta prodicitur lienis inflammationibus, & regio morbo mederi. In utrisque etiam incertus erat, cum capite de Laferè ait. Fertur & alia magudaris in Lybia nasci; radix laserpiño similis, sed minus crassa, acris, & fungosa: ex qua non profluit succus, eiusdem cum laferè facultatis. Nec minus, cum helenij alterum genus in Aegypto nascentis, ex Crateus sententia describit; tam in eius uiribus, quam in descriptione dubius est. Hanc etiam ob rationem, tradunt (ait) & purpurea esse lilia: quia ille nunquam ea uiderat; nec affirmare audebat. Manifestum est etiam uniuersam de phyllo historiam à Crateus scriptis transcripsisse: ex cuius etiam mente Thlaspi quoddam genus describit. Sed hæc pauca admodum sunt; longe enim plura esse, quæ nulla parte scripsit, credibile est. Nam uel delineationem subicebat, solas facultates adijciens; uel utrunque silentio prætermittens, uniuersam medicamenti historiam à libro suo reijciebat. Nam in quo delineationem proponeret facultates reticens nihil habebat; cum non nisi facultatum gratis illum medicamenta describere cuius notissimum sit. Hæc igitur ex eorum quibus in Thure, & in Myrrha perbelle appareret: horum enim circa delineationes tam uariæ erant sententiæ, ut quæ ex his ueram existimaret, minimè cognosceret, nam & Theophrastus ipse in hac re incertus est: Thus enim aliqui in præalto quodam monte in Arabum regione medioringi solito, nasci tradebant: alij in terra quadam subargillofa, & sabulosa, & aquas fonte fluentes, raras admodum comperiri: quod repugnat his quæ alij dicebant, uidelicet ningi, & imbribus perlui, & amnisus locum illum exhilarari. Alij folium eopyri inesse affirmabant; sed multo minus, colore herbidum modo rutæ: alij folium taurinum, læueque habere, asseruerant; alij arborem esse non magnam, sed quibus sæpe subactis atq; tolli, per multosque ramos gerere, sed formam non explicant. Alii thuris arborem lentisco similem prodidere, & fructum quoque lentisci, folium subnifilum; alij terebintho simile esse: nec defuere qui Terebinthum eam esse omnino putarent: immo & Thus, myrramque nasci ex eadem arbore quidam existimarunt. Eadem serè uarietas in myrræ descriptione est: quidam enim in eodem locis ningi solitis, quibus thus nasci diximus, eam provenire asseruerant; quidam uero in terra subargillofa & sabulosa, ut erat alia Thureis opinio; alij myrram fruticosam esse caudice duro, conortoquo iuxta terram, crassiori que sura hominis, cortice leui, simili

lique

lique portulacæ: quidam in magnitudine consentiunt; sed folium acu-  
 leatū ei inesse dicebant, non læue, ulmeo simile, crispū tamen; extrema  
 spina horridulum lignei modo: alij myrrhæ arborē terebintho similē  
 reddidere; sed scabriorem, spinosioremq̃ue, folium paulo rotundius,  
 gustatu proximum terebintho. de cinnamomo etiam uariæ erant circa  
 descriptionem sententiæ, ut uidere est apud Theophrastum lib. 1. x.  
 In tantis igitur, ac tam uarijs sententijs, quid certi pronuntiaret Dio-  
 scorides non habebat: hinc horum medicaminum delineationes subti-  
 euit, solas facultates, in quibus certus erat, enumerans. Quin & in his,  
 in quibus nulla erat auctorum discrepantia, nonnunquam mendaciū  
 reperit, quam ob rem Dioscorides illis fidem adhibens, in errorē  
 incidit; ea ita memoriæ posteris tradens, ut vel scripta ab omnibus in-  
 ueniebat; uel enarratione à pluribus acceperat. sed non ita ut res se ha-  
 bebat, certior ab illis factus est; ut in terra lemnia: quam dicit caprinō  
 sanguine permisceri in lemno insula; deinde in pastillos cogi, & ima-  
 ginæ capræ signari. Verū Galenus, qui in Lemnū insulam non alia de  
 causa nauigauit, nisi ut terræ lemnia mixturā aspiceret, hoc falsum esse  
 affirmat, lib. v. 1. 1. simpliciu medicamentorum. Piperis arborem cum  
 Dioscoridi uidere non licuerit; atque ex aliorum scriptis eius fructus  
 describeret; tria illius genera eiusdem arboris esse tradit: & tamen hi,  
 qui in nouas Indias nauigant, quinque piperis arbores uiderunt, di-  
 uersarum arborum fructus nigrum, candidum, longum esse affirmat.  
 Quod si casam folijs piperis describat Dioscorides, nō propterea eius  
 arborem eum inspicere esse existimandum cū uel aliorum relatu, uel  
 quod pipetis folijs ad se transmissa fuerint, hoc nouisse potius credendū  
 sit. In lat. etiā ægyptij historia Dioscorides in multis à Theophrasto  
 diuersus est, ut inspicierit clarum erit; & præsertim in radice. hanc  
 enim deobscū autē uel in qualitatē referre Dioscorides aucton est: Theo-  
 phrastus tamen in albuminis specimen uertit, & xum; assumq̃ue tradit,  
 unde facile quis coniectari posset, bonam partem eorum, qui de loto  
 ægyptio scribent, eius fuisse sententiæ, quam Dioscorides secutus  
 est: quam ob rem à Theophrasto dissentire non dubitauit. Si igitur in  
 his error fieri contingebat, in quibus omnes conuenirent; quanto ma-  
 gis in illis accidere posset, in quibus multorum distinctæ ac minime  
 consentientes erant sententiæ. Quæ cum ita sint, mirari non debemus,  
 si nonnulla simplicia in Theophrasto, uel Plinio, uel Apuleio, uel alio  
 quopiam scriptore legamus, quæ in Dioscoride non adsint. ex his enim  
 quæ diximus, discrepasse in illis auctores tam in delineatione, quàm  
 in uarijs, credibile est: ob quam rationem ille, ut quæ dubia, ad incer-  
 ta habebat, inter ea quæ certissima apud se erant, nullo pacto interpo-  
 nenda

nenda esse dixit . Vel quia nullam opem medicinæ præstare possent . Neque enim dicendum est eorum ignarum Dioscoridem fuisse : quan doquidem multa apud eum inueniuntur , quæ cum medendi arti nihil deseruiant ; ipse ille filere uoluit : quod ex aluminum historia facile colligitur . horum enim plura esse genera tradit , sed tria tantum usui medico deseruire , quæ sola examinauit : Multa etiã uarijs capitibus habentur , de quibus obiter meminit ; & quorum separata capita conficere non curauit . Quauis nanque Buxum non depingat ob superius dictam rationem ; tamen ei cognitam fuisse colligimus ex capite de lycio , cuius folia buxo comparat . Immo & utriusq; aristolochiæ , & uitis nigre colorem in interna radicum parte ; & glycyrrhiæ radicis , & aliarum quarundam à buxi colore mutuatus est . Thuiam præterea ei cognitam fuisse colligimus ex capite de agallocho : huius enim lignû thuiæ ligno comparat ; non tamen quicquam de Thuia locutus est ; vt quæ alijs à medicinæ operibus deseruiat . Aegyptiæ spinæ meminit capite de myrrha , & de acacia : loquitur & de uiolis albis Iasmæ , qua de Iasmino unguento : quorum omnium ne uerbum quidẽ separatim scripsit . Meminit & stibij , cap. de nardo . illo enim nardum adulterari scribit , quemadmodũ & amomum adulterari herba simili , quæ Amomis uocatur , sed sine odore , sine fructu , & in Armenia nasci , flore origani . est & hirculus herba , ab odoris grauitate sic dicta , nardo celticæ similis , candidior , sine cauliculo , minoribus foliis , radice neque amara , neque odorata : qua celtica nardus adulterabatur . De hac Dioscorides ubi de celtica nardo loquitur ; sed peculiaris historia de ea , alijsq;e superius enumeratis non extat : sicuti neque pyracanthæ usquam apud illum sermo est ; neque quid sit scimus , nisi idem sit quod oxyacantha : illi tamen balsami arborem comparat . Ad hæc à Petra oppido semen deferri ibidem autumat , hyperico simile : quo carpobalsamum adulterabatur . Syluestre linum nouisse Dioscoridem ex cap. de Thymelæa colligimus ; vbi satiùs facit mentionem . Præterea tres tantum hederæ species scribere uoluit ; plures tamen nouisse manifestum est , cum inquit , Hedera differentias multas in specie sortitur ; summas autem genere tres . Sic & quamplurima alia apud Dioscoridem uidere est , quæ cum illi satis perspecta fuerint ; aliqua tamen ex his , quas diximus , ratione commotus , examinare noluit . sed nos ea lubentes prætermittimus : tum quia per se lector considerare poterit ; tum etiam quòd quæ hucusque proposuimus , non solum ad Dioscoridis mentem declarandam satis esse existimamus , sed ad calumniatorum demen-

F tias

82

## Methodi cognosc. simpl.

nas propalandas, qui non ratione, & consilio, sed stultitiâ quadam in omnibus Dioscoridem inconsideratissime reprehendunt. Sed hæc dum immortalem gloriam sibi quibusdam commentis, fallacijsque comparare student: præterquam quòd à summæ temeritatis reprehensione non absunt: suam imprudentiam, falsitatemque nihil firmamenti, nihil virium habentem ante omnium oculos apertam ponunt.

PRIMI LIBRI FINIS.

BARTHO

## BARTHOLOMEI

MARANTAE

VENVSINI MEDICI

Methodi cognoscendorum  
simplicium

## LIBER SECVNDVS.

*Ratio assignatur, cur nonnullorum errata hoc libro  
manifestentur. Cap. I.*

90 **Q**UONIAM multorum in re medica præclarissimorum virorum errata quædam priore libro adnotauimus; atque hoc etiam adnotabimus: nolim mihi id temeritati adscribatur; vt qui non eorum redarguedorum, sed indagandæ veritatis studio, hæc omnia scribere aggressus sim. scio nanque fore, ut multa hic imprudenter, atque indocte dicta reperiantur: in quibus à quouis (dummodo rite ea animaduertat) reprehendi mihi longe gratissimū erit. Sed illud unum fortasse doctissimi uiri æquo animo non patientur, quòd mihi non cum imperitis (quibuscum multo acrius esse debuisset) sed cum ijs solum, qui in aliquo sunt numero, contentionem esse uoluerim. Nam cum multa sint, quæ reprehendi possunt apud seplasiarios, necnò apud quamplurimos rei herbariæ professores; & apud quosdam, qui in medicorum coetu habentur: in admirationem non absque ratione uenient, quòd in id genus homines non inuectus fuerim; vt errores eorum penè innumeros, ac detestabiles, non minus & uitandos esse, & quo pacto eos præcauere liceret, monerem: Quibus quidem responsum uolo, nostrum còsiliū fuisse, dum hunc libellum aggredieremur, neminem erroris culpa notare; sed regulas tantummodo assignare, quibus errandi ansas subterfugere ualeremus: quas non vulgo, neque ijs quibus nullum est consiliū, nulla ratio, nullum discrimen legendas esse animo concepimus: sed ijs solum, qui

F 2 sapientia

sapientia, ac delectu omnia contemplantur. Verum dum hæc scriberemus, non potuimus abstinere (ut quod tractationis filium exposcere uideretur) quin obiter aliquorum errata proponeremus. Sed adnotanda duximus ea, quæ ita commissa sunt, ut rationabilis quædam persuasio doctorum uirorum animos ad errorem impelleret. quæ enim sponte, ac nulla habita ratione ab imperitissimis quibusdam inconsideratissime proposita sunt, ridicula sunt; atque ut ab eruditis legantur minime digna. Hos si reprehendere, uel corrigere conaremur, præter id quod inanem gloriam, laudemque nobis inde arrogare existimaremur (videremur enim quasi mortuis vulnera infligere) eos etiã ab inueterata sua sententia deducere minime possemus; ut qui malint suos illustres, atque ante omnium oculos positos errores, tueri, quàm cum quouis uera sentire. Nam quibus uel ætas, uel regio, uel locus, uel anni status; uel æquiuocatio aliqua, uel similitudo, uel aliquid tale, quod plantas immutare à propria forma potest, in causa, est cur minus recte sentiant: poterunt ex nostra methodo aliquid utilitatis, in uitandis erroribus consequi. uerum qui temere, uel casu, uel impetu quodam res proferunt; qui ex ætate, loco, alijsque corrigi poterunt? utque rem omnem exemplis comprobemus, quis corrigat opinionem sententiarum Nardû Celticam Dioscoridis esse Lauandam appellatam: cum nulla nota neque ex frondibus, neque ex floribus, neque ex magnitudine, neque ex alijs consentiat: quis etiam eorum stupiditatem literis prodendam censeat; qui pro eadem celtica nardo muscolam quandam plantam ostendunt, quæ arbores amplexu circumdare solet, folijs minutissimis, flavescentibus, cui nullus inest odor; atque, ut breuib; perstringam, celticam nardum, non ut hominem simia, sed ut eundem aquila, uel coruus, repræsentat? In hoc etiam numero ponemus eos, qui amomum credunt esse semen quoddam odoratum, & acre, colore nigrum, quod passim pro amomo uendunt officinæ: sunt & qui ex Dioscoridis sententia Caphuram esse herbæ succum contentant; quo quid potes esse absurdius, præsertim cum nihil unquam Dioscorides de ea locutus sit? Ita nec desunt, qui buxum esse guaiaci ligni speciem asseuerent, argumento quòd buxus, uti lignum Indicum, decocto multis morbis foelici successu exhibeatur. Quemadmodum & qui pro Rhamno ostendunt rubi speciem quandam nigra mora ferentem; aut qui pro Asclepiade, hederam terrestrem vulgarem; aut pro Phyllo mercurialem. Nec minus qui epimedium eam plantam existimant, quam herbam Trinitatis vulgus nuncupat: quia trifida folia profert. sicuti & qui personatã esse credit Aparinem; aut qui calendulam vulgarem (quæ pro caltha Plinii ab omnibus fere ostendi solet)

solet) maius Dioscoridis Heliotropium. Similiter uidemus in uniuersa ferè Germania pro satiuo Acantho, à pharmacopolis assumi sceniculaceam quandam plantam sphondylis similem (non enim mihi uidetur pictura Fuchsi uerum sphondylium repræsentare) præsertim in folijs: quæ tantum à uero acantho, quantum coruus à ceruo, distat. Quis igitur in his, aut consimilibus sententijs refutandis tempus conterat? profecto qui hanc prouinciam susceperit non absque ratione irridebitur. Quod cum ita sit, nemo nostrum consilium iure damnauerit, quòd doctorum uirorum solos errores corrigere ausi simus. nã quemadmodum (ut prouerbio rem omnem claudam) *πολλὰ κίτοι καὶ μωροὶ: ἄνθρωπος κατακάρσσει τὴν*: ita & quandoque bonus dormitat Homerus. est enim cuiusuis hominis errare: quàmquam nullius nisi insipientis perseuerare in errore. Quam ob rem qui recte reprehenduntur, non solum id boni consulere debent, sed nobis etiam aliquid gratias agere; ut qui ab errore nostra opera deducantur: qui uero minus recte se erroris nota aspergi cognoscent, in nos culpam omnem reflectent: quoniam admodum libenti animo admissuros esse promittimus; ac præterquam quòd diutius in errore nos uersari non patiemur, maximam illis gratiam habebimus.

*Plantarum varietates ratione substantia euenientes.*

Cap. II.

VARIETATEM in medicamentis, ob quam difficile internoscuntur, quatuor potissimum ob causas contingere posse iam diximus: ratione nomenclaturæ, numeri, delineationis, & facultatum. Quæ uero hæc sint, atque à quibus ortum ducant, tum quantum ad nomen, tum etiam quantum ad numerum pertinet, priore libro satis superque docuimus: nunc quæ circa delineationem considerata sunt, exquirere tentabimus: quod hoc secundo libro perficiemus. Huius uero ratione duplex deceptionis genus accidere poterat: alterum, quod ex plantis ipsis proficiscebatur; alterum, quod ex auctoribus: atque hoc quidem, quado eorum delineationes medicamentis non consentiunt; quia notas in illis describendis, aptissimas hi deligere non curarunt: illud, cum medicamenta ob aliquod impedimentum à propria forma recessere; ac per hoc ad delineationes, quanquam apposite congruenterque propositas, minime accommodantur. Exui autem propria figura medicamentis multis rationibus poterat; inter quas erat, cum sui ipsius ratione facie permutabant: atque hoc in tribus accidere docuimus, in substantia, in ætate, in uetustate. Agemus hoc capite de ijs diuersitatibus, quæ ratione substantiæ euenire solitæ sunt. Sed illud primo lectorem admonemus,

nebumus, tractationem de substantia, quasi extra rem, hic poni, nos nō latere: quandoquidem aliarum mutationum in plantis causa esse non uideatur: sed ipsa illa mutatio quædam est, ab alijs causis proueniens. Vnde neq; apta uidetur distinctio substantiam inter ea immiscere, quæ sui ratione variare plantas possunt. siquidem ætas, & senectus agentis munere fungentes, multa variât: inter quæ & substantiam ipsam: quâ ob rem passi naturam hæc sortitur. potius igitur inter uariatorum numerum, quàm inter ea, quæ variare alia possunt, recensenda substantia esset. Sed scire licet vera quidem hæc omnia esse; sed agentis personam nonnunquam eam obtinere inuenimus: ita ut non solum ab alijs uariari possit, sed & ipsa per se alijs nonnullas permutationes inducere apta sit: atque hac quidem ratione vtrisque eam locis immiscuimus. Voco autem substantiam plantarum partes, atque ea, quæ illis tanquã superflua adnasci solent: sicuti & cum quicquam deficiat, ad hanc etiã deducimus. Hæc autem uel naturalia esse solent, uel præter naturam. Naturalia quidem; ut capillamenta, quæ tribuli aquatici caulibus adnascuntur, quæ Theophrasto auctore nec folia, nec caules esse uidentur, sed cauli adnascencia intelliguntur. Huiusmodi & uiscum, & stelis, & hyphear, quæ non nisi in aliena arbore nasci possunt: ita & ledon Cisti species; in cuius folijs pingue quiddam contrahitur uerno tempore. Ad substantiam etiã referas gummi, lacrymas, lac, succus, & id genus alia: quæ quandoque sunt, quandoque cum esse deberent, deficiunt. Huiusmodi est mastiche iuxta chameleonis albi radices: sic & quæ deficiunt, ut chondrillæ alterum genus, quod folia fert circurosa, ut & othonna; chamæleonis nigri radix, quæ interdum exesa est. Quæ præter naturam sunt, huiusmodi esse solent, ut cum ficui scabies nascitur, erugo oliuis apud Tarentum; atque eadem in frugibus ex serenitatibus flatibusque austrinis, aqua, & rore in spicis insidente. Ad hanc etiam animalia deduces, quæ plantis innascuntur: ut hordeo & frumento curculio: fabis Midas, atque alia, quæ nomine carent, alijs plantis innata; siue sint vermes, siue in uolatilium genere: quamquam hæc cognitionem non multum impedire possunt. Sic & cum præter naturam aliqua deficiunt, ut in Myrto, quæ iuxta balneum sine nucleis exijt; & multa alia, quæ non solum hoc capite, sed passim alijs subsequenter enumerabuntur. Viros enim in materia medica aliqui exercitatisimos, doctissimosque nō raro deceptos uidimus; quod quædã in plantis inuenerint, quæ Dioscorides in suis descriptionibus adesse negat: vnde & multas plantas à Dioscoridis capitibus hac de causa reiecerunt; quæ tamen absq; ulla controuersia acceptari debent. Diætamnum Cretense multi non cognouerunt, quod Dioscorides dicat  
flore



florem nullum, aut fructum proferre: sed habemus nos plantam, cui omnes notæ à Dioscoride Dictamno cretensi attributæ pulchre respõdent; est enim acris, leuis, pulegio similis, sed minoribus folijs: quæ tomento spissaq; lanugine pubescunt. Ac etiam si florem nullum proferre dicat Dioscorides, potuit hoc ex regionis natura euenire, in quæ eam uidit: neq; enim solum in Creta dictamnium creticum oritur; sed in alijs etiam regionibus prouenire certum est: etiam si Theophrastus dicat proprium Cretæ insulæ dari: scio tamen ego ex Creta semina eius ad excellentissimum, doctissimumq; Lucam Ghinum præceptorem meum, Pisis tunc materiam medicam, summa cum omnium admiratione, publice profitentem; à fratre suo ibi degente transmissa: quæ fata perbelle prouenerunt: planta tamen florem quidem edebat; sed ad semen usque peruenire non poterat. Eodem pacto fieri potuit, ut eadem planta in his locis, quibus eam Dioscorides uidit, florem nõ emitteret, nec fructum, loci, aut regionis ratione; nisi uelimus dicere codicem esse deprauatum, ut inferius fufius dicemus. locus igitur plantarum substantiam variare potest. Arcades enim populum solam sterilem habent, cæteræ omnes syluestres plantæ fructum pariunt: ut in Creta, & populi nigri complures fructificant. Macedones in montibus vltimum tantum fructiferam habent, ut auctor est Theophrastus III. de historia. Discrimen summum ad fecunditatem sterilitatēque locorum natura facere potest. Persica in Aegypto, & locis proximis fructificat: quanquam in Rhodo usque florem duntaxat deuenit. Palma apud Babylonem fructum mirum in modum largitur: in Græcia vero ne fructum quidem maturat; apudque nonnullos nec fructum vllum ostendit. Centaurium in Elio agro fecundum, quod mōtuosis æditur infecundum; quod planis, flosculo tantum gaudens; quod concauis, ne floret quidem, nisi improbe. his similia quamplurima his quæ de loco reperies. substantiæ. n. plantarū consideratio & locis, & ætati, & vetustati, & alijs ferè omnibus varietatibus adaptari potest. si quis igitur exactam eius contemplationem optet, ad alia capita cõisugiat: ubi aptius cohærentiusque hæc omnia habentur. nam & hac ratione nos breuiores tractatio de substantia esse coget. Quod Dioscoridi in Dictamno Cretico accidit, multis ante eum accidisse in Tusislaginis flore ipse ille testatur libro tertio, cum de illa inquit. Flos luteus verè prodit, quo vna cum caule confestim exiit. inde nonnulli his vacare existimauerūt. hæc Dioscorides. Ab huiusmodi auctoribus sumpsisse Plinium suam de Tusislagine historiam est credendum: qui neque florem, neque caulem, neque semen proferre hanc plantam tradit. sed hoc non solū in Tusislagine; sed in alijs quibusdā herbis eue-

nire idem Dioscorides in sui libri præfatione confirmat, his verbis: Quæ causa etiam nonnullis scriptoribus imposuit, qui herbas quasdam, uerbi gratia, gramen, quinquifolium, & tusilaginem emittere, florem, fructum, & caulem negant. Hoc autem, ut superius diximus, non aliunde natum est; nisi quod non omni ætate herbas uiderunt, ac propterea subdit Dioscorides. Ergo qui sæpius ad uidendas herbas, & earum natales se contulerit, earum cognitionem maxime consequetur. Huc etiam spectat quod de Cynoglossa recensuimus, cum de senectute plantarum loquemur; quam caule uacare asserit; cum caulem post certum tempus proferre uiderimus. Hæc uero, ut alij animaduertent, Dioscorides monuit: uerum in nonnullis ipse ille animaduertisse non ualuit; neque ob id damnanda est eius diligentia, cum infinitæ ferè esse possint causæ, quibus plantæ mutationem suscipiunt, ut progressu patebit: quarum ne minimam quidem partem uni homini quantumuis diligenti obseruare licuerit. Sed fat sit Dioscoridi, quas ipse nouerit, proprietates proponere; ut si in similes nos inciderimus, eas non ignoremus. sunt enim multa, quæ suis descriptionibus repugnare uidentur; ut in hypoglossa, quam scribit è medio frondium ceu linguas exeuntes habere: in multis nihilominus frondibus immo in integris plantis linguæ illæ non conspiciuntur. Hanc istius plantæ diuersitatem qui nõ obseruarunt, sæpius decepti sunt: ac hypoglossum non esse crediderunt; quod uerum erat hypoglossum. Euenit hæc differentia magna ex parte in tenera adhuc planta; (quod, cum diuersitates ratione ætatis euenientes manifestabimus, adnotabitur) sed in adulta planta non raro idem euenisse perpeximus. Multa præter hæc adnascuntur plantis, quæ omnino & forma, & substantia à plantis, quibus adnascuntur, sunt diuersa: quæque ita rara inuentu sunt; ut uix in altera idem inuenias. Annus est cum rosam rubram multifoliam legi, ex cuius floris medio alter pediculus erumpebat, alterum rosæ florem in cacumine habens, utrunque etiam odoratissimum; ut duo uasa paruula, quorum alterum alteri superstaret, repræsentarent. Vidi & in capni radice tuberculum adnatum, asphodeli radiceis glandi satis simile, licet aliquanto minus: quod in alijs reperiri, fieri nõ posse crediderim. Rubi ramum folijs refertum inueni: quæ rotundas pilulas rubentesque quamplurimas parte superna continerent: item in fagi folijs adnatas pilulas multas, densas, tritici magnitudine pleniores, in summo acuminatas, uirentes reperi. sicuti in quercus folijs pilulas rotundas, scabras, subluteas; necnon lanuginem quandam, nunc rubri, nunc nigricantis coloris; gossipio cæteris persimilem; & multa alia frondibus, ramisque adnata, de quibus Plinius. Vidimus & in Ilicæ pilulas

te pilulas huiusmodi in frondium parte inferiore; easdemque in salice, & multis aliis fructibus arboribusque, de quibus nullam scriptores mentionem faciunt. Acanthum satium folium proferre fatis magnum asperimus: super quo alia foliola multa, veluti appendices, inferiore parte pendebant, eiusdem coloris ac substantiæ. An nos hanc non esse acanthon dicemus, quod in folio habeat id, quod in nulla alia planta reperiri poterit, atque ita de aliis iam enumeratis? Profecto qui hæc dixerit, non secus irridebitur, ac qui sextum digitum hominem in manu habentem uiderit, hunc hominem negauerit. Solita quidem est natura sæpius ludere in plantis, ac, cum ei multa copiosaque materia suggeritur, luxuriari; illas uariando uel in radice, uel in flore, uel in folijs, uel in alia parte plantæ; uel contra, cum alimentum ei deficit, aliquid in plantis desiderari: quandoque nullam in his causam dare possumus, sed tanquam prodigia admiramur, ut Plinius lib. x. v. 11. & Theophrastus 11. de historia. Inuentum est uites sine folijs natas: uitem habere uuas sine folijs: oleas quoque amisisse folia, baccis hærentibus: cuius causam reddens V. de causis. inquit esse, quia natura se tota ad fructum generandum contulerit. Ad substantiam etiam referemus, cum plantæ, uel eius pars non sibi similis prouenit: nec ulla ad sit causa manifesta, cur ita sit. quod & Galenus primo de Antidotis tradit, cum inquit cassiam quandoque ramulos quosdam cinnamomo penitus similes habuisse, & in optima myrrha opocalpasum reperi tum fuisse; quod tamen à myrrha differt: & chalbani partem quandam, quæ spumosa, & leuis est, re uera in sagapenum transisse. Immo in his tribus nempe sagapeno, opocalpaso, & cinnamomo; quæ ex alijs nasci diximus, quædam adnascuntur, quæ nullam naturam retinent eorum, ex quibus orta sunt, scilicet chalbani, myrrhæ, & cassiæ: & tamē diuersa etiam sunt à sagapeno, opocalpaso, & cinnamomo; quibus adnata esse protulimus. Sunt & multæ aliæ transmutationes plantarum cum in alias species transeunt: quæ recte quidem in hoc capite inferi, & enumerari possent. uerum cum manifestas habeant causas, nempe cultum, uel negligentiam; ut cum sisymbrium transit in mentham; in his quæ de cultu dicentur, longioribus manifestabimus; illuc igitur lectorem ablegamus. Hæc qui non rite animaduertent; in inutilis quæstiones sæpius incidere: quia alias pro alijs plantas acceperunt; easque ut falsas reiecerunt: quæ citra controuersiam uerissimæ sunt.

Quod

*Quod uarietas, qua ob plantarum ætates contingit, non minus ac alia,  
eorum indagatores perturbet. Cap. III.*

**DANTVR** & in plantis ætates, nõ secus ac in omnibus animalibus. siquidem & hæ etiam animatæ sunt: cuius ratione & pueritiam, & adolescentiam, & senectutem habent. Dupliciter autem ætatem considerari in plâtis posse prædiximus: & cum adhuc in terra uigent, & postquam collectæ sunt. De priori, hoc capite pertractabimus. Scire igitur licet, plantas ferè omnes, cum ex pueritia ad adolescentiam transeunt; rursumq; ex adolescentia ad senectam: faciè adeo permutare; ut aliq; atq; aliæ omnino videantur. quod quidè errandi ansam uel peritissimis rei herbariæ sæpissime præbuit. Nam cum plantam iam iam è terra erumpentem conspexerint, eandemq; foliorum formam adesse debere in eius adolescentia conceperint, sua spe frustrati, illam non cognouerunt. Magni igitur refert omni ætate plantas uidisse; ac ad natalia earum loca sæpius accessisse. hoc uero ut necessarium, ita est laboriosum: unde hortos herbarum uariarum plenos quamplurimi sibi hodierno tempore comparant; quo stirpium ætates commodius cõttemplari ualeant. Hoc autem antiquorum inuentum fuisse Plinius testatur, cum de se ita lib. **xxiiii.** inquit: Nobis certe, exceptis, admodum paucis, contingit reliquas contemplari, scientia Antonij Castoris; cui summa auctoritas erat in ea arte, nostro æuo uisendo hortulo eius, in quo plurimas alebat &c. Hæc cū non ignorasset Dioscorides, uoluit nos huius rei commonefacere in sua præfatione his uerbis. *Quare, cui in animo est horum peritiã assequi, necesse est eum prima germinatione, solo emergētibus; adultis, & senescentibus adesse: nam qui pullulanti herbæ duntaxat altiterit, adultam cognoscere non potest: neque qui adultam tantum inspexerit nuper erumpentem noscet. quo fit, ut propter mutatam foliorum faciẽ, caulium proceritates, florum, feminumq; magnitudinẽ, & id genus alias peculiare notas, nonnulli, qui olim has rerum uarietates non perspexerunt, magno in errore uersentur. Hæc ille. Quod & Plinius etiam tetigit præcitato loco inquit: Præterea parum est singulas earum ætates pingi, cum quadripartitis uarietatibus anni, faciẽ mutant. Vnde ob eandem rationem stirpium picturam damnat. Verũ enim uero quantam hæc habeant ueritatem, in herbis ipsis exempla tradendo manifestum fiet; si illud primo considerauerimus: Dioscoridem, dum plantas delineabat, non potuisse uarietatem foliorum, aliarumq; partium plantæ in omni earum ætate euenientẽ, describere: sed prout planta in hac, uel illa ætate ei ad manus aderat, ita illã depingebat.*

Sæpius

Sæpius igitur plantam delincabat, notas illi tribuens; quæ in prima eius germinatione recte quidem apparent, sed adultæ quodam modo refragantur. atque idem intelligendum in alijs ætatibus. Quod si quis plantam uiderit adultam, cuius notas Dioscorides, cum adhuc tenera esset, exhibuit; uideatque non apte appositeque respondere: non propterea debet illam non esse affirmare. sed postquam omni ætate eam obseruauerit; atque in nulla, signa illa cõspiciat: tunc demum illam tãquam adulterinam reijcere iure poterit. Visitur hoc clarissime in Iberide; cuius folia in prima eorum germinatione uidetur descripsisse Dioscorides: cum nasturtij folijs similia esse dicat. nam postquam caulem edidit, nullam cum nasturtio retinere similitudinem uidentur: ita ut hæc solum ob causam multis diu incognita fuerit, & ( ut uerum fatear ) mihi etiam non propter id solum incomperta diutius fuit, sed etiam quod folia in eadem ætate uariare ita soleat, ut una eiusdem speciei planta alteri dissimilis penitus uideatur. Contra uero Centaurij minoris descriptionem adulti, ac iam caulem habentis profecutus est: cum rutæ folia habere dicat prælonga, & parua; totamque herbam origano, atque hyperico comparet. nam si centaurium minus, cum folia incipit proferre, inspiciamus; longè maiora, quàm rutæ habere inueniemus. sunt enim lata, ut plantaginis esse uideantur, parua tamen; prorsusque ab origano, ac ab hyperico abhorreere uniuersam plantam appareat: quod multos rei herbariæ peritissimos fefellit. Hoc igitur in multis alijs animaduertisse par est: ac præsertim in smyrnio, cuius folia apio comparat Dioscorides latiora esse inuens, & subpinguia: ac recte quidem respondet comparatio, si folia caudici, seu radici proxima assumatur. Nam quæ stolones circumdant, ac caules; rotundantur nullam præ se ferentes diuisuram: ita ut aristolochiæ, aut oblongæ hederæ figuram potius, quàm apij retineat. ut in lathyri Dioscorides euenisse asserit; reliquæ notæ, nulla reclamante, conueniunt. Quod & Theophrastus adnotauit in nonnullis. secundo enim de causis Plantarum inquit, nonnulla Crotonis folia (intelligit autè ricinum) cum rotunda principio prouenerint, in angulum deinde sese colligunt. quod ita fit, quia res simplex facilius est, quàm multiformis: & principium rem difficilem peragere nequit. Sed contrarium in hederâ uideri ex ipso etiam Theophrasto habemus; quam primo de historia cap. xvi. inquit, dum noua est, anguliora folia gerere; cum autem ætate prouecta fuerit, rotunda. Hoc Dioscorides de altero sisymbrio dixit; cuius folia primo rotunda esse dicit; sed cum adoleuerunt, erucæ modo diuidi. Hippoglossum, cum adhuc tenera est, linguas è folijs exeuntes nunquam habet: adultis tamen adsunt. licet & his etiam quandoque desint; ut superius diximus.

diximus. Phyllitis antequam solidior reddatur, nullos sub folijs per-  
siles vermiculos retinet. Rubum spinis horridum depingit Dioscori-  
des cap. de Ideo rubo, & cap. de Cappari: tamen cum tenerimos ra-  
mos proferre incipit; nullas profert spinas: ita vt qui hoc non confi-  
derarint, illam quamuis aliam potius, quàm rubū, existimabunt. quod  
neque omisit Theophrastus; nam 1. de histor. nonnulla inquit caulem  
primo mitem, post horridulum spinis gerunt, vt lactuca: & magis in  
fruticum genere, vt rubus, paliurus. Hoc idem in multis alijs plantis,  
quarum descriptiones, ut quæ uulgatæ omnibus essent, omisit Diosco-  
rides, euenire cernimus; necnon in his, de quibus nullam Dioscorides  
mentionem fecit. Apium & Nasturtium antequam caulescant, folia ha-  
bent modice lata diuisaque: at cum caulem ædiderunt; folia mutant;  
sunt enim oblonga, tenuia, digiti longitudinem æquantia. Coriannū;  
cum adhuc recens est, folia habet ranunculi; sed postquam caulem  
protulit, scinduntur ita, ut sceniculum ex toto æmulentur. Idem de  
vulgari saxifragia dicitur. hæc enim pro ætatis ratione folia multipli-  
ci uarietate permutat: quandoque enim subrotunda, incisaque, apice  
similia uidentur: quandoque oblonga: sæpius etiam ita diuisa, ut fe-  
niculacea appareant: ac sex, septemue uarietates foliorum in ea me ob-  
seruasse memini. quam ob rem nonnunquam decipiebar, ita vt aliam  
plantam existimarem, donec gustum consulere. Hoc ipsum in vul-  
gari raphano uidere est: quæ in eadem numero planta, folia quædam  
ramici similia, quædam etiam erucæ diuisura habet, vt si separatim de-  
inde uiderentur, longe aliæ existimarentur. Plinius libro xvi. popu-  
li albæ folia in iuuenta circinnatæ rotunditatis esse tradit; uetustissi-  
ma in angulos exire. quod & nunc etiam obseruari potest: è contra-  
rio hederæ angulosa rotundari; quod ex Theophrasto etiam superius  
adnotauimus. Quin & earum substantia etiam permutatur: Palma e-  
nim, ferula, raphanorum radices, cum ex carne consent; ætatis ratio-  
ne in lignum transeunt, vt auctor est Theophrastus. Quod uero ætas  
uariare possit odorem, colorem, saporem, tactilem qualitatem, & al-  
ias id genus differentias sortiatur; notius est, quàm ut subinde dicen-  
dum sit: hoc enim in quamplurimis locis in Dioscoride animaduerti  
potest. Nanque hæc differentia est non solum in folijs, caulibusque;  
sed etiam in seminibus & fructibus, & radicibus, vt Trifolij folijs re-  
center enatis rutæ odor inest, ubi autem adoleuerunt, bitumen olent.  
Solanum hortense fructu uiridi, qui post maturitatem nigricat, aut  
fuluescit; sic & in omnibus fructibus qui comeduntur: nam & colo-  
rem, & odorem, & saporem in his ab ætate uariari certissimum est.  
omnes enim ferè acerbo, aut austero, aut acido sapore primum con-  
stant:

stant: item colore uel subcandido, uel herbaceo, odore aut nullo, aut modico: tandem uero dulcem saporem, nigrum, uel fuluum, uel rubrū, uel alium colorem adipiscuntur: odorem etiam suauissimum atque iucundissimum afflant. Colchicum inquit Dioscorides dulcem habere bulbum hoc uerissimum est autumno, dum florem habet: nam cum folia uere profert, amarissima eius radix est. quam ob rem à non nullis pro colchico habita nõ est. Allia cũ excaulescunt, plenius quàm recens edita olent. Cepæ recentiores minus acres sentiuntur, & ceteri nuper editi fructus dilutiones fiunt. Causa est humor multus extraneus, quem recentes omnes plantæ continere solent, ut tradit Aristoteles in problematibus. Ocimum Theophrasto sub canis ortum pallefcit coriannum salefcit. VII. de histor. atque in innumeris prope alijs plantis hoc idem accidit. Quæ cum à multis non considerarentur, non pauca plantas tanquam adulterinas reiecerūt; quæ nullo dubio uerissimæ sunt: ac per hoc recte monebat Dioscorides plantas omnes prima germinatione, solo emergentes, adultas, ac senescentes uidendas esse.

*Annosâ plantâ sapius ita faciem permuare; ut descriptionibus repugnare uideantur.* Cap. IIII.

89. **Q**UONIAM de stirpium ætatibus; quantum ad unicum ætatis circuitum pertinet, præcedenti capite abunde tractauimus: (de his enim tantummodo Dioscorides in præfatione loquebatur) remanet, ut uarietatem assignemus, quas plantæ efficiunt post nonnullos suarum ætatum orbis: nam senescere, ac tandem iterire stirpes (cum singulis annis multæ reuiuiscant) minus proprie dicimus. Ergo cum quædam plantæ natura sua anno tantum suo pariant, ut Plinius lib. XIX: quædã sæpius, sicut apium, quod semel satum pluribus annis, restibili fertilitate prouenit: quæ eiusmodi sunt, cum plures annuos circuitus (uis enim semper his in radice remanet, quæ suis temporibus regerminat) perfecerint; atque iterum, & sæpius omnes ætates peregerint, post certum tempus multæ solent aliquid noui proficere, quod cum in eis nunquam uisum, neque à quopiam auctore scriptum sit, longe aliæ apparent; atque viros alioquin in re herbaria exercitatisimos, rerum nouitatibus perturbant; resque ante sibi notissimas tanquam nusquam uisas mirantur. quod non solum in plantis uniuersis; sed in earum etiã partibus euenire solet: in quibus omnia ferè uarietatum genera conspiciuntur: nam & qualitas, & quantitas, & substantia, & tempus uariari solet; & alia quædam. Verustatis enim ratione quædam fertiliora, quædam minus feracia existunt: quædam ocyus, in senecta quædam tardius

tardius fructus ferunt, & contra: quædam meliores, quædam deteriores, & id genus multa. Amygdala enim & pyrus in senecta fertiliores sunt, quàm in iuuenta: nouellæ vites copiosius vinum fundunt uetustioribus. Malus deteriotem fructum gignit cum senescit; atque ex malis quædam biferæ sunt, quædam alternis annis fructiferæ: sicuti & quædam vites triferæ. Nouellæ omnes plantæ ex nutrimenti copia suos fructus tarde perficiunt: veteres autem cessant, quòd effretæ longa ætate redditæ sint: ut arbor illa in Aegypto, quàm (vt Theophrastus docet) anno centesimo fructificare tradunt. Legumina ( ut idè habet I I I. de causis) cū uetustescunt, incoctiliora redduntur. sicciora enim efficiuntur, tam ex aëre circumfuso, quàm exhalatione humoris interni. Cucurbitæ præterea, atque cucumeris semina, si recentiora sint, maturius gignuntur: ex vetere autem celerius proueniunt apium, & nasturtium; vt ex Plinio habemus. Circa quod, & nonnulla alia leges apud Theophrastum I I I. de causis, cap. I I I. Theophrastus etiam I I I. de causis, populum candidam transire in nigram, tum fronde, tum etiam tota specie, docet. & huius rationem reddens inquit, cum amplius crassescere arbos inceperit, quod euenire ætatis causa solet: au-gescit enim arbor in profundum in senecta: itaque frons crassior, & rami ampliores, pluresque conficiuntur. Vinum uetustate amarum fieri idem Theophrastus est auctor VI. de causis: resolutur enim ab ambiente aëre tenuis pars, quæ apta potui est. Cicero uinum uetustate coalescere: & alibi uinum, & salamentum uetustate euanescere tradit. Semen uetus ( vt auctor est Varro I. de Re rustica ) tantum ualeat in quibusdam rebus, vt naturam commutet, & in aliam speciem transeat, vt capite de cultu longioribus dicemus. Viola alba annos tres uiuit, si Theophrasto credimus: senescens diminuitur, candidioresque assidue flores fert. Rosæ si non exurantur, neque recidunt ( exultæ enim aut recitæ diutius multo seruantur. ) ad quinquennium uiuere possunt, sed senescentes & hæc deteriores redduntur. Obseruauimus & nos nonnulla alia: quæ non pigebit apponere. Scribit Dioscorides Cynoglossum caulem nullum proferre: quod & ita est; multi que qui uerum Cynoglossum cognoscunt, hoc obseruauerunt. Verum cum anno ab hinc tertio nos Garganum montem Maio mense peteremus, in itinere largus cynoglossi campus sese nobis obtulit: ex quibus multas caule uacato uidimus: multas tamen caules habere è medio frondium nascentes, nudos, dodrantis, aut amplius altitudine, scabros, in summitate ramosos; vt sua umbra uniuersum frondium ambitum, quæ humi sparsa iacebant, superarent. flores in illis subpurpurei, anchusæ æmuli: atque in uniuersum tota planta pulcherrima. Haec rem nos attentius



tentius considerandam duximus. Atque ad illud unum laborabamus, ut, an diuersæ essent plantæ, certiores redderemur: tandemq; nullam in frondibus, radice, saporeq; dissimilitudinem inuenientes, eandem esse coacti sumus affirmare: ancipitesq; rei nouitas nos reddidit, atq; plantam illam pro Cynoglossò admitteremus; donec medicus quidam Germanus, materiz medicæ studiosus, qui permultos annos Patauij artibus operam dederat, se Cynoglossum in Patauino horto consitam uidisse, quæ post tertium annum caulem ædidisset, mihi affirmauit. Vnde priorem meam sententiam nihil mutans, hanc diuersitatem uetustatis ratione euenisse arbitratus sum, hocq; Dioscoridi, sicuti & multa alia, incompertū fuisse. Huius exemplo instituti in multis alijs credimus idem accidere posse: sicuti & in Plinij pistolochia (quæ uberrime in Neapolitano tractu prouenit) obseruauimus. depingit enim eius radicem Plinius iunci plenioris crassitudine: quod quidem in omnibus pulchre quadrat; sed nonnullas digitum æquare adinuenimus: quod non aliunde effectum esse, quàm ex eius uetustate, non leui coniectura credidimus. erat enim in plantis illis cespes radicibus conatus, satis crassus, ex quo uiticularum propè infinitus exortus, quæ in alijs non uidebantur. Has igitur ob res cum de Cytiso leges, in eius trunci medio nigrum colorem contineri, ebeni similem: caue de qua conq; intelligas: quia non nisi in inueteratis, caudicemq; crassissimū habentibus partem nigram mediam reperies. quanquã si in adolescente, tenerrimoq; adhuc frutice quæsieris; non dubium est, quin cytisu ssemper tibi incognita futura sit. sed in hoc nimis immorandum non est: cum uideamus, herbas in frutices, atque hos in arbores pertransire uetustatis ratione. Vidimus enim nos myrtum, uiticem, atque hedera m, multosq; alios frutices arborum magnitudinẽ æquare: quod Dioscorides de Vitice inquit, & Theophrastus in hedera obseruauit lib. i. de historia, crassari inquires maiorem in modum, ut per se ipsa arbor fiat. Quid? quod nix, ut auctor est Plinius, uetustate rubescit. Atque hæc circa hanc rem exempla sufficere possunt. tu alias plures uarietates per te ipsum obseruare poteris.

*Quòd sapor, color, substantia, aliaq; id genus, quæ in medicamentorum descriptionibus proponuntur; nisi nonnullis consideratis, sæpius intelligantur; eorum cognitionem impediunt. Cap. v.*

EVENT, cum odorata esse medicamenta, aut acria, dulciaue, aut aliquo colore imbuta, Dioscorides tradit; aut aliam qualitatem possidere: ut ea non simpliciter, sed nonnullis consideratis, sæpius intelligi debeant.

debeant. Nam & decens distantia in his quandoque requiritur, & veritas; hoc est longum, postquam lecta fuere, interuallum, uel etiam breue; & præparatio quædam, & nonnulla alia, quæ qualitates illas à Dioscoride propositas, vel ad æctum ducunt, vel alioquin latentes detegunt: vel actu existentes (quia ita opus sit) remouent, occultantque. Hæc nisi ut decet, animaduertantur, non dubium est, quin multorum medicaminum cognitione quodammodo nobis subripiant. de his igitur pauca quædam dicenda sunt. Sed hanc tractatione capiti de ætate, vetustateque non absque ratione subnectimus: de illis enim hic etiam tractabitur; quanquam longe aliter. Nam ætatem, vetustatemque in plantis consideramus, uel in terra adhuc existentibus, uigentibusque; uel detruncatis iam, siue à solo euulsis. Si nanque lecta sit planta adulescens iam, aut senescens, aut quauis alia eius ætatis parte, atque ut arescat permittatur, ut cum uelimus ad usum accomodamus: eam uidetur ætatem tueri, in qua lecta est. ad hunc enim modum dicimus polium, stœchada, aliasque fruticasas herbas feminibus prægnantes eligi debere: ut, etiamsi exsiccate fuerint, hanc gratæ retineant. Ad quæ sensum palmæ mediomaturitatis vigore autumno decerpi solere Dioscorides tradit. quod si ad maturitatem peruenerit, eam phœnicobalanum fieri. Vetustas eodem pacto in collecta iam stirpe consideratur. in qua significatione dicimus Veratri genera multis edurare annis, alias quam plurimas herbas à trimatu inutiles: sic euphorbium uetus, & recens appellamus; non existens adhuc in arbore, unde colligitur, sed collectum iam. hocque uel recenter, uel aliqua intercedente temporis intercapedine. De his igitur secundum priorem modum, hoc est dum adhuc uiuentes in terra uiuunt, superioribus capitibus egimus; in secunda autem acceptione hoc capite tractabimus. Nam cum dicimus Afari florem odoratum esse, antequam ad manus habeamus, adhuc scire desideramus exsiccatumne, an recens odorem afflet; & an à longinquo, an naribus proximum, an omni tempore, & an integrum fractumue: prætereaque; confricatumne, an intactum: & quædam alia, quæ in exemplis dicentur. Neque solum circa odorem hanc, & consimilia quæri possunt: sed circa substantiam, saporem, colorem, figuram, & alia quædam: Utque à substantia incipiamus, (nam circa omnia hæc huiusmodi diuersitates Dioscorides ipse adnotauit) inquit Iridis radicem teredines sentire non semper, sed in uetustate: quanquam Plinius, quasi ex proposito Dioscoridi contradicere uolens, inquit teredines non sicca modo, uerum & in terra celerrime sentit. Thus masculinum pingue est; sed intus cum frangitur (ut uult Diosc.) non ex omni sua parte huiusmodi est. Veratrum album tunicas, quibus caulis conuoluitur, abdicat

dicat, cum atefcere incipit. Eodemque pacto legimus apud Galenum Chalcantum in chalcitin transire: atque hanc rursus in Misy: sicuti & Sory in chalcitin. Hæ enim transmutationes nõ nisi ex uetustate eueniunt. Idem circa odorẽ considerauit in nonnullis Dioscorides. Nam cytisi folia erucam odore asserit: sed non nisi digitis trita. Onagræ etiam radicem si sicca fuerit, uinum redolere: quod & Theophrastus etiam dixit, cenoseram eam appellans: odorati Iunci fragmenta manibus confricando rosæ odorem emittent: easdemq; rosas redolere Rhodiam radicem: sed si conerantur. Hinc colligi potest, error (quod eorum pace dixerim) uolentium galeopsin esse, quam uulgo urticam foetidam appellant, inter alias notas eius herbæ grauculentiam in medium afferentes: non enim animaduertent grauculentiam galeopsidis folijs Dioscoridem assignasse, si terantur: nõ autem integris: at in urtica foetida, etiam si non confricentur, grauisimum longius emittunt odorem. Recte igitur in dauci tertij semine suauissimum odorem esse in manducando Dioscorides nos admonuit: ne illum naribus frustra consulereamus. ex omnibus enim quæ saporem aliquem obtinent, quædam odorata illico sunt, ut Theophrastus docet: maior tamen pars odorẽ quendam gustantibus copulatum cum sapore ostendit, nonnulla etiam uel confrica duntaxat, & permota reddunt odorem. Rursus quæ odorata sunt, saporem gustantibus, aut manducantibus exprimunt: quasi non modo sensus uicini inter se sint, uerum etiam quæ sub sensum uenite ualcant, proxima quodam modo inter se collocari natura uoluerit. Sensum enim illum odoris, qui gustu sentitur, nõ temere adiungi multa indicant: sed præsertim, quæ mirum in modum arida, nullũ spirant odorem: ueluti lens, Cnicum, & alia multa. Hæc enim perfracta, cum primum comanducantur, subseruata uaporem tenuissimũ emittunt: qui per meatus sursum ad odoris sensorium permeat: eundemq; retinent sapore, dum manducantur. Sed cõsideratione, simulq; admiratione dignum est, quod Dioscorides de cyrenaico lasere asserit: inquit enim, si quis eum degustarit, humorem toto corpore ciet blandissimo odore; adeo ut ne ori quidẽ gustantis, nisi modicus odor remaneat: sed per uniuersum corpus mira quadã ui penetrandi diffunditur. Possumus & per nos ipsos alia id genus quamplurima inspicere: quæ à Dioscoride non explicantur: & ex se ipsa atque experimentis illis ueluti quandam declarationem addere. Nam cum dicit myrrham eligi debere odoratam; si ita nudẽ id intelligatur: nunquam fortasse in eius cognitionẽ ueniamus: nõ enim odorata est myrrha, nisi uisita, quẽadmodũ & thus, ut res ipsa ostendit, & Plinius adnotat. Pariter & agalochum odoratũ esse tradit: sed odor in eo nõ sentitur, nisi cõbusto, uel

saltē cōfricato : si modo id agallochū sit (ut certe quidē est) quod in se-  
 plasis lignū aloēs nuncupatur. hoc Diosc. in bdellio exprimere voluit,  
 illud suffitu inquis esse odoratū : nec nō in ebano, quam suffiri iucun-  
 do odore supra carbonēs, sine fumi tædio docet. Vbi animaduertendū  
 si quando crematione ad actum odorem ducimus, modicā esse debere,  
 nō vrentem rapidamq; : nam sic corruptio odoris sequeretur, ut Theo-  
 phrastus docet v. l. de causis : materiæ enim cōbustæ admixtus humor  
 vaporem quendam excitat, in quo odor sustentatur. qui si violentum  
 habuerit ignem, confumitur, ac penitus tollitur. Cum igitur violæ  
 purpureæ flosculum suauissime olere Dioscorides tradit, à longinquo <sup>10</sup>  
 intelligendum hoc est : nam propius admotus hebetatur, ac minus  
 suaue redditur ; ut quisq; puto scit. quod & Plinius obseruauit ; qui  
 addit etiam rosam recentem à longinquo olere, siccam propius : quod  
 & nos quotidie cernimus in vulgato mosco, & appellato zibetto. hoc  
 enim propius admotus, nares ita fessit sui odoris acutie, ut scetidum  
 potius existimetur : longius autem suauiter spirat : illud cum remotū  
 est, suauem emittit odorem : sed proximum hebetatur ita, ut modi-  
 ce admodum oleat. Horum ratio est (si Theophrasto credimus) quia  
 odor purus sincerusq; ad locum remotiorem deferri aptum sit. sed ef-  
 fluunt à quibusdam plantis aliqua, quæ quia terrena magis, crassiora <sup>20</sup>  
 que sunt ; longinquius transire non possunt. Multas præterea odorū  
 diuersitates in medicamentis obseruat Plinius lib. xxi. Inquit enim  
 odorem uerno tempore acriorem esse ; & matutinis quicquid ad me-  
 ridianas horas dies uergit, hebetari. Nouella quoque uetustis minus  
 odorata : acerrimum tamen odorem omnium æstate media. Rosa,  
 & crocum odoratiora cum serenis diebus leguntur : & omnia in calidis,  
 quam in frigidis. Quædam cum uirent, non olent, propter humorem  
 nimium, ut scænum græcum : Quædam etiam odorata cum sint uirentia,  
 odoratissima redduntur sicca : ut ruta, mentha, apium : Quædam  
 quo uetustiora, eo odoratiora : ut cotonea : Quædam non nisi noctu <sup>30</sup>  
 odorem reddunt, ut hesperis. Sunt & aliz odorum uarietates, quæ le-  
 gi apud Plinium possunt. quæ omnia ex Theophrasto accepit, libro  
 vi. de causis plantarum ; cap. xxviii. Ergo cum Dioscorides in-  
 quit Meliloton boni esse odoris ; si de uirente intelligamus ; herbam  
 non cognoscemus, quia nullum ferè odorem uirens habet : qui tamen  
 cum aruit fragrantissimus est. quod neque prætermisum est à Theo-  
 phrasto : vi. enim de causis inquit sertulam campanam siccata pleni-  
 us olere, sicuti & Iridem, & cœnanthen : quædam siccata olere, vi-  
 ridia nihil olere, ut calamus, iuncus : non tamen omnia ita se habe-  
 re, sed adesse quæ è diuerso naturam sortita sunt. verum magna ex  
 parte

partē sicca potentius olent: siccitas enim odori conuenientior est. & omnia odorata eō potius vergunt. Argumento est, quod tractibus æstuosis plura melioraq; odoratorum genera prodeunt: melius enim ibi cōcoquantur. Flores omnes, quia odores exiles habēt, virides atq; recentes odorari possunt: sed temporis spatio exhalationis causa hebetescunt. non sic rosæ, quæ tam virides, quàm sicca: olent: verum recentes longe, sicca: non nisi propius admotæ. rationem quære ex Theophrasto. Abrotonum, sampuchum, crocum, & quæcunq; ex coronariorum numero acrem reddunt odorem, sicca odoratiora redduntur: sic & poma cotonea, unā enim & quantum humoris est exhalatur, & alimenti cessat accessio. Ex herbaceis uiridia nihil olent, propter humorem: sicca autem olent, ut scqnum græcum, sic & mala, & quædā alia arboribus decerpta odoratiora redduntur. Cæterum adsunt quæ inter odorata, nimitum exsiccata deterius olent: eo quod acriorem duriolemq; reddant odorem, ut serpyllum, silymbriū, ruta. Quæ cum ita sint, si quandoq; inuenias succinum, siue electrum odoratum esse, intellige cum Dioscoride iucundum ei inesse odorem, attritu: quod & nos quotidie experimur uel in horarijs precibus, quas ex succino conficiunt. Baccharis radix cinnamomum respere debet, ex Dioscoride: nonnulli uero, qui se baccharim cognoscere arbitrantur, hunc odorem se non inuenire, nisi in siccis radicibus affirmant. Cum præterea Dioscorides eryngium odoratum statuit, intelligi putarem, si abruptatur, & aliquatenus tundatur: aliter enim uix in eo odor alius quis sentitur. Ita & in betonica intelligendum esse, superius cum de uarietatibus regionum ratione loqueremur, suspicari sumus; hoc est si digitis teratur: aliter enim quæ ab omnibus pro betonica ostenditur, odorata non est. De Tragio secundo inquit Dioscorides per autumnum hircum olere. Eadē circa saporem ratio est. Radices enim, Theophrasto auctore, suam dulcedinem seruant, usq; quō resiccantur: resiccata, statim eam amittunt: siccitas enim neque cibo idonea, neque sapida est: qua propter caulium quoque uigor certus statuitur. Odor ē contrario in his est: uirides enim aut nihil olent, aut non æque; ut superius probauimus. Verum tam in odore, quàm sapore determinatus datus est terminus: nam si supra modum exsiccentur, uel nimio humore abundant; euāida reddi necesse est. propterea enim idē Theophrastus fructus senescentes, soleq; seruescentes dulciores omnes efficit docet; crassantur enim aquosa humoris parte distata: dulcedo. namq; & saporis suauitas non nisi per crassationem fit. Neque enim id contrarium erit eius, quod paulo superius dixerat, multis scilicet euenire; ut cum uiridia sunt, mandi possint; saporisq; reddant ideo suauitatem,

quia humorem in se aquosum commixtum habent: quæ & cum siccescunt ingustabilia relinquuntur; ut germina uitium, & stipitum. Nō enim id dicitur, ut humorem nullum habere debeant, quæ sapida esse uelit: sed excessus solū damnatur. Vnde cicer, & fabæ, quia cum aruerunt mediocritatem transgressæ sunt; atque exuperantem ariditatem retinent, nullam habent saporis gratiam. eoque minus uitis palmites arefacti, & aculeatorum quorundam germina. lignosa enim sunt, atque humore penitus destituta. sed cum uiridia sunt, propter admixtionē aquosi humoris, aliquantulum sapiunt. quod ideo his fit, quia suapte natura succus habent acriores, aut amariores, aut acerbiores, qui aquoso humore contemperati, non nisi in melius commutari possunt. sed suauissimum gratissimumq; omnino palato saporem hunc non dixerissimū quemadmodum eorum quæ per crassationem suauiora reddi monuimus. Ergo, ut ad rem accedamus, propterea Dioscorides dixit chamæleonis nigri radicem commanducatam mordere, quia sciebat eam primo statim gustus occursum nullam ostendere acrimoniam quod & nos non semel experti sumus: propterea etiam lathyris semina dulcia esse scribit, dum corticibus exuuntur: cum cortice enim alium saporem retinere soiebat. sic & Arbuti fructum acerosum esse inter mandendum ne quis uel succum solum, uel aliter degustatum ita esse putaret. Si igitur acrimoniam in Thapsia quæseris, nihil est quod statim degustate inuenire posse credas: sed si commanducetur: hoc nos obseruauimus, quanquam à Dioscoride silentio præteritur. Sed & Galenus hoc uidetur inuere, cum ei multam humiditatem permixtam statuat, ob quam plusculum temporis requirere ait, ad exalto uiolenter extrahendum, digerendumq;: Ita & chamæleam linguam mordere, & arteriam deradere non statim gustata nos testari possumus, sed commanducatam primo occursu modice amara est, & glutinosa: sed hoc non ita declaratur à Dioscoride. Videmus & quotidie in medicamento, quæ intus assumuntur, quæq; in continuo usu habentur, idem euenire, tam his quæ uim habent purgatoriam, quam alijs: mutare enim solent odorem, saporemq; nonnullis adhibitis alterationibus. cassiam enim catharticam, si per cribrum extrahatur, saporem permutare, quandamq; odoris gravitatem contrahere, nulli dubium est: quam ob rem & ægrius ab omnibus deuoratur, ex illo enim attritu subcalecta utranq; hanc alioqui latentem qualitatem ad actum ducit. Idem in Rhabarbarico uisitur. hanc enim radicem arentem nemo non commanducet: ac maxima copia absq; stomacho deuoret; at uero si aliquo liquore quantum uisori grato maceretur, quantas nauseas excitet, nemo ferme est, qui ignoret. sic & in quâ plurimis alijs. Idē de colore dicitur. Obseruauit enim

Dioscorides

Dioscorides in phalangij radice herbaceū colorē, dum à terra eruitur, ut per hoc nobis tacite manifestet, postq̄ eruta est, colorē illū paulatim permutare. Quinquefolia, siue quinquepeta (ut auctor est Theophrastus) rubra est; inarescens uero nigrescit. Vesicaria somnifica (eodē auctore) radice rubra sanguinis modo est; sed cum siccescit candida. Idem dicit ebeni lignum aspectu buxo simile esse, sed decorticatū nigerrimum reddi: Ita & Thus masculinum candidum esse Dioscorides asserit, cum frangitur; quasi in integro non quærendus omnino sit candor. Quem admodum & Thus atomum, aut syagrū appellatum tempore flavescere: atque his consimilia in plantis innumera ferè reperies; ut chamaeleonis nigri radix foris nigra est; sed intus dissecta flavescit: Smyrniacae radice cortex foris niger, intus uiridis, aut subalbidus: Polypodij radix coloris intus herbacei est: hæc, & alia adnotauit Dioscorides, ne huiusmodi colores in quauis plantæ parte, aut quouis tempore inesse crederemus. quod facile esse posset, si absolute proferret; ut cum dicit Oxyrim fruticem esse nigrum; si sic absolute pronuntiasset, si quando rubentem videremus, possemus ab eius cognitione longius recedere: quam obrem huius rei rationem habens subdidit, folia nigra in initio, dein colore mutato rufescentia. Recte igitur hyperici florem sanguineum succum emittere inquit, si digitis teratur, quod & de Ascyri fructu, deque Androsæmi folijs dixit. Recte etiam primam anchusam ætate manus inficere sanguineo colore: secundamque melsium tempore sanguineum succum fundere admonuit: ne quouis tempore colorem illum quæreremus. Ita & de Dipfaco, cuius capitula, postquam arefacta fuerint, candida spectari tradit. sed hæc cap. de coloribus inferius vberius habebis. Atque vtinam hæc in omnibus Dioscorides adnotasset: nõ enim tantum negocij stirpium vestigatoribus reliquisset. Verum nostræ partes sunt, quæ ille subticuit, accurata diligentia quærare; satque fuerit grauissimo scriptori in aliquibus huiusmodi animaduersiones libasse: quibus nobis uiam muniret, qua consimilia quærare valeremus. Quæ ad tangendi qualitatem pertinent, hoc loco etiam inferi possunt; quia ad cognitionem medicaminum pertinent: ut cum Theophrastus inquit salicem siccam tantummodo leuem esse, & suber etiam viride: Buxum & ebenum ne arefactas quidē leues reddisambuci materies fungosa, & siccata leuis. Ita & circa aliquas similitudines: ut catanances radix in terram flectitur; & se contrahit in speciem milui exanimati, sed hoc cum arefcit. Iam vero si dicat Dioscorides colchicon radicem habere eum delibratur candidam; nostrum est obseruare eam tēporis diuturnitate rufescere: Nec minus cum eam dulcem esse dicit, nostræ partes sunt scire, hunc saporem non nisi per-

autumnum retinere; nam verno tempore amarissima est, ut in superioribus diximus. Verum hæc in his, quæ ratione ætatis superius adnotauimus, multo vberius videri possunt.

*Quid obseruandum sit in anni constitutionibus, ut vera medicamenta cognoscamus.*

Cap. VI.

INTER alias diuersitates, quas plantis accidere diximus, eam quæ ratione cæli fit, recensuimus: prout enim cælum varias reddit anni constitutiones, ita & plantas variat. Aëris nanque inæqualitatem maxime considerandam esse Theophrastus docet III. de causis. quibusdã enim imbres conueniunt, quibusdã repugnant: ita & flatus, & frigora, & calor. ex quo fit, ut si illis adsint, his minime, non pauca varietates efficiantur; uel enim figuram mutant, uel minores solito, maiores ue redduntur: non solum vniuersæ plantæ, sed flores, frondes, radices, aliæq; illarum partes uel tempestiuus, aut tardius proueniunt; uel etiam omnino emarcescunt: ut imber omnibus leguminibus prodest, præterquã ciceri: hoc enim abluta salsugine tanquã naturali & sibi ingenita destitutum, radicitus statim tabescit; atque ab erucis exeditur. Vnde recte in prouerbio est (inquit Theophrastus) 10 annus fructificat, non tellus. Colorem etiam, & odorem, & tangendi qualitatem, & saporem annus immutat. Annus enim (ut idem Theophrastus asserit VI. de historia) videtur ad bonam olentiam referre, cū scilicet talis, aut talis fuerit, non solum imbrium, squalorumq; ratione, sed etiam cum tempus certum, & aquæ, & flatus, & in totum cæli cõmodæ mutationes accessere. Quin & aliquid nunc addit, nunc dimittit. inquit enim Columella lib. III. posse uel anni prouentu, uel alijs de causis, etiam naturaliter infæcundam vitem, semel exuberare: quin & ipse Theophrastus II. de historia inquit, nonnunquã ratione hyemis, aut alias ob causas quædam accidunt, quæ normę naturali incongrua videntur. Singula etiam loca uitia, morbosq; habent: hæc autem euenire nonnunquam solo, nonnunquam aëre, nonnunquam utroque tradit. Sed communem omnium causam flatibus dari: qui per æstatem feruidi; per uer frigidi admodum veniant; cum arbores germina floresque suos incipiunt ædere. Addit etiam si flatus pluuiæ que non tempestiuæ fuerint: aliæ enim propter aquæ penuriam fructus amittunt, ut fici: aliæ nimium ob humorem uel putrescunt, uel strangulantur, uel humoris desiderio siccescunt. hac ratione Plinius obseruauit rosam quibusdã annis minus odoratam prouenire: ac propterea in vniuersum docuit aërem, qui media constat temperie, omnibus propè



propè arboribus percomodum esse: nam & ad germinandú, & fructificandum plurimum iuuat. Non tamen deesse, quæ excessu lætentur, & aliæ caloris auidæ sint, ut palma; aliæ frigoris, ut hederá, pinus. vnde subiungebat soli, & cæli æqualitatem in vniuersum plantis dari non posse, ut per recessum à temperamento ad vtrunq; extremum variationes fieri dicamus. Nam pro diuersa stirpium natura, diuersæ etiã soli, aërisque qualitates requiruntur, quanquam in his quæ coluntur, aliquid in uniuersum dici possit, ac præsertim in uite: quod cum de cultu loquemur proponemus. Sed quod vere in vniuersum dici possit, erit hoc. Omne enim plantarú genus prosperam germinationem, fructificationemque habebit, cum tempestiuam, probamque hyemem senserit. Hæc autem probatur, cum imbrium aquiloniorum copiam, & niuis frequentiam, & in totum frigora sine gelu obtineat. cum enim alimenti adest vbertas, & cæli clementia; probe germinari, fructificariq; rationabile est. Intempestiuus uero imbribus omnia, aut certe plurimã deterius florent quare & fructus deteriores reddi necesse est. Quamobrè recte illud dici potest, quot aeris, agriq; genera sunt; totidem & plantarum mutationes fieri: quæ uel genera alia constituât. Ex his enim fructuum diuersitates, quanquam ex eadem parente semina ponantur: hinc sterilitates, cum scilicet nequit planta in alieno agro hospitari: hinc tempus. Nam quòd in Aegypto, mense prius, quam in Græcia fruges perficiantur, binisq; mensibus rosas, & violas, & reliquos flores; item quòd in Melio agro (ut sequenti cap. clarius dicemus) qui nouissime seruisset, cum primis metere possit, aëris clementia,abilitasq; ad alendum, solique habitudo fertilis in causa est. quamobrem qualis fuerit annus, talis fructificatio, tum cæteris in rebus, tum in celeritate, tarditateq; clarissimum est. Has igitur ob rationes multas reperire est plátas, quæ naturaliter in fine ueris flores pariant; nonnunquam tamen vix ineunte, uel etiam media hyeme eos protulerit: quod cum à nonnullis videretur, in earum cognitione hæserút, quòd auctoris historię repugnare viderétur. Nec desunt qui scriptorem tanquam falsa scribentem damnent, non animaduertentes hoc euenisse uel anni clementia, qui non ita horridam, ac niualem hyemem habuit, uel etiam loci; qui sit soli magna ex parte expositus, sit amœnus, pinguis, aliasque habeat proprietates, quæ quo maturius herbæ erumpant, in causa sint. Theophrastus enim v. de causis tradit germinationem intempestiuam fieri posse hyeme placida, austroue sequente; sed in his tantum, quæ humidæ sunt & fertilissimæ, ut ficus: in qua cum multum humoris superfuerit; aër mitis tepidus subsecutus mox germina euocat. Quod cum considerasset diligentissimus

Dioscorides, in sui libri præfatione huius nos commonitos fecit, cum inquit: Neque ignorandum sæpe pro peculiari loci natura, aut anni clementia maturius, aut ferius adulescere. Quod quidem anno ab hinc secundo perpulchre nobis visum est. Omnes enim ferè plantas solito maturius adoleuisse perspeximus. fuit enim eius constitutio pluuiosa, & calida; neq; vllus Boreæ flatus, uel rarus admodum apparuit, sed per uices sol, atque pluuiæ ita hyemem moderatæ sunt, ut illam æqua cõditione diuissse, atq; alternatim regnare voluisse visæ fuerint: quod non parum contulit ad tempestiuiorem stirpium prouëtum. Hinc est, quod brassicas ipsas mense decembri caules edidisse, ac in flores erupisse viderimus; cum ut plurimũ vix Februario florere incipiãt. Viderimus etiã chelidoniũ tum maius, tum minus ineunte Februario flores protulisse: & tamẽ ex Dioscoride habemus eas aduëtũ hirundinũ (qui Martij discessu esse solet) exoriri; vnde & nomen traxerunt. Idem ferè in symphyto maiori obseruauimus: cum enim soleat æstate florere, eius tamen flores vix accedente uere vidimus. Serpyllum hortense in Aprilis initio florens conspeximus: sed Iunio & Iulio mensibus flore scribit Fuchsius. Senecio, erygeron etiam, ideo appellatur, quod Vere canescit, sed nos in media hyeme eius flores obseruauimus: ita & in multis alijs, quas prætermittimus. Contra vero, si accidat aridam esse anni constitutionem niualem, ac borealem, contrarium euenire, quantum ad nascendi tempus pertinet, in plantis nemo (puto) negauerit. Verum animaduertendum illud est, si fructus, verbigratia, aliqui hyeme perficiantur, iam hyemis ratione eos concoctos, & ad maturitatem deductos non existimabimus: calor enim est, qui vbiq; uim obtinet concoquendi: sed hoc ex accidenti est: nam quia sero perficiuntur, hyems eis superuenit. Causa igitur in eorũ naturã referenda est, quia scilicet serotini existũt, ut Theophrastus 11. de causis. Hyems etiam flosculos habet, etiam si ob gelu infœcunda, autumnalibus scilicet prorogatis. quod si hybernum tempus clementius fuerit, & loca etiam aprica faueant, magis id eueniet: ex quo fiet, ut perpetua florũ continuatio nonnunquam agatur. Magnitudinem vero uariari, tum in vniuersa planta, tum etiam in partibus earum, ita ut nonnunquam proceriores, quàm sua ferat natura, uel depressiores videamus, ob anni varias constitutiones, notius est quàm ut declarari multis, verbis debeat. similiter & in defectu, uel excessu partium; ita ut quandoque quæ florem & semen proferre soleat, neutrum ferat: uel eorũ alterum ob anni frigiditatem, aquarum inopiam, aliarumq; rerum, quæ plantarum ortui, atq; incremento contraria esse solent. sic & colorem, aliaq; qualitates, atque omnia, quæ ratione cæli permutari recensuimus,

fuimus, quæ omnia non solum ob id non declaramus, quòd clarissima sunt, sed etiam, quia cum tractatio de anni constitutionibus multam habeat conuenientiã cum ea, quæ de regione, & loco agit: decreuimus in his omnia recensere, quæ hic libenter omittimus. Quæcunq; enim ferè de anno diximus, ad loca, & regiones accommodari possunt, & contra. illuc igitur lectorem ablegamus: multa enim ibi reperiet, quæ huc referre poterit: quod nos eo consilio executi sumus, ne eadem sine ulla utilitate inculcasse uideamur. Galenus enim tam anni tempus, quàm regionem sub cæli statu comprehendit x. methodi. Vocat enim cæli statum ipsam ambientis nos aëris temperië: ex qua utrunq; indicationem sumere affirmat. nos autem licet ad clariorem doctrinã distinxerimus; eandem tamen ea habere naturam non ignoramus.

*Quæ ratione regionum uarietas in plantis esse soleat, quæ earum cognitionem impediãt.* Cap. VII.

VARIANTVR plantæ soli ratione ipsã diuersitatibus, quas in anni constitutionibus recensuimus: perinde enim ut locus, uarias temperaturas in primis qualitatibus fortitur, ita multas diuersitates in plantis procreare potest. Locus autem dupliciter intelligi potest; uel pro uniuersa regione, uel pro particulari loco alicuius regionis. Si igitur priori modo sumatur (de hoc nanque in hoc capite fiet sermo) tot, tantãq; transmutationes in plantis efficere solet, ut non solum stirpium indagatoribus, sed etiam medicis ipsis, philosophisq; in earum causis inquirendis multum negocij exhibuerit. Vbi cunq; enim Galenus medicinalia præcepta tradit: semper à regione indicationem, tanquã rem maximi momenti nobis ob oculos ponit. qui nanque illam omiserit; auxilia perfecte inuenire minime potest: quando eius ratione uarietatem fortiantur pulsus, respiratioq; propinatur. & uaria uictus ratio, pro uaria eius natura: consideratur hæc in sanguinis missione, in purgatione, & in omnibus ferè medicis præsidij. Quot præterea ob eam naturæ commutentur, quicunq; legerit Hippocratis librum de aëre, aquis, & locis; & Galeni opusculum, cui titulus, Quòd animi mores corporis temperaturã insequantur, facile cognoscet. Ex regione enim homines timidiore, uel audaciore, petulantioresq; effici uidentur, in hac magnanimi, & ad labores quoscunq; perferendos aptissimi fiunt; nec minus ad uiriliter agendum præstare solent: in illa debiles, inertes, infirmi q;: in alia nascuntur quibus feritas, & immanitas non mediocris à natura sit congenita, in alia mansueti & mites. Crassi & carnosissimi sunt Scythæ; quibusdam alijs regionibus picrotholi. Sunt enim regionum

gionum omnium uenti peculiare, & aquæ. Hæc nanque uel copiosa sunt, uel pauca: item uel dulces, uel lactei saporis, uel subsalsa, uel subamaræ, uel simplices, uel mixtæ ex uaria aquarum natura. Sol etiam uel remotus est, uel propinquus, uel medio modo se habens. Hæc omnia hominum naturam, mores, colôres, corporis habitum, & alia id genus diuersissima reddunt. Nam & quædam animalia in quibusdã regionibus nascuntur, quæ in alijs nunquam nisi transportata uidentur. Pontica, & Scythica tellus asinis caret, quia impatiens frigoris hoc animal est. Leones Europæ totius ea parte solum nascuntur (si Aristoteli credimus) quæ inter Acheloum amnẽ & Nesum est. Apud Nomadas boues cornibus carent; cum præ frigore non enascantur, ut auctor est Hippocrates. quod de arietibus narrat Aristoteles: quorum cum in Ponto per prouinciam scythicam nullis cornua enascantur, in Africa statim cornigeri generantur. Bestiæ omnes efferaciores in Asia sunt, fortiores in Europa, multiformiores in Africa: undẽ prouerbio dicitur, semper aliquid noui affert Africa. Sed quod magis mirum est, minima uiaẽ distantia in animalium ortu differentiam facit: nam in Cephalenia insula fluuius est, in cuius altero latere est cicadarum copia; ultra alterum nulla. Via interiacet in Pordoselena, cuius ultra alterum latus gignitur Cattus: citra alterum gigni non potest. Mores præterea & uires, locorum natura, in animalibus uariantur. in Pharo scorpiones non lædunt; in Scythia nocui ita sunt, ut sues, qui cæteros uirulentos ictus minime sentiunt, interimant. Montana animalia aspectu efferaciora, & uiribus robustiora, quàm quæ in planis nascuntur, & degunt. Multæ aliæ differentia apud Aristotelem legi possunt IX. de natura animalium, cap. xxviii. & xxxix. & apud Columellam lib. iii. cap. viii. Quin etiam morbos regionibus peculiare uidemus. quod Lucretius perpulchre cecinit lib. vi. ita inquit

- ” Nam quid Britannis cælum differre putamus?
- ” Et quod in Aegypto est, qua mundi claudicat axis?
- ” Quid uel quod in Ponto est differre, & Gadibus, atque
- ” Usque ad nigra uirum, percoctaque secla calore?
- ” Quæ cum quattuor inter se diuersa uidemus,
- ” Quattuor à uentis, & cæli partibus esse;
- ” Tum color, & facies hominum distare uidetur;
- ” Largiter & morbi generatim secla tenere:
- ” Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
- ” Gignitur Aegypti in medio, neque præterea usquam.
- ” Attide tentantur gressus, oculiq; in Achæis
- ” Finibus: inde alijs alius locus est inimicus

Partibus

„ Partibus ac membris . uariis concinnat id aër .

Quæ quidem omnia , cum in his uideamus : quanto magis in medicamentis ipsis uideri posse credibile est : cum hæc leui quauis ex causa præ illis mutationem suscipere apta sint . Non igitur absque ratione Theophrastus docet in plantarum historia similitudinem omnem petendam ex ijs esse , quæ in animalibus insunt , quo ad eius fieri possit quoniam & circa ortum uitamque & transmutationes ipsas , & alia multa eadem ferè causas sortiuntur . Iam uero quid Galenum coëgit in uarias regiones peregrinari ? profecto non id solum , ut adulteri-

- na à ueris cognoscere posset ; sed etiam quia in quibusdam regionibus perfectiora , & viribus præstantiora reperiri ea cognoscebat . quod & Dioscorides non omisit , qui inter cætera à regionibus medicamentorum delectum proponit ; de quibus tertio libro abunde tractabimus . Magnæ igitur ac plurimæ regionum ratione diuersitates in plantis esse possunt . amant enim plantæ has , uel illas regiones , ita ut quædam quorundam locorum vernacula sint : quædam in quibusdam nasci nullo pacto possint , ut ex Theophrasto habemus IIII . de historia : ubi Thus , Myrrham , Laser , Cinnamomum , Cassiam recenset ; quæ plagis ad exortum , meridiemque vergentibus proueniunt , non autem septentrionem versus : Sed sunt quædam , quæ loca argentia quærent , ut febrifuga , absinthium , veratrum , scammonium , & cuncta ferè , quorum radix expetitur . In Ponto neque laurus , neque Myrtus prouenit ; sic de Platano , quam inquit raram esse in vniuersa Italia , quia locus recusare videatur . quod Vergilius perbelle canit , cum inquit

„ Diuisæ arboribus patriæ ; sola India nigrum

„ Fert ebumum , solis est thurea virga Sabæis .

„ Quid tibi odorato referam sudantia ligno

„ Balsamaque , & baccas semper frondentis acanthi ?

- 30 Vbi animaduertere licet , ex Dioscoridis , & Plinij lectione etiam in æthiopia nasci ebumum : & Plinius lib. XII . hanc difficultatem tangit ; & Vergilij locum adducit . sed Maro hoc ex Theophrasto videtur sumpsisse , qui libro IIII . de historia , cap. IIII . ita habet ἰδιον δὲ καὶ τὸ βενος τῆς χάρης τούτου . hoc est , propria autem eius regionis ebumus est . Quod autem de acantho Vergilius subdidit , clarissimum est , eum nõ posse de Melampnyllo intelligere ; quando hæc planta ubiq ; gentium oriatur , ne dum in India ; nam ipse ille in Italia acanthum pæderotam nasci demonstrat , cum inquit

„ Mistaq ; ridenti colocasia fundet acantho .

In non leuem suspicionem duxit nos Plinius , ut crederemus , acanthum

tham hanc esse ebeni speciem, de qua ille lib. xi r. cap. v. nam cum ca-  
 pite quarto locutus esset de ebeni altera specie, quæ fruticosa est Cy-  
 tisi modo, statim cap. v. subdit. Ibi & spina similis, sed deprehensa  
 uel lucernis; igni protinus transiliente: spina acanthi nomen videtur  
 exprimere. Hocque spinæ genus idem esse uidetur, quod Dioscoridis  
 sesamina, aut spina lignea; quæ ob similitudinem pro ebena venibat:  
 quod discernebatur ex eo, quod fungosa erant; & in purpureas hastu-  
 las resoluebantur: unde forte propterea lucernis apta erant, & ignis ra-  
 pacia. Seruius arboris genus esse in Aegypto semper frondentis, scri-  
 bit: sed qua id coniectura affectus sit, non declarat. In hoc eruditio- 10  
 res cogitent: nos ad propositum reuertamur. Theophrastus eodem  
 libro, cap. v. In India (inquit) ut quidam referunt; nulla omnino ar-  
 bor, nullus frutex, nulla herba similis ijs comperitur, quæ in Græ-  
 cia proueniunt, paucis exceptis, ubi multas describit, quæ nomine  
 carent, quæque nullam habent cum nostris similitudinem; ubi cicer,  
 & lens, & reliqua legumina non habentur: sed quedam semina pro-  
 pria, alia leguminibus similia, alia tritico, alia hordeo. Refert etiam  
 Terebinthum ibi nasci, cui folia, & rami, & reliqua omnia terebin-  
 tho similia, fructus autem diuersus; similis enim amygdalis; nam &  
 in Baëtris terebinthum hanc esse, ferreque nuces amygdalarum ma- 20  
 gnitudine, quoniam non magnas, sed uisu similes, & suauitate amy-  
 gdalis præstantiores, & ideo loci illius homines his potius uti. Hanc  
 plantam non contemnendis coniecturis, Dioscoridis pistacium cre-  
 dit esse Ioannes Vincentius Pinellus; uir (ut cæteras animi dotes pro-  
 pè innumeras taceam) materie medicamentorū ut quiuis alius peritissi-  
 mus: sunt enim pistacia & folijs & arbore Terebinthi simillima: quan-  
 quam nescio quo pacto Matthioli doctissimi pictura serratas in ambi-  
 tu reddit frondes: quæ ita re uera non sunt, sed nihil à terebinthi fo-  
 lijs euariant. Adde quod pistaciorum arbor resinifera est, & in Sicilia  
 passim in Terebintho inseritur, & pulchriores, suauioresque fructus 30  
 profert: quibus induci possumus ad credendum, Terebinthi speciem  
 esse. Quod uel illud magis persuadebit, quod Theophrastus nullam  
 facit mentionem de pistacijs; uel quia ex India non adhuc in Græciam  
 allata esset huiusmodi planta; uel quod sua tempestate sub terebin-  
 thi Indici nomine pistacia noscerentur; paulatimque progressu tempo-  
 ris in hoc nomen transierit. Hoc siue uerum sit, siue non; confirma-  
 re non ausim: quemadmodum & is, qui me hanc rem primū admonuit,  
 nec confirmat. Id tamen non propterea silendum esse duxi, ut quod  
 alijs considerandi ansam præbere possit. Multa alia (ut ad id unde egres-  
 si sumus redeamus) ibidem recenset Theophrastus in India nata, & in  
 Aria

Aria regione, quæ nominè carent: quæque nostris regionibus nasci non consuevere, quæ per se studiosus lector videre poterit. Aliæ præter illas diuersitates ratione regionum esse possunt: ex earum nanque uarietate solum redditur uel nimis pingue, uel tophosum, arenosum, adustumq; ex hoc enim arbores solent ima quidem parte optime consistare, superna uitiosæ reddi: ex quo uitio formam, magnitudinè, qualitates omnes, &c. uariare possunt: ex illo uero nimium exficari, unde ægrescunt, & fructum parere nequeunt; ut Theophr. 1.1. de causis asserit. Hinc est, quod uideamus multas plantas omnes (ut ad substantiæ ex regione uarietatem accedamus) partes non posse perficere. Plinius 1.0 lib. xvi. loci uitio quædam fieri infructuosa tradit: sicuti in Paro sylua cædua; quæ nihil fert: Persicæ arbores in Rhodo florent tantum. Galenus 1.1. de alimen. facul. in regionibus non admodum calidis, palmas non perfecte maturescere asserit: immo & Theophr. inquit, quod si quis palmam nostratam in Bablyone ferat, reddi fructiferam, & loci illius domesticis similem, cõsentaneum est: eodem modo & si qua alia tellus ad alium fructum ita se habet. Etenim omni cura culturaq; exuberantior iste persistit. Indicium quod ea, quæ aliorum inde transferuntur, protinus sterilescunt. & alibi omnia (inquit) suis locis melius augetur; nam & inter ea quæ idem genus sortiuntur, quæ suis in locis manent, enodiora, ampliora, pulchrioraq; extant: ut abies Mædonica præstantior, quàm Parnassia: cupressus ex eodè Theophrasto 1.1. de historia, cæteris locis ex semine prouenit, in Creta insula etiã truncò, ut montosa in terra: apud hos enim cupressus cædua est, quæ ex cæfura germinat modis omnibus præcisa: nam ab terra, & parte media, & superna nonnufquã loci uel ex radicibus germinat, sed raro. Quin & uitia morbiq; regionis ratione plantis euenire solent. nam apud Tarentũ (ut refert idem Theophr.) oleæ cum florent, nonnunquã desiderio flatus ærugine infestantur: nonnunquã habitu quodam ex mari caliginoso; crassoq; floribus residente odorem florum amittunt, 2.0 qua de causa cum arbores maximæ atque pulcherrimæ illic sint, fructum tamen minimum reddunt. Manifestissime hoc cernimus nos in Ari specie illa, quam ægyptium Arum eruditiores appellant: Colocasiã bonæ pars materiæ medicæ professorum esse omni asseueratione affirmant, quæ cum in Aegypto, necnõ in Sicilia (ut audio) perfectissime crescat, omnesq; sui partes compleat: in Italia tamen neque semen, neque florẽ, neq; etiã caulem unquã (quamvis diuersis locis constat) multis fit) uel certe raro proferre est uisa. hinc effectum est, ut eos multi acriter damnarent, qui illam esse colocasiã contenderent: nisi hoc solum argumento, quod hæc planta caulem non proferat (quod non

non loci ratione, uitioq; , in quo hæc formatricem uim debilissimam habet, neque ulterius quàm ad folia ædenda extendi potest, sed suapte natura euenire existimabant) quasi uero si caulem proferret, Faba ægyptia dici debeat. Ergo hi recte quidem (ut mea fert opinio) illos reprehendunt, ut qui in errorem delabantur: sed non recta reprehensione vtuntur: quãdo illa planta inter Ari species recensenda omnino sit: quod ex folijs & flore, quem nobis licuit videre, à Luca Ghino viro mihi in primis charissimo, dum uiueret, missum: qui præter magnitudinem nullam ab Ari flore dissimilitudinem habebat. Idem etiam in Cretensi Dictamno euenire diximus, cum de varietatibus in substantia euenientibus loqueremur: hoc enim vult Dioscorides semen nullum, aut florem proferre; cù tamen in Italiam florem, in Creta etiam semen emittere comprobauerimus. Terebinthus item, & lentiscus nostris regionibus resinam non fundunt: (Mastiche enim, quæ in Bruttia visa est in lentisco, paucior est, & liquidior, quàm ut colligi mereatur) sed alijs multis perfectissimam fundunt. sed qui mira circa varietatem in substantia ex regionum natura scire optet, legat Theophrastum IIII. de historia multis in locis, præsertimque cap. VIII. & IX, vbi maris exteri, quæ sua tempestate exploratæ erant, arborum historiam recenset. Inter alia, in Arabia, in mari rubro vocato, nullam arborum prouenire in terra asserit, præter spinam, quæ dipsas, hoc est siliens, appellatur: At in mari quasdam exire, circa quod fungi quodã in loco erumpere, cum aquarum copia præcesserit, qui sole tacti in lapidem commutantur. In sinu Heroo laurum esse, & oleam, & Thymum lapidis speciei, parte à mari eminent, similia autem viridibus tam folijs, quàm germinibus. Iuncos quoque lapideos apud mare illud esse, quos nemo uisu à veris possit discernere. Arbusculas præterea quasdam nasci colore cornu bubuli, quæ igni iniectæ ut ferrum excandescunt, & exemptæ tranquillatur eundem colorem seruantes. In Tylo insula lanigeras arbores esse, quibus telas texunt; alias viles, alias preciosas. Variatur & à regione nascèdi tempus. huius rei multa sunt apud Theophrastum exempla. sed illud sanè mirabile omnino videtur, quod in Melio fieri asserit VII. de historia, cap. III. Ibi enim facta frumenta intra triginta, aut quadraginta dies metere incipiunt. Sed mirabilius, quod in Chalcia Rhodiorum insula, vbi locum narrant adeo præcoquem, fertilemque, ut hordeum satum in eo, cum cæteris in locis fereretur, metere iterumque ferere, atque cum reliquis vnà frugibus rursus metere possint. Obseruamus & hoc nos etiam. In Germania enim, locisque ad arctum magis vergentibus quascunq; plantas tardius oriri certissimum est, quàm in Italia, atq; climatibus ad meridiem



diem propius accedentibus. Hoc ex Fuchfio uiro eruditissimo cognosci facile potest: qui cum nascendi tempus in unaquaq; planta ponat; idq; in Germania ut plurimum obseruauerit; uidemus easdem plantas hisce nostris regionibus multo citius erumpere. Depingit enim (ut in notissimis semper, quo ad eius fieri potest, exempla tradantur) sex Geranij species, scribitq; primum genus, quod acum muscatam appellari uulgo ait, Aprili mense florere; in agro tamen Neapolitano ineunte Martio, singulis annis florentem uidemus; quod si quando anni tempus etiam suffragatur, uel Ianuario florere solet. ita & tertium genus, • quam herbam robertianam appellant, mense Maio florem ædere asserit: Neapoli tamen in Aprilis initio semper floret. Atque idem in omnibus plantis euenire certissimum est: neque solum diuersis in climatibus, sed eodem etiam, hoc idem sæpius uisitur; ut sequenti capite ostendetur. Plinius lib. x x i. rosam hyeme tota præcocem esse Carthagine Hispaniæ asserit. Cæterum quod magnitudinem uariare possit regio; facile sciet is, qui fructus, qui ex India ad nos aduehuntur, inspexerit: sunt enim nostratibus (quod & in animalibus etiam cernitur) decuplo maiores. quod cum animaduertisset Plinius lib. v x i. inquit, in India arbores tantæ proceritatis traduntur, ut sagittis superari nequeant. subdit deinde, hæc facit ubertas soli, temperies cæli, aquarum abundantia: Quod & Vergilius elegantissime expressit his uersibus

„ Aut quos Oceano propior gerit India lucos

„ Extremi sinus orbis, ubi æra uincere summum

„ Arboris haud ulla iactu potuere sagittæ.

Idemque Plinius inquit maluam in Mauritania Lixi oppidi æstuario, ubi Hesperidum horti fuisse produntur, altitudinis fuisse pedum x x. crassitudinis, quam circumplecti nemo possit. Raphanum etiam in Germania inueniri tradit, qui infantium puerorum magnitudinæ æquet. Vnedonem, seu arbutum quinquagenum cubitorum altitudine in Arabia esse Iuba est auctor, ut Plinius refert. Theophrastus etiam circa Memphim arborem tanta magnitudine esse asseuerat; ut tres homines nequeant eius amplecti caudicem: quod & Plinius etiam ab eo ad uerbum accepit. Refert etiam Theophrastus v i i i. de historia, quodam in loco Asiæ ultra Bactra frumentum adeo grande fieri, ut oliuæ nucleos æquet. atq; alibi terebinthum circa Idam, & Macedoniam, breuem, fruticosam, contortamq; nasci tradit. at apud Damascum Syriæ magnam, copiosam, decoramq; quod totum Plinius etiam à Theophrasto sumens habet. Qui etiam v. de historia, cap. x. refert Arbores in Corsica magnitudine amplissima, magnoque discrimine cæteras excedere. Quauis enim in latino agro pini, & abietes cum magnitudine

gnitudine, tum pulchritudine inter omnes Italicas præstant; tamen ad earum rationem, quas Corsica gignit pro nullo certe habentur. Videmus & Aristolochiam longam in Germania, alijsque quibusdam regionibus frigidis multo tenuiorem esse ea, quam Dioscorides scribit: neque enim digiti crassitudinem æquat. quam ob rem multi non obscuri nominis uiri duorum generum longam aristolochiam statuere coacti sunt; alteram crassam, alteram tenuem appellantes: atque de hac locutum fuisse Andromachum in Theriaces compositione, cum tenuem Aristolochiã sumendam præcipit: non animaduertentes nesciam plurium Aristolochiarum, quam quatuor (Plinij etiam pistolochiam hoc numero ponentes) mentionem fieri: ac per tenuem ibi clematitim accipi debere, ut ex eius delineatione colligitur. hi si considerassent regionis natura magnitudinem variari solere, in hoc erratum nõ incidissent. Ita nanque aliud genus nos constituere possemus; quippe qui eam non modo digitum æquare uiderimus, sed etiam brachium. vnde si eis licuerit ob tenuitatem diuersam speciem constituturæ; cur nobis idem non liceat ob crassitiem? Sunt & qui eandem ob causam hãc longam aristolochiã clematitim esse existiment. inquit enim radices esse tenues, longas farmetorum modo. cumque folia minoris semper uiui eam habere non videant, contextum emendantes locum <sup>20</sup> ~~codicis~~ substituunt ~~ad opus~~, ut Asaro similia sint nõ sedo folia. sed quid his dicendum sit Andreas Matthiolus perbelle (ut cætera omnia) habet. ille igitur legendus. Variat & qualitatem regio; ut odorem, saporem, colorem, omnesque alias differentias, quæ ad tactum pertinent; ut duritiem, læuitatem, pinguitudinem: atque his contraria, mollitiẽ, hirsutiem, ariditatem. In Aegypto enim minime odorati flores sunt, ut Plinius refert: quia nebulosus, & roscidus aër à Nilo flumine eum occupat. Huius rationẽ explicans Theophrastus VI. de causis, inquit esse, quia caliginosus aër efficit, quo minus excoquantur. Sed Myrtus ibi odoratissima est, alibi inodora: hæc enim sua natura sicca cum <sup>30</sup> sit, ibi sicciore est, ut ostendit fructi exiguitas, foliorum breuitas, & niger solus color. hanc obrem vaporũ ex Nilo prouenientium rorisque humiditati ualentius resistit; neque propterea hebetari potest. Cæteri flores, quia humidiores sunt, roris humiditatem vincere nequeunt: vnde hebetantur. Rosa Cyrenis odoratissima est, ideoque ibi unguentum pulcherrimum: præterea locis siccis, quã humidis odoratior. Multas præterea scribit Dioscorides plantas odoratas, quæ tamen quibusdam locis nullum seruant odorem; vnde à multis hac ratione pro ueris non sunt admittæ. hinc multi diutius ancipites fuere in usuali betonica, non esse eam existimantes, quæ à Dioscoride scribitur; propterea quod

quod folia non videantur aliquem retinere odorem: quem tamen inesse debere vult Dioscorides. Atq; ex his multi suspicati sunt veram betonicam esse plantam illam, quæ quibusdam locis menta romana, Neapoli menta francesca vulgo appellari solet; capti solum ex odoris fragrantia. Sed hi dum odorem quærunt, multas alias notas se amisisse non considerant, ac præsertim flores, & radices, quæ nullo modo Dioscoridis descriptioni cõueniunt. Verum quòd odorata sit quibusdam regionibus. planta illa, quam omnes sèrè betonicam existimant, indicio est, quod & nostras, si digitis teratur, suauem odorem, quanquã  
 20 modicum expirat. quem maiorem inesse, etiam non trita, in locis quibus Dioscorides eam legit, suspicari quispiã non iniuria posset: nam & in nostris regionibus, cum locis colligitur nimis humectis, ex omni parte deperditur. Verum Betonicam psychotrophon ideo appellari Dioscorides auctor est, quia frigidis locis inueniatur: his enim quasi syluestrem quandam naturam adipiscitur; cuius ratione siccior, ieiunior, spirantior, feruentior, atque etiam succo tenuior fit. quæ omnia (si Theophrasto credimus vi. de causis) adiuuant ad odore efficiendũ. Sed frigida loca ea intelligenda necessario sunt, quæ cum siccitate coniunguntur. quòd tum solum, tum aër ambiens præstare potest. humiditas enim nullo pacto odorem creare, nec cõseruare potest. & quanuis etiam frigiditas odori contrarietur: tamen non omnis hoc efficere potest, sed illa tantum, quæ uehementissima est; ut quæ calorem penitus è medio auferat. At mediocris frigiditas calorem circumobstantem expellit: qui in terra excoquere potest, atque odores ad actum ducere. Verum neque limosam, neque pinguem, neque lentam, glutinosamq; terram esse oportet. humoris enim, lentorisq; causa non æque calor suo fungetur officio: proptereaq; Theophrastus ibidem asserit: arida, locisq; aridis prouenientia, quæ paruo alimento contenta degunt, quæ placide aspirantur, odoratiora proculdubio esse. humor enim largius se permiscens odorem obtundit. quam ob rem opacis locis, dilutisq;  
 30 nunquam odorata proueniunt. quod uero de frigore diximus indicat Iris, quæ non alia ratione melior est in Illyride, quàm in Macedonia: in Thracia uero odorem nullum retinet; cæterisq; locis uehementissime frigidis: quia cõctioni ob excessum, idonei esse nullo pacto possunt. Nam præter id quod hyems frigidissima ibi est, agrum etiã pinguisimum, & humore plurimo refertum habet. Ita & asphaltiti trifolio euenit, quod in Campania insignem bituminis odorem habet; in Hetruria tamen transplantatũ nullum prorsus retinet. quod in causa fuit, cur ibi pro asphaltiti non haberetur. Neque uero minus saporem uariare potest regio in plantis: quod uel ex ipso Dioscoride colligi potest.

H

test.

test. inquit enim quod Brassica in Aegypto propter amaritudinē non estur: in Italia tamen, ac præsertim Neapoli inter omnia olera suavissimum hoc est, & esui frequentatissimum. Idem Perseam arborem exitiosam in Perside esse scribit, translatamq; in Aegyptum mutata natura, in cibos receptam. Immo & Galenus *11.* de alimentorū facultat. loquens de Aro inquit, eius radicem ad Cyrenem minime esse medicamentosam, & acrem, ut rapis etiam sit utilior, unde & eodem modo, quo rapa mandi ait. At in Asia Arum magna ex parte esse acrius, facultatemq; habere iam medicamentosam; in quibusdam autem regionibus acris ita esse, ut prope ad Dracontij radicem accedat. In Attica terra *10* fructus cæteri dulcissimi fiunt, Thymum uero acerrimum est. Cuius causam Arist. in problematibus reddit. Sic & Capparis, quæ à Libyco, & quæ à rubro mari defertur, mirum in modū acris est (auctore Dioscoride) siquidem in ore pustulas excitat, gingiuasq; osse tenus excutit: quare in cibis non ab re damnatur. Lupinorum herba in Hetruria, ac quibusdā alijs locis (ut nos obseruauimus) amarissima est, atq; iumenta eam maxime auerfantur: in Campania uero modicam, aut nullam habet amaritudinem; estq; iumentorum ita gratum pabulum, ut eo per uniuersam hyemem uescantur: unde uberiora redduntur. Quæ cum uideamus in plantis posse accidere cur Fabarolam, seu scrophulariam minorem uulgo nuncupatam, Chelidonium minus esse negabimus? cur etiam eos, qui eius sunt sententiæ, non reprehendimus? Arguunt nanque plantam illam non esse chelidonium minus, quia Dioscorides uim ei acrem statuat; atq; anemones modo summam cutem exulcerare: illa tamen acrem saporem nullū retineat. Verum nos edocti fieri posse, ut locus saporem permutet, non immerito hoc regioni tribuimus, neque aliter (mea sententia) dici potest: nulla etenim præterea nota ei repugnat; tam quæ à folijs, quam quæ à radicibus quàm quæ à natali loco sumitur: immo & caule uacat, quod momenti est. Quòd si acris non sit, non propterea ipsa dicenda non *30* est: immo si quis diligentius consideret, acris est etiam illa herbulæ, quem saporem non statim, ac primo gustatu; sed si diutius commanducata fuerit, ostendit. fauces enim exurere solet. sed demus hanc notam non adesse, ex regione hoc euenire nemo inficiabitur: in Germania enim uix degustata, accerrimum saporem in linguâ imprimit, ut quidam Germani mihi retulerunt: ex qua stillatitiam etiam aquam eliciunt feruentissimi saporis. Hoc etiam obseruauimus nos in quadam Batrachij specie: quod cum acris suapte natura sit, nonnusquam nulla acrimonia præditum adinuenimus. At non propterea à Batrachij speciebus rejicietur, cum flores semina, folia, radices, & locus Batrachio

trachio ex toto consentirent . Sed hoc in his, quæ ratione loci particularis dicetur, aptius accommodarentur. Variatur & color. Taxus enim quæ in Arcadia nascitur, folio nigro, aut puniceo constat, ut auctor est Theophrastus vi. de historia: quæ autem in Ida, flauo, & Cedro simili: Quin & formam ipsam variari videmus: scimus enim ex Dioscoride Allium in Aegypto singulari, ut porrum, capite constare. Quæ cum ita sint, excusari posset Fachsius, vir alioquin eruditissimus, dum credit plantam illam, quæ saponaria dicitur vulgo, esse struthion, siue lanariam herbam Dioscoridis . Nam & si saporis accerrimi statuât

10 eam Galenus, & Dioscorides, qui nullus in saponaria apparet; dici tamen posset hoc ex regionis nostræ natura euenire. verum, quia aliæ notæ non consentiunt, non video quonam pacto uir ille quidem præclarissimus ab errore vindicetur . Nam quanuis ex Dioscoridis historia nullam notam elicere possimus: tamen si Theophrastum inspiciamus folia aculeata habere debet; si Plinium, eadem oleæ similia: caulem ferulaceum, tenem cibis expetitur . quorum nihil in saponaria videtur: cuius folia potius Gentianæ similia existunt: vnde & nonnulli inter Gentianæ, species recensent. Idem etiam & de Matthiolo (quod

20 pace tanti viri dixerim) dici potest, qui, ut probet alteram Carlinam vulgo dictam, esse nigrum chamæleonem Dioscoridis, quia eius factus non est venenata, ut ex Galeno esse deberet, sed absque noxa deuorari solet, ad regionem confugit, inquit in Græcia, & in Ponto fortasse talem plantam posse uim veneni fortiri: sed fieri posse, ut in Italia sit salutaris: quemadmodum in Persea arbore ac quibusdam alijs euenisse constat. verum acceptari quidem hoc posset, si hæc vna nota, ac non omnes ferè aliæ dissentirent. Altera nanq; carlina flores profert in capitulo, non in umbella. nam si chamæleo albus capitulum habet, non video, cur alterius carlinæ flores in umbella esse dixerimus, cum nulla inter hæc ferè differentia sit. Et tamen Theophrastus

30 etiam ix. de historia, cap. xiii. Vernilaginis nigræ (ita enim uertit Gaza chamæleonem nigrum) herbam totam umbraculi speciè repræsentare tradit. omitto quod & folia, & radix, & caulis, & sapor, & magnitudo nõ consentiunt. Sed verum chamæleonem nigrum in Apuliæ finitimis, ac multis alijs locis nos sæpius collegimus; ac primi adinuenimus in campestribus, ac siccis locis maxima vbertate prouenientem; cui omnes notæ pulchre correspondent, quas ei Dioscorides assignat; præsertim quæ umbella adest spinosa, tam grata aspectu cum floret, ut nihil pulchrius videri possit. est enim umbella loculis, siue siliquis oblongis densissimis acutarum spinarum circumseptis plena: in quibus flores purpurei, oblongi, intus candidi, tenues, hyacin-

thi æmuli supereminet: sed illa ueluti siliqua spikosa semem occludit Caico simile; adhuc vigentibus in ea floribus. quod tandē illis de-  
 cidentibus maturefcit. folia uario colore maculis inspersa, caulem ha-  
 bet purpureum, dodrantali altitudine, radicem fulcam foris, intus  
 radice aristolochiæ longæ colore, atque inter mille uix unam, aut al-  
 teram uidimus, quæ non sit carnosæ, quanquã Dioscorides interdum  
 exesam esse tradit. degustata acerrimi gustus est; sed commanducari  
 oportet. Appellatur hæc planta ab incolis Cardoncello: cuius radice  
 succo pectines mulierculæ inficiunt ad puerorū pediculos enecandos.  
 sed in hoc ideo egressi paululum sumus, quod hæc planta uti diximus,  
 à nemine adhuc cognita est. sed redeamus ad rem. Qui Rha Barbari-  
 cum idem cum Rha Pontico esse contendunt, atque regionum uarie-  
 tati ascribunt, quod illud odoratum sit, hoc uero minime, in eundem  
 errorem incurrunt. nam præter odorem in multis alijs discrepant, ut  
 in substantia, sapore, facultate, quæ diuersa esse necessario cõmostrant.  
 Hoc quidem ex Arabum Rha Barbarici descriptione, atq; Græcorum  
 Rha pontici recte perpensa facile colligi poterat, quod indagandi Rha  
 pontici ansam præbuisset: sed paucis ab hinc annis multo clarius hoc  
 ita esse habuimus, cum uerum Rha ponticum iam cognosci incipiat.  
 Hinc animaduertat, quæso, lector si quando plures notæ à Dioscoride  
 descriptæ alicui plantæ non conueniant: non oportere nos confugere  
 statim ad locum, ad ætatem, ad regionem, uel ad alia id genus; ut eam  
 ad Dioscoridis uerba per extorsionem quandam accomodemus: sed  
 si omnes notæ consenserint, atque una reclamet, illam, si fieri potest,  
 Dioscoridis descriptioni adaptemus: nam nisi hoc obseruauerimus,  
 quamuis plantam cuius ferè Dioscoridis delineationi cohærere posse  
 reperiemus: atque hoc erit hanc cognitionē obuoluerè potius, quàm  
 methodo clariorem reddere. Quantum uero ad tangendi qualitates  
 pertinet; alterationes ex regione in plantis fieri nemo ferè est, qui non  
 consentiat. Nam & Theophrastus in Pissotis dictis frumentum adeo  
 firmum nasci tradit, ut si quis plus comederit, disrumpatur necesse sit:  
 & Macedonū plerosq; ita interiisse, ut VII. de historia: cuius causam  
 reddens IIII. de causis, agri proprietatem esse asserit. nam si aliò tran-  
 serebatur, cõmutabile fiebat. Hæc cum ita habeant, non possum non  
 satis mirari, cur Theophrastus II. de causis non in regionem causam  
 reiecerit eius, quod Androsthenes de Tylo insula rubri maris narra-  
 uit, aquas salas fluentes plus quàm cælestes iuuarè tam arbores, quàm  
 omne genus plantarum: & hinc agricolas loci illius statim post im-  
 brem riuus eiusmodi abluere fata folere: siquidem consuetudinem po-  
 tius causam esse dicit, quæ in illis uelut natura facta est. constat enim  
 omne

omne stirpis genus; paucis quibusdam exceptis, aquis dulcibus melius reddi, quàm salis. sed locus longe his mirabilia efficeret potest.

*Quod ratione locorum particularium deceptio contingat in plantarum dignatione.* Cap. VIII.

Cum dupliciter locum considerauerimus, & pro regione, & pro regionis parte; quæ in priorè consideranda erant, satis superq; præcedenti capite recensuimus. nunc de secundo sermo fiet. Appellauimus locum in secunda significatione regionis particulam: in his enim loca quædam sunt sterilia, quædam fertilia, quædam pingua, quædam saxosa, arenosa uel: sunt & montes, & ualles, plana, promontoria, lacus, flumina, loca maritima, prærupta, culta: sunt & harum partium particularæ, ut semita, limites, sepos, segetes, atque id genus alia. Dioscorides igitur nunc in his, nunc in illis locis herbas oriri tradit: ac quosdam locos quibusdam plantis peculiare esse. Hoc autem præterquam quòd non esse perpetuo obseruauimus: sed ut plurimum. si in loco eius minus proprio (ut sæpe contingit) planta aliqua reperiatur, faciem ita mutare solet, ut circa eius cognitionem dubium non contemnendum reliquat: eadem autem diuersitates, quæ in anni constitutione, necnon in regione eueniebant; loco accidere solent. ex quibus quia nonnulla in præcedentibus adnotauimus, quæ & loco etiam accommodari posse mouimus, hæc omittimus: sicuti & quæ hic dicentur in anni constitutionibus regionibusq; intelligi uolumus: omniaq; ingeniosis suis locis applicanda relinquimus. Quod igitur citius (quantum ad tempus attinet) educantur plantæ in pingui solo, humectoq;, Soli mediocriter exposito, quàm in sterili, saxoso, uentis perflato; est Theophrasti auctoritas, & obseruatio: Ille enim sic per gradus germinationem plantarum circa tempus partitur. Vnigenæ (inquit) pro locorum natura discerpant; etenim quæ paludibus astant, primæ germinant; secundæ, quæ planis; nouissimæ, quæ montibus. Obseruatio cuius manifesta est. prope enim Caietam, & in Aenaria insula, ac quibusdam alijs locis maritimis fructus omnes tempestiuus oriuntur, quàm Neapoli; ac nonnullis alijs locis proximis, etiam si alioquin fertilissima sint. Quapropter Neapolim inde quamplurimi fructus comportantur; cum ibi uix florere incipiunt eos ferentes arbores; sunt enim loca in uniuersum temperatiora, aquisq; multis scaturientia. Hinc & fabas, & cinas, mense Martio in sua maturitate in his locis uidere est, cum in Apulia uix mense Maio conspici incipiant; quibusdam uero locis ne Iunio quidem erumpant. Idem ferè in uindemijs, obseruatur: sæpius enim

in locis non maioris interstitij, quam sexies mille passuum; quam mens integri intercapedine citius maturescere uidemus: quibusdam uero in locis ne maturescere quidem penitus uua potest. unde uinum conficiunt sapore acerbum, ut omphacij potius, quam uini naturam retineat. Neque uero circa tempus solum, sed etiam in magnitudine diuersitatem efficere solent: uua nanque in montosis locis longe minoribus acinis constat. immo nec eodem colore conspicitur, ita uisum longè diuersam ostendat; ac nisi quispiam hoc considerauerit, absque dubio in earum cognitione decipietur: cum uuas, quas sæpe comederit, ac tanquam digitos cognouerit, alias esse existimaturus sit. 10

quantum enim possit cælum, & tellus pinguis, lætaq; ad germinationem satis belle docet Theophrastus III. de historia, cap. VII. ea enim de causa in Aegypto semper ferè arbores germinant, aut certe paruum temporis intermittunt. At uero quod maiores erigantur stirpes in amœno, pinguiq; loco, quàm tophoso asperoq;, uel ex ipso Dioscoride colligas: inquit enim serpyllum in macerijs multo procerius assurgere: item Tragoriganum quibusdam locis lætius, uirentiusq; inueniri, & latioribus folijs, satis glutinosum: Pityusam etiam ultra cubitum altitudinem assurgere uult. subdit tamen quibusdam in locis frutex hic prægrandis inuenitur. Non omittendus hoc loco Plinius, qui 20

lib. x. v. quæcunque, inquit, communia sunt montibus: planisq;, maiora sunt aspectuq; pulchriora in campestribus, meliora materię crispioraq; in montibus, exceptis malis pyrisq;: quod totum Theophrasti est lib. III. de historia, cap. III. ubi quæ tantum in montibus proueniant, non etiam in planis multa enumerantur. Quin & loca hæc pro uario regionum aspectu uarias adunt plantas. Syluestris enim materis, ut in uniuersum cum Theophrasto loquar, pulchrior, & commodior, & copiosior parte montis aquilonia, quàm meridiana nascitur: sunt enim loca propria tum syluestribus, tum urbanis, ut tradit Theophrastus III. de historia. amant aquosa, & palustris populus, 30

salix: Pinastrum pulcherrimum, amplissimumq; apricis emigrat: umbrosis autem nasci omnino nequit. Contra Abies umbrosis pulcherrima; apricis haud similis sibi assurgit. Montium cacuminibus Thuia nascitur, & excelsa quidem; inque montibus ipsis ad portionem, alia in imis, alia in summis proueniunt ita, ut & pulchriora, & fertiora exurgant. Oleæ, fico, utiq; solum campestre competit: nucum autem, pomorumq; generi radices montium: omnes ferè arbores (ut III. de historia auctor est Theophrastus) quæ tam montibus, quàm planis eadem proueniunt, monte coloratæ ualde, candidæque assurgunt; ut Scissima, ulmus, reliquæque. plano autem rarioribus corpo-

re,



re, pallidiores, deterioresque, præterquam Pyrus, & fraxinus. Hæc enim quæ montibus nascitur colorata, læuis, robusta, lentaque est; quæ in planis decolor, rara corpore, scabraque assurgit; ubi in vniuersum omne campestre leue esse docet, & magnitudine excellere: omne autem montanum, scabrum, Quinimodo, 11. de causis idem Theophrastus inquit mutationes in sapore, & odore, & magnitudine tam ipsarum plantarum, quam fructuum, foliorumque fieri: folia enim angustiora, latiora redduntur; & ad summam plantæ ipse ad hunc modum diuersæ efficiuntur. quapropter locum vnumquodque sibi conuenientem querit. conuenit autem is, quo vigere maxime valeat. quam ob rem non omnibus solum idem aptissimum est: sed alia gracile, macrumque; aliam arenacum; quædam etiam sabulosum, ut brassyra. nam quæ sicca sunt, siccum queritant agrum: quæ humida, humidum. ita enim alimentum, pro suæ naturæ ratione quæque attrahet. propterea igitur si ficus humidis locis inueniatur, fructum aut putrem ex toto efficit, aut minus recte maturat; quia solidum, ac sitientem locum ficus concupiscit, (quanquam forte non ea ratione, quia sicca sit, sed alia quadam) nisi aliqua sit, quæ suapte natura adqueri exigat, ut laconica. Vites quæ solidæ sint, spissæque; loca montosa amant; quæ solutæ, ac humidæ, planis gaudent: non sic amygdala; quæ ob virium soliditatem tam magnam alimenti copiam trahit, ut ad eius luxuriam domandam solum gracile, serenum, atque apricum requiratur. Nux euboica opaca atque foscida loca exposcit, ventorumque iniurijs minime exposita. Hæc enim cum tranquillis stat locis, fecundissima fit: si ventosis, fructum non procreat, sed ad florê usque tantummodo proficiscitur. Multa etiam nos præter ea quæ Dioscorides, & Theophrastus recensuerunt (nam de varietate circa magnitudinem erant sermo) obseruauimus, ex quibus non nulla pro exemplis enumerabuntur. Acanthus satiuus (ut in his exempla tradamus) quæ omnibus ferè nota sunt) cum in hortis colitur, tanto maior fit eo, qui in petrosis sponte nascitur, ut mirum omnino sit. hic epim vix lactuaceas frondes excedit: ille bicubitales frondes, dodrantali, & eo amplius latitudine proferre solet; ut passim in multis Neapolitanis hortis videre est. Idem in sacra herba vidimus: hanc enim cum legissemus in asperis, folia exigua habere, ac ad dodrantis altitudinem vix ascendere inuenimus. eandem uero in vmbroso quodam, humectoque loco bicubitalem & eam amplius, folijsque duplo maioribus his, quæ esse solent, aspeximus: nam uel quercus folia æquabant. si quis igitur attentius Dioscoridis descriptionem intuitus, incidere uel in primam, quæ longe minor debito est: uel in secundam, quæ multo est maior;

forte eam non cognosceret: si vero hanc diuersitatem euenire ratione soli seuerit, nulla amplius ei difficultas remanebit. Hoc idem in media Consolida à Fuchfio appellata visitur. in hortis enim semicubitalem, & quandoque maiorem altitudinem possidet; ac serpendo ita, ut breui admodum temporis interuallo bonam terræ partem occupet: at in sterili loco uix digiti mensuram excedit; neque serpit, sed vnica sæpius inuenitur. Ammi vulgatum si in asperis, ac aridis locis, quales ut plurimum in Apulia conspiciuntur, inueniatur, dodrantali longitudine videtur: in pinguiori solo sesquicubitum æquat, exceditque. Smyrnum cum per se prouenit in collibus, ac limitibus terrenis, folia exigua profert: cū uero in hortis seritur, ac colitur; præter id quod folia multo latiora habet, ad maiorem multo altitudinem assurgit. Vidimus & quibusdam locis chamæleonem nigrum uix trium digitorum latitudinem caule æquare; tametsi flores etiam in cacumine haberet; atq; huius altitudinis largissimū campum conspeximus. Idem in Elatine, in vitroque chelidonio, atque in numeris ferè alijs obseruamus; atque vnusquisque quātum uis in re herbaria rudis obseruare in dies poterit. Ratione igitur Theophrastus 1. de historia, huius naturam ad radicis altitudinem, & longitudinem plurimum conferre existimat, si leuis, rara, transmeatuque facilis sit: quod in genere urbanissimorum constat. Hæc enim si aquæ copiam habent in quantum libeat progressi possunt; præsertim si nihil obstauerit, ut puteus, uel aquæ ductus nam in Lycio Platanum fuisse ait apud aquæ ductum; quæ nouella adhuc circiter tria ac tringenta cubita misit. solent & propter locum stirpem partes nunc deficere, nunc super addi, nunc diutius, quàm suæ naturæ conueniat perdurare. Inquit enim Plinius locorum tantā vim esse, ut circa Memphim Aegypti, & in Elephantide Thebaidis nulli arbori decidant folia, ne vitibus quidem. Theophrastus habet idem primo de historia, additque in Creta insula Platanum esse, & in agro Turino prope Sybarim quercum, quæ folia nunquā amittant. & sibi steriles, inquit, & fructiferæ, & floriferæ, & floris exortes ob loca, cælamque ambiens redduntur. Eodem modo perpetuo virentes, & folia deperdentes. singula quidem terram propriam quærunt. hinc est quod quibusdam locis quædam facile proueniant, quibusdam nec sponte nascantur, nec sata apprehendant; quod si apprehenderint, fructus nullatenus pariunt; immo vitiata in totam assurgunt. quod de Helenio Dioscorides dixit quibusdam locis caulem non emittere. inquit. Iam uero & color in herbis loci ratione permutari. nulla indiget declaratione: scio enim Cytisum totum esse candidum; ut non immerito illam Rhamno Dioscorides comparauerit. hoc tamen habet dum in suo

suo natali loco permanet : nam transplantata candidum illum colorē  
 multa ex parte amisit ita , ut virentem potius , quàm candicantem di-  
 xisses. quæ nota deperdita sui cognitionē facile præpedire posset his ,  
 qui ex loco id fieri nescierint . Neque prætereundum est , ad huiusce  
 rei corroborationem , maritimas omnes plantas , quæ ut plurimum  
 cãdido colore spectantur , si ad hortensia loca reuocentur ; candican-  
 tem colorem , uel penitus , uel saltem magna ex parte amittere : sicuti ex  
 crassioribus (nam ut plurimū etiam pingues quodammodo sunt ma-  
 ritimæ plantæ) graciliores redduntur , cum in hortensibus locis , cul-  
 tificq; aluntur , ac simili quidem ratione duritiem in teneritatem com-  
 mutant , quæ ad tactilem qualitatem pertinet . Theophrastus enim IIII  
 de causis , tres assignat causas mutationum in plantis , cum uel speciem  
 ipsam uariant Tempus , Alimentum , & Cælum . Alimentum autem ad  
 solum , siue tellurem pertinet . hinc subdidit ad genus mutandum om-  
 nino qualitatem , & quantitatem alimenti statuendam : nam fabæ eiusdē  
 caulis , immo & eiusdem siliquæ aliæ incoctiles , alię coctiles esse solent .  
 & in eodem agro , & eodem sulco . Causa locus est , quæ in his uariare  
 solet alimenti tum quantitatem , tum qualitatem . locis enim stercoro-  
 sis , calidis , tenuibus , soli quæ expositis alimentum leue , atq; facile sug-  
 geritur : quam ob rem & fructus molles , rarosq; habent . qua de causa  
 coctilia semper in Lemno esse autumat , calor enim coctilitati & dige-  
 stioni pernecessarius est . Contra uero , quæ terra frigida , spissa , lenta ,  
 & quasi sigulari , atque etiam prætensi , madida , & palustri , incoctilia  
 proueniunt ob copiam alimenti & uires : dura etiam sunt , & densa ob  
 permixtionem terrenæ , atque frigidæ partis : congelatio enim & con-  
 densatio ex iisdem , quibus induratio , fieri solet . Vbi igitur pluuia , &  
 cæli conditiones non similes , sed aduersæ , solum etiam diuersum red-  
 dunt , etiam si in eodem agro . quare & incoctilia , & coctilia sunt in ea-  
 dem planta , quia alimentū hæc crudius , illa coctius susceperit . Idemq;  
 Theophrastus v. de causis , Punicam inquit tota arbore mutari ratione  
 naturæ agri , sed si non totæ arbores mutantur , alijs causis tribuendam  
 esse ; sed cælum etiam non nihil efficere . Ratione item soli uitæ su-  
 midam uocitatam uuas alias candidas , alias nigras afferre , & alias om-  
 nes candidas , nigras ue promiscuæ generare . & Columella , lib. v. esse  
 inquit quosdã agros , in quibus non æque bene translata semina , quam  
 immota respondeant . sed istud rarissime accidere . Possem & multa  
 alia ad hoc propositum adducere ; sed hæc sufficere possunt : nam &  
 multa alia ex superioribus , qua de regione egimus , & anni tempore  
 haberi poterunt . quæ uero desiderare quis posset proximū caput con-  
 tinebit . Concludendam igitur est , ut inspiciamus quidem , ac inqui-  
 ramus

ramus omnes notas; quas Dioscorides plantis assignat: uerum hac lege, ut si quæ non adsint, uel si adsint, permutationem tamen aliquam susceperint, diligentius consideremus, sit ne hoc perpetuo in plantis, an ex accidente aliquo. Cumq; sciamus locum posse multa permutare: si eius ratione quicquam à naturali forma recedat, uel deficiat, uel superaddatur, ut si sapor, uel odor, asperitas, leuitas ue, quantitas maior, aut minor; uel flos, uel caulis, uel semen, uel id genus aliquod non existat in planta aliqua, quod adesse deberet, cætera tamen signa ad unum conueniant; nihil nos mouere debet, quin ipsam esse pronuntiemus. sed quod magis mirum sit ex regione qualitates fortiuntur plantæ, quæ occultam habent causam; ut Achaïæ apud Cabiniam (si Theophrasto credimus 1. x. de historia) uitis genus est, cuius uinum abortum facit, & si canes uuam comederint, etiam periclitari: & tamen uua, & uinum nullum, neque in substantia, neque in sapore à ceteris diuersitatem retinet. Huic simile est, quod de alumine ex Melo aduecto scribit Dioscorides præstat enim mulieribus ne concipiant, ante coitum oris uulue inditum. quod de alijs non dicitur.

*Multas plantas proprio, ac sibi peculiari solo gaudere, quamplurimas tamen in omnibus locis magna ex parte prouenire posse. Quomodo item loca accipienda sint. Cap. IX.*

Non unam habet considerationem particularis locus in plantarum uariatione, sed duplicem: quandoquidem uel ita est, ut eius ratione contingat uariatio magnitudinis, figure, saporis, odoris, & consimiliu; uel quod alijs locis ofiri plantæ inueniantur ab illis, quos Dioscorides recenset; nihil immutata plantæ facie. De secundo hoc capite tractabimus: nam de priore satis multa superioribus capitibus diximus. Scribitur igitur conuenit Dioscoridem si non in omnibus, at certe in multis plantis locum, & natale solū ponere ita, ut quasdam in gracili, quasdam in pingui solo nasci tradat: alias in montibus altissimis, in niualibus, & à uento perflatis, alias in collibus, nonnullas in palustribus, in petrosis nonnullas: multas in maritimis, multas in rupibus campestribus ue, alijsq; locis alias. Quæ quidem omnia ut plurimum ac maiori ex parte intelligenda sunt, ut scilicet in illis locis hæc uel illa planta oriatur: quando easdem herbas in omnibus, aut saltem in multis nasci posse superius demonstrauimus (tunc enim faciem permutare solent) quanuis suapte natura in peculiari certoq; loco nascantur. Theophrastus enim dum plantarum differentias in formis ipsis contemplaretur 1. de historia, à locis eas accipi debere obseruauit. unde quasi generalem

ralem quadammodo distinctionem constituit, alias terrestres, alias aquatiles, sicuti & in animalium genere, constituens: atque aquatiliam genus diuidens alias in paludibus, alias in lacubus, alias in fluuijs, quasdam etiam in ipso mari nasci tradit: & quedam alia ibi recenset ad hoc propositum pertinentia. Verum subdidit; siquis arctius inquirere uelit, alias communes; & quasi uitam ancipitem agentes inueniet; ut myrtum, salicem, alnum: immo & ex ijs, quæ terrestres proculdubio sunt, mari nonnunquam uipere; ut palmam, scillam, albucum; & quia nihil certi quantum ad loca pertinet in plantis inueniebat, his uerbis nos

96 hanc rem monuit; Sed enim eiusmodi omnia & in totum hoc modo pensitare minus accomodata contemplatio est; nec enim natura hoc modo, neque in eiusmodi rebus necessitatem iniecit. hæc ille. Nam & hederam in cerui cornibus & Terebinthum in olea & Laurum in Platano, & quercu uiuere, ac nasci uisus esse, idem Theophrastus auctor est; & multas alias plantas alijs adnasci solere asserit: immo & Platanus in tripode æneo aliquando prouenisse narratur. Neque hoc ignorauit Dioscorides, unde in multis diuersa loca apposuit, in multis tamen subtrahit, sed ex illis alia eodem modo intelligi uoluisse credendum est; neque enim in omnibus hoc obseruare potuit: uel si potuit,

97 adnotare non multum curauit. Diuersitatem locorum posuit in smilace aspera, in palustribus, & asperis nasci asseuerans: in chamæleone nigro, dum dicit illum in capestibus, siccis, & cliuosis tractibus, & maritimis prouenire. Ita & Thlaspi nasci inquit in semitis, & sepibus, fossisque, sicuti & viticem in fluminum ripis, asperisque locis, ac torrentium alueis, Helxinem in parietinis, sepibus, vineis, & segetibus atque in multis alijs eodem modo: sed in quibusdam alijs non omnes locos recensere curauit: quia per se hoc rei herbariæ peritus ac diligens indagator obseruare posset. sed eorum tantum locorum meminisse curam habuit, in quibus magna ex parte plantæ oriri soleant scribit: igitur

98 Allinèr nomen habuisse, quod lucis, quos græci *ἀλιν* nominant, opaeisque gaudeat: hanc tamen nos in asperis locis, præruptisque in semitis, necnon in parietibus, sæpius inuenimus, Polygonatum in montibus nasci, nec minus Narcissum asserit; sed in planis, vallibusque; utrunque sæpius se legisse Lucas Ghinus præceptor meus disertissimus in quotidianis suis lectionibus sæpius affirmare solitus erat; nosque de Polygonato solo testari possumus. Psvllion in incultis nasci, necnon in aruis scribit: tamen in multarum domorum muris Neapoli illud uerberrime prouenire conspiciamus: quanuis in aruis ut plurimum inueniatur: atque idem in omnibus ferè plantis uideri est. Dioscorides igitur, cum de loco mentionem facit, ita intelligendus est, ut si plantæ cuiuspiam locum

cum

cum assignat, accedatq; illam alibi inueniri, non propterea idam pari debet Dioscorides, neq; in hoc ita additus esse quis debet: eius dictis, ut credat, quoniam non inueniatur in loco ab illo proposito, non esse quam ille describit: neque enim sufficiens nota est; sed aliz inspiciendæ sunt: quæ si adsint, non multum de natali solo curandum est. quod si omnes, uel multæ reclamabunt; ridiculum est unam accommodare. Neque minus irridebitur, si omnes, uel multas ad Dioscoridis historiam extorquere tentabimus. Ut qui rutam capraniam, seu Galegam, quam nonnulli onobrychim credunt, pro Polemonia ostendunt. Cuiq; videant nusquam in montibus inueniri asperisq;, ut de Polemonia docet Dioscorides, sed pinguibus locis, atque humectis: inquit hoc mirum non esse quandoquidem plantæ uarijs locis nasci consueuerunt: quod & nos admitteremus, si uel unam ex alijs notis cohærere uideremus. Theophrastus i i. de historia, multas arbores recenset, quas non nisi in montibus oriri statuit; inter quas Buxum, Tiliam, nucem Inglandem, castaneamque enumerat: hæc tamen omnes in planis multis in locis videntur. Verum his locis satæ ac mansuetae, ac quodammodo urbanæ ex syluestribus redditæ perdurant. Theophrastus igitur sponte in montibus solum prouenire tradit. Nolim tamen credas in omnibus me ita intelligere, ut nullas non in quibusuis locis prouenire existimem. Scio enim quasdam esse, quæ unum sibi locum statuerunt ita, ut in alio reperiri minime possint; ut Nymphæa nusquam nisi in paludibus, ac stagnantibus aquis nascitur; ita & lens palustris, & potamogeton, & Tribulus aquaticus; & alia, quæ in Aegypto nasci ut plurimum solent, de quibus Theophrastus lib. i i i. de historia: Quin & inter aquatiles plantas aliæ lacubus tantum, aliæ paludibus, aliæ fluminibus nascuntur. Mare multa, & paria gignit; & est genus quoddam sicut animalium ( ut Theophr. refert i i. de causis) ita etiam plantarum, quod nisi in mari uiuere nequit: Androsaces non nisi in maritimis: marina brassica eodem pacto, ac quam plurimæ aliæ. Verum quæ alijs locis nasci aptæ sint plantæ, quàm qui à Dioscoride proponuntur, quæ uel solummodo in statuto loco, in multis haud erit difficile cognoscere: & si in aliquibus dubium aliquod relinquatur, cognoscetur autem ex modo loquendi. Nam qui recte inspexerit Nymphææ descriptionem, cum de folijs inquit, alia in summa aqua apparere, alia in aquis mergi; facile sciet, ita in aquis nasci, ut alibi nasci nequeat. ita & de stratiote, ex hoc quod dicit aquis oriri; non possumus tuto affirmare alijs locis prouenire non posse: sed quod subiunxit, eisdem supernatare, & sine radice uiuere; satis erit, ut ad credendum nos inducat alijs locis ab aqua oriri neutiquam posse. Ita & de omni muscorum genere;

nere; quomodo namque ex marini musci delineatione elicias, alijs locis à scopulis testaceis nasci posse. ita & Bryon arborum, qui alijs locis ab arboribus per se nasci existimaret, nonne delirū stupidumque recte dixeris. Non ita est de ulimate, quod aquosos amare tractus tradit Dioscorides, per hæc enim verba his locis, ut plurimum, nasci sole re intelligimus. At uero cum phyllum nasci in faxis docet, alijs etiam locis provenire posse facile suspicari possemus; nisi subdidisset, Musci modo: hoc enim uerbum ab hac nos suspitione deducit, atque alibi assurgere minime posse certiores reddimur: cur & res opsa additipulatur; phyllum enim uerum non semel nos faxotis legimus, nihil à Dioscoridis scriptura euarians. Quam ob rem reprehendi iure possunt, qui hæc non considerantes pro phyllo persicariæ speciem ostendunt: quæ non solum in faxis nunquam prouenire uisa est, sed perpetuo qualitate oppositi locis, nempe in stagnantibus, ut intem taceam, alias notas, quarum nullam Dioscoridis delineationi consentire video. Verum quid uetat securidacam alijs locis, quam in segetibus & hordeis assurgere; alijs item à riguis, atque aquarijs ductibus tum pentaphyllon, tum polygonon foeminam? Quauis igitur cum illis nõ consentiam; qui uolunt locum urbanam eam trifolij speciem esse, quæ passim in pratis ubique ferè uisitur; nõ propterea recte à nonnullis; alioquin maximè existimationis uiris, reprehenduntur (ut dicam quod sentio) quoddam trifolij genus non in hortis, ut uult Dioscorides, sed in pratis nascitur. quandoquidem & utrisque locis nasci posse nullum esset incommodum: sed sunt alia rationes, quibus eorum sententia rejici poterit. Quod uero postremo circa loca animaduertere oportet, est locorum propria acceptio: loca enim hæc nõ ita strictim accipiuntur; ut si dicat Dioscorides plantam aliquam nasci in montibus; nos solum montis summitatem, aut uerticem intelligamus; nec cum de ualle loquitur, eius imam profunditatem solum: neque minima loca eo temmino claudemus, quem maris unda abluit; atque ita de alijs locis: sed cum sciamus montem pluribus constare partibus, habet enim summū cacumen, quod iugum uocatur: habet & uerticem, locum ubi montis summitas ex omni parte uerti incipit: habet latera, & radices: si quando in montibus prouenire plantam dicat Dioscorides, hās omnes partes per montem eum intelligere posse, latere nos non debet. Siquis nõ ita acceperit, in inexplicabiles difficultates incidet. Geographi enim ualles etiam, planaque, quæ in montibus sunt, montis appellatione includunt. Plinius lib. III. inquit Garganum montē centum uiginti quatuor millia passuum ambitu claudi: nos autē, qui uniuersum ferè montem circumspeximus, in eò ambitu plana multa contineri inuenimus, quibus

quibus lacus adfunt; fontes scaturientes, ualles etiam profundissimas inter quas & uallis quædam Carbonaria ab incolis appellata ex utroque latere altissimis montibus reuertitur: in hac maximam præoniz ubertatem uidimus. ergo non propterea locum hunc descriptioni repugnare affirmabimus, quod Dioscorides dicat in altissimis montibus nasci; quia & uallis hæc tanquã montis illius, qui altissimus est, pars consideratur. Ita & in monte Vulture Apuliz: fuitimo eandem Prœoniam iuxta lacus uidimus, qui gemini sunt; atque ab eodem monte in plurimos altissimos colles diuiso, ueluti circulo quodam sapiuntur, alueumq; profundissimum præbent. similiter & de ualle intelligamus necesse est; hoc est nõ absolute concauum illud, quod inter duos montes est, sed etiam usque ad aliquid montium latera. quod neque intactum reliquit Theophrastus, cum lib. 111. de historia, cap. 111. in magnis montibus Parnaso, Cyllene, Olympo, Pico, Mytioq; & si unquam locus alius huiusmodi sit, omnia eniã affirmat: causam assignans locorum uarietatem. Habent enim (ut inquit) stagnantia, marentia, sicca, crassa, saxosa, prætaq; media, omnia penè telluris discrimina. Ad hæc alia concaua, atque tranquilla; alia sublimia, & uentis exposita, ita ut permulta, & uaria gignere possint: & quæ planis proueniunt, isti quoque præstare ualeant. secundum hanc igitur significationem dicimus mala Medica, Cictiaq; maritima loca amares accipientes per maritima non id solum, quod undis calluitur; sed quousq; maris aura peruenire potest. quæ quãdoq; ad decem millia passuum, quandoq; ulterius extenditur. Oleam enim (ut auctor est Theophrastus) trecentis à mari stadijs prouenire non posse affirmant. quasi uelit ad hunc terminum usq; aërem à maris qualitate alterari posse. secundum illam etiam acceptionem idem Theophrastus Thymum nasci durareq; non posse quosdam dicere asserit, quod flatus è mari nequeat peruenire: qua de causa nec in Arcadia satureia; & origanum prouenire possunt. Hæc & his consimilia si ita intellexeris; neque multum curiose omnia consideraueris: multarum stirpium dignotio uel nolenti tibi supeditabitur; aliosq; irridebis, falsissima commemoratas ob causas sensuiq; reclamantia sentientes. Iam uero quis non animaduertat nunc, toto cælo errasse eos, qui plantaginem aquaticam, seu lanceolam uulgo nuncupatam, limonium esse contendunt, cum luce clarius uideant caulem lilio æqualem, rectumq; non habere? quod non de magnitudine solum, sed de forma etiam ab eo intelligi uel illud persuadere potest; quod lilio comparat: neque statutam quantitatem, ut in cæteris solet, proponit: dum cubitales, dodrantaes ue eas esse docet. Sed cum uideant Dioscoridem asserere eam in palustribus oriri; quanquam & in pratis



pratis etiam prouenire dicit: nunquam tamen uerum limonium inuenire se posse existimarunt, nisi planta illis occurreret, quæ tota aquis immergeretur; nescientes per palustres locos non aquas solum, sed etiam circumstantes locos intelligi dicere: nos autem limonium uidimus in lacunis quibusdã, quæ propter concauitates hyemales pluuias, uel etiam torrentis proximi exundationem receperunt; quæ quæ æstate arefcunt, sed propter decurrentis aquæ uiciniam non nihil humiditatis ferunt. Quæ planta præter alias notas omnes, caulẽ unicũ profert lilio ita similem, ut in magnitudine & crassitie nihil desit: circa quem siliquæ quædam conspiciuntur, bonam caulis partem crebris ordinibus orbiculatim sepientes, antirrhia siliquis non absimiles: in quibus rubicundũ semen, astringens, quod nõ semel ad excellentissimum Lucaei Chinum misimus, qui nobiscũ consentiebat. Qui igitur uarias plantas depingunt pro limonio, quantum describantur, ex his manifestũ iam est: sed neq; minus irridebis eos, quæ eandẽ lanceolã uocatã alissima esse credunt; nixi solũ, quod Dioscorides dicat aquosũ amare tractus: neq; curant, quod folia conuexa in terrã non sunt, sed sursum spectantia, caulis non simplex, sed canosus, capita Thyrsi nulla, neq; radices ateratũ nigri, odoratũ ut possidet. Nos autẽ Alissima in umbrosis lucis quæ uidimus, cui omnes notæ alissimæ à Dioscoride attributæ, nulla repugnante, conueniunt, quod si nõ adhuc in aquosis tractibus ad inuenimus nõ propterea negari potest alijs in locis prouenire eam posse; ut superius de nonnullis alijs diximus. Quod de locis particularibus diximus, dici etiam de regionibus posse nemini dubium sit. Agaricum enim, ut supra commemorauimus in Agaria nasci Sarmatiæ regione, & nonnullis alijs regionibus Dioscorides tradit, sed in Italia etiam inueniri clarissimum est: atq; ita de multis alijs. Neque enim auctores loca omnia, & regiones, quibus medicamentũ reperiantur, scire possunt. Exemplum est apud Theophrastum .i. x. de historia, de Hirca spina, hoc est Tragacantha: quæ (ut ille refert) tantum in Creta nasci putabatur: eius tamen tempestate in Achaia etiam Peloponnesi, & alijs locis, & Asiæ circa Mediam comperiebatur, nunc uero in multis Italiæ locis, præsertim in Polino uocato Brutia monte, reperiri certissimũ est: sed in hac re, ut quæ clarissima sit, nimium immorari nolumus.

*De situ plantarum, nonnullis admixtis de eandem ordine. Cap. x.*

ADMIRABILIVR fortasse lector, non solum ob ea, quæ hucusque dicta sunt, sed ob alia etiam, quæ inferius dicentur, quod uel nunquã, uel raro plantarum situm ex tam multis causis variari legerit: & tamen

à prin-

à principio nos situm non minus mutationem ab illis suscipere posse proposuimus, quàm & quantitatem, & qualitates, & alia. Sed is sciat plantas raro ex situ permutari solere; ac propterea de eo in tot capitibus raro fieri mentionem. Verum, quia ex hoc non probe considerato, vel penitus neglecto, tanquam re, quæ nullam meriti considerationem à multis existimata sit; multæ inter maximos viros non controuersæ in plantarum ostensione videntur: operæ pretij duximos separato capite aliquid de situ subnectere. Adde quod is non solum ab alijs causis variatur, ut à loco, à regione, alijsque id genus, sed & ipse ille nonnullarum alterationum in plantis causa esse solet, ut & Agentis, nedum passi fortitur naturam, quod nulli ferè aliarum variationum euenire certissimum est. Neque enim si ex loco, aut atate, sapore, aut odor variatur: iam ex sapore, odoreque alia præterea per mutationes possunt. situs uero secundum naturam, si habens effectum nonnumquam, ut à naturali habitu plantæ recedant. Frumentorum spicae (ut Theophrastus docet III. de causis, cap. xxviii.) quæ longæ sunt, inclinari solent: latæ ac breues erectius manent. quo fit, ut illæ æruginem sentiant, hæ uero minime. Ex illis enim imbres facile decidunt, nec ros excipi potest: quæ huiusmodi morbum generare solent. Indicat hoc hordeum Achilleis uocatum, quod æruginosum idcirco est, quod spicam erectam gerit: contra, quod Eteocritum uocant, quia incuruatur, ab æruginè in noxium est. Quam ob rem rectæ spicae si uento exponantur, non ita hac infestentur, ut quæ humorem mobilitate discutiant, quin & iuuat si à folijs spica multum distauerit, humor enim cum magis in folijs consistat, ob propinquitatem spicam inficit. Errant uero qui situm platarum esse dicunt earum natalem locum: sunt enim nonnulli, qui cum plantam uiderint in planis, quæ nasci in montibus deberet, uel cum in aridis inspexerint, quæ in stagnis potius affurgere debuisset: variari tunc stirpium situm existiment. sed hæc loci uariatio est; quod ex superioribus capitibus patere potest: atque à situ multum distat, ut ex Theophrasto colligimus. locus enim ad uniuersam plantam pertinet: situs uero solummodo ad earum partes. Nam cum plantam legimus oriri in montibus: uel maritimis, uel campestribus, non eius folia, uel radices, uel flores his locis prouenire intelligimus (hoc enim rei naturæ repugnat) sed uniuersam plantam. At cum florem uel in cacumine, uel ramulis, uel alia plantæ parte hærentem dicimus; tunc positionem proponimus. Erit itaque situs, locus quidam, sed in plantis ipsis, non extra. sed dubium facere uidetur id, quod de iuncis Theophrastus obseruauit lib. IIII. de historia, cap. xiii. Acutum enim iuncum, qui & sterilis dicitur, & Mariscum uocatum, qui

qui frugifer est, ex uno cespite communibusque radicibus exeuntes vidit: quod absurdum apparet, & visu mirabile, ut ipse fateatur. hoc tamen ad situm videtur relationem habere, quippe cum vni cespiti, vni que radici ambo insideant. non enim loci differentia hæc esse potest. quod si ita sit, ad integras etiam plantas situs pertinere videbitur. Sed dici forte potest, situm in his respectu radicum solarum & cespitis; non etiam uniuersæ plantæ considerari debere. Ille enim complicatæ sunt, & cõmunem ortum constituunt. Sed illud etiã difficultatẽ longe maiorẽ facere videtur. nam cum arbores, uel aliud quoduis stirpis genus spectare uel ad aquilonem, uel ad orientem, uel ad alias orbis regiones dicimus, situm videmus proponere: nemo enim loci differentiam hanc dixerit; cum uel ipse Theophrastus positionem hanc appellet 11. de historia, cap. vii. cum enim arborum sationem omnibus numeris absolutam docere uellet; inter alia positum quoque obseruandum esse ex æquo uult, quem arbores nonnullæ haberent (ut ipse ille inquit) aut in aquilonem uertæ, aut in orientem, aut in meridiem. sed uniuersam arborem, non eius partem in huiusmodi positione cõtemplamur. Duplex uero in hac re potest esse solutionis genus. Primum quidem hunc non uere situm dici, sed improprie. nam ad locũ pertinere uidetur. perinde enim ut locus ad hanc, uel ad illam regionem uertitur; ita & arbores in ea productæ eadem spectant. quam ob rem non tam ad arbores, quàm ad montes, uel plana, quæ eò uersus astant, referri uidetur. Deinde si hoc minus concedatur, dicitur nec totam arborem has partes intueri; sed mediam solum arboris partem ab imo ad summum. Posterior enim pars, quæ à tergo est, in contrariam regionem uertitur: immo non nisi quarta pars. nam quæ à latere sunt, aliarum duarum regionum orbem diuidentium aspectus seruât. si enim uniuersa arbor regionem aliquam spectaret, uniuersam etiam omnes alterationes, quæ illius aspectus gratia eueniunt, sortiri, rationi consentaneum esset. At hoc non ita est. pars enim arboris cuiusuis, quæ ad aquilonem uertitur, durior, siccior, crispior, nodosior, ualidior, atque (ut vno uerbo dicam) agrestior semper spectatur: At quæ austro eiusdem arboris pars opponitur, aut ab latere perficitur, solutior, læuior, atque in totum tractabilior est. quam ob rem illac inclinatur; contorqueturque; unde & medulla eius contorta, nec in rectũ porrecta efficitur. quod & Theophrastus docet multis in locis, sed potissimum v. de historia, cap. 111. Neque uero minus errant, qui nullam inter situm, & ordinem differentiam constituunt: est enim ordo partium plantarum dispositio quædam, per certa interualla, certo numero, & in certis locis circumscripta; & à situ ut particulare ab uniuersali

sali quodammodo differt. Ordo nanque situm comprehendit, sed nō  
 contra. nam vbicunque ordo est, situs sit necesse est: at potest esse si-  
 tus nulla ordinis facta mixtura. utque summatim dicam, erit ordo  
 compositio quædam ex pluribus positionibus conflata. nam cū Dio-  
 scorides inquit marrubium semen in caulibus proferre, situm expli-  
 cauit: sed cum subdit, & ex interuallis, ad ordinem referri debet. sic  
 cum eryngium in caulium summitatibus globosa capitula spinosa ha-  
 bere tradit; nihil præter situm expressit. sed quod adiunxit, illa spi-  
 narum ambitu circunnullari, ordinis est. Cum etiam Theophrastus  
 lib. IIII. de historia, cap. v. ficum Indicam radices è ramis dimittere  
 singulis annis asserit, positum proponit. sed cum addidit, illas se ter-  
 ræ coniungentes, ceu sepem circa arborem facere, ad ordinem relatio-  
 nem habet. Ergo quemadmodum interuallum ex pluribus terminis,  
 stella ex pluribus radijs, sepes illa ex pluribus ramis; sic ordo ex plu-  
 ribus collocationibus coalescit. Ex ordine præterea Theophrastus  
 differentiam sumit inter triticum, & hordeum: hoc enim in uersus spi-  
 cari tradit, illud nullo uersu conditum esse, sed æquale undique con-  
 stare (ut VIII. de historia) in hordeo definitum ordinem, in tritico in  
 determinatum exprimens. Theophrastus enim I. de historia, in prin-  
 cipio, ut in superioribus adnotauimus, plantarum naturas ex quatuor  
 sumendas esse docet, ex uita, partibus, affectionibus, & generationibus.  
 ex his, uita ad locum pertinet (regiones etiam loco cõplectentes) nam  
 in uita quærimus quo loco unaquæq; planta uiuere gaudeat: atque ita  
 inuenimus quasdam in montibus, quasdam in planis, quasdam in hu-  
 mectis, quasdam in asperis, alijsq; locis alias magna ex parte, uel sem-  
 per uiuere solere: nec minus nonnullas in Asia, nonnullas in Aegy-  
 pto, alias in Græcia, in Italia, uel Germania alias. Quærimus & in hac  
 quantū quæq; uiuere possit, ut olea ducentis annis. Vitis quantumuis  
 temporis uiuat, si nonnulla administrantur, ut Theophrastus docet.  
 item quòd aquatiliū plantarum uita breuior sit, quàm terrestrium.  
 quod etiam morborum quorundam ratione nonnullæ arbores non-  
 nunquã longeuæ esse non possunt: & alia eiusmodi, quæ omnia ad lo-  
 cum relationem habent. sed situs, & ordo ad aliud ex illis quatuor re-  
 feruntur; nempe ad partes. Sed cum hæc tribus in rebus differant (ut  
 ibidem Theophrastus refert) aut in eo quòd quædam habent, quædam  
 non habent: aut quod non similia, neq; paria habent; aut tertio quòd  
 non similiter habent: ordo situsq; ultimam hanc differentiã sibi con-  
 stitunt. quotiescunq; enim pars aliqua non ea stirpis parte, qua sole-  
 bat, proueniat; tunc positionem eam uariasse dicimus: ordinem uero,  
 cum non debita interualla, determinatum numerum, & alia quæ dixi-  
 mus,

mus, seruant. Est igitur situs cum, uerbi gratia, fructus quædam super folijs ferant, ut laurus alexandrina, ruscus: quædã sub folijs, ut peplos, peplion, chamæsyce: quædam in cacumine, ut sambucus: quædã caudice, ut sycomorus: quædam sub terra, ut Arachidna, & quod Vingum apud Theophrastum Aegyptij uocant: item si quædam pediculum habeant, quædam careant, quædam breuiorem, quædam longiorem retineant: quæ in folijs rotundæ & longæ aristolochiæ differentiæ uidentur. De floribus eadem ratio est: quippe cum alij circa fructum nascantur, ut rosa, canjribus, agnus: alij secus, ut bona pars stirpium. his

10 adde ramulorum, & caulium, & radicum rectitudinem, & tortuositatem: nec minus folia humi procumbentia, uel sursum spectantia: radices profundiores, uel summo cespite nitentes, & alia id genus, quæ omnia in Dioscoride obseruari poterunt, per singulas partes exempla sumentes. Situs enim uel definitum esse diximus, uel indefinitum: Definiti exempla multa apud illum habemus, ut cum Heliotropij florem in cacumine esse dicit, & ut scorpionis cauda curuari: cû Thapsiæ umbellam anethi in cacumine à singulis furculis erumpentem adscribit; sicuti & Asteri attico floré in cacumine purpureum: Iridi incuruû. ita & Theophrasti Aparing (lappam uertit Gaza) v r i. de historia, cuius

20 florem nasci ait in eo ipso hirsuto, qui nõ sese ostendit, neque euidens fit, sed intus maturescit, & semé parit. Sic & in seminibus, fructibusq;: nam plantago maior caulem habet à medio ad uerticem tenui semine circumdatû. eupatorij semen medio caule erumpit, deorsum spectans. Tragos pusillis constat circa ramos acinis. Hydropiper fructû habet acrem in furculis paruis prope folia racematim cohærenté. Erysimon siliquas in cacumine graciles, ut scænû græcû. Idé in folijs & caulibus, ut Cyperus, quæ in caulibus cacumine minuta folia cum semine habet: chelidoniû minus, quæ herbula est pediculis ab radice pendens: phyllitis, quæ folia recta habet: lycopsis ad radice caput recidentia: Capparis, qui in terra stratus magis in orbem euagatur: anagallidis utraq; species caulibus in terra iacentibus constat: chamæpitys secunda ramulis in anchoræ speciem incuruatis: Dracunculus caule recto. In radicibus idem obseruatur, ut Meon sparsas habet radices in obliquum, rectumq;: Acorum non in rectum, sed obliquum actas, & summo cespite sparsas: ita & filix, panax chironium, paruam, quæ non alte demittitur: contra Oxyacantha alte descendentem. Gladiolus radices geminas, vna pusillorum bulborum modo super alteram insidente. Mandragoras radices bene magnas, binas ternas ue inter se conuolutas; & huiusmodi quamplurima. sunt & indeterminati situs exempla, ut in smilace leui flores circunquaq; exiliunt copiosi. Anchusæ prio-

ris folia multa ab radice quoquoersum humi sparsa. Heliotropium maius folia cum sole circumagit, ita & Helioscopios Tithymalus. Phalangio ramuli duo insunt, aut tres in diuersa tendentes: & apud Theophrastum lib. 1111. de historia, Lotus ægyptia, quæ in euphrate flores, & caput mergit; atque usque ad medias noctes semper descendit ita, ut ne manu quidem demissa apprehendi possint: paulatim deinde diluculo redeunt, extraq; undas magis, ac magis apparent, ac patresunt, magisque sursum attolluntur ita, ut altius ab aqua emineant. cuius etiam Dioscorides meminit à Theophrasto totam historiam accipiens. sunt & alia id genus multa. Hæc quidem omnia uariari solent, sed rarissime, ut diximus. raro enim fructus, qui in ramorum caucuminibus oriri solet, in caudice prouenit; aut flos uniuersos caules ambiet, qui nõ nisi eorum fastigia occupare soleat. Vidimus enim nos unicum perfici arboris fructum in caudice perfecte prouenire, cæteris tamen suum locum tuentibus. sed hæc Theophrastus 11. de historia, & Plinius lib. x vii. tanquam prodigia ab aruspibus interpretari affirmant, ut quæ præter naturæ normam accidere uideantur; ut ficus, quæ poma auersa ramulis tulit; & punica, uitisq; quæ caudice fructificarunt, non palmitibus, aut ramis. sed Theophrastus v. de causis huiuscemutationis causam explicat. Cum enim uis generandi in eas partes sese collegerit, mox germen exoritur: ibi nanq; eius principium constitit, quare effluens alimentum subiecto assimiletur necesse est. Nam & ficum quandoq; confirmilem ob causam ab aduersis folijs fructum tulisse ibidem affirmat, quanquam hoc minus absurdum esse; quandoquidè & ficus genus quoddam huiusmodi reperitur, quod auersiferum uocant: neq; multum à ratione alienum fuerit, semel quidpiam in aliqua arbore euenire, quod in ei congenere semper uideatur; præsertim ubi confirmilem habitudinem consecuta sit. Aliæ præter has uariationes nonnunquam uidentur, quæ quanuis parui momenti uideantur; summos tamen uiros in errores agunt; ut si rectitudo caulium radicum uel non seruetur, uel tortuositas. Euenit enim quandoq; ut contortos caules, uel ramulos procumbentes in planta uideamus, quæ rectos habere debuisset, quod in sacra herba uidetur: hæc enim alicubi rectis, nonnunquam resupinis ramulis auersis plantis constituitur, uerbenacam alteram appellantes. quod nonnullis alijs rationibus inferius ostendemus. Ordinis uero exempla apud Dioscoridem multa sunt, ut Iridis flores in caule æqualibus inter se spatijs distant. Polygonato flores per singulos foliorum exortus insunt candidi, folijs numerosiores, incepta à radice supputatione. Circa symphyti maioris caules folia exeunt breui inter uacante

vacante spatio. Rubia folijs constat per interualla certa circum articulos stellatim decussatis: Ballote folijs cingentibus per interualla caulem: Trichomanes folijs tenuibus in ordinem utrinque digestis aduersis in se: Dipfacum binis folijs genicula singula complectentibus. Telephium alas binas in singulis foliorum geniculis annectit. Lonchitis folia plurima ad radicem circum fracta habet; pauca in caule. Trifolio asphaltiti terna singulis germinationibus exeunt folia, ex his & definitus, & indefinitus ordo haberi potest. Hæc & consimilia tam raro variationem suscipiunt, ut nullum ferè uariationis exemplum habeamus, Dioscorides tamen in quinquefolio unicum obseruat, folia quina singulis pediculis, raro plura eã habere dicens. quauis & nos etiam trifolium quinque folia habentem inuenisse, superius, qua de numero, diximus. Tribuli aquatici caules cappillamenta habent, quæ ordinem uariant. hæc enim magna ex parte aduersa inter se congruunt: nonnulla tamen discrepant, & incondita spectantur. quod & Theophrastus adnotauit I III. de historia. sed hæc naturalis quædam variatio est. Neminem præterea habemus, (ut nunc quidem est) qui ordinem non recte consideratum in absurda inciderit. sed ex situ minus diligenter perpenso quamplurimi errores circumferuntur. sunt enim qui Atractylida credunt eam esse plantam, quæ carduus benedictus vulgo dicitur. in qua quidem sententiã non permanerent, si foliorum situm non paruifecissent: habet enim Atractylis folia in summis virgis, cætero magna ex parte nuda existens. at carduus ille, per caules folia profert. Contra eos etiam, qui plantaginem aquaticam vulgarẽ alissima esse existimant, aut qui limonium; inter alias superius adductas rationes esse situ hanc elegimus. Alisma enim folia in terram conuexa habere debet: sed illa recta, & cælum versus porrecta. Limonium caule est recto, ut lilium: illi ramosus inest, & vnde quaque inflexus. In errorem etiam labuntur, qui Consolidam regalem vulgo nuncupatã, pro delphinio ostendunt. quandoquidem hæc planta uno caule affurgit, qui à medio in ramos expanditur: sed delphinium surculos multos ab vna radice statim emittere debet. Hac etiam ratione notari forte poterunt, qui bonifaciam vulgarem pro lauro Alexandrina depingunt. quãdo hæc ramos in terra spargere debet: at bonifacia in rectum magis ramos profert; ac propterea hippoglossum potius censenda. Sic qui vulgarem ualerianam (quanuis error hic apud solos septasarios remansisse uideatur) pro Phu ostendunt. Phu enim radices ex obliquo uillosæ sunt, capillamentis inuicem contextis, ut planta ipsa ostendit. quod in ualeriana non cernitur. Dubitare etiam quis posset de corniculato papauere, ut non illud esse dicat, quod in maritimis nascitur,

omnibus alijs notis conueniens: eius enim radix in profundum agitur, non autem per summa cespitum, ut Dioscorides uult. sed cum uideamus alias notas pulchre quadrare: dicere possemus Dioscoridem non tam radicis situm, per illa uerba exprimere uoluisse, quàm colorem, ut sit sensus, radicem in summitate nigram esse: hoc enim in illa radice cernitur; quod confirmari etiam posset per id, quod subdidit, crassa. nunquam enim puto reperias crassam radicem per summa cespitum, nisi tuberosa existat. sed hæc, si ita sit, mirum esset cur à Dioscoride per hoc loquendi genus explicaretur. Silentio etiam prætereundum non est, præclarissimorum uiroꝝ erratum, ob plantæ uiuæ (ut puto) penuriam. depingit enim Fuchsius chamæleoné album: atq; eius pictura caulem ei magnum tribuere uidetur: Reprehenditur ab Andrea Matthiolo, ut qui ex Dioscoride colligat, nullum ei inesse caulem; sed capitulum terræ hærens habere. sed sua pictura nec uera est, ut qui crassæ radici statim capitulum annectat. Nos in agro Venusino sæpius chamæleonis albi radicé effodimus; omnesq; ita se habere reperimus: est radix crassa satis longa, ex cuius summitate tres, aut quatuor plures uel tenues radices digiti crassitudine exoriuntur, dodrantis & eo quandoque amplius longitudine, quæ etiam terra occultuntur. in his capitula exoriuntur, in quibus flores & semen: atque iuxta terram inuicem coniunguntur. quam ob rem Fuchsij pictura rectior mihi uidetur, neque aliud habet notari dignum, nisi quod in his radiculis folia pinxit. unde caulis speciem non radicis habere uidentur. sed si hæc remoueantur, pluresq; similes radices paruas crassæ adiungat cum suis capitulis in summitate: nihil amplius in illa pictura desiderabitur. Matthiolus hæc radículas non expressit, sed crassiori radici statim capitulum apposuit, & folia, Dioscoridis descriptionem magis, quàm plantam ipsam integram forte contemplatus. Iam uero ex his patere existimo, quantum decipiantur, qui Galion Dioscoridis eâ esse plantam existimât, quæ Cruciatæ herba à nonnullis nuncupatur. hæc enim per interualla in singulis foliorum exortibus flores gerit: at galion in cacumine luteum florem habere debet. Rectius igitur sentire eos nulli dubium sit, qui galion plantam illam constituunt, quæ præter foliorum tenuitatem in omnibus aparinæ simillima est, atque inter cæteras notas florem luteum in cacumine possidet. Possem & multa alia quorundam errata ex non considerato situ recensere; sed breuitati indulgens omitto.

quomodo



*Quomodo ex cultu adhibito, vel neglecto planta non solum faciem mutant, sed in alias species permutentur.*

Cap. XI.

MULTAS plantarum differentias enumerat Theophrastus in libris tum de historia, tum de causis plantarum: inter quas ea est, cum diuidit plantas in urbanas, & syluestres; atque hanc differentiam ad culturam solam pertinere vult. Nam omnem plantam & syluestrem, & urbanam effici posse Hippon (ut ipse inquit) est auctor; cultum scilicet adeptam, aut non adeptam. quanquam hanc sententiam ut ex toto ueram non admittit, sed in parte: etenim quodque neglectum degenerat, immitescitq; sed non quodque cultum melius redditur, ac propterea subdidit. Naturalis enim quædam differentia protinus in syluestrium urbanarumque genere se se offert. si quidem alia viuere nequeant absque cultura; ceu illa quæ coli solent. alia cultum nullum patiuntur; sed deteriora redduntur. Ex his igitur nos hanc diuisionem constituemus. Cultus uel his adhibetur, quæ illum respuunt: uel quibus dari deberet, negligitur. uterq; modus maximas efficit in plantis uarietates, quæ in causa sunt, quo minus cognoscantur: nam uariant magnitudinem, tactilem qualitatem, colorem, saporem, odorem, formam; atque hanc, non solum, quia ex cultura diuersæ imprimuntur formæ in fructus, folia, plantas integras: sed etiam quia quandoq; una species in aliam permutatur; nonnunquam & substantiam ipsam uariat. nam uel addit, uel diminuit in planta; ut cum ex infructiferis fructifera fiunt, & contra. Cultus autem uarie consideratur: nam & ratione plantæ, atque huius uel uniuersæ, uel eius partis; ut seminis, radicis, trunci, furculi, rami, &c. & ratione temporis plantandi, ferendi, transplantandi, auellendi: & ratione loci, & regionis, & aliorum multorum, quæ apud rei rusticæ scriptores uidere est. Nam cum his, quæ cultum omnino exposcunt, ea adhibentur, quæ requiruntur, omnia secundum ueram formam, & naturam fiunt; neque ulla fit in stirpibus mutatio. ut si uitem plantare uelis, ac plantatam ita conseruare, ut fructus suos feraciter per singulos annos ferat: nisi multa obserues & circa sationem, & circa culturam: absq; dubio nõ solum in fructu inopia deficiet, sed & formam ipsam permutabit. utque à solo incipiamus, cum multæ eius inæqualitates existant, opus est (ut Græcinus auctor est) inter has magno temperamento; quod in corporibus quoq; nostris desideratur: quorū bona ualētudo calidi & frigidi, humidi & aridi, densi & rari, certo quodā, & quasi examinato modo continetur. Cælo autē uinea lætatur temperato in qualitibus, & imbris, & uentis: quam temperiē nisi

cælum habeat, locorum uaria positione comparabimus. semina ex fecunda matre sumenda, & ex trunci partibus quæ fertiliores sunt. flagellum sumendū ex uocato pampinario, uitis sagittam fugiēdo: quod prætorio capite ferere, ut Iulius Atticus uolebat, non debemus: eius longitudo nec maior pede, nec dodrante minor. inde ad pastinationē accedendum, quæ uel scrobibus est, uel sulcis. in utrisque debita interordinij distantia consideretur oportet. immo & pro locorum diuersitate altius, uel minus alte locus effodiendus. tempus idoneum eligatur uer, uel autumnus: satio uiuiradicis præstantior malleoli. plantam recentissimam è seminario exemptam transferre eodem tempore melius est. laborantes radices amputandæ. Sequitur cultus postquam apprehenderint, qui maiore diligentia in nouellis fieri debet, quàm adultis. adminiculū primo ei præbendo, deinde pastinatum crebris fossionibus resoluendo, omnesq; herbas extirpādo. frequens pampinatio faciēda, & debito tempore, & modo: ita & ablaqueatio. hanc sequitur putatio; quæ & ipsa pro cæli qualitate nunc uernum tempus, nunc autumnale desiderat. duabus gemmis iuxta terram relictis, medio inter nodio obliqua falce fit: Pedatio insuper, prout uinea tenera est, uel confirmata, modicum adminiculum, uel uehementem palum exoptat. sunt præterea alia multa obseruanda, ut nō altius, quàm oporteat canterius alleuetur, & iugum imponatur, quod minus sit operosum, & medio-crem habitudinem habeat. propagines quoque debite faciēdæ. item quod debito tempore uiuiradix transferatur. uineæ in hortulos diuidendæ. uitis pedata, iugataq; recta alliganda. ueteranz deinde uites, ut restituantur, alia uia est; & alia id genus precepta, quæ propemodum infinita sunt, ad uitium culturā requiruntur: quæ libens prætermitto, quia apud Columellam, qui duos integros libros in his cōsumit, (præter id quod multis alijs locis sparsim de iisdem loquitur) atque apud Varronem, Catonemq;, & alios, qui de re rustica scribunt, facile quis assequi poterit. Vide igitur quàm operosus, ac uarius cultus in una uine desideretur. qui certe ita fieri in omnibus debet, ut feraces sint, ac propriam tueantur formam, tum in frondibus, tum in floribus racemisq;, ac tandem in omnibus suis partibus. nam si in aliquibus ex his, uel pluribus, uel omnibus cultus negligatur, necesse est uitem deficere, uel ex toto, uel in parte; fructusq; non sibi similes præbere, nec debito tempore maturitatem adipisci: immo & in quibusdā nullo pacto maturefcent, quod superius exemplo demostrauimus, cum de locorum particularium uarietate loqueremur. Qui igitur pessimi generis uinea conserunt: quia in explorandis feminibus nullam adhibent diligentiam, deinde sata nō ita nutriunt, ut ante cōualefcent, ac profiliant, quàm

quàm retórrescant; uel si forte adoleuerint, negligenter colunt; aut deterrimam partem agrorum seligunt; nec ponendi rationé exequuntur, fructum uero presentem quam uberrimum consecantur, nec prouident futuro tempore: tandemq; uel per avaritiam, uel inscitiam, uel per negligentiam non omnia, quæ diximus, exequuntur, non secus ac qui liberos suos nuptijs uotisq; quæ sitos auare nutriunt, nec disciplinis, aut cæteris corporis excolunt instrumentis, ut recte Græcinus inquit, hi eiusmodi reddunt uites, ut non nisi magna cum difficultate uel peritis cognoscantur. Hinc Theophrastus II. de historia inquit uitium solo differentiam maxime numerosam esse. quot enim genera telluris, totidem & uitium quidam esse affirmant. quæ, cum secundum naturam feruntur, frugiferæ prodeunt: quæ præter naturam, facile sterilescent. Quo loco etiam dat uniuersalia quædam præcepta circa culturam omnium arborum, à tempore, à solo, à scrobibus, à plantis ipsist quomodo scilicet fibratæ, quomodo infibres demittendæ: à positu, quia quædam aquilonem, quædam orientem, quædam meridiem spectare debent; & quod quædam fieri debent uiuiradices, quædam apud arbores ipsas, aliæ exemptæ; & quid faciendum, ut facilius crescant, & alia quædam. At uero hæc cultura certos limites habet, neque nimis curiosa, ac plus, quàm oporteat, fieri debet. ita enim & natura propria non minus plantæ exui solent. Atque ne à uitium exemplo recedamus, docet Palladius, quonam modo uitis botryones & albos afferre possit, & nigros; atque alium modum uidetur docere Columella. Idem Palladius docet, quo pacto uæ propomatis, aut (ut nunc dicunt) serapij saporem reddant, siue illud absinthiatum, siue rosatum, siue violatum; aut cuiusuis generis requiras. dat & rationem, qua uitem theriacam faciamus: cuius profectus est, ut uinum eius, uel uua, uel acetum, uel sarmentorum cinis proficiat contra morsus omnium bestiarum. docet etiam quo modo uia effici sine granis possit: cuius præceptum etiam dat Columella, & Theophr. lib. de causis: qui & causas cur ita fiat assignat. Idem Palladius inquit, vitibus, & pomis si Februarii mense uetus urina affundatur, & numero fructuum præstare, & (quod magis mirum est) forma. Columella etiam lib. III. docet quonam pacto aminæa vitis natura sua infœcunda, ferax reddatur cultoris industria. Sunt & multa alia, quæ ad superfluum cultum pertinent, quibus uites permutari solent: nam quemadmodum neglectus, ita & cultus si modum non habeat, illas uariat ita, ut nonnunquam sua fœcunditate consumantur, pereantq;. Hæc quidem omnia libuit uitis exemplo comprobare, quia una omnium maximam culturam exposcit. omnis enim arboris cultus simplicior, quàm & vinearum est. Verum & in alijs

alijs quoque plantis accidere solent: quæ, ut methodo probemus, duo nobis principia statuenda sunt ex Theophrasto: primum quidem ex lib. 11. de historia in principio, ubi uult arborum, & plantarū omnium generationes aut sponte, aut semine, aut radice, aut auulsione, aut ramo, aut surculo, aut ipso trunco factitari; aut etiam ligno minutatim conciso. quod perbelle canit Vergilius 11. Georgicon: secundū principium ex eodem Theophrasto 111. de causis, cap. 11. sumimus, quod est, ut ad mutationes, atque vicissitudines temporum, plantas ipsas solumque ita præparemus, ut nihil sit, quod incrementum earum secundum naturam impedire possit. His ita constitutis, facile est, quod querimus, assequi. nam si quæ radice tantum nascuntur, hac deponantur; & quæ semine proueniunt, hoc etiam demittantur; atque ita in alijs: certum est tales exire, quales secundum naturam esse consueverunt; nisi ex regionum natura, uel sui ipsius, uel aliqua causa contingat plantas ea qua debent parte depositas, mutari uel rotas, uel in parte, ut euenit in cepæ quodam genere in Creta, quod ut Theophrastus refert vi 1. de historia, semine quidem satum in radice crassatur; depositum uero in caulem totum funditur sine capite; saporeque dulce est. Id enim quasi è contrario cæteris habet: Omnes nanque depositæ melius celeriusque perficiuntur. si præterea quæ purgari debent, aut amputari; purgentur, amputenturque; & in alijs alia ad suum cultum necessaria fiant: idem absque dubio sequetur. Verum si nulla horum ratio habeatur, sed quæ trunco exigunt deponi, semine, aut radice demandentur, aut è contrario: item si sterco ratio ei detur, quæ amputationem solam, aut decacuminationem requirit, & contra: tandemque nulla adhibita diligentia, omnia, quæ recensuimus, casu potius quodam, quàm arte & decenti industria fiant: nulli dubium sit, quin aliqua ex illis uarietas, quas in principio huius capituli enumerauimus, uel multæ fiant. Illud tamen animaduerti uolumus, cum superfluis cultus quibusdam destinatur, ad secundum principium nos deducere, quia scilicet non quanta requiritur cultura, sed terminos suos prætergrediens adhibetur: unde & plus, quàm par est, luxuriari multas necesse est. Utque à magnitudine exordiamur, docet Theophrastus lentem, ut crassescat, paxillid demittendam; Cicer, ut grandescat, cum putaminibus madefactum obseri. Palladius cicer grande nasci tradit, si infundatur aqua tepida pridie. Mori arborem feracem, altioremq; fieri, si perforato hinc inde trunco, singulos cuneos inseramus terebinthi hinc, inde lentisci. Punica miræ magnitudinis fieri, si olla fictilis obruatur circa arborem punici; & in ea ramus cum flore claudatur, ne resiliat ligatus ad palum: tunc cooperta olla contra aquæ muniatur

niatur incurfus, autumno patefacta suæ magnitudinis poma redhibebit. Brassicæ uel maximos caules, si transferas bis, plus feminis, & maioris incrementi præbere dicuntur, ut est apud Columellam: qui ut cucurbita ualtioris incrementi fiat, de media ipsius parte semen inuerso cacumine poni debere docet. eadem ut prolixiores, & teneriores fiant; recto cacumine de collo cucurbitæ sumptum semen ferendum erit. Cucumeres (auctore Plinio lib. x i x.) in fistula flore demisso mira longitudine crescunt. Cephæ si satureiam intermixtam habeant, melius proueniunt. Hinc Theophr. admonuit ad singula & locum, & alimentum, & cultum, plurimū ualere. Indiciū quod eadem si crebræ ferantur excellæ, gracilesq; reddentur: si raræ, breuiiores, atque crassiores. Variatur & color. ficus enim si fructu feratur, ex nigra candida fit: & ex candida nigra. Similiter & laurus, myrtusq;e, plerunque ex fructu rubro niger fit in vtrisque. Hoc non aliunde proficiscitur, nisi quia propria ficus satio est, cum taleam, hoc est præcisum ex utraque parte ramum ponimus, uel cacumen, uel plantam. ex grano autem ficario sata multas præter has efficit diuersitates, ut inferius ostēdemus. Myrtus uero talēis feri debet, non semine, ut Plinius lib. x v i i. quāuis alios ferendi modos recēseat. Laurus præterea auulsione feri debet. sed quod  
 10 auellitur, radicis, aut stipitis aliquid habeat oportet, ut Theophrastus i i. de historia: sed Plinius testatur & ramo eam feri; & in hoc dubios fuisse Democritū, & Theophrastum. Huiusmodi sationes tam in myrto, quàm in lauro certissimæ sunt: & si apprehendant, omnia sibi similia prosperunt. semine autē solent quidē præstare nonnunquā, sed plerunq; degenerant. Punico ut grana candida fiant, argillæ, & cretæ quartam partem gypsi misceto; & toto triennio hoc genus terræ radicibus eius adiungas. Brassica quomodo nigrum colorem in cultura sine nitro seruet, à Columella docetur. Quod uero sapor etiam ex cultu permutetur, ex eodem Theophrasto patet: inquit enim ex  
 20 enucleatis mah punici acinis, plerunq; acida exire. Mutationis autem causa est, quia malus punica feritur plantis de matrum radice deuulsis, & alijs multis generibus, melius tamen ramo cubitali manubrij crassitudine, gemmata iam matre sumpto; & capite utroque acuta falce læuigato, ac quibusdam alijs circa eius positionem obseruatis; non autem feri debet acinis. exeunt & ex semine punici dulcis, acida: non enim eorum genuina satio ex eo est. uerum cultura deinde mutantur, id est ex acidis dulcia redduntur, si sterces suillum, uel quod uim proximam illi retinet, eorum radicibus superiniiciatur, & aquarū fluentium copiam adipiscatur, ut auctor est Theophrastus, quod & Plinius confirmat; addiditq; primo anno uinolenta, proximo dulcia futura.  
 alij

alij urina hominis aqua mixta riganda censent, quater anno. Amygdala si fructu seratur, degenerat sapore: siquidem ex dulci amara redditur. uerum & hæc cultura rursus restituitur, si quis paxillum adigat, lacrymamq; defluentē diutius auferat; reliquumq; cultum impendat sic enim ex amara dulcis reddetur. Quin & aquatio granata dulciora, mollioraq; efficere potest. Cucumeres dulciores reddi, si eorum semina in lacte mulso uel macerentur, Theophrastus, & Columella docent. Iis uero, quæ fuerint diminutæ, euenire ut, si ætate confectæ iam recidantur, purgenturq;, dulciores euadant; demumq; ad naturam pristinam redeant. Citria feruntur acres medullas mutare dulcibus, si per triduū aqua multa semina ponenda macerentur; uel ouillo lacte, quod præstat. Alij mense Februarii truncum obliquo foramine ab imo terrebant ita, ut altera parte non exeat. ex hoc humorem fluere permittunt, donec poma formentur, tunc foramen luto replent, sic quod est medium, fieri dulce confirmant. Palmis acerbitas inest; quam proximus aquæ salis irrigatio tollit. Raphani in totum amaritudo salisugine eximitur, fiuntq; coctis similes. itaque salis aquis irrigantur; & in Aegypto nitro sparguntur, ubi sunt suauitate præcipui. Mutatur & odor cultus ratione: nam Theophrastus 11. de causis, uniuersaliter protulit agrestia odoratiora esse: unde per cultum minus odorata redduntur: quanquam hoc non perpetuo est. Idem circa tangendi qualitates euenit. legumina enim si pridie macerentur, ac in sicca tellure coferantur, ex incoctilibus coctibilia fiunt. Amygdala etiam si fructu seratur, dura fit ex molli. Temporum quoque ratione semina immutantur, ut leuiora, facilioraq; reddantur; ut si Eruum quis uere serat, facile gratumq; exit, non graue: quemadmodum si autumno seratur. Cucumeres si puluere occultentur, nutriuntur, tenerioresq; redduntur: lactucæ radix si fimo liniatur, & copiam habeat aquæ, tenerioris fit folij. Solet & additio, detractioq; (quod ad substantiam pertinere diximus) ob cultū fieri in plantis, præsertim in his, quæ non ea parte, qua decet, seruntur. Inquit enim Theophrastus his, quæ fructu seruntur, nonnunquam nil penitus urbanum, sed planè syluestre prouenire; & adeo quandoq;, ut fructum perficere minime queant. quædam fructum nec compilare quidem ualent, sed ad florem usque tantummodo ueniunt: atq; alibi purgationes (inquit) præcisionesq; arborum fructus copiam præparant, cum superuacua, & excrescentia illa partim fructum prohibeant, partim alimenta absument. qua de causa nuces auellanas tonduentes, resecantesq; fruticolas efficiunt. item quæsdam esse, quæ fructus maturitatem non attingunt; sed pereunt, nisi adminuantur. putrescit enim uitis canthara appellata, nisi summa uuarum detrahantur: nam id genus

id genus ultis humoris diminutionem desiderat. Phœcis autem appellata si diminuatur melius arboris speciem capessit, sed non probe fructificat. Olera & herbæ tonsæ meliores redduntur, & vegetiores; immo & sapidiores. herbis etiam si dura & lignosa remoueantur, proficiunt amplius: utpote cum nihil impediatur. Sal radicibus palmarum accumulatus ad germinandum, & fructificandum perutilis est: fructus in palma femina perdurare nunquam potest, nisi florem maris cum puluere super eam concusserint: quædam etiam eum aqua feruenti rigantur; meliorescunt; ut malus verna, & myrtus: hæc enim sine nucleo redduntur. deprehensum id est fortuito, cum myrtus iuxta balneum staree neglecta; ab hac enim uacua nucleo reddita semina petentes serebant. atque ita genus huiusmodi Athenis esse incœperat. Amygdala etiam dum fructum parit, neque riganda, neque stercoreanda, neque purganda est; præterquam aridis lignis: neque ulla cura tractanda, ne plus æquò ualidior reddita, fructum in flore amittat. Poma citius, & matura, & maioris incrementi assiduo humore efficiuntur; ac nisi circumfodiuntur assidue, sterilescunt. Præterea si caduca sint poma fissæ radici lapis iniectus ipsa retinebit, ut Palladius asserit: quanquam Plinius hoc remedio in his quæ infructifera sunt, ut fructum ferant, utitur; idemque amygdalis accidit adacto in robore cuneo; in pyris etiam, sorbisque; è tæda ac cinere, & terra cooperto. Si mespilorum poma labantur, fructum de eius radice præcisum in mediâ trunci parte figatur, nam idem effectus sequetur. Malorum cacumina si lacertæ uiridis felle tangantur, non putrescunt. Olea si ferax esse debeat terræ genus ipsi eligendum, cui glareæ subest: & superponatur creta, quæ sabulo admixta est; ita & densior terra si uuida & læta est. Hanc arborem plerique existimant ultra miliarium sexagesimum à mari aut non uiuere, aut non esse feracem. lapidosi generis pyra uitium mutare creduntur, si terris mollibus conferantur. In uniuersum uero omnes arbores quanto altius arantur, & circumfodiuntur, maiore fructu exuberare. Multa in punice Martialis assererat poma procedere, si Tithymali, & portulacæ succus æqualiter mixtus, antequam germinet, trunco arboris adlinatur. Plantæ quoque; sinapis prima hyeme translata plus cymæ uere afferunt. Panax & uere, & autumno, leui, & subacta terra rarissime differitur, quo maius incrementum capiat. Porrum sectium, quo maius incrementum acquirat, raris linteolis complura grana illigari debent, atque ita obrui. Tradunt elatefio tactis radicibus uitium; non attingi uuas ab auibus. Vberimas ficus rubrica amurca diluta, & cum fimo infusa radicibus frondere incipientium, facit. Mutari etiam solet plantarum forma uel tota, uel partium ob culturam. ut apium si satum coculcetur, cylindroque spissetur,

spiffetur, coæqueturq; crispam inquirunt prouenire; & cum figura speciem etiam variat: idemq; effectus sequetur, si semen eius inditum pile, & saligneo palo pinsitum, expoliatumq; in linteolis ligatum obruatur. quod si latifolij facere intenderis, quantum seminis possint tres digiti comprehendere, raro linteolo illigato, & ita in areolas dispositum relegato. Cucumeres crescunt, qua coguntur forma: oleumq; naturaliter mirum immodum odere, aquas tamen maxime diligunt; defecti quoque ad eas modice distantes adrepunt, contra oleum refugiant: aut si quid obstet, aut pendeant, curuantur. idque uel una nocte deprehenditur, si uas cum aqua subijciatur, à quatuor digitorum intervallo 10  
 descendentes ante postero diem; ut si oleum eodem modo sit, in hamos curuantur. Crebræ arbores, enodes, atque proceræ: raræ nodatiores, contortioresq; assurgunt. fit enim ut alteræ sint in umbrosis, alteræ in apricis. Quin. & tempestiuiores, & serotini fructus prouenire solent ob cultum, uel neglectum. Ficus si iuxta scillam seratur, ocyus crescit, minusq; à uermibus infestatur: summatisq; omne scille appositum facilius germinat, celeriusq; augetur: ut ficus cito maturet, succo cepæ longioris cum oleo & pipere mixto unge poma, quando grossi incipiunt subruere. si maturam ficum uis serotinam facere, incipientes grossos decute, cum illis fabæ fuerit magnitudo. si rosam temporius 20  
 habere uolueris, duobus palmis ab ea in gyrum fodies, & aqua calida bis rigabis in die. sic Palladius, Plinius uero præcocem rosam facit pedali circa radicem scrobe facta, aquam calidam infundens germinare incipiente calyce. Et apud Catonem habemus, quomodo mustum totum annum habeamus. lactuca quo tardius caulem faciat, cum aliquod incrementum habuerit, exiguam testam media parte accipiat; eo quasi onere coercita in latitudinem se diffundit. Docet Columella quomodo præmaturum fructum cucumeris habeamus: qua ratione toto ferè anno Tiberio cæsari cucumis præbebatur. Cerasos præcoces facit, cogitq; maturescere calx admota radicibus. At uero quod longe magis 30  
 mirum uideri queat, uidemus per culturam species ipsas arborum, cæterarumq; stirpium ex omni ferè parte mutari ita, ut in alias species transeant, & hoc quidè uel ob neglectum cultum in his, quæ illum requirunt; uel ob adhibitum eis, quæ illum amiserunt. Theophrastus 11. de historia Sisymbrium ait, nisi cultura coercetur, in menthâ mutari: quâ ob rem sæpius id transferre cõsueuerit. cuius causam reddens 11. de causis inquit, tantummodo odorè menthæ recipere proprio amisso, quia cultura caruerit: speciem uero nõ recipit, sed quasi nepitæ redditur simile. Ac propterea Plinium sisymbrium in calamenthâ mutari nõ in menthâ dixisse crediderim: unde nõ recte ob hoc reprehenditur à qui-



à quibusdam. Omnia nanq; in simile sibi quicquã mutantur, nõ in re-  
 motũ penitus transeunt: unde mutatio potius imaginaria est, & urbanũ:  
 quasi in agreste transit; & quodam modo effœminatur. & clariore ra-  
 tionem assignat v. de causis, ubi Ocimum etiam in serpyllum mutari  
 affirmat, si seratur loco soli exposito. Eandem ferè rationem adducit  
 Galenus .11. de antidotis, cum ex casia oriri cinnamomum scribit, ob  
 eam scilicet, quam retinet generis proximitatè. Idem Theophrastus  
 inquit triticum in lolium transire, & in idem lolium mutari linum.  
 Præterea Typham semenque, siue Zeam mutari solere in triticũ, si pi-  
 sta serantur; idque non protinus, sed anno tertio. Triticum quoque  
 sylvestre, & hordeum culta & mitigata per temporis tantundem mu-  
 tantur; & hæc fieri mutatione loci, culturaque videntur: nonnulla  
 etiam utroque modo. Vitis, malus, ficus, pyrus, si fructibus eorum  
 serantur, degenerant: ex grano ficario nullum protinus genus pro-  
 creatur, sed caprificus tantum; aut ficus sylvestris erũpit, colore etiam  
 sæpenumero discrepans. Ex vite quoque nobili ignobilis, & sæpe di-  
 uersa exit. ex nucleo oleæ nascitur sylvestris olea. ex acinis mali pu-  
 nici glaucis, uilia exeunt, & enucleatis, dura. ex pyri semine uitiatũ  
 pyrastrum. ex malo, deterius genere; & cotonea ex struthois. Quer-  
 cus pariter si fructu seratur, deteriore exit, neque similis sibi. hæc etiam  
 excisam nonnuquam in gossam, frequenterque in aliud quercus ge-  
 nus transire quidam scriptum reliquerunt. laurus & myrtus, magna  
 ex parte degenerant: cupressum quoque plerunque ex femina marem  
 nasci affirmat: quod & rapis accidere Plinius auctor est. scæmie enim,  
 sapius fatæ transeunt in marem. Cydonia nisi circumfodiatur absidue,  
 aut steriles efficiuntur, aut earum poma degenerant. Mori nascuntur  
 ex femine: sed poma, & virgulta degenerant. huius rationem Plinius  
 lib. xv.11. tradit, nam morus talea tantum seritur. quoniã ramo eum  
 feri religio fulgurum prohibet. aliorum rationem pete ex superiori-  
 bus. Theophrastus nanque lib. 11. de causis, omne inquit, quod femi-  
 ne provenit (loquitur autem de arboribus) degenerat, deteriorescitque;  
 ibidemque asserit negligentiam causam esse communem, cur plãtæ in  
 partem deteriorem mutantur. possunt enim, quæ diminutæ sunt, me-  
 liorescere, si cura adhibeatur; ut de pyro Chij referunt. nam quæ ex  
 sylvestribus mansuescunt; aut ex urbanis transeunt in sylvestres, quæ-  
 dam cultu, quædam neglectu mutantur. hinc oleastro si surculos de-  
 cidat, aut in totum transferat, germen oleagineum profert. similiter,  
 & amygdalam amaram, si sæpe transferatur, dulcem reddi superius di-  
 ximus. Menthæ semina si defecerint, licet ex noualibus sylvestre men-  
 thastrum colligere; atque ita in uersis cacuminibus disponere: quæ res  
 feritatem

feritatem detrahit; atque edomitam reddit. Cumque inter cætera, quæ artis rusticæ artifices considerare debent, sit seminum lectio, quæ deponi debent: nisi & hæc recte fiat, solet & speciem variare. est enim auctor Varro primo de re rustica, semē vetus tantū valere in quibusdā rebus, ut naturam commutet. nam ex semine brassicæ vetere sato nasci aiunt rapa: & contra ex raporum brassicam. similiter si tritici, hordei uel grana non deligantur, sed rugosa, imperfecta, semiputridaque sint, aliud quidpiam generatur; ut Galenus auctor est primo de alimentorum facultatibus: vbi multa, quæ pater suus obseruauit circa hæce herbarum mutationes, enumerat; ac primum quidem, quomodo triticum sæpius; hordeum nonnunquam in lolium transeant: hoc tamen plerunque in Aegylopern festucam vertatur. præterea ex lente durum rotundumque aracam, & securinum, semina minus ad vescēdū apta. Melampyron etiam vocatū ex tritici quoque mutatione generatur, sed prauitate relinquitur à folio; aliaque quam plurima mutata nouisse patrem Galenus testatur. quorum omnium rationes & causas abunde & doctissime explicat Theophrastus IIII. de causis, cap. VI. est enim seminum lectio diligentissima maxime necessaria: cum compertum habeamus naturali quadam malignitate desiccare interdum, quamuis diligenter probata semina, quod & Maro canit, cum inquit

„ Vidi lecta diu, & multo spectata labore;

„ De generare tamen. &c.

Possent etiam huc transmutationes, quæ ex iacitione arborum frunt, deduci: ex hac enim plantæ in aliam speciem transeunt; & alienam naturam adsciscunt, & ut idem Maro II. Georgicon ait

„ Miraturque nouas frondes, & non sua poma.

Verum hæc frequentiora uel nostra tempestate sunt, & cuius notiora, quam ut hic dici conueniant: ac propterea satius fuerit ea filere. Iam vero ex his patere existimo, quod à principio dicebam, nam cultus uel his præstatur, quæ illum nõ requirunt; atque hoc duorum generum est; & eorum, quæ nullo pacto auferri per culturam, aut meliora reddi possunt; & eorum, quæ cultu quidem indigent, sed illum ultra modum susceperunt, atque immoderantiam solum in cultura respiciunt; uel negligitur in his, quæ absq; eo nullatenus in propria forma persistere valent; atque ex uite sumpto exemplo; deinde in alijs ex multorum celebriū virorum auctoritatibus secundum mēbrum sufficienter puto probauimus. manifestamus enim quomodo ex despecto cultu plantæ variant magnitudinem, colorem, saporem, tactilem qualitatem, similiter & substantiam, & alia multa, quæ efficiunt, quominus eæ sint, quales cum cultu esse solent. Primum vero membrum

in parte

In parte probatum est & vitium exemplo, & aliarum quamplurimarum stirpium. demonstrauimus enim non minus in iisdem variari plantas, cum nimis superstitiose cultura administratur. Remanet iam alteram partem probare, cum scilicet eas plantas coluerimus, quæ non nisi si absque cultu, & uiuere, & crescere cupiunt; quæque cultum adeptæ faciem permutant, & degenerant: quæ uel natura esse syluestria dixeris, quod enim mitigari recusat, ut etiam inter animalia, id natura syluestre iudicandum; ut traditum est à Theophrasto. Hæ uero perpaucae sunt. bona enim pars plantarum cultu lætatur magis, quam neglectu; nisi id loci ratione euenit, uel rationis non recte factæ, uel alia id genus causa. (hæ nanque ad neglectum absque ratione cultum deduci debent; hoc est ad secundum membrum) nam quæ maturæ proueniunt, semine rara mandari semina iubent: ferotina autem densa in altera enim radicem abunde concipere nequeunt, unde non ita mature proueniunt: in altera uero optime radicanter, & germine multiplos dispersunt: quam ob rem non ita ferotina erunt. Sunt præterea quæ cultum exquisitum pati minime possint; ut illi euenit, qui culturam Corinthiæ agrum in Syracusano seruare uoluit. cumque lapides è frugali segete legisset, reddidit multo deteriorem. frumentum enim exarescebat. cum, exemptis lapidibus, nihil haberet, quo se posset protegere. In Syria etiam si solum aratro alte proficiatur, penitus resiceatur: cum Solis ingressu adeo percalescat, ut prope vratur. unde fit, ut aratris pusillis Syri utantur. Quæ igitur cultum nullo pacto requirunt, sed si negligantur in propria forma permanent: in uniuersum sunt (ut Theophrastus tradit) quæ loca frigida niuosaque adamant. sed puto illum de arboribus tantum intelligere, atque non omnibus, sed syluestribus solis: nam superius, cum de diuersitatibus ratione regionum plantis euentibus loqueremur, diximus Raphanum frigoribus multum gaudere; ob hancque causam in Germania crassitudine puerum æquare: atque hoc si culturam eam habuerit, quam Plinius faciendam docet. quanuis sint quædam inter frutices, & suffrutices, quæ cultum respuunt, uerum non ea ratione, quia locis frigidis niuosisque oriantur, sed alia quadam. Abies igitur cultum refutat, quem si habeat in deterius transit: similiter & celastus, & pinaster, & in herbarum genere lupinus. Capparinum item deteriorescere si colatur, Theophrastus uult. Columella cultu, aut nullo, aut leuissimo contentam esse asserit. ubi eius etiam rationem docet. Aristoteles in problematibus idem, quod Theophrastus, scriptum reliquit, cuius etiam rei rationem proponit. Laferpitium etiam (si Theophrasto credimus) cultum ita respuit, ut degeneret. locis enim incultis uiuere solummodo sibi similis potest. Corna &

sorba syluestria urbanis maturiora; sauioraq; redduntur; & siquid  
 aliud culturam non patitur, ut idem Theophrastus autumat. Atque  
 alibi ait solam esse thuris arborem, quæ omnem penitus culturam apta  
 sit aspernari. Hæc uero omnia, quæ antiquiorum testimonio diximus;  
 recentiorum etiã asidua obseruatione comprobare possumus. scimus  
 enim frutices sit arbores, herbasq; in frutices ob exquisitum cultũ sæ-  
 pius in e creuisse. uidi nanque rosamarinum coronarium arborescen-  
 te, hæc q; etiam in diuersas formas topiario opere mutatam ita, ut in ea-  
 rum non amplius inspicerentur, quam notam ei Dioscorides tribuit;  
 sed tenues quidam surculi ita dispositi, ut arboris cupressi figurã uni-  
 uersa planta repræsentaret. Ita & rumicis speciem illam, quam quidã  
 rhapsoticum existimant, Monachi sæpius eius frondes resercentes, &  
 quædam alia obseruantes, ita effingunt, ut uel à peritis eius radix pro  
 rhabarbarico sumatur. Videmus & triticum, nisi probe lecta, & sata  
 eius sint semina, in aliam speciem transire, quã Germanum Neapoli ap-  
 pellant. Multæ colorem amittunt, ut de Cytiso si transplantetur, &  
 colatur, diximus quã de loco; nec non & de alijs maritimis. Quin &  
 in recentiorum hortis quotidie obseruamus multos fructus propriam  
 formam non retinere; eisdemq; aut sapore, aut colore, aut alio quopiã  
 ex his, quæ superius enarrauimus exui. nam & mala Medica operoso  
 cultu ita efformant, ut maris & sceminæ sexu distinguant: rem certe  
 admirabilem, & uisũ iucundissimam, maris enim pomum adnatum hæ-  
 bet quoddam ueluti infantis genitale, eiusdem cum pomo corticis &  
 coloris: sceminæ muliebre pudendum ad ueram eius effigiem effor-  
 matum uidetur; quo simile magis sculptor non fingat. Mala citria ad  
 formam peponis, aut cucumeris, aut cydonij, aliorumq; quorundam  
 fructuum ita effingunt, ut nihil amplius pristina figuræ, præter colo-  
 rem, & substantiam retinere uideantur. Malorum armeniacarum fru-  
 ctus ex amaris in dulces uertunt, qui amygdalarum dulcium saporem  
 penitus exprimunt. Mala etiam Medica, & dimunculos uocatos, & dul-  
 ces & medij saporis ex acidis conficiunt: quin & uuas, quæ totum an-  
 num recentes perdurent; atque alia id genus penè innumerabilia. quæ  
 cum iisdem ferè artificijs perficiantur, quæ ab antiquis scriptoribus  
 fieri edocemur; atque in uniuersum easdem causas obtineant; cumq;  
 etiam uulgata omnibus existant; longioribus examinare nolumus, sed  
 sat sit nobis pluribus rationibus exemplisque monstrasse plantas ob  
 cultum tam uarijs permutationibus obnoxias esse, ut cuius, quan-  
 tumuis in materia medica uersato, difficillimam cognitionem re-  
 linquant.

Quam

Quam laboriosum sit plantarum aptas similitudines intrinse; neminemq; in plantis recte describendis cum Dioscoride conferri posse. Cap. XII.

**DYPLEX** est (uti prædiximus) difficultatis genus in plantis delineandis: Vnum quidem, quod ex ipsis plantis ortum ducit, cum scilicet hæc ob mutatam faciem, cum descriptionibus, tametsi recte propositis, non conueniunt: Alterum, cuius auctores ipsi causa esse videntur, quippe cum plantarum notas, ac similitudines, quibus medijs nos eas assequi debemus, minus aptas in medium afferant, Quæ ad prius genus pertinent, satis in superioribus executi sumus. de secundo nunc sermo fiet, hoc quatuor modis difficultatem asserre iam diximus. Descriptiones enim non accommodantur medicamentis, uel ob ineptam comparationem, uel ob multorum signorum defectum, uel quod nulla apponeretur medicaminis nota, uel tandem ob mendosum codicem; tametsi ultimum hoc librarijs potius, quam auctoribus tribuendum sit. Verum ualde mirum culpam uidebitur, Dioscoridis culpa, (qui inter omnes, quotquot sunt, diligentissimus. materiæ medicæ scriptor exiit) aliquid in plantarum delineationibus desiderari: sed quid pro Dioscoride dici debeat, iam explicabimus. Nam inter alias difficultates, quæ prope innumeræ sunt, quæq; auctores omnes, qui de materia medica conscripserunt, mirum in modum fatigarunt, maxima ferè est plantæ delineatio. Admirantur enim omnes naturæ præstantiâ, non tam quod infinitum plantarum numerum procreauit, quam quod omnes sic uariavit, ut non sit reperire plantæ speciem, quæ alij ex toto similis sit. Unde, cum alicuius plantæ notas, ut posteris cognoscendam relinquerent, scriptores describere uellent; hocq; nulla meliori uia assequi potuerint, quam plantas plantis comparando; nunquam, uel raro hoc illis ita feliciter cadere potuit, quin aliquid etiam magis proprium in comparatione desideraretur: Hoc Dioscoridi euenisse constat: qui omnem operam, omnemq; diligentiam adhibuit, ut ueras stirpium notas inueniret. nam si ex plantis hoc assequi non poterat; uel ad animalia ipsa sæpius confugit, quibus illas compararet; & tamen earum faciem non ex toto exprimere potuit, uerum meliores comparationes nemo fecerit. integris enim animalibus plantas comparauit in multis, ut delphinum ideo sic appellari testatur, quod ejus folia Delphinorum effigiem repræsentant. Chamæleonem nigrum chamæloni animali comparat, spinæ albæ capitulû echini marini æmulum constituit: Asplenon consistare folijs scolopendræ animali similibus: Cici semen Ricinum animal repræsentare, unde ei ricini nomen: Dracunculi caulem maculis

aspergi purpureis ita, ut anguem planè referat. Sed neque ab uniuersis  
 solummodo animalibus, uerum etiam à partibus eorundem multas no-  
 tas mutuauit Dioscorides; neque ullum membrum in homine, uel alijs  
 quibusdam animalibus reperiatur licet, cui plantam aliquam non com-  
 parauerit. nam, ut à capite incipiamus, Echij femina uiperarum capiti  
 similia esse tradit: Senecionem nomen sibi uendicasse, quoniam flores  
 capillorum ritu uere canescant: Polium montanum capitulo in cacu-  
 mine costare cano hominis capillo simili: Antirrhinon femine uituli  
 narium: Geranion secundum in summis alis sursum spectantia gruum  
 capitula possidere cum suis rostris, aut caninos dentes: Alfines folia 10  
 muscutorum aures imitari; unde ab aliquibus myosotis appellatur: Ista-  
 tidis syluestris folliculos quandam linguarum effigiem referre: Buglo-  
 sum bubulas imitari linguas, unde ei nomen: Semperuium maius fo-  
 lia habere in cacumine linguarum similia, alia &c. ita ut ambitu effigiem  
 imitentur oculi; idemque dicit de altera Cotyledone: Buphtalmum flo-  
 rem habere oculi similitudine, unde & nomen traxit: Polipodium radicem  
 habere pilosam, in qua continentur cirri ceu polyporum. Chamæleonis  
 albi spinas echini marini spinis comparat: Mercurialem marem femi-  
 ne ceu binis testiculis constare: Catanancem primam arescentem in ter- 20  
 ram flexam, ac se contrahi ad speciem uinguum milui exanimati com-  
 parat & aconiti pardalianches radicem scorpionis caudam; atque alabastrum  
 modo splendentem ait: ut sciamus etiam lapidibus, uel uasis lapideis  
 quandoque herbas comparasse. Equisetum equorum caudam; stratio-  
 tis millefolij folia auicularum pennas imitari; & innumera id genus  
 alia. Has igitur plantas hisce animalibus, siue eorum partibus compa-  
 rauit, quia in plantis nullam aptiorem comparationem reperiri posse  
 cognoscebat. Neque ab animalibus solum, sed à multis alijs rebus arte  
 factis stirpium similitudinem deduxit: dummodo eam clariorem fore  
 speraret. Hac de causa securidacam ita appellari scribit, quod semen  
 ancipitem securim æmuletur: Acanthum pæderota appellatum, caput 30  
 thyrsi specie, ut & Alisma, habere: Fabæ ægyptiæ folium galeri in-  
 star esse; eandemque folliculos vesparum fauis similes ferre: Petasitem  
 folium prægrande galeri modo amplum. Rusci folia lanceæ; Gladio-  
 lum cultello in mucronem desinenti comparat. Clynopodij flores spe-  
 ciem lecti pedum præbere asserit: Cotyledonis primam speciem folium  
 habere in acetabuli formam tornatum. Quinimmo, ut Dioscoridis  
 diligentiam in plantis depingendis magis admireris, ad cælum usque  
 ascendere non est grauatus, ut inde notas, ac delineationes mutuari  
 posset. Hemionitidis enim folia Lunæ modo incurua esse tradit. Ac ne  
 parum uideretur à primo solum cæli orbe notas accepisse, ad octauam  
 sphaeram

sphæram usque etiam transgressus est. Inguinalem enim herbam florem habere asserit, in quo folliola stellæ modo per ambitum radiantur; quemadmodum & eryngij spinas stellatim circunvallari. Valeat igitur, qui nullam adhibuisse diligentiam in plantis describendis Dioscoridem garriunt. Scio enim multos ita illum circa hoc reprehendere, ut nomen eius inuertentes non Dioscoridem, sed Discordiam, satis quidem inepte vocitent: quod scilicet mancaꝝ multas descriptiones reliquerit; nonnullas non recte, ac ad amussim comparauerit. Vnde effectum esse aiunt, ut rot, tamque varias videamus auctorum inter se

10 nequaquam conuenientes sententias. Verum quod hæc nulla ratione illi obijciant, posterius dicetur. nunc usque eò hoc tangamus, quoad proposito satis esse videbitur. Ita enim difficile est (ut dicebamus) plantam plátæ similem inuenire, ut coactus sit sæpissime Dioscorides illas inuicem comparare, quæ vix modicam inter se similitudinem retinerent. Hoc uero nemo recte sciat, nisi qui plantam aliquam à nemine depictam describendam sumat; uel Arabum, atque nonnullorum ex recentioribus descriptiones aliquot considerauerit. in quibus ita improprias uidere est notas; ut ex illorum descriptionibus nihil minus incognitæ remaneant. semper enim ignota per ignotiora declarant,

20 etiam si in cæteris viri sint exercitatissimi, doctissimi que. Hinc Dioscorides, cum quandoque cognosceret similitudinem uni alicui plantæ factam non ex toto quadrare: duabus, uel etiam pluribus illam comparare solitus est; ut ex illis multis, quam quærebat delineationem, eliceret. Propterea igitur scammoniæ folia helxinæ, atque hederæ; Cynocrambes uero mercuriali, hederæ que comparat. Hellebori albi folia plantaginis, aut betæ syluestris æmula: Cytisum folia scœni græci, aut lotij trifoliæ: Syderitim heracleam folia habere marrubij, sed longiora, satis ad frondem quercus, aut saluiæ accedentia. Aconiti pardalianches folia comparat Cyclamino, aut cucumeri: Gentianæ iuglandi, plantagini ue. scribit & mercurialē folia ocimi habere. cumque hoc nequaquam sufficere videret, subdidit helxinæ cognata. Hæc igitur & multa alia non ideo scripsit Dioscorides, quod omni ex parte quadrare existimaret: sed ut ex his, atque alijs notis, quæ à cæteris partibus plantarum sumuntur, uera plantæ cuiusque effigies haberi possit. Nam cum apios herbæ radicem asphodelo comparasset, quia videbat non penitus comparationem quadrare: addidit in formam pyri turbinate esse: sed quia pyrum adhuc oblongius videbatur, subiunxit rotundiorē. ex his omnibus eius effigies ita perfecte exprimitur, ut quiuis cognoscat raphanum syluestrem (ut Fuchsius opinatus est) nullatenus apion esse posse. Nam ut fileam alias notas, quarum nulla cõ-

uenit: eius radices oblongæ sunt; & cum asphodelo habent quidem aliquam similitudinem; sed ex hac sola eius effigies petenda non est. Auxit difficultatē in stirpibus dignoscendis, quod una descriptio multis plantis adaptari potest. licet re uera hi, qui illas uere cognoscunt, primo statim aspectu distinguant. Cum igitur à Dioscoride recte depingantur ita, ut nihil aptius dici posse uideatur, tamen quia multæ sunt, quæ eidem descriptioni correspondere possint; uariæ à diuersis pro una ostenduntur. Euenit hoc in multis, sed præcipue in aculeatis herbis. harum enim reperire est multas folijs latis, in ambitu aculeatis, caule recto, in quibus capitulum echini marini. ex his etiam multa habent alba, multa uero nigricantia folia, & radices. Hinc tot, ac tam uariæ de chamæleone albo, & nigro sententiæ; item de acanthio, de carduo, de syluestri acantho, de spina alba, de crocodilio, atque de multis alijs aculeati generis plantis: quæ primo intuitu non dubium est, quin discernantur: sed nemo descriptione ita affequetur, ut rei correspondere ex toto possint. Hinc etiam diuersæ sententiæ de buphthalmo, & chrysanthemone: hæ enim & forma uidentur, & facultatibus conuenire: nec minus de hippoglossio, & lauro alexandrina, de genista, & spartio. Idem euenit in speciebus anchusæ: quarum ita similes sunt descriptiones, ut multi echium pro prima specie anchusæ, multi pro secunda substituant. multi anchusam primam pro lycopsi, multi secundam pro eadē, ac nemo adhuc certus fit de earū speciebus: quanuis à Dioscoride quæcunq; discrimina adesse in eis poterant tam ratione feminis, quàm floris, quàm etiam foliorum, sufficienter adnotata sint. Atque hinc effectum est, ut nonnulli existimarent caput de phillyrea superfluum esse in Dioscoride; idemq; esse ligustrum & phillyream; quia utriusque descriptio, & facultates eadem esse uidentur. Quæ cum ita sint, nulli dubium esse poterit, recte sentire eos omnes, qui neque ex auctorum scriptis quantumuis diligenter pertractatis, neq; ex iconibus plantarum, etiam si ad uiuam imaginem exprimentur, simpliciu scientiâ recte haberi posse asseuerant: sed necesse esse, ut sermone ostensis plantis indicentur. solus enim oculus earum discrimina perfecte cognoscit. quod & Galenus vi. simplicium, in præfatione, & Plinius lib. x x i i i. cap. i i. suadent. Noui enim hominem familia illustrem, qui cum naues nunquam antea uidisset, ubinam illarum essent remi interrogauit: quia ipse in antiquorū libris remos inesse nauibus legerat, quos etiâ hodierno tempore adesse debere animo conceperat. Ergo in omnibus oculum iudicem esse oportet, si id quod quæris, perfecte haberi debeat. uerum in simplicibus maxime omnium hoc obseruandum est. quia ( uti diximus ) plantarū descriptiones ita similes reperiri solent,



solent, ut plures uni descriptioni adaptentur. ac de qua auctor intelligat, nulla certiori uia, quam ex sermone, intelliges. Hanc difficultatem cum uidisset Dioscorides in argemone cum rhœade papauere, ac anemone; uoluit earum conuenientias, ac differentias diligentius exequi. Vnde non contentus, quod illarum descriptiones proprijs capitibus manifestasset, uoluit, in quibus anemone cum argemone, ac rursus in quibus utraque cum rhœade papauere conueniret, uel dissentiret, apponere. Quod si in omnibus hoc non fecit, forte est, quia ex descriptionibus recte cognosci arbitrabatur. quod quidem, cum in multis feliciter ceciderit, si in aliquibus accidere nõ potuit, nihil mirum. hoc enim non tam Dioscoridis negligentia, quam rei ipsius naturæ adscribendum est. Huc accedit, quod etiam si quandoq; reperiri possent plantæ, quibuscum rectius comparatio fieri posset; nõ semper tamen ei in mentē uenire poterant: ut uidere est in multis plantis ab eo delineatis, quas cum Plinius etiam depinxisset; longe meliorem comparationem exhibuit. sed satis fecisse se Dioscorides existimauit, si quæ in promptu habebat, apponeret. Patet hoc in antirrhino, cuius folia, & caules Dioscorides anagallidi comparat: Plinius tamen lino, rectiori quidem similitudine. ita & cicutam folia habere ferulæ, angustiora tradit Dioscorides: aptius Plinius, qui coriandri folijs comparat. Cistum marem dicit Dioscorides habere florem ut malum punicum, scæminę albescere: sed quod Plinius rectius marem descripserit roseum florem habere dicens, res ipsa ostendit. nam siue hanc floris similitudinem ad colorem referat Dioscorides, siue ad figuram (quanuis ad figuram potius referre uideatur, quod ostendit ex hoc, quod de scæmina subdit ei florem albescere) minus apta comparatio est. nam punicorum floribus phœniceus color inest, quæ uix in alio reperias, si Theophrasto credimus, lib. 1. de historia, cap. x x 1. quanquam hoc de arboribus solis intelligere uoluisse credendum est. nam papauer rhœas phœniceo est colore. Ita & multas alias descriptiones inuenies in Dioscoride, quas nonnulli ex recentioribus multo aptius reddidere, quas breuitati incumbentes omittimus. Perinde igitur ut in mentē succurrebāt plantæ, quibuscum alias compararet Dioscorides, ita eas delineabat: quanuis meliorem similitudinem quis inuenire posset. sed hoc in paucis admodum est. Nam cum posset thymelææ folia lini folijs perfecta similitudine comparare, huic tamen rei non multum intentus, à chamelææ folijs similitudinem traxit: necque uero illud ignorabat Dioscorides. ipse enim ille inquit Syros hunc fruticem apolinum appellare; quoniam satiui lini frutex suapte natura similitudinem referat. Ita & ligustici caulem potuisset panacis heracleotici cauli comparare. inquit enim

de ligustico, panaces non ab re incolæ appellant: quoniam, & radice & caule heracleotico panaci simile sit, & uiribus eisdem præditum. huius tamen oblitus, ab anethi caule comparisonem mutuatus est. sed forte rectius à panace mutuatus esset, sicuti in radice executus est, quam panacis radici comparare meminit. Caraciam pariter tithymalum scribit habere folia oleæ, angustiora, & longiora: sed rectius amygdalis comparasset, quod neq; eum latebat: cum dicat amygdaloidem illum appellari. Has ergo difficultates cum uideamus inesse plantis delineandis; nihil est quod Dioscoridem reprehendamus, quod non perfecte similitudines plantarum exprefferit. sed nos ad bonum sensum illum deducere debemus; atq; omnibus notis recte perpenſis, si multas quadrare uiderimus, atque una non recte quadret: non propterea plantam illam tanquam incognitam rejiciemus. ita namque nullarum plantarum cognitio accedere poterit: cum in unaquaq; delineatione semper aliquid desideretur. quod in multis ostendemus in Dioscoride: Inquit igitur Fagus & Ilex quercus generi assignantur. si quis tamen hoc ad similitudinem foliorum, uel arborum referat: ægre fagum ilicemq; cognoscet. cum nulla, uel modica talis intercedat similitudo. Verum si quis ad hoc, quod glandiferæ arbores sint, uel ad facultates solas hoc relationem habere dixerit, uel ad foliorum substantiam: absq; dubio illas inueniet. Nec me latet Theophrastum IIII. de historia, ilicis folia roboris folijs comparasse; minora, & aculeata esse inquiring. sed ualde impropria hæc comparatio mihi uidetur; ut res ipsa ostendere poterit, nisi ad substantiam referri debeat. Glycyrrhizam dicit habere flores hyacinthi Dioscorides, sed hoc ad colorem solum referri debet. figura enim staphydis agrizæ floribus similes sunt. Chamæpityn folia uult habere semperuiui minoris: si quis tamen exactam querat similitudinem, nunquam Iuam uulgarem pro chamæpity substituet. si tamen alias notas inspexerit: illam esse fateatur necesse est. Saluizæ item folia mali cotonei folijs comparat, cum tamen modica satis intercedat similitudo: quemadmodum & inter eadem folia, & solani somnifici, & capparisi folia, quæ tamé ille inuicem comparat. Præterea dum Aloëni folia scillæ habere; si longitudinem tantum consideremus, recta quidem est comparatio; si uero alia, non item: ac propterea addit in rotundo modice lata, crassa, pinguis, retrorsus panda; ut rectiorem comparisonem redderet. Foliorum uero lonchitidis asperæ, & scolopendrij similitudinem ad substantiam tantum, nõ etiam ad figuram referri debere ostendunt ea, quæ subiungit, asperiora, maioraq; ac multo magis diuisa ea esse inquiring. quod cum non consideraretur à multis in causa fuit, cur lonchitis altera à nemine sit cognita. Ergo comparationes

tiones non ex toto quadrare uult Dioscorides, sed ex aliqua duntaxat parte. quod dum multi non animaduertunt, non pauca absurda posteris reliquerunt. Hinc Galion credere herbam Crucialem uulgo dictam, quæ quaterna folia per interualla gerit; quia aparinæ uideatur similis. similitudo tamen hæc in uero galio non ad magnitudinem foliorum referri debet. quia longe inuera sunt galij, quàm aparinæ folia: sed ad figuram, & exortum, & caulem. quod ex his, quæ uberius, quâ de situ diximus, clarum est. Multi, dum exactam elaphobosci cum terebintho similitudinē requirunt, eam non cognouerunt. sed si quod

30 Dioscorides dicit elaphoboscum folijs, ut terebinthi constare, ad ordinem solum, situmq; foliorum retulissent, non etiam ad substantiam, atque ad alia: fortasse uerum eos elaphoboscum non lateret. Quis igitur non irrideat hominem uulgare reu ponticum non esse maius centauium dicentem, quia in caule non habeat capita papauerum penitus similia? uidentur enim re uera multum dissimilia; sed rector comparatio tunc haberi à Dioscoride non potuit. Ita & cum dixit sambucum furculos habere arundinaceos, cauosq;: non est quod cavitatem omnimodam in his quæras, sicuti ea quæ est in arundine, quia medulla pleni sunt; uerum si hæc detrahatur, caui remanent; sed quia facile detrahi potest, ac eam non multi momenti duxit; ideo cauos eos appellare libuit. quod ex Theophrasto etiam colligitur, qui de sambuco sic inter cætera habet, Materies fungosa, & siccatus leuis, medulla præmolli constans, ut uirgæ totæ concauentur. Citria dicit habere semen pyri; cum tamen illa angulosa quodammodo sint, hæc uero leuia, & in pyramidem quandam desinunt; illa obtusa potius sunt. Equisetum iunca habere folia scribit; sed non quod iunci more ducantur; sed ad colorem solum, figuramq; fortasse retulit. Arbutum dum dicit malo cotoneæ non dissimilem esse; non tam ad folia, quàm ad totam arborem similitudinem referri forte debere, indicat foliorum inter se

30 modica conuenientia. At uero in multis optime expressit Dioscorides circa quid similitudo coarctaretur; ut in aspleno: cuius inquit folia filiculæ modo diuidi, ut sciamus aspleni folia non penitus, quantum ad figuram attinet, & alia, polypodio comparasse; sed ad diuisuram solam: alia enim nullo pacto consentire uidebat. & propterea à scolopendræ animali huius plantæ figuram mutuatus est, diuisuram solam à fidicula. Iam uero nihil est, quod inutilibus quæstionibus immeremur eorum, qui scientiam hanc propè diuinam nugis, caliginibusq; obuoluentes, non esse asplenon obstrepunt, quam uulgus seplasiariorum passim pro cetrach arabū usurpant. quia inquit folia polypodio non sunt similia. Similiter, cum chamæcissi flores leucoio comparat,

rat, non tam ad colorem, quàm ad figuram. comparisonem referri debere, vel ex hoc colligitur: nam si de solo colore intellexisset, satis erat ei dicere illam cæruleis floribus constare, vel luteis, vel candidis, vel purpureis, quibus omnibus leucoij genera describit. quare qui heram terrestrem pro chamæcisso ostédunt, nõ satis recte mihi (quod eorum pace dixerim) videntur sentire. primum quidem, quia similitudinem in colore tantum accipiunt; vt dicat Dioscorides chamæcisson habere flores cæruleos, sicuti species illa leucoij, quæ cæruleos profert flores: deinde quòd & ipsi illi capite de leucoio reserant à Dioscoride tanquam superfluum, adscititiumq; totum id, quod de cæruleo leucoio ibi habetur. Neq; grauissimū virū decet ijs armis nunc vt, quæ ut obtusa, ac debilissima aliàs reiecit. atque eo præsertim minus tuta hæc sententia videtur, quòd cogitur contextū permutare: immo & alia signa non conueniunt, ut in superioribus diximus. Quid & an expectas me omnia Dioscoridis capita percursum, ut minus proprias comparationes omnes adnoté & profecto hoc maioris esset muneris, quàm ut tam breui opusculo condecens sit: ac propterea ex his tu alia (quæ quamplurima sunt) considera. Verum enimvero illud unum omittendum nullo pacto est; si uideamus à Dioscoride attente, atque summa cum diligentia aliquam notam medicamenti tribui, (neq; uero hoc difficile erit cognoscere ex loquendi formula) non debemus nos illam ita paruipendere, ut aliter esse posse existimemus: ut cum dicit scolymon habere folia nigri chamæleonis, sed nigriora, & crassiora; non putemus perpetuo (non enim negauerim loci ratione, uel aliqua alia de causa semel hoc fieri) tenuiora, & minora esse posse, quia nõ absque ratione apposuit huiusmodi diuersitatem. Ergo, cum Ruellius herbam gattam uulgo dictam pro tertia calaminthæ specie substituit, damnandus est; quia licet foliorum cum mentastro, cui illà Dioscorides comparat, similitudo tolerari possit: id tamé, quod addit longiora esse debere, in illa planta non adest; immo depressiora sunt. Pariter cum Hemerocallem in omnibus ferè lilio Dioscorides comparat, præsertimq; radicem uult habere bulbosam: nihil est quòd liliū conuallium (ut quidã uolunt) hemerocallida esse pronunciemus. scimus enim radices non proferre bulbosas, sed oblongas, tenues. At pone hoc nullius esse momenti, quænam, quæso, ex alijs partibus descriptioni consentit & profecto nullam uideo. Eodem pacto si uidemus in omnibus codicibus Dioscoridis hypericum flores habere luteos: cur ex illius auctoritate candidos debere esse flores dicemus? sunt tamen qui ut hypericum esse rutam syluestrem probent, id affirmant. quorum sententia quanto in errore uersetur, & hyperici cum uulgata perforata

forata (de hac enim quæstio est) satis cohærens descriptio, & rutæ sylvestris ab eadem dissensio, satis superq; ostendere poterit. Si præterea plantæ partem aliquam exprimat Dioscorides, cui aliquid comparat; non debemus ad aliam partem plantæ temere transferre, ut medicamentum cognoscere profiteamur. Nā si Dioscorides uult Delphinij folia Delphinorum effigiem repræsentare, reprehendendi sunt, qui Senam Arabum Delphinium esse credunt, quia folliculos habet contortos delphinorum effigie: quanquam minus culpandi sunt, qui eundem Delphinium plantam illam esse uolunt, quæ Consolida regalis uulgo dicitur: quæq; à Fuchfio pro eranthemone depingitur. hî enim contextum tanquam deprauatum ita emendant, ut similitudo delphini ad flores referant, non ad folia. Verum illi nullo pacto contextum immutantes, quod folijs tribuendum est, folliculis tribuunt. neque aduertunt florum colorem non purpureum, sed luteum Senam habere, nullamq; ex alijs notis adesse, neque facultates respondere. Tempus etiam nascendi in plantis, uel florum, seminum ue proferendorû maximè momenti est. quod uix uariare potest. Nam si anchusam mesiû tempore manus inficere sanguineo succo asserat: uel nunquam, uel raro admodum alio tempore id accidet. & quanuis rubicundus color

20 semper uideatur, quem nigrum potius cum Plinio dixerimus: succus tamè id solum temporis emanat. Cum igitur Dioscorides secundam acaciæ speciem per autumnum, semen in siliquis proferre dicat: ualde periculosa mihi uidetur opinio uolentium secundam acaciâ esse eam plantam, quæ pæssim Neapoli, & Puteolis uisitur in ueris initio luteum florem genistæ similem proferre, siliquis pilosis aurei coloris splendentibus, quæq; spalathrone uulgo dicitur, & in Græcia etiâ uulgo spalathro: hæc enim plâta uix ineunte æstate semen perpetuo profert. quam & nonnulli, nõ leui quidem coniectura, aspalathum secundam potius existimant. uidetur enim uulgatum etiam nomen consentire.

30 Sic, qui hircinam saxifragiam pro secundo tragio Dioscoridis ostendunt, non recte eius uerba librarunt. uult enim per autumnum hircinum uirus olere tragium illud: at saxifragia hæc nullo non tempore hircum respicit. quid? quod nulla aliarum nota consentit, ut superius diximus. Quod igitur Dioscoridis descriptiones in medicamentis quandoq; accurata diligentia accipiendæ sint, quandoque negligentius considerandæ, & in quibus, ac quo pacto; ex his manifestum iam est.

Defenditur

*Defenditur à detractoribus Dioscorides ; curq; multas plantas indescriptas, multas etiam parce delineatas reliquerit, ratio assignatur. Cap. XIII.*

QUANQVAM maximam adhibuit Dioscorides diligentiam in describendis plantis, ut abunde probauimus : nõ defunt tamen stupidi, ac dura ceruicis homines, qui illũ reprehensionis notã nõ penitus subterfugere posse affirmant. quam ob rem multa ei obijciunt. quæ cum nullã nixi ratione obijciant : nostræ partes sunt, ut diluantur : neque enim indefensus peribit Dioscorides. Aiunt igitur, etiamsi concedamus in multis illum diligentissimum extitisse, damnandus tamen est, quòd in nonnullis non ea usus est, diligentia, qua cum uti decebat. multa nanque ita scripsit, ut ne notam quidẽ delineationis expresserit, sed facultates solas docuit : unde & nobis nunc ignota omnino sunt, neq; ulla spes eorum cognoscendorum nobis relinquitur. Hinc Ianariam herbam, siue struthion, non cognoscimus, similiter paliurum, filiginem, bulbum esclulentũ, lichnidem, & multa alia. multa uero ita detruncate depinxit; ut ne coniectura quidem illa assequi valeamus, ut in Acacalide uidere est, & alijs non paucis : Saluiam tamen (inquiunt) lippis & tonsoribus cognitã longa descriptione persecutus est. quare quandoque mancus, quandoque superfluus Dioscorides est. Ad has quidem obiectiones facientia multa in primo libro, cap. ultimo diximus, quæ ad hoc etiam propositum deduci facile possunt; sed præter illa hæc etiam adijimus. quòd etiam plantæ, quas sine ulla descriptione reliquit, ita cognitæ erant sua tempestate, ut illas describere ridiculum uisum fuisset: de his enim intelligebat in sui libri præfatione cum inquit. Quinetiam uernaculam, familiaremq; materiam complectemur, ut perfecta sit, quæ à nobis relinquetur doctrina. Credebat autem Dioscorides per manus, assiduoq; temporis successu posteris notissimas fore plantas, quæ sua ætate uulgatissimæ erant. ita nanq; maiori ex parte accidere non ignorabat. neque uero sua spe frustratus est, nam omnes ferè cognitæ nunc sunt & uulgatæ; quæ dum ille opus suũ confecit, uulgatissimæ exstebant; etiamsi nullam earum delineationem reliquerit: ut sunt Rosa, Linum, Cicer, Fœnum græcũ, Milium, Eruca, Allium, Cepe, Ulmus, Iuniperus, Larus, Platanus, Cupressus, Populus, Salix, Quercus, Fagus, & infinitæ ferè aliæ tum herbæ, tum frutices, tum etiam arbores; quibus nullam notam, quantum ad formam attinet, Dioscorides posuit. Verum cum stirpium cognitio per multum temporis spatium ab omnibus ferè derelicta sit: quid mirum si nonnulla perierunt? Argumentum igitur de saluia in eos ita reflectetur:

etur: Nam si ideo illum damnant, quòd cognita, & nostris tempo-  
 ribus vulgata omnibus descripserit, profecto eum non recte reprehē-  
 dunt, quòd quæ sus tempestate notissima erant, describere non cura-  
 uerit. quòd si ex his aliqua nunc non cognoscantur, non propterea in  
 culpa est: temporis nanque cùrriculo multa pereunt, multa etià quæ  
 occulta prius fuere, in lucem prodeunt. sed quid dixissent, si commē-  
 moratas omnes plantas descripserit? Huc accedit, quòd & multi alij  
 de materia medica còscripserunt, qui & plantas ante Dioscoridem de-  
 linearunt. inter quos Andreas, Crateuas, Heraclides Tarentinus, Bi-  
 thynus Iolas, Theophrastus: quin & Hippocrates ipse, de quo Plinius  
 lib. x xvi. cap. ii. sic scribit. Hippocratis certe, qui primus medendi  
 præcepta clarissime condidit, referta herbarum mentione inuenimus  
 uolumina. Fuere & multi alij, à quibus quamplurimæ descriptiones  
 haberi possent, multaq; plantarum notæ, quas Dioscorides omisit, si  
 illorum uolumina extarent: frustra enim à Dioscoride describeren-  
 tur, quæ aliunde peti nullo negotio possent. Erat hoc in more positū  
 antiquioribus omnibus, ut quæ ab alijs bene memoriæ prodita essent  
 in suos libros non conijcerent, sed siquid magis nouum, uel rectius  
 dictum inuenirent. Hinc Galenus, cum sua de medicamentorum sim-  
 plicium facultatibus uolumina conscriberet; nihil nec de plantarum  
 notis, nec de particularibus facultatibus, uel pauca admodum appo-  
 suit. quia utrunque à Dioscoride perfectissime factum esse cognosce-  
 bat. sed temperamenta solum, eorumq; gradus examinauit, quia hoc  
 erat à Dioscoride omissum. Quòd si iniuria temporis Dioscoridis de  
 materia medica libri deperditi essent, idemq; illi euenisset, quod tot  
 præclarissimis uiris: non propterea erroris culpam, aut negligentiam  
 sustinere deberet Galenus, quòd delineationes herbarum non descri-  
 pserit. Ergo & parem rationem pro Dioscoride habemus: cur enim  
 illicem delineasset, si hoc à Theophrasto diligentissime factum esse in-  
 ueniebat, cuius opera ob incredibilem doctrinam per omnium manus  
 circumserebantur? cur etiam Fraxinum descripserit, si ab eodē Theo-  
 phrasto perfecte descriptam uidebat? sic & in multis alijs, quæ apud  
 alios auctores etiam reperiebantur. Adde quòd & multa medicamenta  
 deleteriam uim habent, quæ non iudicauit describenda esse, ne ad pra-  
 uos usus ab aliquibus accomodarentur. quod & à Galeno alijsq; cele-  
 bribus medicis obseruatum est. Idem de illis, quæ non exacta descri-  
 ptione prosequitur dici potest. nam simlacis asperæ descriptionē pau-  
 cissimis notis amplectitur; forte quia à Theophrasto longa oratione  
 minutatim delineatam fuisse sciebat. quòd si quasdam notas magis  
 proprias adscribi ei posse non uidisset, fortasse nec paucas illas appo-  
 suisset.

fuisset. Ita & in sambuco; quam licet Dioscorides diligentē descri-  
 bat, accuratius tamen à Theophrasto describi cuius clarū esse potest,  
 ut qui nullam eius partem indescriptam, ne minimam quidem relin-  
 quat; sed clariorem esse Dioscoridis delineationem in his signis, quæ  
 à Theophrasto etiam ponuntur, nemo non uidet: ac propterea eam  
 describere uoluisse est existimandū. Idem in Rhohis descriptione eue-  
 nit, quam fluidam uertit in Theophrasto. Gaza; hanc enim diligen-  
 tissime Theophrastus depingit; uix tamen pauca eius notas Diosco-  
 rides proponit; sic & in alijs multis. Verum, etiam si nonnullas, quæ  
 mereri exactiorem per signa declarationem uidentur, non exacte ex-  
 quisiteq; delineauerit, sed pauca ex illis notas collegerit; eo cum iudi-  
 cio ab eo hoc effectum est, ut ex illis paucis recta plantæ effigies sapius  
 haberi possit. Accipiebat enim signa, quæ ad stirpis faciem declaran-  
 dam maioris momenti erant; quibus ita fidebat, ut alias, tanquam su-  
 perfluas omittendas esse duceret. Hac nanque ratione Arum non ex  
 omni parte depingit; sed seminis tantū notas tradit: quæ tamen ita po-  
 tentes sunt, ut ad eius faciem exprimendam alijs opus minime esset. nam  
 id quod dicit semen eius origanum resipere, exiguumq; esse, cum inq;  
 multo minus, in nulla forte planta inueniri poterit; ac propterea hoc  
 ei adnotasse satis uisum est. Arisarum etiam cum depingit, solam eius  
 radicem describit, quod oleæ magnitudinē impleat, & quod acerrimi  
 gustus sit: de planta tamen solum id habet, quod exigua herbula sit,  
 sed ita sufficiūt hæc signa, ut nō necesse fuerit alia addere. nulla etenim  
 plāta reperietur, quæ radicem habeat multo maiori, quam Arum, acri-  
 monia præditam, & oleæ magnitudinem. Adde quod & de Arisaro sta-  
 viti post Arum locutus est; per quod facile quispiam coniectari posset  
 aliquā in figura habere uoluisse conuenientia, quod nō solum ex hoc,  
 quod circa acrimoniam eas comparat (quasi intelligenda sit formæ ear-  
 rum conuenientia) colligere possumus; sed res ipsa ostendit: nam &  
 figura, & substantia Arisarū cum Aro similitudinem habet, nisi quod  
 minora multo, & non ita lunata habet arisarum folia. perinde quasi  
 ea quæ de arisaro scripsit, non tam ad eius faciem exprimendā, quam  
 ut discrimen, quod cum aro habebat, in mediū proponeret, hoc enim  
 in multis, (quanquam clarius) fecisse Dioscoridem palam est, ut tertis  
 anchusam depingens, uoluit eius descriptionem à secunda summandam  
 esse: inquit enim, est & alia huiusmodi haud dissimilis, sed in quibus inui-  
 cem discrepant; addidit, cum dixit, semine puniceo minore. immo  
 & secundam anchusam alcibiadion dictam, non tam describendam  
 sumpsit, quam à priore distinguendam, ut legenti clarum erit. Notæ  
 enim in plantis non ad illas cognoscendas solum, sed etiam ad diuersas  
 eas



eas ab alijs reddendas proponi solent hoc enim uoluit complemētum  
 quoddam est eorum, quæ circa earum delineationes requiruntur. Co-  
 nyza duo genera mirò artificio describit. nam in quibus conueniunt,  
 utriusque notas simul describit, separatim eas apponens, quibus dissen-  
 tiunt. Quia enim in magnitudine, & odore discrepabant, dixit: Co-  
 nyza duo genera; quæ parua uocatur, odore præstantior: maior uero  
 frutice altior, & folijs latioribus, graui odore. sed quia in foliorum  
 similitudine concurrunt, unâ illa depinxit, inquit: Vtriusque fo-  
 lia oleæ: similia, hirsuta, pingua. rursusq; ad dissimilitudinē rediens,  
 subdit: In maiore caulibus binum cubitorum, in minore pedem æquat,  
 ac denuo ad earum conuenientiam accedens, utriusque flores iisdem  
 notis profequitur, dum dicit: Elos fragilis, lutei coloris, subamarus,  
 qui in pappum abit; radices superuacuae. tandemq; omnes facultates  
 ambobus tribuit. Tertium uero genus, quod in omnibus discrepabat  
 ab duobus prioribus, separatim delineare uoluit. Idem in quibusq; præo-  
 nia depingenda obseruauit. caulibus nanque magnitudinem, & numerum  
 florum, unâ describit: in folijs differentiam declarat; simul deinde  
 & siliquarum, & granulorum notas colligit: ac rursus radicum discre-  
 pantias seorsum manifestat. In Horminò idem etiam executus est. si-  
 mul enim & satiuum, & syluestre depingit: in uulla re, quantum ad  
 formam attinget, sibi inuicem dissequere per hoc nobis significans; sed  
 in semine solum differentias ponit. siquidem in syluestri rotundum,  
 fuscumq; in altero nigrum, & oblongum inueniri tradit. Iam quis  
 non admiretur, qui duas plantas floribus, folijs, magnitudine, cau-  
 libusq; inter se multum distantes, pro duabus horminò speciebus, de-  
 pingunt, cum Dioscorides nullam, nisi in seminibus, ponat discrepan-  
 tiam? Pariter cum Anthemidjs tria genera constituat, tantum flore  
 distantia, noluit tres diuersas delineationes apponere; sed unica con-  
 tentus, omnia genera complexus est; sed quia solus color in flore di-  
 uersitatem faciebat, (nam floris forma eadem est, quod expressit, cum  
 inquit rotundis capitulis constare) ideo addidit id solum, quo discre-  
 pare possent. Qui igitur heranthemion putant eam plantam, quæ Con-  
 solida regalis appellari solet, quoniam pacto excusari possint, non ui-  
 deo. hæc enim in figura floris ab alijs multum distat; atque alias for-  
 tasse habet differentias. Nec minus secundam calamintham ex pulegij  
 forma herbæ quidē notissimæ describit, ut ex illa notas omnes muue-  
 mur; in magnitudine tantum discrepantiam ponens. Cur igitur non  
 errasse pronuntiabimus eos, qui herbam garatam uulgo dictam, secun-  
 dam esse calamintham statuerunt, cum uideamus nepetam uulgarem in  
 quibus pulegium exprimere neq; enim forma, neque odor dissen-  
 tit, immo

tit. immo & nomen latinum, quod Dioscoridis tempore erat, adhuc seruat: illa uero melissophyllo potius similis est, neque ullum retinet odorem pulegio similem. Vt igitur ad id, quod dicebamus, reuertamur, non recte Dioscoridem nomine negligentiae accusant, quod multus, superuacaneus uel in plantis aliquot describendis extiterit; sed reprehendendi ipsi ueniunt, qui non omnia, quae considerare oportet, in Dioscoride animaduenerunt; quiq; non adhibitam rebus cum peritia curam, sed in uerbis eius facultatem aestimant. quod quidem ne fieret in praefatione lectorem hortatus est. Illi uero hoc nihil curantes, dum indormientes eius scripta percurrunt, non solum illum non recte reprehendunt: sed se ipsos tanquam mente captos, ignarosq; manifestant. Nam qui uulgarem bryoniam non esse ueram Dioscoridis titem albam argumentantur ex hoc, quod notatu dignam notam non apposuerit, nempe radicem; quam, ob nimiam magnitudinem non reliquisset, si uera esset; hi inquam stulti sunt. nam ex multis notis, quas ei Dioscorides assignat, tam apte cohaerentibus, qui per campos spatia retur, illam primo occurfu facile cognosceret. immo & Dioscoridi gratiam habere deberemus, quippe qui effodiendae radice tam uastae laborem nobis eripuerit. nam qui cognoscere solum hanc plantam affectat, ut cum opus sit, usui adaptet, satis superque esse possunt notae à folijs, à uiticulis, à pampinis, à fructibus, à nascendi, & crescendi modo, alijsq; quibusdam: qui uero ad medendum eam accipere intendat, poterit radicem (si haec uti uelit) effodere. nam multis polle re-remedijs hanc, uel ipse Dioscorides docet. Quam ob rem uelim hoc sententiarum esse praecipuum, ut cum quis aliquorum doctissimorum virorum de medicamentis placita refutare aggreditur: nunquam ad hanc, aut consimilem rationem confugiat, ut scilicet damnet eorum sententiam in planta aliqua, quam ostendunt, quae cum habeant partem aliquam à scriptore diligenti non praetereundam, in scriptoris tantae delineatione non ponatur. qui enim omnes Dioscoridis descriptiones attentius intueatur: nullam, uel perpaucas reperiet, in quibus non aliqua pars omittatur. sed refutandae sententiae sunt, cum plantae ostenduntur, quae cum notis à Dioscoride propositis, siue illae paucae sint, siue multae, non conueniunt. Qui igitur cum illis non consentiunt, qui scrofulariam uulgarem pro galeopside depingunt, si propterea non consentiunt, quod radicem notatu dignam non omisisset Dioscorides, si hanc existimasset: infirma ratione mihi videntur sustentari. Quod si alias habuerint rationes, illis magis est innitendum: quemadmodum cum in eos inuehuntur, qui inter uerba sci species numerant duas illas plantas colore florum differentes, quae primae omnium uere florent; quaeq;

quæq; herbæ paralyſis uulgo uocantur: non recta (ut mihi uidetur) reprehensione utuntur, dum inquit, ſi uerbaſci eſſent ſpecies, eius flores eſſent omnino à Dioſcoride deſcripti. quanuis (ut meam in hac re ſententiam proferam) in alijs notis eorum placitum nõ ex omni parte acceptandum exiſtitem. Depingit Fuchſius biſlinguam, ſiue bonifaciam uulgo appellatam, pro lauro alexandrina. nos hæc potius Hippogloſſon exiſtimamus; quia eius delineationi magis arridere uideatur. uerum nullam habemus exactam rationem, (ſi ad facultates, & ad ſitum confugere nolimus) qua eius ſententiam reſutare ualeamus. Nã

10 quòd frondes illas, ceu linguas è medijs folijs exeuntes, non expreſſerit Dioſcorides, ratio ſufficiens non eſt. non enim ex hoc tuto affirmare poſſumus, illas linguas in lauro alexandrina aſſe non debere. Sed quid pluribus moror? Non ne pæoniæ flos roſarum rubrarum effigie & colore inſignem eius hiftoriæ notã præbere potuiſſet? Dioſcorides tamen omiſit. at non propterea quenquã reperies, qui eam pæoniam non eſſe exiſtimet, quæ ab omnibus ipſa exiſtimatur. Ita & in Cõri, & in clematide prima, flores in illis delineandis ſubticuit: cum tamen ob eorum miram pulchritudinem, harum plantarũ delineationes longe clariores reddere potuiſſent. quis eſt tamen, qui in his di-

20 gnoscendis anceps ſit? Ac multo magis cytiſi flores, (nam & horum etiam nullam facit Dioſcorides mentionem) qui & ob luteum illuſtrẽ colorem, & ob ſitum etiam, ut qui racematim à ramulorum cacuminibus magna cum ſpectantium delectatione propendent, fruticẽ illum ita exornant, ut ſine illis nullam amplius gratiam, nullum ornamentum retinere uideatur. non tamen propterea in cytiſo, quam nos ueram cognoscimus, dubij ſumus. ſic & in quamplurimis alijs, quorũ eum radices, uel folia, uel aliquas alias partes, quæ pulchriores in plãtis uidentur, non deſcribat: nemo tamen eſt, qui in earum cognitione hærerẽ uideatur. Huc accedit, quòd multæ plantarum partes ita à natura nonnunquam occultantur, ut deſcribi nullo pacto poſſint; ut Thymi ſemen, quod (ut Theophrastus refert) ſenſu hominis percipi nequit, ſed flos tantum apparet. unde eo ſato (ut teſtatur Plinius) naſcitur Thymum. Quis igitur reprehendat Dioſcoridem, quod quale thymi ſemen ſit, minime docuerit? Ita & de tribuli aquatici radice, quæ cum in fluminum paluſtribus naſcatur, atque in profundioribus aque alueis immergatur, qualifnam ſit adhuc incompertum eſt. quod & Theophrastus animaduertit lib. 11 de hiftoria. qui cum omnes tribuli partes delineafſet, ſubdidit: Radicem quantã, qualemq; habeat quærendum. quibus conſimilia lector quamplurima obſeruare poterit.

L

Quòd

*Quòd ex multarum plantarum descriptionibus liceat aliquas conflare illarum, quæ proprijs capitibus nullo pacto delineantur, atque hac ratione nobis innotescant.* Cap. XIII.

SCIO fore, quibus illa, quæ pro Dioscoride diximus, minus satisfaciant; sed in sua vetere sententia permanentes, ac constanter perseverantes, illum pertinaciter reprehendent, nostrasq; rationes, non fecus ac cum surdo fabula canitur, nihili ducent. Quorum prauitates, his, quæ hoc capite subnectemus, immutare conabimur. quòd si neque assequemur, eorum saltem peruersitas, atque nequitia manifesta, deprehensaq; ante omnium oculos ponetur. est enim mens, uiam docere, qua quis possit quamplurimas plantas à Dioscoride absque ulla descriptione derelictas, ex ipso illo Dioscoride describere. ex qua quidem re non solum Dioscorides defendetur, ut qui reliquerit quidem stirpibus delineationes; ab ignaris uero deprehensæ nõ sunt: sed etiã earum cognoscendarum amplior nobis campus sese offeret. Scire igitur licet multas plantas, etiamsi proprijs capitibus descriptæ nõ sint, ex alijs tamen describi posse: quæ uel perfecte, uel saltem minus obscure earum formas, figuraq; repræsentent. Diximus superius eos, qui in Dioscoridem inuehuntur, illum reprehendisse, uel quòd multas plantas penitus indescriptas proposuerit: uel quòd nonnullas descripserit quidem, sed tam paucis indicijs, ut nemo sit, qui eas assequi poterit: uel tandem, quòd improprias notas plantis attribuerit, quæ eius figuram obscuriorem potius, quàm clariorem reddunt. Nos igitur primo docebimus, quonam pacto multæ, quæ nullatenus describuntur, delineationem aliquam sortiri possint. deinde, qua ratione parce designatas alijs notis locupletare ualeamus: ac postremo unde elici notæ magis propriæ possint, quæ improprie assignatas corrigât. Nam quòd integras descriptiones quandoq; eligere liceat, quæ in alterius plantæ historia laterent; superius satis puto ostensum est; ut de anchusa, & de Hormino, & de nonnullis alijs exépla dedimus. Hæc enim regula perpetua esse debet, ut si quando uideamus non exacte, aut nullo pacto describi plantam: consideremus, an ex alia eiusdem speciei, aut generis, aut sibi proxima descriptionem sumpsisse ualeamus: atque hoc tã ex illis, quæ perfecte descripta sunt, quàm ex alijs, quæ non ita exquisitè proponuntur: ut uidemus in syluestri lupino. cuius descriptionem petere debemus ex satiuo; qui tamen à Dioscoride non depingitur: sicuti & quartum ranunculum, quòd ex tertio describendum præcepit. cum tamen tertij modicam apponat delineationem.

tionem. Verum hæc ita intelligere conuenit; ut si quando incidas in huiusmodi plantas, ita ut eas uel per te, uel alterius auctoris ope cognoscas: ex illarum cognitione fiet tibi aliarum plantarum illis similitudinem manifestatio. nam lupinum nemo est, qui non noscat, etiam si non describatur. igitur si quis quærat syluestris lupini effigiem, ex facili habere poterit, atque hac ratione indescriptarum plantarum delineationes integras eliciet. Sed qua ratione plâtis aliquot indescriptis unam, aut alteram, uel plures notas accommodemus: operæ pretium est dicere. hoc uero nulla meliori uia, quàm si inspiciamus aliarum plantarum descriptiones, in quibus indescriptæ plantæ mentio fit, illi eam, quam depingit, comparans. illas igitur notas indescriptæ accommodabimus; deindeq; alias inspiciemus, an eiusdem non delineatæ, & incognitæ mentio fiat. Euenit nanque, ut uni stirpi multas Dioscorides comparet, hanc scilicet flori, illam frondibus, alias uero alijs partibus. neq; hoc inconueniens fuerit: nam si asphodeli folia porri folijs comparat; licebit & porri folia hastulæ regiæ folijs comparasse. similiter si cyclamini frondes hederæ frondibus similes esse dicit: quid uetabit hederam rursus cyclamino comparare, atque in alijs eodem modo? Cum igitur sciamus bulbum à Dioscoride non depingi, bulbo tamen multas alias plantas comparari: ex illis nos bulbi descriptionem accipiemus. Nanque hyacinthum depingens folia, & radicem bulbi ei tribuit: similiter & colchicon eiusdem bulbi folia habere statuit, sed pinguiora: deinde & bulbum uomitorium folijs constare bulbi, sed lentioribus, & multo longioribus: præterea pancration radicem habere magni bulbi asserit. licebit igitur bulbum his omnibus, uel in folio, uel in radice comparare, ex quibus bulbi descriptio apparebit. nam si dicit colchicon folia habere pinguiora: nos bulbum colchico comparantes, minus pingua ei inesse folia asseremus; atque ita in alijs. quam ob rem ex his, hæc, uel consimilis descriptio bulbi conficietur: Bulbus folia habet hyacinthi, uel colchici, sed minus pingua: uel bulbi uomitorij, sed non ita lenta, & multo minora: radicem quoque habet hyacinthi, uel colchici: cui ita similis est, ut ab ignaris alterum pro altero deuorari soleat: uel pancratio similem, sed multo minorem. Hæc quidem, & huiusmodi aliæ descriptiones clariorem doctrinam sæpius præbent, quàm quæ uere suis locis à Dioscoride exhibentur. quandoquidem pluribus plantis folia, uel radices, uel alias partes comparat; quodq; nos ex una assequi non possumus, ex alia assequemur. quod in illis uel nunquam, uel raro euenit: cum Dioscorides sermone seriei, uel continuitati intentus, uni plantæ ut plurimum, raro pluribus eas comparet, Similiter igitur si quis uelit anethum ex Dioscoridis mentem

te depingere, ad plura eiusdem capita cōfugiens facile poterit. anetho  
 nanque comparat ligusticum, fefeli æthiopicum, daucum tertium, heli-  
 oscopium, tithymalum, smyrnium, elaphoboscum, bunion, atq;  
 ex his quibusdam umbella, quibusdam capitulum, alijs aliam plantæ  
 partem. fieri igitur poterit huiusmodi delineatio, eandem seruens  
 regulā. Anethum cauliculum habet ligustici, capitulum fefeli æthio-  
 pico simile, aut dauco tertio, aut helioscopio tithymalo, uel orbicu-  
 lata, caulium capita, ut smyrnium: umbellam elaphobosci, flores bu-  
 nij: semine constat dauci tertij, aut elaphobosci. Coriandrum nullo pa-  
 cto Dioscorides depingit; sed eadem utentes regula, sic illum descripse  
 rimus. Coriandri planta fumarix similis est; sed nigrioribus folijs: fo-  
 lia habet thalictri, paulo graciliora: uel ranunculi primi, sed angustio-  
 ra: uel anemones, sed minus scissa: aut parthenij, aut adianti, aut dau-  
 ci tertij, aut syderitis tertix, aut achilleæ, aut bunij folia, quæ prox-  
 imæ radicem sunt, imitantur: umbellā habet dauci cretici. Vide quā  
 late pateat foliorum descriptio. profecto qui ex his coriannum non  
 nouerit, rudem, quinimmo ineptissimum, rudicaueris. tot autē plan-  
 tis eam comparauimus, quia illi omnes eas Dioscorides cōparat, dum  
 illarum delineationes prosequitur. Rutam præterea eadem ratione sic  
 depingito. Ruta folijs constat ambrosiæ, aut hypecoi, aut syluestris  
 serpylli, sed minoribus, aut hyperici, aut androsæmi, sed triplo, aut  
 quadruplo minoribus: aut polemoniæ, sed paulo minoribus & bre-  
 uioribus, aut polygони maris, sed durioribus breuioribusq; aut apios,  
 sed latioribus, & breuioribus: uel pepli, sed angustioribus: minori-  
 bus multo, quā syluestris rutæ: odorem trifolij asphaltitis recenter  
 enati. Iā quis hac descriptione rutam nō noscat? Apij delineatio hæc  
 haberi poterit. Apium eleoselino minus est, & hipposelino; quo est  
 etiam nigrius: folia habet bunij folijs similia; quæ proxime radicem  
 sunt: uel laserpitij, uel caucalidis, uel smyrnij angustiora, minus pin-  
 guia, caulem eiusdem: semen possidet siso simile. Hæc plantę notissi-  
 mæ sunt, sed & ignotarum eodem pacto reperire est descriptiones, ut  
 struthij, quæ à nemine, quod sciam, cognoscitur. quam (præter no-  
 tas à Plinio scriptas) ita depingere ex Dioscoride possumus. Struthiū  
 folia habet parua, papaueri spumeo similia, uel phyteumati, sed ma-  
 iora: radicem habet cubitalem, albicantem, polemoniæ similem. Te-  
 rebinthum etiam, quam pauci norunt, hoc pacto. Terebinthus folia  
 habet elaphobosci, acinum sambuco similem, magnitudine Rhois.  
 Quarum plantarum descriptiones hucusque dedimus, nullam depin-  
 git Dioscorides proprijs capitibus, sed aliarum similium delineatio-  
 nes multas per se studiosus lector compilare poterit. Hæc igitur quā-  
 tum

tum ad primum, quod probare intendebamus, sufficere poterūt. Erat secundum, ut sciamus multis stirpibus parce delineatis, ac per hoc nobis magna ex parte ignotis, alias notas addere, quibus eas assequamur. quod non erit admodum difficile: nam eadē ratione fiet. ut eruo præter notas à Dioscoride proprio capite ei attributas, nonnullas ex eodem addemus hoc pacto: Eruum semen habet paralij tithymali, aut catanances primæ; magnitudine æthiopidis seminis, aut lithospermi. Ex hac descriptione facile deprehenditur error multorum, qui uarias plâtas pro eruo ostendunt. quarum nulli descriptio aridet: cū omnes

10 semen habeant longe maius semine lithospermi, aut ætiopidis: nam uel ipse Theophrastus orobi semen minus sambuci acinis esse asserit; quod cū Dioscoride consentit. Pari passu & Coronopo aliquot notas addere possumus: illi enim Dioscorides comparat psyllium, catanancem, sesamoidem, holostium. quare ita ex his, atque alijs, quæ proprio capite inueniuntur, describi potest. Coronopus oblonga herbula est, per terram repens, fisis folijs, psyllio non dissimilibus, breuioribus, aut catanances primæ, non ita longis; aut minoris sesamoidis, non ita hirsutis, & maioribus, holostio proximis: cui & uiticulas similes habet; radicem habet tenuem, astrigentem: prouenit in

20 aggeribus, & locis ineultis, & secus uias. nihil puto nunc in coronopi descriptione desiderari posse. Utq; ad tertium tandem accedamus, possumus & magis proprias notas medicamenti addere, quàm quæ suis capitibus tribuuntur, hooq; ex alijs eodem pacto. ut in Cnico, cuius folia describens Dioscorides nulli plantæ comparat; sed solummodo inquit folijs constare oblongis, per ambitum diuisis, asperis, spinosis; ita & semen, de quo hoc tantum dicit, quod sit candidum, alioqui rufum, longum, angulosum. sed ex alijs hæc notas clariore habebimus, alijs scilicet plantis illam comparando: Vniuersam enim cnici plantam Atractylidi comparabimus: ita & folia; quæ tamē multo

30 breuiora existunt: semen habet centaurij maioris, aut chamæleonie albi, aut ueratri nigri, aut spinæ albæ, minus tamen rotundum; aut Medij, sed maius. Helxines folia mercuriali proprio capite cōparat: sed capite de mercuriali, inquit eam habere folia helxinæ cognatis, sed minoribus. Igitur nos hanc notam ad helxinem ducentes, clariorem frondium figuram exprimemus, illas mercuriali comparantes, ac maiores esse proferentes. immo cum alijs plantis similitudinem habere inueniemus. atque eius descriptionem præter assignatas notas sic compilabimus. Helxine eadem erat, quæ alsine nisi grandior esset, & maioribus folijs, & hirsuta; cuius etiam folia ad anagallidis folia accedūt, sed maiora existunt. his consimiles descriptiones multæ reperiri po-

terunt in Dioscoride tam eorū, quæ aliquo pacto describuntur, quàm quæ nullam habent delineationem; ut scœnum græcum depingemus; siliquas smilacis hortensis habere dicentes, breuiore, minus torosas: semen, loti syluestris multo maius, aut myagri. Sic glastum soliu habere tripolij, non usque adeo crassum: florem, staphydis agricæ: alias notas pete ex syluestri glasto, & ex sua proprii capitis delineatione. Sic si scolymum depingere intendamus, confugiemus ad caput de acantho syluestri, de chamæleone nigro, & albo. Rubi descriptionē quandam pete ex cappari, ex cynosbato, ex Idæo rubo: Atriplicis, in cœnante, & xanthio: Rhamni, in cytiso: Ammij, in petroselino: Thy mi, in fatureia, in stœchade: lentisci, in phillyrea, in tragio, in glycyrrhiza: epithymi, in Alipo, in saxifragia: lepidij, in Draba: Portulacæ, in cepæa, in telephio, in tithymalo quarto, in peplio, in bato, in tribulo terrestri, in semperuiuo tertio: Platani, in aconito, in hellebore nigro, in ricino: Cinnamomi, in corallio, in bacchari: Meliloti, in ligustico: Violæ purpureæ, in hyperico, in moly: leucioij in chelidonio maiori, in moly, Delphinio, lychnide coronaria, antirrhino, glauce, amomo, chamæcisso, spartio: Raphani, in dracunculo minori, sphondilio, astragalo, tragio altero, atque ita in alijs. neq; enim necesse est omnes plantarum similitudines ex uarijs locis mutuatas in hunc locum adducere: sed ex illis, quæ distinctim primo in medium attulimus; atque ex alijs, quæ confuso modo deinde enumerauimus; poterit unusquisque cognoscere, quomodo possit alias elicere, atq; suis locis ad clariorem simplicis doctrinam accommodare, multorumq; opiniones uel confirmare, uel etiam refutare. Hoc enim non solum ad ignotas hucusque plantas inueniendas, inuentasque confirmandas confert: sed etiam ad multas nonnullorum sententias, quæ ferè omnibus ueræ existimantur, explodendas; ut, verbigratia, qui pseudomelanthium (vulgo Gittone) lolium esse credunt: neutiquam crederent; si caput de phœnice apud Dioscoridem legissent. Ibi enim phœnicem spicam habere lolio similem tradit. sed quænam quæso spica in pseudomelanthio inspicitur? Qui præterea Iberida cum lepidio eandem esse existimât, caputq; de Iberide tanquam superuacaneum à Dioscoridis volumine refecandum esse asseuerant: nō ita fortasse licenter hoc pronuntiaissent, si quæ cap. de draba habentur, animaduertissent. hanc enim uult Dioscorides folia habere lepidij, sed molliora & candidiora, sed nulla est conuenientia in folijs inter Iberim & drabā: huic enim lata sunt; illi satis angusta, & nasturtij more incisa: si ueram drabam existimemus (ut certe uera est) plantam illam, quæ ab omnibus ipsa existimatur; & ab Andrea Matthiolo perbelle depingitur. Huiusmodi alia



di alia qui quæserit, non pauca circa medicaminum cognitionem mysteria magna cum omnium utilitate aperiet.

*Quid in stirpium coloribus obseruandum sit ad exquisitam earum cognitionem.*

Cap .xv.

QVONIAM uero in delineationibus inter cætera uisilem qualitatē immiscet Dioscorides; hæc autem circa colores potissimum uersatur, (hirsutiem enim, asperitatem, læuitatem, aliaq; id genus, quanuis & oculi diiudicare possint; tamen tactilis qualitatis propria sunt) atque in his multæ difficultates oriri solent: operæ prætiū esse duximus aliquid de herbarū coloribus separatim subnectere. Vbi animaduertendum est, Dioscoridem non in omnibus plantarum partibus colores perfecte exprimere potuisse; sed in aliquibus duntaxat: quod rei naturæ adscribendum est. multas enim stirpiū partes parens natura exactissimis, uiuissimisq; ac quibus nihil ad eorum perfectionem desit, coloribus dotauit: multis uero, tanquam noueræ muneræ functa, colores ita impertiuit, ut inchoatum opus, atque imperfectum reliquisse uideatur. In floribus enim, fructibus, ac seminibus synceri colores, atque omnibus suis numeris, & partibus absoluti conspicuuntur: ita & in quamplurimis radicibus, quanquam aliquanto minus conspicui uidentur; sed multo minus in folijs ipsis, caulibusq; & germinibus: in quibus præter uiridem, nullum syncerum, purumq; atque integrum colorem uidere est; Dioscorides tamen his, non secus ac alijs partibus, & nigrum, & candidum, & rubrum, & cæsiū, aliosq; ferè omnes colores adscribit. quod difficultates summas afferre solet. Scire igitur conuenit, cum Dioscorides plantam aliquam delineat, atque inter cætera notas à florum colore mutuatur: magna ex parte colorem illum syncerum, perfectumq; querere oportere. quem si non inuenerit simplicium indagator; dubius esse poterit, an talem plantam ut ueram admittat: Neque uero hoc contrarium erit ei, quod priore libro docuimus; scilicet quòd cum plantæ florum colorem uel suapte natura uariant, uel ob regionem, uel ob locum, uel ob aliquam aliam causam, nihil nos mouere debet, cæteris omnibus notis consentientibus, quo minus ueras esse affirmemus: ut exemplum de maiori symphyto dedimus; cuius flores nunc candidi, nunc purpurei, nunc lutei conspiciuntur; & tamen luteos tantum eos debere esse Dioscorides asserit: sic de Antirrhino, ac nonnullis alijs: quandoquidem hoc nunc nõ tollimus, sed de illis loquimur, quæ nullam suscepisse permutationem conicimus; uel si suscipiant, raro hoc fiat; uerusq; color, qui proponitur ma-

L 4 gna

gna ex parte ita fit, ut proponitur. Dicimusq; in floribus colorem à  
 Dioscoride attributum, nos perfectissimum quærere debere: quia in  
 his natura eos absolutos completosq; ponere soleat; nisi impedita ali-  
 quam ob causam dilutiores, uel saturatiores nonnunquã efficiat: at in  
 quibusdam aliis partibus non item fit. Neque enim si folia nigra, uel  
 candida esse alicui plantæ Dioscorides proponat: iam nos exactam ni-  
 gritiam, uerumq; candorem in illis quæremus, ut mox probabimus.  
 Ergo cum Polygonaton inquit Dioscorides flores habere candidos;  
 similiter & narcissum, & ligulstrum, & multas alias: perfectum cando-  
 rem, integrumque in his quæremus. Nec minus, cum purpureum co-  
 lorem assignat uiolæ nigræ, gladiolo, fumariæ, uitici, aliisq; quamplu-  
 rimis: uerum purpureum esse inueniemus. ita & cæruleum in anaga-  
 lide scemina, luteum in hyperici omnibus generibus, in quibusdam  
 ranunculis, in leucii una specie, & multis aliis. Phœniceum in ana-  
 gallide mare, in Rhœade papauere, quanquam in hac candidus etiam  
 nonnunquam spectetur, uel Dioscoridis testimonio. Verum, si quando  
 minus conspicuos in floribus colores natura designauerit, nec desue-  
 runt Dioscoridi nomina, quibus illos explicaret. Thymo enim florẽ  
 tribuit purpurascens; similiter & Cyclamino, aliisq; nonnullis: ut  
 saturatum illum purpuræ nitorem excluderet, sed dilutiorẽ esse signi-  
 ficaret. si quis enim Cyclamini florem cum uiola nigra, uel Hyacin-  
 tho conferat, ut has inueniet merum puniceum colorem retinere, ita  
 illam candore quodam, uel rubore suffusam aspiciet ita, ut multum in-  
 ter se distare in coloris gratia uideantur, licet omnes purpurei appel-  
 landi sint. *καρπούρις* græcis dicitur, quem differre à purpurascens satis  
 constat. hunc enim *καρπούριον* dicunt. eadem ratione cicutæ, & col-  
 chici flores candidantes appellat, Orobanthes uero subalbidos; sic &  
 anemones speciem quandam candidantem florem, aut lacteum habere  
 scribit. Lacteum colorem Dioscorides, (quantum apud illum obser-  
 uare ualuit) his assignare uidetur, quibus eximius ille candor, atque im-  
 maculatus non elucescit; sed ad fuscum ex aliqua parte uergit: ac pro-  
 pterea Iberidi lacteum florem constituit, necnon ornithogalo, cum  
 hians se pandit, extra enim herbaceus est, ac quibusdã aliis: in quibus  
 clarum est pulcherrimum illum candoris nitorem nõ conspici. Quòd  
 si nomina Dioscoridi deerant, circumscriptione utebatur. unde, cum  
 uideret in anchusa altera purpureum colorem non syncere, pureq; elu-  
 cescere: ei florẽ purpureum in puniceum uergentẽ esse docuit; quem-  
 admodum eadem ratione centaurio minori florem depinxit è puni-  
 ceo in purpuram declinantẽ. Nec minus, cum uiderit in alismatis flore  
 colorem illum candidum purum nõ uideri: descripsit illam flore can-  
 dido

dido palleſcente. Luteum coloré non exactum, completumq; , uel pal-  
 lidum, uel ſubluteum, uel aliqua circunſcriptione notat Dioſcorides,  
 qui ſecundum omnes gradus pro uaria colorum miſtura in floribus  
 uidetur. Qui enim de coloribus ſcripſere, ruſum colorem cõſtituunt;  
 quem tamen idem eſſe cum rutilo oſtendunt. hic prout intenditur, uel  
 remittitur, ita uaria colorum nomina parit. nam & fuluum, & auri  
 æmulum, & melinum, & luteum, & pallidum, & ſlauum ab hoc creari  
 affirmant, pro uaria eius cum aliis coloribus miſcella; ut cum uiridi  
 albo, nigro, aliisq; nonnullis. Nec deſunt qui *ξανθὸν*, & *ἐρυθρὸν* addant,  
 10 rubidum illud; hoc rubrum uertunt: quos ego alterius ſpeciei eſſe  
 exiſtimo. Ergo merito cum Dioſcoride dicemus corniculatum papa-  
 uer flore eſſe pallido, quia dilutius eſt, quàm ut luteus, uel aureus di-  
 ci mereatur: quinimmo & multo magis hémérocallidis flos. pro-  
 pterea eius flores, colore perquam pallido eſſe docet; quemadmodum  
 & elaphoſcum floré ſubluteo. De aliis coloribus in floribus eadem  
 ratio eſt. nam ſcordium ſubrubro flore depingit; nec non ſylueſtrem  
 cannabim. ſic de nigro, cæruleo, aliisq; intelligendum eſt. Ergo ſi  
 ignotas adhuc plantas perquirere intenderimus; notas ex florum co-  
 lore ſumptas magna ex parte abſoluto, & exacto, ut à Dioſcoride pro-  
 20 ponitur, quærere debemus: ut Acaciam nullam plantam eſſe exiſtima-  
 bimus, niſi cum aliis ſignis floré exacte candidum habeat; ita & Moly.  
 nam non parum erraſſe eos conſtat, qui diuerſas plantas pro coronaria  
 lychnide oſtendunt, floribus uel ſubpurpureis, uel ex purpureo ru-  
 bris, uel ruſis conſtantes: cum ſciamus à Dioſcoride purpureum co-  
 lorem ei tribui: qui cum in floribus ſit; perfectus quærí debet. ac pro-  
 pterea Senenſis opinio in hac planta ad ueritatem, meã quidem ſenten-  
 tia, magis accedit. quam ob rem Anthyllidis florem (ſi ueram adinuen-  
 nire optemus) non purpuráſcentem; non ex purpureo ad aliũ quemuis  
 30 colorem uergentem, ſed uere purpureum quærere oportebit: ita & in  
 peucedano abſolute luteum, & in aliis eodém modo. Seminum uerò  
 fructuumq; eadem ſerè obſeruatio eſt. in his enim colorum exacta, ex-  
 quiſitaq; proprietates elucet: nam & uere nigra femina, uere ſuſca, uere  
 candida, lutea, purpureæ uerè cernuntur; ita & fructus. candidum namq;  
 ſemen poſidet papauer fatium, & tertia hyoſcyami ſpecies, neque  
 quicquam eſt, quod ad abſolutum eorum candoré deſideretur: quem  
 admodum & Smyrnum, ſiguttiſicum, papauer corniculatum, alia que  
 quamplurima meram, ac ſine ulla alterius coloris miſtura nigredinem  
 in ſeminibus retinent. Rectam igitur & appoſitam contemplantur  
 quis in utroq; hormino ex ſeminum colore differentiam, cum in ſyl-  
 ueſtri fuſcum, in altero nigrum eſſe dicat; nam ambo hi colores perfe-  
 cte

Et conspiciuntur: quemadmodum in securidacæ, & papaueris erratici semine, & aliarum quarundam, rufus: in pæoniæ quibusdam seminibus, & in xyride ruber: in Aro, & somnifero solano croceus. hi colores speciosissimi in hisce seminibus conspiciuntur; ac propterea uere illos exprimere uoluisse Dioscorides est existimandus. Nam in quibusdam, cum absolutam coloris gratiam non uidebat, aptis uocabulis notabat: ut in floribus fecisse ostendimus; nam hyoscyami secundâ semen subflauum, & rutæ syluestris subrufum appellat. Idem de fructibus dicitur. in hederæ enim nigræ, ligustri, daphnoidisq; fructibus, ac multis alijs, nihil ad exactam, perfectissimamq; eorû nigredinē desiderari potest: ita & in alijs coloribus à Dioscoride propositis, quorum mentionem non facimus, ne nimio exemplorum cumulo lectorem molestemus: illud tamen unum breuiter dicemus; in fructibus etiam, ut et in alijs, colores minus conspicuos Dioscoridem absolutorum nominibus non appellasse. nam rubi canini fructum per maturitatem fuluescere; rufi rubescere docet. Hortensis solani fructui nigricantem, aut fuluescentem colorem tribuit; quia neque uere niger, neque uere fuluus unquam uidetur. Non sic in uescario solano, cuius fructum (quod semen appellat) quia uere fuluus est, fuluum uocat. Sic in mandragoræ generibus: nam fœminæ mala esse pallida dicit; mari in crocum inclinantia. Siquis autem eorum, quæ apud Dioscoridem sunt, non sit contentus, ad fructus, qui in Italia edēdo sunt; quiq; ab omnibus serè cognoscuntur, se conuertat: ut in cerasiorum multis generibus; item in malis, tam his, quæ ita absolute appellari solent, quàm in medicis, citrijs, cydonijs, pyris, armeniâcis, persicis, alijsq; quamplurimis. in his enim perfectissimos omnes colores contemplari poterit. Sed ad radices sermonem conuertamus: in quibus non æque omnibus insignes colorum species uidentur, sed in quibusdam duntaxat. Nam inter ea, quæ à Dioscoride describuntur, polygonaton, cucumis syluestris, colchicon delibratum, & quædam aliæ, perfectum exquisitumq; in radicibus candorem retinent; atque inter ea, quæ non describuntur, allium, cepe, detractis primis indumētis, raphanus, radix, & multæ aliæ. Sed bona eorum pars, quanuis à Dioscoride dicantur, à summo illo candoris nitore declinant. Sphondilij etenim radix, & pæoniæ maris, & nonnullæ aliæ, quas candidas uocat Dioscorides, à superius enumeratis radicibus candore multum relinquuntur. unde rectius fortasse subcandidæ, aut ad candidum colorem inclinantes appellarentur: quemadmodum appellare meminit in papauere erratico, in acoro, ac quibusdam alijs, nunc subcandidas, nunc albicantes appellans. Nigrum præterea merum, absolutumq; omnibus

omnibus numeris colorem in nulla ferè radice reperire est ; sed uel fuscum, uel nigricantem . nam quod cyperum, cyclaminum, filicem, multasq; alias plantas nigra radice describat, synceram nigridinem nullo pacto intellexit : quin immo & in his, quæ nigri cognomen à radicis colore sortita sunt, nec uerus nigror conspicitur : quis enim tam hellebori nigri, quàm nigri chamæleonis radices non fuscas potius, quàm nigras dixerit ? sed quia nullum alium colorem per exuperantiam in omnibus his uigere animaduertebat : potuit quidem eas nigras appellare ; sed si ad propria nomina confugisset, doctrinam nobis absq; dubio clariorem reliquisset . Verum inter fuscum, & nigrum tam parua est differentia : ut multi philosophi alterutrius appellatione utrunq; includerent . nam & Theophrastus hoc v. de causis, cap. 1111. innuere uidetur, cum colorum genera prosequitur . inquit enim colorum genera esse septem, si fuscum colorem non alium, quàm nigrum posuerimus . Fieri potest ut Dioscorides hanc sectans sententiam, nigri appellatione nunc fuscum, nunc uere nigrum intelligat . quòd si nonnunquã fecerbat, ut in Horminorum feminibus : uel alteri opinionã innitens hoc efficiebat ; uel ut clarior uideretur . nam fuisse nonnullos qui hos colores, ut distinctos proponerent, clarissimum est : ac propterea subiungebat Theophrastus, At si fecernes fuscum à nigro ; octauũ hunc esse necesse est . Nam & Dioscorides in multis hos manifeste diiunxit, ut in echio, cuius radicem nigricare asserit, & in multis aliis : sed aliorum colorum, qui à summis declinant, propria protulit nomina . ita nanque dilucidior est : ut in colchico, quod radice foris è nigra rufescentem esse statuit ; ac multo magis glycyrrhiza, & aristolochia utraque ; quarum ut colores in radicibus attentius designaret, ad similitudinem potius, quàm ad nominum colores confugit, has enim buxi coloris esse autumat . in alijs coloribus eadẽ quisque per se obseruare poterit . Iam uero ad frondes accedamus, atque ad caules, ceterasq; stirpiũ partes, de quibus promiscue agemus . Eadem enim ferè in omnibus consideratio est ; atque interim sermonis longitudinem uitabimus . In folijs igitur, ramis, caulibus, germinibus, alijsq; quæ quodammodo plantis omnibus formam, figuramq; oculis expositam præbent, (radices enim terra occultantur, flores, & fructus, seminaq; ad certum tantummodo tempus conspiciuntur) nullum exactum, merumq; colorem uidere est, præter virentem ; siue id explicetur à Dioscoride, siue minus : sed cum uel album, uel nigrum, uel fuscum, uel alium quẽuis colorem his ascribit ; ita intelligemus, ut ex uiridi ad album declinet, uel ad alios colores . quis enim uel polium montanum, uel cytisum, uel rhamnum uere candidos dicat, aut botrym

trym uere luteam & tamen Dioscorides in totum candidas illas esse  
 asserit: hanc luteam totam, quemadmodum & tertiæ chamæpitydi  
 ramos candidos, & folia: stachydi, papaueri corniculato, & gnapha  
 lio folia cana. in quibus fortasse candoris nomē ferendum esset, etiam si  
 ut omnia alia, multo tamē magis, candidus color superfundatur uiridi.  
 sed cum maris mandragoræ folia candida esse asseuerat; similiter cum  
 staphydi agræ, necnon ballotæ cauliculos tribuit nigros, Cori folia  
 rubra; Telephio cærulea; echio & solano hortensi nigra; chelidonio  
 maiori cæsia, & Theophrastus laserpitio auri. æmula: quis non uidet  
 ualde improprie in his huiusmodi colores assignasse? nam nec in cha  
 mæleonis nigri folijs, nec in eryngij spinis tam multi illi colores per  
 fectissimi inueniuntur; quanquā rectius intuenti uidebitur cæruleus  
 color in eryngio exactus esse. Has igitur ob causas hisce particulis Dio  
 scorides maiori ex parte absolutos colores non adscribit; sed supremū  
 illum eorum gradum quibusdam loquendi formulis infirmat, attē  
 nuatq;: ac propterea abrotonum scæminā, & marrubium candicantes;  
 hypericum subrubrum fruticem appellat: Ideo etiam ascyri, & para  
 lij tithymali ramos, androsæmi uirgas, chamæleonis nigri & oroban  
 ches caulem, similiter & maioris hieracij, uel subrubente, uel subru  
 bro, uel rubente colore esse tradit: quemadmodum & phu caule in  
 purpurā vergente, aron subpurpureo, tertiā Syderitim subcandido,  
 & subrubicundo, helxinem subrubente, cynocramben subalbido cō  
 stare asseuerat: sic & sambuci surculos candicantes appellat, nardi cel  
 ticæ folia colōre in flauum languido, saluix subalbida, rhois subru  
 bentia, Smyrni colore in luteum languescente, capni cineracei colo  
 ris, eupatorij nigricantia, similiter & pæderotæ acanthi, quam ob rem  
 melamphylli nomen sortitur, & alia quamplurima nominibus huius  
 modi uocitat, quibus eos colōres quodammodo remissos, atque im  
 minutos esse ostendit, non autem exactos, cōpletosq;. Atque, ut sum  
 matim dicam, in hisce plantarum partibus, sed potissimum in folijs,  
 semper uirens, siue herbaceus color intelligendus est; qui perinde ut  
 albo, uel nigro, uel rubro, uel alio quopiam colore plus minus asper  
 gitur, ita uel albi, uel nigri, uel rubri, uel subcandidi, subnigri, sub  
 rubri, denominationem hisce particulis impertit. Sed in his omnibus  
 duo maxime omnium animaduertendā sunt: primum quidem has co  
 lorum proprietates; tam si proprie, ac in summo gradu, quā si im  
 proprie, uel remisso gradu accipiantur, magna ex parte ita intelligi de  
 bere, non autem perpetuo. euenit enim, ut in floribus, alijsq;, quibus  
 conspicuos colores quærendos esse docuimus, minus insignes nōnun  
 quam uideantur: & in folijs, atque his, quibus nullum summū colo  
 rem

rem præter uirentem adscripsimus, quandoque absoluti, atq; ex omni parte perfecti insint. Aristolochiæ enim longæ flori, etiam si purpureus color tribuatur à Dioscoride; si quis tamè attentius intueatur: uerum illum purpureum colorem in eo non aspiciet: quemadmodum neque perfectus candor uidetur in rhamni tertij fructu, nec ruber in limonij semine; tametsi his huiusmodi colores ascribat Dioscorides, ita & in nonnullis alijs. Contra uero ornithogali cauli uerum candorem; Adianti coliculo uerum nigrorem, pariter & eryngi frondibus ac capitulis cæruleum exactum colorem, & alijs quibusdam eodem modo uidere est. sed etiam si uerij perfectiq; colores in folijs, caulibus, nonnullisq; radicibus non sese ostendant: est tamen maximi momenti eorum explicatio ad plantarum cognitionem: quando ex eorum uarietate commostrata stirpium effigies multo rectius deprehendatur. quod tamè uix à paucis obseruari nostra hac tempestate uidemus. sed cum colorum diuersitatem in plantarum partibus nihili ducant, in eas difficultates delabuntur, ut multa absurda, sensuiq; penitus reclamantia & loquantur, & scribant. quod uerbenacæ exemplo patere potest: quam cum à sacra herba longe diuersam constituat Dioscorides, præfertimq; ex foliorum colore (illi enim candicantes frondes; huic subcæsiæ tribuit) omnes tamen ferè earum historias ita confundunt, atq; permiscet, ut non amplius diuersas, sed easdem ferè efficiant, reclamante prorsus Dioscoridis scriptura: neque aliam inter has discrepantiam inuenere, nisi quòd altera ramis ad terram inclinatis, alteram rectis efformant. Sed si quis rem omnè considerate (ut decet) intueatur; inueniet uulgarem uerbenam appellatam nullo pacto Dioscoridis uerbenacæ esse: sed potius sacram herbam. color nanque aliquatenus cæsius in huius folijs manifestissime cernitur, nunquam autem subalbida spectantur. Adde, quòd & hæc nunquam singulari ramo, radiceq; sola inuenta est, (quod sæpius uerbenacæ euenire Dioscorides tradit)

sed pluribus semper. Immo & magnitudo, & facultates diuersissimæ sunt; & si Plinius utriq; easdem uires tribuat, sed eius historia omnino titubans uidetur, nam à Dioscoridis sententia multum uariat, immo & à re ipsa. Veram nanque Verbenacam nobis diu quæsitam, tandem adinuenimus prope Bitontum in Apulia, in alueo quodam ad excipiendas pluuias aquas parato: iuxta quem maximus eius prouentus erat; neque quicquam uidebatur, quod cum Dioscoridis descriptione non penitus consentiret; inter quæ consideratione dignum fuit foliorum color albidus, quæ & subhirsuta etiã erant floribus folijsq;, ut longè quàm sacra herba minoribus, ita in figura ualde similibus. Ramulis constabat quadratis, dodrantalib. omnibus per terram sparsis, tribuli terrestris

terrestris morè; neque ullus in altum assurgebat: ex qua quidem res supinam hanc Verbenacà à quibusdam appellatam fuisse absque dubio credendum est. Atque hoc est unum, quod animaduertere debebamus. Alterum est, ut, si seminibus, uel fructibus, uel radicibus, uel cuius plantæ parti color aliquis simpliciter, ac sine ulla additione destinetur, illum in maturitate, non autè dum adhuc acerba, uel imperfecta hæc sunt, intelligamus. Præterea eos colores in summa superficie, antequàm uel abrum pantur, uel decorticentur, sumere debemus, non intus; nisi ab auctoribus in vtrisque explicetur. Dioscorides enim scæminæ mandragoræ fructum pallidum tribuit: qui ita est, dum maturitatè est adeptus; verum antequam ad hanc perueniat, herbaceus conspicitur: ita & in hedera nigra, & sambuco. nam cum illi nigras baccas tribuat; huic in nigredine subpurpureum acinum, dum tamen acerba existit, uiridi colore uidentur. Sic in omnibus scære fructibus palato gratis euenire certissimum est. Idem etiam dici posse de seminibus nemo non consentiet: quæ Dioscorides uel nigro, uel luteo, uel rubro, uel alio colore designat; quibus tamen non adhuc maturis, longe alij colores insunt, paulatimq; meliorem concoctionem suscipientes, in illù mutantur, qui fuit à Dioscoride propositus. Quin & in floribus idè obseruari debet: ut scilicet præmaturòs, non incompletos eos accipiamus. solent enim magna ex parte alium colorem imperfecti, alium perfecti retinere; atque, ut summatim dicam, initio non ita saturati cõspiciuntur. quod de nepa Theophrastus refert, cuius flores initio candidi; postea leuiter ad purpureum accedunt. Idem & circa nonnullas radices obseruare est; necnon circa caules, ramos, uiticulas, sarmen-  
ta, surculos, & alias id genus stirpium particulas. quæ omnia studiosus lector per se considerare poterit. quanquam circa has non semper hoc uerum inuenietur; quando iam in superioribus fatis probauerimus, Dioscoridem non omnes plantas in ultima earum ætate, ac cum perfectam maturitatem adeptæ sunt, descripsisse: sed, ut uel florens, uel semine prægans, uel cum adhuc tenera herbula esset, illi ad manus aderat, ita illas depinxisse. In seminibus uero, & fructibus, quia in maturitate legi semper ferè solent: quod diximus absque ullo dubio obseruandum est. Debent præterea (uti dicebamus) his colores omnes in extrema partium superficie intelligi, non postquam delibratæ illæ sint. Nam si Daphnoidem nigrum habere in fructu colorè cum Dioscoride dicemus: eius extimã partem hoc colore imbutam rectè quidem inueniemus; sed delibrata, candida est. Ita & in canirubo fuluescentem extra colorè uidere est; intus uero candicantem: sic & in omnibus scære seminibus. si nanque piper nigrum ab interiori eius parte denomi-



denominemus, cōtrariam ei denominationem (hæc enim candida est) assignabimus : sic & in omnibus ferè alijs tum seminibus, tum radicibus . nam hæc clariora quidem sunt, quàm ut pluribus exemplis comprobari postulent . Quòd si auctores (ut quandoque ad clariorem simplicis doctrinam solent) tam externorum, quàm internorum colorum explicandorum prouinciam suscipiant ; si neque etiam illos tædeat & acerborum , & maturorum colores in medium afferre : nihil est quòd ad solam maturitatem , uel ad superficiem solam confugiamus : quando hoc esset auctoribus, à quibus doctrinam haurire cupimus, contradicere ; ac propterea superius monuimus, hæc omnia ita obseruari debere, nisi aliter ab auctoribus declarentur . Solet enim Dioscorides hos colores per omnes ætates, & per omnes partes non raro explicare . ut in corno, quam dicit baccas ferre, quæ primum uirent, dein per maturitatem rubescunt, aut ceræ colorem representant . Hortensis etiam solani fructum uiridem esse scribit, qui post maturitatem nigricat, aut fuluescit . Sic in seminibus ; nam rubiæ semen inter initia uiride esse tradit, mox rubrum, postea, cum ematuruit, nigrum . Dracunculum semen habere colore primum herbaceo, cum ematuruit, croceo . Sic & circa partium diuersitatem ; ut staphidis agricæ nucleum ex nigro subfuluescentem esse exteriore parte constituit ; intus album : lathyrim granis cortice exutis candidis depingit ; ut cum cortice alium colore possidere intelligat . quòd res ipsa ostendit ; etiam si nõ explicet : quem admodum & in aristolochiarum radicibus, quas colore intus buxoidelineat, externæ partis nullam mentionem faciens : quam tamen alio colore debere esse innuit . Chamæleonis nigri radicem nigram esse ponit, sed dissectam flauescere : Smyrniæ radicem cortice foris nigro, intus uiridi, aut subalbido, sic & in innumeris ferè alijs . Tam multa partium plantarum in coloribus exempla non absque consilio apposuimus ; quãdo ex his apud Dioscoridẽ parum diligenter cõsideratis, uel summi uiri in graues errores prolapsi sint, præsertim in Thymelæa . cuius fructus inuolucrũ cũ Dioscorides dicat foris esse nigrũ, intus albũ illi nigras baccas per maturitatẽ in thymelæa quæsiuerunt ; nõ animaduertentes ibidẽ Dioscoridẽ Thymelæam fructu myrti depingere, qui inter initia uiret, & tandẽ rubescit . unde plantã quandã nigro fructu pro thymelæa ostendunt ; quæ tamen ipsa nõ est : licet ei congenerẽ esse negari non possit, tum ob foliorum & ramorũ similitudinem, tum etiam ob easdem facultates . Sed ueram Thymelæam uidimus nos uberrime prouenire in campis inter Caietam , & Fundanum oppidum in maturitate rubicundos fructus ferentem : uidimus eam etiã in Apulia prope Barum ; & in Sicilia inueniri scio . fructus autem, & flores in sum-

mijs

mis uirgis racematim proueniunt, non ut pictura Senensis offendit,  
 per uirgas ab infima earum parte ad summum. uerum quod in hoc  
 erratum præclaros hosce uiros induxit, inter alia est minus proba græ-  
 cæ dictionis uersio. nam ubi habet τὸ δὲ περικάρπιον σκληρὸν καὶ μέλαν, τὸ δὲ  
 ἐντὸς λευκόν. ita uerti debet; fructus inuolucrum durum & nigrū, pars  
 autem interior alba: non, ut omnes ferè interpretantur, Inuolucrum  
 fructus durum, foris nigrum, intus album. quia illa dicitio, foris, non  
 est in græco. neque per pericarpium intelligere possumus carnem fru-  
 ctus exteriorē; quia illa rubicunda est, & tenera. hoc autem Dio-  
 scorides uult esse durum & nigrum, sed intelligemus nucleum carne  
 nudatum, quod quidem ita est: sed, quod intra eum continetur semē,  
 candidum est. quod expressit per hanc uocem τὸ ἐντὸς. neque nos mo-  
 uere debet, quod fructus operimentum illud appellet, cum sit re ue-  
 ra seminis inuolucrum: nam priore libro, fructum pro semine, atq;  
 hoc rursus pro fructu sæpius Dioscoridē accipere longioribus proba-  
 uimus. Sed quòd illa uox, τὸ ἐντὸς, uerti debeat interior pars seminis;  
 ex his, quæ mox subdit, manifeste colligitur. cum enim eius faculta-  
 tes recenset, ac quā partē fructus sumēdā esse oportere docet, ita habet.  
 ἀπὲρ, καθαίρει κατὰ τὴν χολήν, καὶ φλέγμα, καὶ ὕδωρ ὅσον κ. κόκκων τὸ ἐντὸς ποθέν.  
 Quæ uerba ita omnes interpretantur. Hoc per inferna bilem, pituitā,  
 & quasq; detrahit, si uiginti granorum pars interna bibatur. Verum  
 quòd Thymelææ fructus per maturitatem rubescat, non autem niger  
 sit, præter nostrum testimonium, ac Dioscoridis auctoritatē, est etiam  
 Theophrastus, qui 1x. de historia, cap. ultimo, ita illum describit,  
 Granum gnidium rotundum, colore rubrū, maiusq; pipere est. Illud  
 tamen nos obseruauimus, fructus illos cum primum decerpti sint, rusti-  
 bicundum illum colorem amittere, atque nigrum contrahere: quod  
 forte etiam errandi ansām his tribuit, qui cum non in uirente planta  
 fructus, sed exsiccatos uidissent, nigros esse protulerūt. Ergo cum tres  
 partes Thymelææ fructum perficiant, caro exterior, nucleus durior,  
 & semen: uoluit has omnes ex colorum uarietate ita nobis demonstra-  
 re Dioscorides, ut priorem inter initia uirentem, & tandem rubescen-  
 tem ponat, alteram nigram, tertiam candidam. sed satis digressum sit.  
 Porro ut huic negotio finem imponamus, in flore hoc unum parti-  
 culatim obseruare debemus apud Dioscoridē. is enim cum illis colo-  
 res notat, etiam si uarięatos eos accipiat; raro tamen eorum uarieta-  
 tem declarat; sed candidos, luteos, purpureos uel appellat, uel à ma-  
 iori parte sumens denominationem, uel ab ea, quæ uariari magis cir-  
 ca colores solet. si nanque flores omnes inspiciamus, uix paucos repe-  
 riemus, qui non duobus, aut etiam pluribus coloribus aspergantur.

in his

in his tamen pars aliqua est, quæ uel omnibus, uel certe pluribus, semper eodem colore spectatur, ab hac parte coloris denominationem (etiam si maior sit alijs, quæ uariari solent) suscipere conueniens non est. quando uel omnes flores, uel certe bonam eorum partem unico colore depingere oporteret. quod quantas tenebras stirpium uestigatoribus apportare posset, quiuis per se existimabit. quòd si omnes colorum diuersitates proponerentur; profecto nihil optatius in hac disciplina haberi posset. uerum quia auctores hoc onus detrectare uidentur; hoc saltem illis summæ curæ fuit, ut per eas partes eorum colores.

10 describerent, quæ uarietates multas suscipiunt; sic lilia candida, & purpurea appellant à maiori parte, quæ in his floribus ita spectatur, & ab his quæ uariari solent, nempe à folijs. hæc enim uel candida, uel purpurea sunt, quauis & lutea etiam inueniantur: sed filamenta illa, siue ut Plinius uocat, stamina lutei coloris in omnibus speciebus uidentur, neque ullam uarietatem fortiuntur. si igitur ab his filamentis denominationem sumeretur; omnes hæc liliorum species luteas appellare necesse esset. Quid? quod in omnibus ferè floribus, qui unico colore non constant, mediæ illorum partes luteæ sunt; raro pallidæ, aut herbacæ; rarissime alio colore imbutæ; sed quæ uariationem suscipiunt, folia.

20 sunt, uel calathi, quæ medias partes circum ambiunt. Sic rosas uel rubras, uel candidas, uel roseas dicimus. sic Milesiæ (ut cum Plinio loquamur) ardentissimus color tribuitur: Trachiniam minus rubentem; Alabandicam albicantibus folijs describimus. Ita & Dioscorides, cum anthemidum omnium flores describeret; omnesq; uarietates apponere uoluisset: omnes tres species floribus in medio aureis constare affectu; quia hæc pars uariari non solet: sed subdidit, foris secus orbiculato ambitu candidis, melinis, aut purpureis, magnitudine foliorum rutæ; quia hæc diuersitatem fortiuntur: quod & in parthenio etiã expressit; & in nymphæa, & multis alijs, quæ fortasse explicare opus nõ

30 fuit. At uero cum florum colores quandam ueluti miscellam, ac confusionem inuicem habent; quibus non licet unicum coloris nomen imponere; cum scilicet neque est maiorem coloris portionem in una parte assignare; nec partem, quæ uarietatem habere solita est: necessario omnes colores explicandi sunt. quod à Dioscoride perbelle effectum est. Nam hippophaën flores candidos dicit habere, ex parte rubescentes: Ornithogalū, foris herbaceos, & cum hiantes se pandunt, lacteos: Achilleam Syderitim floribus constare candidis, purpureis, & aurum æmulantibus: Irim candidis, pallentibus, luteis, purpureis, aut cæruleis; qua diuersi coloris specie quædam cælestis arcus imago representari uidetur: Pastinacam syluestrem floribus candidis, & in medio exi-

guum quiddam cerni colore purpureo, ferè ad croceum accedente; & in multis alijs eodem modo. Verum in chamæleone nigro subobscuram floris, ex colore historiam reddidit, uersicolores eos esse absolute pronuncians: quanquam uidetur purpureum colorem exprimere per hoc, quod dicit hyacinthi esse æmulos. sed rem ipsam longe clariorem reddidisset, si purpureum colorem candido mixtum explicasset. quod tamen explicare non piguit in sesamoide minori, flores ei penè purpureos tribuens, medio eorum albo: & in xyride, cui purpureum florem assignat; qui tamen in medio puniceus sit. in his enim, & consimilibus necesse est florum uarietates proponere: quia rarissime (uti prædiximus) in florum medio alius color, præter luteum inuenitur. Quod si quandoq; uel candidus, uel puniceus, uel alius præter illos uideatur, operæ pretium est, eos ueluti quandam rei nouitatem scriptis mandare. His igitur ita consideratis, si quando à Dioscoride color aliquis simplex in floribus proponatur, ut certior fias an planta, quam in manibus habes, ea sit, quâ ille delineat; etiâ si uarios in colore flores aspicias; si ille color applicari potest ad partes illas, quas docuimus; dubitare nullo pacto debes, (cæteris tamē notis nō reclamantibus) quin ueram esse existimes. Scio enim quosdā, qui dum res accurata diligentia contemplatos se esse uideri uolunt, non esse ueram stratiotem millefoliam, plantam illam asseuerant, qua pro millefolio uulgo utuntur: inter alias, hanc ut potissimam rationem adducentes, quod Dioscorides ei candidos flores tribuat, qui tamen potius pallidi, uel cinerei in illa planta uidentur. nam quanuis (inquiunt) foliola, quæ, quod in medio est ueluti capitulum, circundant, candida sint, tamen cum capitulum illud longe magis appareat, quàm folia: ab eo denominatio sumenda est. at hoc cinerei est coloris: non igitur uersimile est Dioscoridem candidum colorem appellare uoluisse; qui cinereus, uel pallidus sit. Hi quàm sint ridiculi, non id solum ostendit, quod circa inania quædam laborant, sed quia falsa etiam oblatrant; quando foliola illa candida, quæ per ambitum sunt, ita pallescentem capitulorum colorem obscurant, ut absq; dubio uniuersa umbella candidissima spectetur: sed quàm cæteræ notæ conueniant doctissimorum uirorum communis sententiâ satis ostendit; neque decet rem, de qua minime dubitandum est, in contentione ponere.

Quòd

*Quod multa in Dioscoride menda adsint, quæ plantarum cognitioni sunt impedimento.*

Cap. XVI.

AVCTORVM descriptiones non accōmodabantur medicamentis, quatuor modis : inter quos non leuem rationem habuisse diximus deprauatum codicem . Cum enim ex eo auctoris mens peruertatur; simplicis etiam historiam à ueritate abhorreere necesse est . Euenit enim Dioscoridis uoluminibus, quod omnibus ferè antiquiorum libris euenisse scimus; nempe ut propter temporis longinquitatem, necnon librariorum incuriam, multa in eo legantur, quæ quandoque nullum rei sensum exhibent, quandoq; ueritati ipsi omnino refragantia existant : & propterea multas plâtas uel omnino incognitas, uel difficillimæ saltem cognitionis nobis reliquerunt . Non desuerunt tamen uiri summo iudicio præditi, qui multa loca, uel ex ueterum exemplarium codicibus emendatioribus, uel à rei ipsius necessitate coacti, pristinae lectioni restituerint . Contra uero multi in admirationem ueniunt; illosq; reprehendunt, quippe qui uelint capita Dioscoridis ad plantas ab illis repertas, non autem plantas (ut deceret ) ad capita accōmodare.

2º Verum hi non recte sentiunt . nam quod multa in Dioscoride superaddita sint, multa deficiant, multa etiam uera, ac genuina lectione exuta, alienam falsamq; induerint, omnibus ferè concessum est : quæ in illo euenisse perspicimus, non solum in omnibus uarietatum generibus, ut in substantia, quantitate, qualitate, situ, ordine, tempore, ac alijs, quæ sub his continentur, sed in multis etiam ex illis, quæ horum causas esse diximus, ut est locus, regio, ætas, uetustas, &c. quin & in nominibus atque speciebus, nec minus in facultatibus ipsis idem cernitur . Hæc uero omnia, quanuis magna ex parte librariorum incuria euenire soleant, aut temporis iniuria; ut cum uel caries, aut tale aliquid paginæ partem corroserit, sensumq; è medio abstulerit : tamen alix sunt causæ, nempe quorundam curiosorum superstitiones; qui nonnunquã addere, nonnunquã & demere à Dioscoridis scriptura aliquid ausi sunt . Quin etiam interpretum uitio idem sæpius accidit : quippe qui græce phrasis energiam, ac uim in quibusdam non satis assequantur . Sed exemplis rem omnem demonstremus, à substantia incipientes : historiam de Dictamo cretico mendosam esse, non leui quidem argumêto, suspicati sumus . falsum enim proculdubio est, quod dicit Dioscorides florem nullum, aut semen profert . uidemus enim in planta, quæ pro dictamo Cretensi ab omnibus ostenditur, tum flores, tum semina inesse . nam quanquam florum fructuumq; uacuitatem ob regionum

M a naturas

naturas posse euenire superius ostendimus : tamen magis ad credendū inducimur locum in Dioscoride peruersum esse ita, ut illa negatio non tam partes, quàm partium facultates auferat ; atque ita restituatur locus : flores, & semen nullum usum præstant ; ut uelit Dioscorides idem cum Theophrasto dicere, qui 1 x. de historia, cap. xvi. ita habet. *Vsus foliorum, non ramorum, nec fructus est. nam cum Theophrastus dictamo ramos, & fructus tribuat: neque possint fructus esse, nisi flores etiam præcesserint, (ut magna ex parte in plantis fieri cernimus) uideatur & flores tacite ei uelle inesse. Cur igitur negauerit Dioscorides, quod Theophrastus affirmat, si uterque eandem plantam non diuersas describit? Hoc Dioscoridis mendum, quod primi nos animaduertimus, tantum ualuit apud nonnullos, ut crederent dictamum creticum adhuc esse incognitum ; plantamq; quæ floribus & seminibus careret, esse quærendam. Huic non absimile mendum apud Plinium legitur in Polypodij historia, lib. xxvi. cap. viii. hanc enim plantam florere asserit, & semen non ferre : cum ita potius, uel consimili modo reddendus locus sit. Nec floret, nec semen fert. quod planta ipsa nulli non cognita fatis ostendit. Sunt & deprauationes, quæ quantitatem uariant : quam ob rem difficillimæ cognitionis simplicia redduntur. hoc in brassica marina euenisse cuius notissimum est. nam ubi legitur, folia *μακρὰ*, idest longa, nisi *μικρὰ*, idest parua, legatur : soldana uulgo appellata, nullo pacto erit brassica marina, atq; ita quærendam nobis remaneret planta, quæ apud omnes ut notissima habetur. Sunt etiam, qui mendosum putent id, quod de folijs lithospermatis dicitur, ea scilicet esse oleæ folijs longioribus, & latioribus : quando ex re ipsa emendandum sit, breuioribus, & angustioribus. Idem in quantitate discreta uidemus, tam in numero generum simplicium, quàm specierum, quàm etiam partium eorundem, atq; hoc quidem tum in aucto, tum in deficiente numero. Nam quod integra capita resecta sint à Dioscoridis uolumine ab his, qui illum pristinæ lectioni restituere conati sunt ; quodq; etiam nonnulla capita in eius libro reponi debeant, clarissimum est. Caput enim de Cyphi Marcello supposititium est ; nec minus id totum, quod de cæruleo leucoio extat. Nec defuerunt, qui caput de bacchari, de chrysanthemide, de Iberide, & alia quædam Dioscoridis spuria esse crederent. quanquam hos non recte sensisse in superioribus demonstrauius. Verum quod multa in Dioscoride deficiant, indicio sunt aliorum antiquiorū scripta, qui multa ex eius sententia ponunt, quæ tamen apud illum uideri non est. Galenus vii. simplic. Myles radicem describit, asseritq; Dioscoridem scribere apertam uuluam sanare ; cum tamen de Myle in Dioscoridis*

Dioscoridis codicibus, qui nunc in hominum manibus versantur, nulla exte-  
 mentio. Serapio alyconij quarti facultates ex Dioscoridis pla-  
 citis enumerat, sed apud Dioscoridem deficiunt; sicuti & multa alia  
 apud Serapionem leguntur, quæ à Dioscoride se transcripsisse afir-  
 mat; & tamen in eo non extant. Refert Paulus Dioscoridem scribere  
 Oenâthen morbum regium sanare: sed hoc apud Dioscoridem non  
 extat; unde putandum est hoc in eo perijsse. Oribasius, qui simpliciũ  
 historiam ad verbum ex Dioscoride transtulit, inquit Delphinium à  
 nonnullis diachrysin, ab alijs hyacinthum appellari, quod in Diosco-  
 ride legere non est: & tamen reliquum historię ne verbo quidem va-  
 riat. Quin & Galeus VII. simpliciũ testatur coriannum à Dioscori-  
 de corion uocari: quod nomen in eius codicibus non legitur. Sunt &  
 apud Mesuem, aliosq; nonnullos barbaros id genus, alia quampluri-  
 ma ex Dioscoridis sententia scripta, quæ apud illum nõ sunt, quæ nos  
 ideo sileamus, quod Arabum libri multis mendis cum scateant, in his  
 non multa, eis fides est adhibenda. Nec desunt in specierum numero  
 vitia, quemadmodum nos in uitice esse nõ spernendis rationibus con-  
 iecimus. Primum quidem, quia omittitur diuisio in magnũ & parvũ  
 deinde, quia duo eius genera statuit, & nullam nisi in florum colore  
 20 differentiam apponit; quam nunquam, uel raro curasse Dioscoridem  
 in superioribus, cum de eius more loqueremur, comprobauimus: po-  
 strema, quia Plinius, qui ex eo uniuersam ferè descriptionem uidetur  
 sumpsisse, quædam alia habet, quæ clariorem eius historiam reddũt.  
 Diuidit enim Plinius uiticem in maius, quod in arborem assurgere sa-  
 licis modo tradit; cui florem album cum purpureo tribuit; & minus,  
 quod & nigrum apellat, purpureum tantum florem ei tribuens: ita ut  
 ubi in Dioscoride habetur, Vitex frutex est in arborem assurgens: for-  
 te ita, uel consimili modo iacere debet. Vitex aliud est frutex, aliud in  
 arborem assurgit. uidetur enim omnino in hac scriptura aliquid desi-  
 30 derari. Cum enim dicimus fruticem aliquem in arborem assurgere,  
 non absolute pronuntiamus, ne de omnibus intelligere uideamur,  
 quæ eiusdẽ speciei sunt, sed quandoque hoc accidere significabimus;  
 ut ratione loci, uel regionis, uel cæli, uel aliqua id genus causa: neq;  
 ex sui natura id euenire, sed ex accidente. Quare si ita dixisset, Vitex  
 frutex est, quandoque in arborem assurgens, uel quibusdam in locis,  
 uel aliquid tale addidisset, minorem suspicionem nobis reliquisset: sed  
 improprius est loquendi modus, ut id fruticem appellet, quod semper  
 arbor fit. Verum hoc an ita sit, aliorum iudicium esto. Idem euenit in  
 simpliciũ partibus. Helenij nanque flores describi in codice antiquo

Marcellus auctor est: sed in his qui extant codicibus, nulla eorum fit commemoratio. Eadem in qualitate difficultates ex iuncto contextu emergunt; præsertim circa similitudines. quis enim erraticum papaver cognoscat, ex tam varia foliorum comparatione & similia enim dicuntur erucæ, aut origano, aut cichorio, aut thymo: quæ plantæ inter se ita dissimiles sunt, ut una alteri comparari nullo pacto possit. Unde etsi nulla adhuc litura locum hunc correxerit: tamen omnes, ut pseudozum tenent i Oreoselinon præterea scribit Dioscorides habere *κεφάλαια μικρονία παραμορφή*, hoc est capitula succo papaveris similia. Quæ verba cum nullum præ se ferant sensum; nõ immerito obscuram reddunt oreoselini historiam. quam ob rem ita eruditiores restitunt, ut loco huius dictionis, *κεφάλαια*, reddatur *φύλλα*. & loco eius, quæ est *μικρονία*, substituat *κωνείω* (facilis enim in utriusque dictionibus esse potuit lapsus) ut fit totus contextus *φύλλα κωνείω παραμορφή*, id est folia cicutæ similia, quod cum re ipsa quadrat. Nec desunt, qui male legi iæ Nymphæa existimant; Folij fabæ ægyptiæ longioribus: quandoquidem rotundioribus legendum putant. Sed hi fabam ægyptiæ credunt, quæ colocasia vulgo ab omnibus appellatur; nempe quæ nostris regionibus caulem non edit, quam nos Ari speciem esse cum Luca Ghino existimamus; ut superius diximus. Quare, cum nobis ignota sit faba ægyptia, quid de hac re dicendum sit, nescimus. Agalochum è nonnullis non existimatur id, quod lignum aloës vulgo huncupatur: quia maculatum non fit, ut Dioscorides asserit. Sed corriggit Matthioli ex Orisasio contextum, ut nulla in eo fit macularum mentio. Semperuium tertium, ut permultum temporis incognitum omnibus fuit; ita nec adhuc forte cognosceretur, nisi Lucas Ghinus præceptor meus: disertissimus locum emendasset. Sed hoc interpretum potius, quam græci codicis vitio evenit: quippe qui hanc vocem *δαδά* hisfuta; interpretabantur, non autem *δαδά*, cum utriusque significare possit. Item id quod habetur in græco *πρὸς τὰ ἴσθια ἀνδράχης*, reddidère portulacæ proximis, ad figuram referentes foliorum: cum uerbi debeat ad hunc, aut consimilem sensum, Ad ea quæ portulacæ sunt; comparationem scilicet ad crassitiem adaptantes. In situ uero correctionem requirentes plantæ multæ sunt; ac uulgatissimum ferè id, quod in epithymo legitur, florè illud esse è thymo duriore;atureiæ simili, adiacentiam in planta ponens, id quod eius pars est; nempe florè. Quod quantas caligines reliquat in eius historia, nisi restituatur locus, nemo ferè est, qui non scripserit. nam Dioscoridis epithymum non adhuc cognosceretur: quod tamè idem cum Arabum epithymo esse eruditiores



ditiores omnes confitentur. Ad hæc si sampsuchum Dioscoridis ea planta sit, quam maioranam vulgus appellat: quis non uidet falsum id esse, quod de ea legitur, herba est per terram repens? aut si quis serpentem plantam pro sampsucho querat; quando eam adinuenturus est? Aliqui igitur sensus potius, quam uerba corrigentes suspicantur uoluisse Dioscoridem dicere, quod si sampsuchi ramuli plantentur, apprehendant; sed huius nullam certam rationem assignant. In loco, & regione, nec desunt menda: nam nemo non cum Marcello consentit adscitium esse id, quod de marino absinthio legitur, copiosissimū in Tauro monte iuxta Cappodociam gigni; quando clarum sit, locum hunc longa spatij interapedine à mari distare. Quemadmodum & multi sunt, qui ex Galeno Dioscoridem corrigere uolentes, myrrham Aminæam optimam dici debere asseuerant: non (ut Dioscoridis scriptura iacet) peiorem. sic & in Irino unguento, nusquam inueniri apud Geographos dicunt Elidem in Achaia esse, sed legi debere in Arcadia. sed hæc non multam habent ujm circa cognitionē. Est & in nominibus nonnunquam commutatio. Caput enim de phillyrea, cum de Tilia male inscribatur, in causa fuit, cur utraque planta apud Dioscoridem diutius fuerit ignota. Manardus calamitem styracem, nō catabalitem legi debere in Dioscoride docet. Marcellus neutro modo; sed potius Gabalitem. Iam uero & in ipsis etiam facultatibus plurima reperiri, quæ mendosam habent historiā, ex multis patere potest. sunt enim qui correctionem desyderari in Iunipero doceant; atq; inter alia falsum id esse, quod eius ligni ramenta deuorata interficiant. Similiter quod dicitur de uiridium ranarum sanguine, quod genarum palpebras euellat, restituendum sit ex Galeno, quod pilos auulsos renasci prohibeat. Sed quid pluribus moror? Nominum cumulus, qui in unoquoque Dioscoridis medicamine in nonnullis codicibus reperiebatur, quot in eo addita fuerint, satis ostendere potest. quæ quidem

30 tametsi non omnia ut spuria reijcienda sint, ut in superioribus probauimus: multa tamen prorsus adulterina esse nemo inficiabitur. Cur etiam Leucas utraq; omnibus ignota est, (ut multa etiam in eo defecere probemus) nisi quia multa in eius historia desyderari cuius palam est? sic & in aconitorum delineationibus, quæ plantæ & idcirco ægre cognoscuntur. sic & in quamplurimis alijs, quæ breuitatis causa omitimus. Concludendum est igitur inter alias difficultates, quæ circa cognitionem simplicium uersantur, non ultimum locum possidere uitiosum codicem: in quaquidē re nihil habemus, quod admoneamus, nisi ut ex antiquiorum, atque etiam ex recentiorum monumentis,

quoad eius fieri potest, loca emendantur: atque ab alijs emendata summo  
 cum iudicio librentur. Nam esse quidem, quæ cum deprauata cognoscantur,  
 quomodo confirmari possint, nulla certa ratio est, satis clare patet:  
 sed longe plura esse, quæ cum reuera falsissima sint, nullam tamen  
 falsitatis suspicionem relinquunt (quam ob rem nobis incomperta sunt)  
 rationi cõsentaneum est. inter quæ etiam fortasse sunt, quæ cognita ab  
 omnibus habentur. Hæc uero Deus optimus maximus (quæ sua est in  
 moralibus pietas, atque commiseratio) è tenebris in lucem reuocet.

## BARTHOLOMEI

MARANTAE

VENVSINI MEDICI

Methodi cognoscendorum  
simplicium

## LIBER TERTIVS.

Quod liceat facultatibus auxilio ignota medicamenta investigare. Cap. 1.



**S**IMPLICIA conamur cognoscere ob eorum facultates: ut scilicet illis tuto, atque absque ulla suspicionem uti valeamus. finis enim artis medicæ cum sit sanitatis adeptio, non ideo simplicia medicamenta dignoscere affectat medicus, ut formam solam perspectam habeat, aut natalia eorum loca, regiones, uel unde conportantur, calleat: sed ut eorum facultates, quibus medijs finem suum nancisci solet, ad usum reuocet. Hæ quanquã inuentu faciles uidentur, (Dioscorides enim, alijq; qui de materia medica tractarunt, quid unumquodq; medicamentum polleat, abunde nobis scriptum reliquerunt) latet tamen in hac facilitate ambiguitas quædam grauior, quæ eruditos uiros, atque acri ingenio præditos (ut qui res attentius, ac diligentius contemplantur) longe magis, ac stippidos fatigat, perturbatq;. Hoc enim hominum genus, cum nihil amplius arduum putent, nisi medicamenti effigiem cognoscere, in nulla præter hanc re insudant, hinc cum nulla methodo cogniti iam medicaminis uirtutem usui adaptent, sine suo frustrati uaria suspicantur; atq; in multis alioqui absurdissimis sententijs uoluntantur. Nam uel Dioscoridi (de hoc enim noster sermo in primis est) multam fidem habent, uel suo ingenio turgidi, ac cuius contradicere parati, in multis illum reprehendere solent. Hi recte quidem à Dioscoride delineatum fuisse medicamentum fatentur; sed facultatem, cuius ipsi effectum non uident, uale ab eo attributam esse contendunt. Illi contra, cum non audeant Dioscoridi quicquam detrahere,

trahere, se medicamentū illud non ite nouisse existimant. ac quanquā descriptioni non repugnat; tamen aliud reperiri posse sibi ipsis conantur persuadere, quod & formam consimilem habeat, facultatesq; à Dioscoride si attributas præstare possit. atq; ita se errare non uident, quòd in errore diu se uersatos fuisse credunt. unde ueris simplicibus tanquam falsis reiectis, quæ nullquam sunt, maximis laboribus quæriunt. Hæc duo hominum genera liber hic de suis erroribus admonebit: additis etiam regulis, quibus eruditiores à controversiis, quibus circumfretantur; se ipsos explicare ualeant; ita ut omnes simplicia medicamenta nō solum recte cognoscant, sed etiā ad usum ducere sciant; & quam quærunto qualitatem, in corpis nunc imprimant, nunc expellant. Neque uero cuiuspiam mirum uideatur, si exquisitam simplicium dignotionem ex eorum facultatibus uenari promittimus: si enim recte intueamur, nihil æque perfecte; ac certo uera medicamenta nobis demonstrat, quàm eorū effectus, facultatesq;. Nam in quibus exacta à Dioscoride delineatio proposita est, tamen si eorum forma simplex medicamentum assequi possimus: tamen si etiam facultates obtineat, quas auctor proponit, in eadem nos sententia ita confirmat, ut nihil amplius remaneat, in quo dubij esse possimus. In his uero, quæ mutilam descriptionem habent, ac multæ notæ desiderantur, primæ partes circa cognitionem hæud dubie facultatibus tribuntur: ac multo magis in his, quæ nullo pacto delineantur. atque hinc fit, ut sæpius inter auctores contentiones, discrepationesque oriri uideamus in simplicium uestigatione, ex sōlis eorum uiribus potiores rationes in medium adducentes. Fuchsius, & alij nonnulli in re medica celebres, linguam ceruinam uulgo dictam, esse Hemionitin asserunt, multas ad id probandum rationes afferentes: sed quam pro firmiore proponunt, à facultatibus mutuuntur; phyllitidi inquietes (hanc enim alij uolunt esse linguam ceruinam) nullam liquandi lienis facultatem inesse, quæ tamen linguæ ceruinæ (uel quotidiano, ac peruagato usu attestante) proculdubio inest. at hanc eandem facultatem Hemionitidi Dioscorides tribuit. Vbi palàm est pluris fecisse uiros hosce. præclarissimos notas à facultatibus excerptas, quàm quæ à forma sumuntur: cum cōstet plantam illam aptius cum phyllitidis, quàm cum Hemionitidis forma consentire. Sunt qui Rhaponticum à Græcis depictum, esse Arabum Rha barbaricum contendunt; neque ullam esse inter has radices discrepantiā, nisi regionis: uerum nonnulli id negant; sed cum à forma nullam habeant rationem, qua id recusent; ad facultates confugiunt, hoc idcirco nullo pacto acceptari posse dicentes, quòd Rha barbaricum purgandi uim obtineat, quæ Rhapontico non solum non adest,

adeſt, ſed potius cōtraria uis, nempe adſtrictio in ea præualeat. Reſpon-  
dent illi ad has obiectiones, neq; ob hoc à ſentētia deducuntur; dumq;  
in radicis cognitione laborant, circa eius facultatem ſolam eis conten-  
tio relinquitur. illa enim ſola eſt, quæ dubias alioqui res manifeſtata  
Iam uero, ſi quis eorum, quæ ſecundo libro diximus, meminerit; tanta  
nonnunquam eſſe ſolet plangatur ſimilitudo, ut una delineatio plu-  
ribus plantis ex toto ſerè adaptari poſſit: nihilq; ſit, quo eas diuerſas  
eſſe ex forma dicamus. quam ob rē ad facultates conſugiendi conſi-  
lium ſolum nobis relinquitur; hancq; difficultatem in aculeatis plan-  
tis magis eſſe perſpicuam in ſuperioribus diximus. Si quis igitur cer-  
tior fieri optet, an uerum crocodilium ſit planta, quam habet in ma-  
nibus; uideat an eius radix ferueſcāta potu copioſum per nares ſan-  
guinem pellat, atque ita in alijs. Quod quidem ſi obſeruatum eſſet  
rei herbariæ profeſſoribus: tot abſurdæ, abſonæq; inuicem ſenten-  
tiæ, medicam nugæ, non legerentur de acanthio, de carduo, de utroq;  
chamædome, alijsq; eius figuræ plantis. In qua quidem re non poſ-  
ſum non ſummopere admirari noſtræ tempeſtatis medicos quam plu-  
rimos; qui cum in ſimplicium ſcientia ita eniteant, ut ob hoc ſolum  
alijs præponi digni exiſtuntur: in explorandis tamen ex facultate  
ſimplicibus negligentiffimi uidentur. cum clariffimum ſit, ſimplicium  
cognitionē ex hoc nō minus, ac ex nobis per delineationē habitis mul-  
tum incrementū ſuſcipere poſſe. ſed eorum animi maxima tenuitas,  
exalitaſq; accuſanda eſt: quippe qui medicamenta maximis laboribus  
Dioſcoridis deſcriptione duce inuenta, experiri auſi non ſunt: ita ut  
haud immerito uenatoribus ſimiles exiſtimandi ſint, qui per ſoles,  
atque algores, per dumeta, & rupes, locaq; auia, non ſine uario uitæ  
discrimine ſeras infectantur; pernoctant in niue, in montibus ſe ur-  
patiuntur: captā tamen prædam non pluris faciunt, ac ſi non cepiſſent.  
Atque hi etiam in cauſa fuere (quod uerum hac in re libere proferam)  
cur medicorum ſerè omnium turbæ ſimplicium ſcientia ludibrio  
ſit. uident enim illos, qui uel ſcriptis, uel uerbis ſe omnia Dioſcoridis,  
Galenī, Arabumq; omnium medicamenta nouiſſe miris modis gloriā-  
tur, non minus ad rudes pharmacopœorum compositiones conſuge-  
re in omnibus, quos curandos aſſumunt, affectibus, ac eos ipſos, qui  
ne rutam quidem, aut apium cognoscunt. Concupiebant quidem ani-  
mo hominem in ſimplicium medicaminum doctrina uerſatum, nihil  
aliud ſerè eſſe, niſi remediorum omnium in quauis regione, in quo-  
uis loco, in quouis anni tempore promptuarium quoddam, quod in  
omnibus naturis, in omnibus ætatibus, in quouis cæli ſtatu opem fer-  
re poſſit morbis omnibus, tam internis, quàm externis, tam à mani-  
ſeſta,

festa, quam ab occulta causa obortis: quod desperatas ægritudines dia-  
 sto citius curaret: in super, quod uenenorum omnium alexipharmaca  
 ut digitos cognita haberet; atque, ut uno uerbo dicam, morbificas  
 omnes dispositiones simplicibus medicaminibus non tanquam medi-  
 cus, sed ut Deus, propelleret. Verum enim uero, cum nihil ex his in eod-  
 eodem cernerent, quinimmo in profligandis morbis nullum nouum  
 auxilium afferri intelligerent, & quod caput est, nihilo fortunatiores  
 uiderentur; mutata sententia, eos despectui habere cœperunt. atque  
 hanc scientiam multo minus medico necessariam esse existimarunt, ad  
 eisdem saltatoriam. Hoc uero (uti dicebamus) non aliã de causa accidit,  
 nisi quia omnes ferè nihil, præter medicaminis dignotionem ex deli-  
 neatione habitam, affectant: facultatum uero mysteria nibili ducunt  
 neque laborant eorum medicamentorum ope morbos propellere;  
 quæ eis nota sunt. unde effectum est, ut nõ solum cognitorum simpli-  
 cium finem non consequantur; sed neque perfectam eorum scientiam  
 teneant. Eum nanque, qui simplex aliquod sibi ignotum medicamen-  
 tum inuestigat; haud inepte comparauerimus Prætori, qui quamdi-  
 ligentissime callideq; perquirat parricidam occultũ detegere testisq;  
 atque malefici conscios colligat, & ad iudicem produci præcipiat.  
 Notas enim in medicaminis delineatione propositas, testes quosdam  
 iure optimo appellauerimus, qui latens illud, atque alioqui occultum  
 manifestent: facultates uero summi iudicis uicem gerant, qui de testiũ  
 integritate sententiam dicant. Ergo quemadmodum non semper  
 testes grauisissimi, atque incorrupti, religiosiq; sunt, sed sæpius uani,  
 totiq; ex fraude, & mendacio compositi, futiles, cupidi, coniurati, &  
 ab religione alieni; ita & medicamentorum signa, ac notæ non semper  
 ueram eorum naturam, formamq; exprimunt: sed sæpius fallūt. Quem-  
 admodum etiam ex uerissimo, & sapientissimo iudice nõ nisi sanctis-  
 simam, iustissimamq; sententiam expectamus; ita & facultates ac rem-  
 se, atque seuerum in medicamentis signorum iudicem præbent: & an  
 uerum sit medicamentum, quod quærebamus; decernunt. Porro sicu-  
 ti interdum euenire soimur, ut tyranni crudelis iussu, qui nihil aliud  
 agat, nisi ciuitates opprimat, libertatemq; eripiat; iudex ex se inte-  
 gerrimus, & timore potius, quàm ueritate, aut præscripto inductus,  
 de aliqua re inique corrupteq; statuat, atque decernat: ita & medico-  
 rum negligentia, inscitiaque fit, ut facultates non rectum de medica-  
 mento iudicium iudicent. Cum enim, qui simplicia ad usum ducere  
 aggressi sunt (quanquam perpauci hi sunt, & in paucis hoc tentarunt  
 experiri) nonnunquam non ita ut deceret, sed nulla ratione, nulloq;  
 debito discrimine ijs utantur: cogunt facultates non eas esse, quæ esse  
 solent,

solent, ac deberent; sed contrariam naturam induere. quocirca illi non solum raro optatum finem consequuntur, sed in ueris cognitifq; iam medicamentis ancipites redduntur. Nos igitur (si fieri poterit) dabimus operam, ut eius farinæ medici, qui tyrannorum ritu omnia peruertunt, in sua pristina sententia non permaneant: sed facultates omnes simplicium multa adhibita diligentia, considerationeq; experiantur: atque boni Regis munere fungentes, genuinas eorum vires; operationesq; libere, ac omni prorsus remota caligine prodire permittant. quo fiat, ut non solum morbi omnes tuto (quoad rei natura ferat) persanentur, sed etiam cognoscendorum simplicium campus amplior, quam latissime pateat.

*Libri huius cum superioribus connexio, & intentio. Cap. II.*

DIVISIMVS à principio Dioscoridis capita in duas partes: quartam priorem medicaminis nomenclaturam, & species, necnon delineationes; secundam uero eiusdem facultates, seu uirtutes complecti diximus. super quas partes libri nostri fundamenta iecimus. erat nanque intentio methodum conscribere, qua possemus simplicia medicamenta perfectissime cognoscere, absque ullo deceptionis metu; ac Dioscoridis scripta, quæ à paucis admodum rite intelliguntur, recte perpendere. hoc autem ut assequeremur; necesse fuit nomenclaturas, necnon specierum numerum recte examinare; descriptiones item, ac lineamenta, tandemq; facultates ipsas expendere, atque excutere. Verum quantum ad nomina, speciesq; necnon delineationes pertinet: quæcunque necessaria uidebantur, duobus prioribus libris satis superque adnotauimus: ac multorum circa cognitionem medicaminum non solum errata, sed etiam errandi causas deteximus: varietatesq; omnes, quarum ratione falli quis posset in illis indagandis, ita sufficienter examinauimus, ut nihil amplius (quantum ad hæc attinet) desiderari meo iudicio possit. Reliquum iam est, ut ad secundam Dioscoridis capitum partem aggrediamur; ut scilicet doceamus, quæ circa simplicium facultates animaduerti possunt, ne in eorum cognitione decipiamur; consequenterq; ut aliorum errores, qui quamplurimi sunt, atq; errorum rationem palam proferamus; simulq; quonam pacto nos illos, aut consimiles præcauere, atque depellere ualeamus. atque hoc est, quod in hoc tertio libro intendimus: quod erit suscepti nostri consilij finis. Quam quidem rem si ita feliciter assequemur, ut in alijs duobus libris nos affectos fuisse existimamus: non dubium est, quin omnibus materiæ medicæ studiosis maxime sit futura utilitati hæc tractatio. Verum

rum antequam ad rem ipsam aggrediamur, lectorem admonere libet, consilium nostrum in hoc tertio perscrutandorum medicamentorum volumine, quod circa facultates uersabitur, non esse, ut eorum facultates, aut gradus exquiramus: (id enim alterius est negocij, & à nostro scopo abhorrens) sed quonam pacto ex facultatibus non recte perpen-  
 sis, circa eorum cognitionem quamplurimi per errorem ita lapsi sint, ut falsa pro ueris acceperint; multa quæ passim notissima esse deberet, nullo pacto agnouerint; ac tandem contra illos acerbissime inuicta sint, qui uera de nonnullis senserint. Hæc autem de medicaminum facultatum inuentione, necnon de gradibus nonnulla necessario per-  
 mixta habebunt: sicuti & quædam de præparatione delectuque: immo & de morborum temporibus, de temperamentis corporum, ac quibusdam alijs: sed non ita exacte hic examinari possunt, ut quæcunq; de illis dici possunt, huc referri debeant: sed leuiter quodammo-  
 do tangi postulant, quatenus scilicet ad propositum pertinere uidebuntur. quod & nos ita exequi tentabimus. Verum hoc ideo monui-  
 mus, ne quispiam existimans nos aliud intendere, quàm re uera intendimus, reprehensionis nota aspergat: ac tanquam mutilum scriptorẽ damnet, quòd multa hic omittantur, quæ alioqui necessaria esse, ei uisa fuerint. Ut igitur ad rem ipsam accedamus, medendi indicationes à  
 tribus sumi Galenus docet, nempe à morbo ipso, à corporis tempera-  
 mento, & tertio ab ambiente nos aëre: quæ plura, pauciora uel esse nõ  
 posse ex ipsa rerum substantia sic probat: nam morbus, & sanitas, cor-  
 poris sunt affectus; ille se tollendum, hæc se tuendam indicans. Am-  
 biens uero est id, sine quo nec tolli morbus, nec teneri sanitas potest. hic igitur causæ, sine qua non, obtinet rationem. At uero cum id, quod ægrotat alteramus; nisi constet quousque sit immutandum, utique  
 quando sit ab alterando desistendum, non intelligemus. Nos, quia  
 curandi rationes non quærimus, sed simplicium ex facultatibus exqui-  
 sitam dignotionem: duo tantum ex his considerauimus, morbum  
 scilicet, & corporis temperamentum. Aëris nanque uarias dispositio-  
 nes supponere operæ pretium duximus, ut quæ ad temperamentorum  
 causas deducantur; neque mereantur, ut uniuersale, ac princeps de ijs  
 caput constituamus. Constat enim temperamentũ non minus ex ætate,  
 consuetudine, alijsq; quibusdam, quàm ex ambiente nos aëre cõmu-  
 tabile fieri. Adde quòd aër nullam cum simplicium facultatibus rela-  
 tionem habet, dum ea ad affectum applicamus. (nam quantum ad plan-  
 tarum formas, figuratq; uariandas aër cõcurrat, secundo libro abunde  
 dictum est) consideramus enim nos simplicis medicaminis facultatem  
 ut in hac corporis temperie, & in hoc morbi genere eam ostendere  
 possit:



possit: nõ autem quærimus, quemadmodum aër huiusce morbi, atq; temperiei causa extiterit; quodq; nunc, uel hæc foueat, uel eis sua qualitate opponatur. Neque est quod dicas aërem in medicamentorum numero poni debere: quod Galenus illum materiæ fanantis rationem quandoque habere ibidem tradat: hoc enim ei ex accidenti inest. siquam uero aër considerationem exquirat, eam nos tractabimus, cum de ijs facultatum uarietatibus loquemur, quæ à corporis téperie fieri solent. Tria igitur & nos uniuersalia capita necessario cõsiderare oportuit, simplicia scilicet medicamenta, morbum, & corpus. Atque hoc

10 quidem nõ solum ut naturalem quandã dispositionem retinet, (quam cum Galeno temperiem nominabimus) sed & accidentia quædã, quæ & ipsa corpus ita præparant, ut eorum ratione medicaminum facultates nunc vires suas integras ostendant; nunc ueluti penitus irritæ ne lumen quidem curationis attingant. Simplicium quidem contemplationem reliquit Galenus, quia ab his nulla medendi indicatio sumi potest: sed ea ipsa materia sunt, siue instrumentum, quo morborum causas per indicationes cum ratione inuentas, propulsamus. Noster uero scopus cum eò potissimum dirigatur, ut simplicia certa methodo inuestigemus, nihil æque atque illa contemplari debemus; quin

20 & alia propter illa etiã tractabimus. simplicia uero medicamẽta cum ad usum ducere intendimus: (nam de eorum facultatibus nunc sermo nobis est) dupliciter considerari possunt; aut per se ipsa, aut ad alia relata. Referuntur autem ad duo, nempe ad corpus humanum; & ad morbum, qui corpus affligit. nam quod nihil præter hæc tria expendendum sit, rei ipsius natura commonstrat. facultates nanque simplicium ad morbos profligandos, expetuntur: ergo hæc erit una eorum ratio relationem scilicet pensitando, quam ad morbos habent. Verum cum morbus affectus quidam sit, necessario subiectum, in quo sustentetur, requirit. hoc autem est corpus uiuens; at non quodcunque, sed

30 humanum: quia hoc solum curare medici est. atque hæc quidem est eorum altera consideratio. Possent & quis tertiam adhuc proponere, eam scilicet, quam cum medico habent: quatuor enim omnino esse uidentur, quæ circa curationem concurrunt; morbus, corpus, medicamentum, medicus. Verum hoc tametsi ita sit; medicus tamen cū sit causa exterior, neq; cum facultatibus aliam nisi iudicis, aut Principis cuiusdam relationem habeat, extra rem his interponeretur. Reliquum est igitur, ut tria tantum sint, quæ simplicium facultates, ita ut sunt, ostendere possint. quod si nonnulla alia dicentur, omnia ex ijs in partes diductis nata uidebuntur.

Ratione

1  
Ratione no  
mēclaturā,  
& specierū,  
de quibus in  
primo libro.

2  
Ratione deli  
neationis, de  
qua in secun  
do libro.

Varietas i Me  
dicamēti  
s, ob  
quā dece  
ptio ene  
nre pōt  
circa eo  
rū cogni  
tionē, est  
vel

3  
Ratione fa  
cultarū me  
dicamēti ob  
tres causas  
error contin  
get

1  
Ratione sim  
plicium, cū  
simplex non  
indauerit ef  
fectum, quē  
promittit,  
Vel

2  
Ratione cor  
poris subie  
cti

3  
Ratione mor  
borum, qui  
bus simpli  
cia destinan  
tur, vel

Cū non ha  
bit debitā  
quantitatē,  
qua est, vel

Cū simpli  
ter adhibe  
tur, debeat  
tamen cum  
alijs cōiugi.

Cum nō ha  
bit debitā  
preparatio  
nē, qua est in

Cū nō habu  
it optimū de  
lectū, Cū, s.  
est

Cū non debi  
ta rōe est ex  
hibitum.

In medicamenti dosi.

In medicamenti perseverantia.

Ablatione.  
Torrefactione.  
Vitione.  
Maceratione.  
Et alijs multis.

Immaturum.  
Nimia maturita  
te putrescens.  
Non ex debito loco  
Nō ex debita regio  
(ne.

Accepta alia plan  
ta pars pro alia, vt  
Et alia id genus.

Semen pro folio.  
Radix pro semine.  
Fructus pro radice.  
Et alia eiusmodi.

Ab ortu  
Infantis

Post or  
tū.

Natura  
lis fit ex  
ambien  
ta aere,  
qui ē in  
Artifi  
cialis,  
vel

Habitus corporis.  
Idiosyncrāsias.

Aetas, si me  
dicamēta si  
ne ullo discri  
mine adhibe  
antur  
Cōsuetudo as  
sumentis.

Regione.  
Celi statu.  
Anni tempo  
(ribus  
Ope medici  
venterum,  
Variusq; simul

Infantibus.  
Pueris,  
Iuuenibus.  
Consistentibus.  
Senibus.  
Decrepitis.

Hec oīa du  
plicē habent  
suā, vel vt

Ducunt medica  
mentum ad de  
bitum locum.

Morbificā cau  
sā aptiorē red  
dant, ut expelli  
possit.

In toto  
confide  
ratur.

In parte, ut si credamus eodem  
modo sanari posse affectum in  
oculo, et in quouis membro.

Cum simplicia non praebeantur debitis morborum  
temporibus, qua sunt

Cum simplicium vires non equant morborum la  
psus, sed morbi sunt, vel

Principium.  
Augmentum.  
Status.  
Declinatio.  
Miores.  
Lewiores.  
Recentiores.  
Vetustiores.

*Libri tertij constitutio, ubi proponuntur variationum causæ, quæ in simplicibus, ob eorum facultates euenire solent. Cap. III.*

FACULTATES igitur medicamentorum simplicium nisi recte intelligantur; possunt eorum indagatores, dum illa cognoscere conantur, tribus modis fallere; uel ratione simplicium, uel affectuum, siue morborum, quibus destinantur; uel tertio subiecti, hoc est corporum, quibus applicari debent. Ergo si ratione simplicium deceptio eueniat: erit cum medicamentum non effecerit eam, quam quærebamus, qualitatem; nec quem pollicetur effectum præstiterit. Hoc autem à pluribus causis fieri continget: ac primo quidem quod eius debita quantitas non ponatur, sed amplior modus, uel etiam parcius debito; qui quæ sitæ qualitatis gradus uel transgrediatur ita, ut contrariâ affectui qualitatem imprimat; uel morbi nim ob eius imbecillitatem non retundat, uel quod acceptus quidem conueniens modus sit, sed non perseueranter sit adhibitus: ut si per multos dies propinari debeat, uel diutius in loco, antequam soluatur, commorari; semel tamen acceptum sit, ac per modicum spatium loco hæserit: Secundo, quod simplex, ac sola exhibeatur, quod cum alijs admisceri oportebat, quæ eius uim uel retunderent, uel augerent, uel aliquod incommodum ab eo remouerent, ut tandem facultas, quam pollicetur, ad actum exiret: Tertio, quod non commodum habuit præparandi modum, ut si quod ablui, aut uri debebat, neque abluatur, neque uratur; uel si ita uratur, ut in cinerem conuertatur, quod uix torreri postulabat; uel si eius substantia præbeatur, cuius infusum per macerationem solam dari conueniens erat, atque ita de innumeris ferè alijs: Quarto, quod non omnibus numeris absolutum medicamen ad usum acceptum sit: sed immaturum, aut nimia maturitate exoletum, putrescensque; uel quia non ex ea regione, in qua uiribus pollet, acceptum sit; uel quod non debito tempore, aut loco, ut cum locis uliginosis legitur; uel quod illa plantæ pars ad usum deducta sit, quæ usui medico non deseruit; relicta ea, quæ utilis est. ut si semen accipiendum esset, radix, uel flos, uel folium sumatur; & alia id genus multa, quæ uberius suis locis dicentur: Quinto, cum indebita ratione medicamen exhibetur: ut si intro præbeatur, quod exterius admoueri postulabat; si deuoretur, quod per sedem, uel per uulua mittendum erat; & contra: atque hæc quidem in simplicibus per se acceptis circa facultates variationem efficiunt. Quod si ratione morborum, uel affectuum in corpore existentium deceptio contingat in simplicibus: erit hæc primo, cum non præbentur simplicia debitis morborum

*Facultatum ignorantibus modis fallit.*

*Ratio simplicium.*

N

borum

borum temporibus uniuersalibus, particularibusq; ut si incipientibus morbis remedium admoueat, quod consistentibus, uel inclinantibus dari exposcebat; uel in accessione initio incongrue apponamus, quod in eius uigore, uel declinatione apte admoueremus; & contra Secundo ratione maioris, uel minoris affectus. constat enim eiusdem speciei morbum & intensiorem, & remisiorem esse posse. Cum igitur simplicium uires non æquant morborum lapsus, curationem non recte procedere necesse est. multa enim leui adhuc existente affectione, ad illam tollendam sufficiunt, quæ tamen si magna sit, nullum effectum inducere possunt. quod si affectus recens sit, uel inueteratus, eadem ratio est. At uero si ratione subiecti corporis deceptio euenit: (nam hoc erat tertium princeps membrum) erit uel in toto, uel in parte. In toto quidem consideratur naturalis corporis temperies, & corporis præparatio. Corporis quidem natura esse solet, uel ab ortu infans, uel post ortum. Ab ortu quidem consideratur primo habitus corporis, ut si medicamenta simplicia, quæ uehementem habent operationem, adhibeantur mollibus corporibus, languidissq;: uel quæ leuibus uiribus pollent, ijs præbeantur, qui corpore hispido, durissimq; constant: Secundo, peculiaris quædam hominum natura, ac proprietates. multi enim uix odorato pharmaco purgantur, alij ne intus quidem suscepto, à quibusdam medicamentis purgari possunt. Post ortum uero, corporis temperiem uariare possunt primo ætas. unde fuerit hæc deceptio, si medicamenta sine ullo discrimine adhibeantur pueris, iuuenibus, consistentibus, senibus: secundo assumentis consuetudinem & hæc irritas quandoq; facit medicamentorum facultates. In toto etiam corporis præparatio consideratur, quæ fieri solet antequam medicinam admoueamus. est autem duplex, naturalis, quæ fit ab ambiente aëre, quem uarium reddunt regio, caliditas, anni tempus artificialis, quæ triplicem habet considerationem. nam uel fit manu medicis, uel ope medicamentorum, uel utrisque simul. Omne autem præparationis genus fit, uel ut medicamentum ad debitum locum ducamus; ut si frictionem corpori moliamur, ante eius inunctionem; uel ut morbificam causam aptiorem ad hæc, ut sine molestia expelli possit, reddamus; ut cum uomitione, hellebori ope, humores educere uolumus, motu illud ad uomendum idoneum reddimus. Hæc igitur, si omitantur, erunt in causa, ut non minus decipiamur. atque hæc quidem in toto considerari possunt. In parte uero subiecti corporis animaduertenda est membri proprietates, compositio, structuraq; . si quis enim inflammationem in oculo illis medicamentis leuare crediderit, quæ Dioscorides ad tibiæ, uel ad pudendi inflammationes destinat: absque dubio medica-

medicamenti effectum nõ uidebit . nonnunquam enim membra corporis propria quædam , præcipuaq; sibi remedia exposcunt , quæ ita solis ipsis conueniunt , ut cuius alij admota maximo sint detrimento . sunt & nonnulla alia , quæ huc referri possunt , quæ passim suis locis explicabuntur ita , ut nihil hac in re desiderari queat . Primo igitur ab illis incipiemus , quæ circa simplicia per se ipsa considerata pensitari possunt , à quantitate initio ducto .

*Quòd quantitas exhibendorum medicaminum ad eorum dignotionem maxime pertineat .*

Cap. IIII.

Cum igitur multis nominibus medica ars coniecturalis dicatur nihil pariter eam eipsamodi reddit (Galeno etiam asserente) uti cuiusq; remedij quantitas . quæ cum in quibusuis medicinæ præsidijis semper consideranda sit , siue absque ulla medicamentorũ admotione hoc fiat , ut in omni ferè chirurgica operatione fieri uidemus ; siue adhibitis iam corpori medicaminibus , atque his uel inæus assumptis , uel corporis superficie tantũ admotis : merito plus nobis negocij facessit , quàm quidam aliud in ipsa medicina . Cumq; dicamus medicam artem duobus ueluti cruribus incidere , ratione scilicet , & experimento ; quorũ si alterum deficiat , illam necessario claudicare oporteat : uidemus alterum ex his , nempe experimentum , ob solam ferè quantitatem exposci . Hæc enim sicuti raro rationi ianicitur , ita semper ferè ad nihil aliud , nisi ad experimentum confugit , ut uideatur illud quodam ueluti iure sibi uendicasse . Huius rei ratio est , quia quantitatis præsidij indicatio (si Galeno credimus) sumitur ex naturali corporis habitu , cum quo conferre morbum necesse est . Ille autem cum unicuiq; homini proprius sit , (ut idem Galenus tradit) quantum in unoquoq; recedere possit , nullam certã rationem habemus . sed de cuiusq; corporis proprietate , quam Græci *ιδιοσυγκρασιαν* uocant , inferius uberrime disputabitur . Ergo qualitas medicamenti , tam quæ in primis qualitatibus , nempe calido , frigido , humido , sicco uersatur ; quàm quæ in secundis , tertijs , uel etiam quartis consideratur , sola ferè potest ratione percipi (quanuis & hæc à sensibus ortum ducat) neque solum ipsa per se nuda , sed etiam eius gradus omnes , ita ut non multam uideatur ab experimento opem mutuari . uerum postquam illam adinueneris , si corpori adaptare intendas , qua id quantitate efficere possis : ex nulla re , nisi experimento habeas licet . Id uero ( ut sapienter monuit Hippocrates) cum ualde periculosum sit , ac multum temporis requirat , ut certum reddi possit ! quæcunque per nos ipsos experiri ob uitæ breuitatem

N 2 non

non poterimus, grauissimis scriptoribus, (ut qui summa cum diligentia in rebus experimento comprobandis inuigilauerint) fidem adhibentes, ad usum reuocabimus, ac tuto administrabimus. Nemini enim non compertum esse debet, ne dum multos annos, sed multas etiam ætates requiri, ut multorum simplicium facultates per experientiam certo quodam iudicio cognoscamus. Neque enim (ut libro. III. Aphorif. tradit Galenus) si ex aliqua medicina uideris purgatos sex, uel septem homines: dicere certe poteris fore, ut omnes posthac homines ex necessitate purgentur. In his enim, qui non ex rei natura, sed obseruatione comprobantur, neque si sæpius rem eodem euentu cadere uideas: adhuc dicere possis, ita semper futurum. Dioscorides igitur in quibus medicamentis ipse periculū fecit, modum siue quantitatem (quanquam non in omnibus) præcepit. quam nisi nos serauerimus, non dubium est, quin effectum, quem quærimus, non simus assecuturi. Multi autem, cum eos non solum statutam medicamenti ad effectum quantitatem per se ipsos perscrutari peræsum sit, sed si in quidusdam Dioscorides illam suis monumentis demandauit, seruare nihili duxerint: nunquam nisi casu quodam affectus curare potuerunt. cum uero semel, atque iterum, & sæpius præter spem res euenisse conspicerent: hi qui se Dioscoride sapientiores existimarunt; illum tanquam falsa scripserit, maxime reprehenderunt: qui uero multum Dioscoridi tribuunt, se ipsos accusant, quod uerum medicamentum non assumpserint; sed ad illam affectionem aliud (ut à principio dicebamus) à Dioscoride præcipi credunt, illis incompertum. Regula igitur sit, ut quoties in Dioscoride certam simplicis mensuram inueniamus, illam nullo pacto addendo, demendo: ue permutemus. ut si bilem, crassam q̄; pituitam educere intendamus, id quæ syluestris cucumeris auxilio moliri mens sit: eius radice succum. sesquioboli pondere, aut eius corticis acetabuli quarta parte propinare debemus. ita enim Dioscorides præcipit. Sesamoidis minoris semen dimidio acetabulo potum ex aqua mulla dabimus ad eandem bilem, pituitamque euacuandam. sic caprinam urinam ad hydropicorum serosum humorem, per aluū extrahendū binis cyathis cum aqua, & nardi spica potandum dabimus: ad aquam etiam per aluum eliciendam lactucæ syluestris succus ad duos obolos dari conueniet. Androsaces uero ad eandem affectionem binæ drachmæ in uino. Quod si ad bilem tum per uomitum, tum per inferiora educendam thlaspi semen exhibere cupias: acetabuli mensura potandum des necesse est. si uero per aluum solam eandem bilem trahere intendas, sitq̄; ad manus androsæmon, feminis eius duæ drachmæ experimento comprobata quantitas est. Horum enim medica-

medicamentorū, quæ purgandi corporis uim habent, si plus exhibuerimus, quàm par sit, non solum certos humores uacuabimus, sed sanguinem fortasse ipsum, cum quo & uitam tollemus; sin minus, præter id quòd non uniuersam materiam educemus, maxima exagitatio ne corpus uexabimus. Adde quòd cum medicamenta ferè omnia uenenatam uim habeant, frustrata euacuatione in uenenum transmutantur; ut tradit Gal. libro, Quos, & quando purgare oportet. Neq; solum id obseruandum est in euacuationibus per hæc loca faciendis, sed si menses, uel secundas, uel partus extrahere nos oporteat: uel astringere aluum, uel ueneni uim retundere; item si illinare opus sit uicuiuscunque generis; uel dolor sedandus, uel quiduis aliud in corpore molliendum; à Dioscoridis præcepto circa quantitatem, ne latum quidem unguem discedemus. Propterea igitur ad menses, uel remotam urinam ciendam artemisia comam tribus drachmis potui dabimus; sicuti si partus hæreat, & secunda mensisq; moerentur, Anagyris folia drachmæ pondere bibentur in passio; leucioj uero semen ad easdem affectiones duabus drachmis ex uino. Eadē mensura in eisdem affectibus potandos dabis fibrinos testes. Quòd si phalangiorū morsus melanthij semine curare animo conceperis; eius drachma hausta sufficiet. His uero qui leporum marinum deuorauerunt, alismatis radicem drachma una; aut altera dare debebis. atq; ita in innumeris propè alijs, quibus Dioscorides modū præscripsit. Nam quanti momēti certa quantitas in curandis affectibus sit, ex ipso illo Dioscoride scire poterimus: multa enim parcius distributa, leuibus quibusdam affectibus iuuant, grauioribus uero ampliori modo dari exposcunt. Nam peponis radix sicca ex hydromelite pota drachmæ pondere, uomitionem mouet: sed si quis moderate secundum cœnam uomere cupiat, geminis obolis sit contentus. Item scillæ assæ ad emolliendam aluum, coclear unum, aut alterum damus ieiunis. uerum stomachicis, quibus innatitibus, ac quibusdam alijs affectibus, tres oboles in delinctu ex melle sumpsisse satis est. Hastula regia ruptis, conuulsis, lateris doloribus, ac nonnullis alijs morbis drachmæ pondere ex uino medetur. uerum ad mouendas uomitiones in cibo sumpta, (male enim Ruellius cōmanducata uertit hanc uocem *apud*) ludicri tali magnitudine, sufficiens est. sicuti à serpente demorsis non nisi trium drachmarum pōdere datur. Verum quanta incommoda subsequi poterūt, si hæc non seruari debere quispiam crediderit, sed quauis quantitate exhibita medicamenta eosdē effectus haberi posse speret: in multis exempla dare possumus. Eruum tabidis, qui alimentum non sentiunt, tostum & ad nucis magnitudinem melle exceptum sumptumq; conuenit: sed san-

guineti per irasciam, aut alium cum torminibus elicit; si largius in cibo, aut potu sumatur. Coriandri semen cum passo potum genituram adauget; largius autem sumptum mentem non sine periculo mouet; quare monet Dioscorides cōtinuo, & copiosiore usu abstinendū esse. thuris eniguuin ad caput roborandū; nemo sermē est, qui nostra tempestatē euanis sanis corporibus non concesserit, sed haustum in secunda ualitudine (subintelligo ego in quadā certa mensura) insaniam mouet: & largius cum uino potum interficit. Gith phalangiorum moribus ex aqua drachmaz pondere haustum auxiliatur: sed largius epotū; enecare tradunt: sicuti procerum tribus drachmis ex aqua petis exitiosum esse inquit. addit Simeon Sethis, quod si quis eius tria hexagia sumat, risu incessabili corripietur, nec ante cessabit, quā penetrat: hoc enim mortē præcedit. Ocimum copiosiore tibo oculorum aciem hebetat: semen autem potum atrā bilē gignentibus cōuenit. Hederae flos trium digitorum carptū facit ad dysentericos in iuno bis die potus: attamen nigrae hederae succus, aut epoti corymbi largius sumpti corpus infirmant, mentemq; turbant. Possent & infinita ferē exempla in medium adduci ad idem confirmandū: quæ cum possint à quouis in Dioscoride uideri, hoc loco congerere necessarium nō ducimus. Quis igitur eos non irridendos censeat, qui erūm p̄ se nunquā potuisse cognoscere asserunt, propterea quōd in nulla planta (etiā si delimitatio respondere uideretur) uim educendi sanguinis per uentrem adinuenierint. nam uel huiusc. rei nunquam periculum fecerunt, uel si facere aggressi sunt, non ita, ut decet, sunt experti. Vnica enim exhibitione, pauca quantitate contenti, effectum hunc exposcebant; non confidentes Dioscoridem uelle, non nisi largius in cibo, aut potu assumptum hoc efficere. Quid? quod nec uenena suam feritatem ostendere possunt; nisi certa quādam mensura accipiantur. Quoniam uero non in omnibus medicaminibus mensuram apposuisse Dioscoridem diximus: cur hoc ab eo in nonnullis prætermisum sit, proponere nō esset ab re; adnectendo etiam si quid habuerimus, quod per nos ipsos prætermisam quantitatem adinuenire doceat. Verum hæc longiorem requirunt disceptationem, quā ut tam breui opusculo inferi debeat; ac propterea de his silendum duximus: atque eo præsertim, quōd de cuiusque simplicis dosi inuenienda separato opusculo aliās uberrime disputauimus; ad quod eos mitrimus, qui hanc rem exquisitè tractatam uidere appetant. Scio enim fore, ut eos non pœniteat uidisse, quæ ibi disceptantur. manifestauimus enim inter alia, non in quocunq; affectu, nec quomodocunq; adhibitis medicamentis quantitatem requiri: sed eam potissimum exposci in his, quæ intus sumuntur: quādo in

*De dosi medicamen  
tium inuenienda au  
hor peculiarem librum  
q̄ scripsit.*



de in localibus, & ip̄ his, quæ localibus proportionē respondēt, locus affectus quantitatem sibi determinat. Quin nec in omnibus; quæ intro præbentur, sed pro natura & gradu qualitatis medicamenti, nunc omittenda est quantitas, nunc exacte accipiēda. multa etiam alia ibi docuimus, quæ non solum ad simpliciorum uires recte probandas, sed etiam ad componendorum medicamentorum rationem methodo perscrutandam maxime facere lector exiltimabit. Quæ cū ita sint, debet eius, qui simplicia medicamenta perfectissime cognoscere affectat, consiliū esse, ut primo faciem, formamque eius debite cognoscat; in qua re quæ obseruanda sint, duo priores libri demonstrant: Deinde ad facultates descendens multa consideret; quæ inferius proponuntur, sed inter illa medicamentum quātitate conueniente exhibeat, ita enim effectus, qui requiruntur, nullo dubio manifesta fiunt. Verum si assignatæ ob causas non sese ostenderit; nō propterea medicamentum illud ut ad alterum rejiciatur. Sed in quibus tibi Dioscorides dux esse poterit, nullo pacto errabis: in quibus uero non potest, tuum est assiduis experimentis res comprobando, ueritatem ueluti ætnebris eruere.

¶ *Ignoratio simplicium ex non debito adhibita medicamentorum*

¶ *perseuerantia, ac iteratione.* *libro* *de* *cap.* *v.*

Ad quantitatem etiam referri potest medicamenti perseuerantia, ut quæ temporis numeroq; inhiat. est autem ad affectus ex toto, & perfectissime sanandos maxime necessaria, quæq; si omittatur; locu iuuaminis quandoque noxam inferre possit: sæpius autem sanitatis euentum, quem aliqui ostenderet, non manifestat. Voco autem perseuerantiam, medicamentorum ad morbos applicitorum iterationē; donec extortata incolumitas, quoad eius fieri possit, restituitur. Neq; enim si sciueris capparidis fructum duabus drachmis in uino potum

¶ *sumi oportere; aut alterius cyclamini acinos drachmæ unius pondere cum uini albi cyathis tribus iam lientem te absumere posse speraueris; nisi etiam cognoueris, quadraginta diebus alterum remediū esse absque ulla intermissione faciendum, sic si comitalem morbum sanare, uel saltem remissionem reddere cupiamus: non satis est uitis albæ radicem drachmæ pondere præbere; sed toto anno quotidie hanc mensuram dari necesse est. Atque id quidem in illis, quæ in uisum tumuntur, præcipue consideratur. In his enim, quæ exterius adiuuentur, non solum numerum, sed etiam ad mori medicamenti diuturnam, uel breuem ad affectum moram diludicamus. Atque hanc topicorum præsidiorum magis propriam idcirco dicimus, quia cum uolumus, ea*

& applicamus, & remouemus. Verum eorum, quæ intus sunt, ut  
 quanquam multa sunt, quæ ut in corpore diutius commoretur, citius se expediant in varias formas efformata propinantur, ( Nam catapota effingimus non solum ad fallendam, ut Actuarius refert, medicamenti insuauitatem; & ne stomachus ad cœcitijs grauetur humoribus, sed ut cathartici moram habeamus. uitamus enim liquidioris pharmaci formam, ut quod quamciticissime opus suum perficiat) tamen non ita in manu nostra est, circumscriptam moram adaptare. neque enim cum libuerit, quæ intus sunt, remouere poterimus, sed coniectura ad opus nostrum, quoad eius fieri possit, accedere conamur: quæ quia fallax esse solet, non raro inducit nos, ut ab illo aberremus. Medicaminum uero perseverantia in curandis affectibus idcirco necessaria est; quia si exhibita, uel etiam admota medicina suæ facultatis eundem gradum perpetuo retinere possit: nulla profecto opus esset medicamentorum iteratione; atque omnes ferè morbi multo breuiores existerent. Verum, quia si inero exhibeamus medicamentum, statim per mutationem suscipit; paulatimq; ita alteratur, ut tandem omnem uim deperdat; ita & si extra imponatur, post certum tempus euanidum fit, nulloq; munere fungitur: quod continuata temporis serie non possumus, id iteratis uicibus, ac repetita medicaminum permutatione perficimus. In hoc autem animaduertenda est medicamenti uis, quæ non nunquam mitis est, non nunquam uehementis; & morbi lapsus, qui seipse nunc multus est, nunc paucus. nam dum leui affectui leue medicamen adhibebimus, magno ualidius; quod mediocritas circa moram & repetitionem seruanda sit, nemo sermè est qui dubitet. Verum si leui affectui potentius medicamen exhibueris; breuis eius mora, requiritur. Sin maximo morbo infirmior medicina; ( hæc autem esse potest uel quantitatis ratione, cum scilicet intra debitum modum propinantur; uel qualitatis, quod scilicet suapte natura debilem uim obtineat) tunc diuturniorem moram, & crebram impositionem præcipiemus. Vtrunq; enim accidere poterit, & ob medicamenti, quod æquas cum morbo uires habeat, penuriam; cum scilicet morbi lapsum excedat & ratione corporis subiecti, quod imbecillius sit, quam ut semel ingestam medicaminis copiam perferre possit. sed & alia sunt, quorum ratione eadem eueniant; quæ inferius uehementer explicabuntur. Hæc igitur Dioscorides animaduertens, in multis hanc seruans regulam, medicaminum moram, ac iterationem præscripsit; quamuis, & in quamplurimis, more suo, prætermiserit. Ad Ischiadicis enim Iberidis radices cum salsa axungia, quaternis horis alligari; lepidij folia ad eandem affectionem quarta parte horæ illini præcipit. Telephij folia lenis

Ita senis horis illita albam vitiliginem sanant. peruncta ex aceto etiam in sole vitiliginem tollunt; sed ubi inaruerunt, absterguntur. Ranunculi genera omnia paulisper illita formicantes verrucas, & pensiles, alopeciaq; tollunt. Laser excrecentia in carne, polypofq; sanat, si aliquot diebus cum atramento sutorio; aut æruginè illinatur. Clinopodium aliquot diebus potum, pensiles verrucas, quas acrochordonas uocant, eijcit. Nymphææ radix pota assidue aliquot diebus, Veneris infomnia prorsus adimit, genitalesq; infirmitat. Sed sunt quæ multo plures dies, ac moram diuturniorem ad morbum sanandum requirunt.

- ¶ Nam Aiugæ folia septem diebus in uino pota regio morbo medentur: Ischiadicos uero non nisi quadraginta diebus ex hydromelite sanant. sicuti eodem dierum numero eandem affectionem curat Hyperici semen haustum. quadraginta etiam diebus aspleni folia aceto feruesceta, potu lienem absumunt. Hæc igitur nisi tot diebus propinentur, ut plerunq; accidere solet, uel medici ignorantia, uel etiam languentis intolerantia, causæ esse solent, quare tum auctores damnentur, tum uera simplicia, ut falsa, repudientur; consequenterq; ignota illis remaneant: ac propterea cum oleum syluestris oliuæ ulcera capitis marianthia, scabiem, leprasq; abstergere statuit Dioscorides, subiunxisse eum crediderim, tardius cautionè sentiunt, qui eo quotidie perunguntur. Nec minus cum assyri femina ad ischiadicos pota exhibet, subdidisse; sed assidue dare oportet, donec sanitati restituatur. siccū ambustis buccina ueliter illi scribit; subdidisse, quibus solui medicamentum non oportet: nam postquam uulnus cicatricem duxerit, ipsum in testæ modū induratum, sponte sua decidet. scribat namq; pleribq; errare posse in affectuum curatione, quod hæc quæ diximus non ita, ut decet, obseruarent: unde multorum simplicium ignoratio subsequi poterat. Memi enim nonnullos Dioscoridem sæpius reprehendisse, quod porri semen in cibis uisus obscuritatem, cepam uero capitis dolorè inducere scripserit; quia ipsi utrunque cibum quandoq; comederint; & tamen neque uisus acies hebes facta est, neque caput doluit. Plerique etiam non uera scripsisse Dioscoridem laprant, cum docet lentos in cibis, neque non lactucas oculorum claritati officere, & enicam uenerem concitare. ipsi enim, cum his alimentorum generibus nonnunquam uescerentur, præsertim duobus posterioribus in acetarijs: hos effectus non conspexisse asseuerant. sed hi cum non animaduertentia superiora omnia enumerata alimenta Dioscoridem uelle, non quauis mensura, neque unica assumptione, hos effectus edere; sed largius, ac frequenti orbe sitata: quid mirum si res non ita cadere uiderint, ut à Dioscoride affirmatur? Quam ob rem necesse est eum, qui simplicia à se inuenta genuina

nuina esse facultatum testimonio comprobare intendat, non solum conueniente mensurâ propinare; sed eo usque in illis exhibendis constanter perseverare, quoad id à Dioscoride fieri debere præcipitur. Quod si his sic peractis, non secundum spem cesserit, tunc demum se non cognouisse medicamentum affirmet. In quibus uero tam quantitas, quam perseverantia à Dioscoride non ponitur; neque ex alio probè existimationis auctore colligere liceat: multum leuiter pronuntiandum nõ est. nam fieri potest, ut si unica, uel duabus, uel etiam tribus admotionibus, per quandã moram nõ subsequatur effectus: subsequi tamen posse, si pluries, ac diuturniori tempore admota fuerint.

*De medicamentorum compositione.*

*Cap. VI.*

DECIPIUNTUR pleriq; medici in Dioscoridis lectione, nihil ab eo in compositione præcipi existimantes. Nam cum uideant scopum suum esse de materia medica conscribere, eamq; non in compositis, sed in simplicibus uersari sciunt: immo cum & ipse Dioscorides singulum per se medicamentum delineet, eiusq; facultates enumeret, neque mens sit composita docere: quæcunq; facultas cuiusq; medicamento attribuat, talem illi ut simplex est, inesse existimant, non ut cum nonnullis alijs componitur. Quod non ita se habet: cum enim prima, ac præcipua remediõrum exhibendorum iudicatio ab affectu ipso præter naturam accipiatur: prout affectus simplex, uel complicatus existit, ita remedium ex simplici, uel ex composito medicamento inueniri necesse est. Neque ignoro compositum affectum ex simplici medicamento, ut quod compositis facultatibus constat, non nunquam sanari posse: sed de illis simplicibus loquimur, quæ cum unico affectui destinantur, complicatos tollere nequeunt, nisi cum quibusdam alijs admisceantur, quæ aliorum rationem habeant. At uero hæc complicatio uel est in morbis, causis, ac symptomatibus diuersis, uel contrarijs: plerumq; enim unico affectus uocabulo duas res contrarias intelligimus; ut quartanam nominantes, causam frigidam nempe humores crassos; morbum calidum, febrem scilicet ipsam significamus. ita & hydropis nomine, ictericis intemperiem, tumoremq; præter naturam, res quidem diuersas, notamus. sic cum scirrhum dicimus, nõ humorem crassum solum, sed duritiem etiam in eo maximam designamus. Quare si quando simplex aliquod medicamentum causam morbi solum auferre potest: necesse est illud cum alio coniungere, quod uel morbum, uel symptoma respiciat, ut utriusq; prouideri possit. Quia igitur affectus magna ex parte aliquam ex his multipliciter sortitur:

fortitur: propterea: multiplice præsidio indigemus. Quæ cum non ignoraret Dioscorides, quanquam intentio sua est simplicium doctrinam, tam quantum ad eorum cognitionem, quam ad facultates, tradere, quia multa simplicia, ad multos complicatos affectus potest cognoscere; idque non per se, sed cum alijs adiuncta: uoluit ad clariorem doctrinam ea, quibuscum id possunt, recensere. ne si ita simpliciter proferret, existimans lector per se illos affectus, absque ulla adiunctione aliorum sanari posse: per se etiam, non sine maximo hominû damno, ad usum duceret. Nam si in hoc errore multos uersari monuimus, nihil à Dioscoride, nisi tanquam simplex præcipi existimantes, tamen si ipse suorum remediorum bonam partem in compositione pronuntiet: quanto magis id existimassent, si ea, cû quibus simplex aliquod medicamentum admisceri postulat, silentio præterisset? Neque est, quod Dioscoridem accuses tanquam eum, qui in alieno choro pedem ponere uideatur. nam si uellet simplicium facultates prout per se sunt, non prout cum quibusdam alijs cõnectuntur, solas scribere: tam pauca essent, ut quæ breuissimis uerbis perstringi possent; multaque in hac de simplicium medicaminum facultatibus scientia necessario occultarentur; quæ non solum scitis dignissima, sed necessaria existunt: quod maximæ mortalium iacturæ uerteretur. Hoc uero ut rectius intelligatur, paulo altius res exordienda est. Componendorum enim medicaminum necessitas tres præcipuas ob causas inuenta est: uel ob affectuum (uti diximus) complicationem; uel, si affectus simplex sit, ob simplicis medicamenti illum curare ualentis penuriam; uel ratione loci affecti, qui uel princeps est, uel nimis remotus, uel à proprietate quædam requirat, quædam respuat. Ad morborum igitur complicationem aduertens Dioscorides; Clinopodium ad alui fluxum cum diuersis liquoribus propinat. nam febri non sentientibus ex uino, febricitantibus ex aqua eius decoctum exhibet: similiter & agaricum. Sic cum uideas in ambulatorum nomine tria symptomata cõprehendi, pustulas nempe aqua plenas, exulcerationem, ac dolorem; habeatque quædam simplicia, quæ possint pustularum humorem discutere, ulcusque desiccare, ac detergere; uerum dolorem non solum non mitigant, sed exacerbant; sicuti contra, si illi ad manus sit medicamentum, quod dolorem leniat; sed nulla detergendi, ac in halitum discutiendi ui polleat; cum alijs coniungenda ea esse præcipiat, necesse est; quæ omnia hæc munera obire possint. Hinc alumen cum aqua ad hanc affectionem permiscet, quia alumen discutit quidem, ac digerit, sed nimium; ita ut facile dolor augeatur: sed aqua temperato, doloris ratio habetur. Consimili ratione, eidem affectui cum thure adipem suillum, uel anserinum immiscet.

immisceat. Ita & absinthium illinit ad hydropem : quia sua astringente uel hepar roborat, ei usq; intemperiem corrigit. Verum quia ad perfectam hydropis curationem aqua, quæ inter cutem subijt, (est enim morbi causa) uacuanda etiam est; quanquam absinthium ex aliqua parte discutiat; ut tamen ualentior fiat discussio, loliaceam farinam, utq; citius meare in profundum possit, acetum addidit. Ad fistularum præterea callum erodendum ærugo rasilis commodissima est. uerû hunc effectum non præstabit, nisi primo callus mollescat. propterea igitur ad huiusmodi callos persanandos æruginem cum ammoniaco collyrij modo in eas adigit: emollit enim ammoniacum, facilemq;, ut erodi possit, materiam callosam ærugini præbet: quod & per se etiam duritias omnes discutere potest. atque ita, quod per se ærugo nunquam posset, alijs admixta perfecit. Erat secunda medicaminum componendorum necessitas ex medicaminum penuria. neque enim simplicium quæ in manibus habemus gradus, cum gradu morbosæ affectionis ex æquo semper opponitur; sed uel infra, uel supra uires affectus est. Vob igitur huiusmodi medicamenta ita contemperentur, ut æquas uires affectui opponere ualeant; necesse est alia permiscere. Nam si ærugo per se ulcus sanare non potest, quia sua erodente uel illud magis in profundum excauat, oleum etiam cum nec possit, ut quod ulcus sua humectandi dote sordidum reddat; similiter nec cera, quia mollit, ulcus autem exsiccatione indiget: nulli ex his tribus medicamentis potuisse Dioscorides facultatem ulcera sanandi tribuere; quia nullum per se id efficere potest. quia tamen si misceantur hæc tria, uires suas quodammodo frangunt, nec talia sunt; qualia per se unumquodq; singillatim erat, ex hac compositione ulceri sanando idoneum medicamentum resultat. oleum enim, & cera æruginis acrimoniam suam humiditate ac lentore mitigant, eiq; tantum exiccandi, & detergendi gradum relinquunt; quantum ulceri carne implendo requiritur. si hoc à Dioscoride omitteretur, non dubium est, quin præclara huius simplicis facultas nobis ignota existeret. Quod si uoluisset Dioscorides manifestare omnemq; compositionem in scriptis suis uitans ita simpliciter de his tribus medicamentis proprijs capitibus protulisset, ea ad ulcera implenda ualere docens, iam sciebat hoc posse ita intelligi, ut hanc facultatem unicuiq; per se sine aliorum mixtionem adesse crederetur. quare multi ceram sarcoticum, siue etiam epuloticum medicamentum, quemadmodum & oleum esse existimarent: multi etiam & ærugini eandem uim inesse crederent. quæ si ad usum singulatim ducerent, contrarium tandem ex unoquoq; effectum conspicientes, Dioscoridem non sine ratione reprehenderent. Ne igitur in alterutrum uitium ipse impingeret; uoluit

luit quidem ruginis uim ostendere, sed cum quibus hoc efficere possit, non omittere: ac propterea de ea loquens inquit, *Vlcera ex oleo, ceraq; ad cicatricem perducit. Accidit interdum, ut simplex aliquod possit quidem absque aliorum adminiculo uim suam ostendere, uerū locis, quæ pertransire debet, aliquam noxam imprimet: ad quam remouendam alia adiungit. Hinc thymelæam cum farina, aut polena, in uræ acino, uel melle cocto obdustam deuorari iubet; quia per se fauces adurit.* Ratione uero partis affectæ (nam ex hac sumebatur tertia componendorum medicamentorum necessitas) multas compositiones necessario immiscuit Dioscorides. est enim quandoque affecta pars ita remota, ut medicamentū simplex, quod ad affectū curandum habemus, alijs indigeat, quæ ei ad longinquas partes trāsmittat; uel si moram medicamento in loco requirimus, ea admiscemus, quæ id præstent: Ita & multa alia esse solent, quæ compositionem necessariam persuadent, quæ libenter omittimus. non enim omnia, quæ ad hanc rem spectant, congerere huc intendimus. Asplenon igitur lienem absumere potest, ita & Hemionitis: uerum si deuorentur, quia tardissimi permeant, antequam ad lienem perueniant, nimium à calore nostro transmutatæ, omnem ferè liquandi lienis uim perdunt: quare **o** necesse fuit Dioscoridi eas ex aceto porri exhibendas esse docere: id enim penetrando, quam citissime herbas illas ad lienem ducit. Ideo & lonchitum alteram, & brassicam, omniaq; ferè alia, quæ lienem absumere possunt, ex aceto exhibet. Eadem ratione ceraforum gummi, lithospermicq; semen cum uino (ut quod exobstruendi uim habeat) ad calculos frangendos bibi præcipit. Propterea etiam, cum loquens de pane, illum & crudū, & coctum cum aqua mulsâ inflammationes omnes illitu mulcere docet; quòd emolliat, & quadantenus refrigeret: subdidit, sed herbis succis uel huic rei accommodatis admisceatur: statimq; subiunxit, *Vetus panis aridus, adiectis conuenientibus, citam aluum* **o** *cohibet. sic & cum agarici plures facultates proposuisset, tandem inquit, In summa, internis omnibus utijs conuenit, pro uiribus, & ætate datum; nunc ex aqua, nunc ex uino, ijs ex aceto mulso, alijs ex aqua mulsâ: nam lienosis ex aceto mulso, propter superius assignatam ratione: si tabes infestat, ex passo; quia hoc corpus alit, detergit, & fitim sedat, quæ maxime in tabe infestare solet: ad sanguinis reiectiones ex aqua sumitur, quia hæc sua frigiditate in agarico astringendi uim non retundit, ut alius liquor forte retunderet: immo per se ipsa prodest: nam unde fluit, aut fluxurus est sanguis, frigido utendum esse Hippocrates monet: febrim non sentientibus in uino mulso, febriculosis in aqua mulsâ. Sunt & quædam simplicia, quæ alijs admixtâ, à proprietate*

tate quadam effectum inducunt, quem non solum per se, sed nec cum quibusuis alijs adiuncta unquam inducerent. Smilacis leuis semine cum dorycnio potu, uaria, & tumultuosa in somnis obseruari tradunt: tamen nec smilax per se, nec dorycnium hoc efficere poterit; nec si hoc, uel illud cum quouis alio coniungatur. Xanthium nisi aqua tepida madescat, capillos flauos non reddet. Cimices lecularij si cauis fabarum inclusi deuorentur, quartanis auxilio sunt; & citra fabas sumptu percussis ab aspide profunt. Sic etiam cum medicamento moram ad locum quaerit, ea admiscet, quae lentae, crassae, uiscidaeque naturae existunt; ac per hoc ad formicantes uerrucas, impetiginemque; thus ex aceto & pice illitum praebet. Sinapi etiam ex melle, adipe, aut cerato ad sugillata excipit: & ad eandem affectionem allij cremati uinere cum melle, & alopecijs cum nardino unguine illinit. Quod cum ita sit, tantum abest, ut Dioscorides damnandus sit, quod multas compositiones in libro de simplicibus inseruerit, ut potius maximis laudibus sit esse ferendus, quippe qui remediorum exactissimum usum docens, hanc de materia medica doctrinam locupletissimam reddiderit: atque morborum naturam, eorumque connexum, tam cum symptomatibus, quam cum causis, quam etiam cum alijs morbis considerans, nihil omiserit; quod ad eorum remotionem facere uideatur. Verum hi qui nullo consilio, nullaque ratione Dioscoridis medicamenta ad usum duxere, horum, quae diximus, nullam rationem habentes; ac pro nihilo eius compositiones ducentes: simplicia per se ad illos affectus exhibuerunt, ad quos alijs admixta Dioscorides exhibet. Quam ob rem, cum ex his affectus non curarentur, Dioscoridē ad unco naso suspenderunt; quod quaedam praeceperit, quorum nunquam effectum ipsi uidere poterint. Si quis enim phthiriasin curare aggrediens sandarachā per se, non autem oleo exceptam, admoueat, ut Dioscorides admonet; ita & si ad oculorum morbos chalcitin ustam absque mellis adiunctione imponat; aut stimmi, typhamue ad ambugos nullo adipe excipiat; tandemque multis alijs pro arbitrio, nullam seruans methodum, utatur: quid mirum si non solum non iuuerint; sed quammaxime nocuerint? Valeant igitur, qui nulla nixi ratione, Dioscoridis placita paruipendunt. Nos autem, qui haec non ignoramus, si quando simplici aliquo medicamento uti intenderimus; Dioscoridis compositiones peruertere non oportebit: alioqui, praeterquam quod morbum non profligabimus, in ijs medicamentis (quantum ad eorum cognitionem pertinet) haesitabimus, quae uel primo intuitu cunctis notissima esse poterunt.

Quid



Quid conferat medicamentorum præparatio ad simplicia cognoſcenda.  
Cap. VII.

QVEMADMODVM alimenta, quæ ad id reparandum deſtinantur humanis corporibus, quod continua diſſatione deperditur; præparationem quandam magna ex parte poſtulant, antequàm intus ſumantur, quæ ſi omittatur, vice prohi ſanguinis, ac ſpirituum noſtram uitam ſuſtentantium, eruditates, flatuſ, ſuperflua excrementa, ac tandem uitiôſi omnes humores generantur. unde & cachexiæ, uifeerum propè omnium obſtructiones, febres peſtifero ueneno non abſimiles, multaq; id genus incommoda ſubſequuntur: Sic & medicamenta, quæ ad morbos, eorumq; cauſas proſtigandas, ad inſtaurandam ſanctitatem ſunt inuenta; non raro præparationem requirunt. hanc ſiquis negligat, non ſolum ſanctitatem non adipiſceatur; ſed morbiſicæ cauſas multo maiores reddet; ac medicamentum noxiuſ exiſtimabit, quod debitam habens præparationem, non niſi maxime iuuare conſueuit. Cum igitur antiquiores illi celebres medici, quanta imminerent pericula ex non adhibita medicamētis præparatione, ſatis cognoſcerent ſiue ipſi ſimplicia, ſiue compoſita medicamenta poſteris ſcriberent, illa nunquam omiſerunt; niſi forſan cuiſ cognitum in quibuſdam ſiue non apponeretur, crederent. Sic maximus ille Archigenes, Aſclepiadesque, ſic Soranus, Heras, Cleopatra, tandemq; poſt hos omnes Galenus excuſtus eſt; ſic & Dioſcorides, ut quom, neque hoc lateret: Is enim ubi cunq; neceſſaria uidebatur, præparationem apponere nõ eſt grauatus. Eius autem genera potiffimum duo ſunt. uel enim naturalis eſt, uel artificio fit. at de naturali quidem poſterius agetur; nunc de artificioſa loquemur; quæ in uniuerſum quatuor modis fieri ſolet: nam medicamenta omnia, uel præparantur ſolo ignis auxilio, ut aſſa, uſta, torrefacta, ſiſta, in cinerem redacta, & quedam alia his conſimilia: Vel ſolo aliquo liquore; ut lota, macerata, & id genus alia. liquor autem eſſe poterit aqua, uinum, acetum, &c. Vel utriq; ut quæ elixantur, uel decoquuntur, quæ reſtinguntur, cum cinis, uel calx, uel metallica quedam uſta abluuntur, & his non abſimilia: Vel præparationem mollium quibuſdam exterioribus instrumentis, quibus contundimus, incidimus, terimus, abradimus, decorticamus, inramenta craſſiora, uel teneſiora ſecamus; & multa alia. In his etiam omnibus conſideramus instrumenta, quibus præparationem ad uotum aſſequimur. Nam aſſantur quedam priuſ, quedam elibano, quedam ſartagine, quedam etiam olla; ſicuti & quæ coquuntur, non ſolum fictili æneo, aut ferreo uafe;

ſed

sed in fructuum corticibus, aut excauatis radicibus, & quibusdā alijs. Teruntur præterea quædam, & læuigantur plumbeo mortario; sicuti & agitantur quædam inter coquendū tædacea rudicula, & infinita ferè alia ad optimam reddendam præparationem assumi solent, quæ passim suo loco explicabuntur. præparationis autem necessitatē sumi, uel ob medicamenta, uel ob affectuū uarietatē, nemo est ferè qui nesciat. Nam dum Dioscorides cornu ceruini cinerē assumit, nō ratione dysentericæ affectionis, cui exhibet, utendū præcipit: si quidē exultione fuliginosa illum; atq; igneum uaporem cōtrahit, cuius ratione magis affectū aueret, ut qui astringentia exposcit: sed ob. medicamentum solum urit; quia teri difficile admodum. sit: noxam uero ex igne contractā, ablutione remouet. Ob eandem rationem pyritem lapidem uri credendum est. nam tam crudo, quàm usto uim eandem tribuit. Dioscorides, sicuti & phrygio lapidi: ut igitur facilius teri possit, non ad aliam adsciscendam qualitatem, uri manifestum est. Idem de coclearum marinatum, testis uotis dicas licebit; idem de chara combusta, & despongijs uotis. crocum præterea, quo facilius conteratur, in calido fictili sole siccatur, celeriterq; uersatur; non ad nouam qualitatem ex eo eliciendam. Verum ob affectuum uarietatē tunc præparantur medicamenta, cum ex eis aliam, quam absq; præparatione retinebāt, qualitatem requirimus medicamento per se ( quantum ad applicationē pertinet) absque sui permutacione apertissimo existente. Hoc autem est, cum eius aliquam noxam remouere intendimus, uel bonam aliquā latentem qualitatem detegere, uel se benignius, uel etiam potentius reddere. Quia uero multiplex est tum medicaminum, tum etiam affectuum natura: ideo tot, ac tam uarij præparationis modi queruntur, neq; enim est quod testas crudas ablutione, uel etiam elixatione præparet, sed uisio tantum, uel contrusio his. debetur. sicuti quedā præparari possunt decoctione, expressione, ablutione: sed exultione, uel in calcem reductione non item, ut sunt herbe, radices, semina, &c. uolim tamen te latere nos non quæcunque de præparatione dici possunt; huc congerere. Scimus enim à quibusdam celebribus medicis de illa abunde, & doctissime tractari. sed hic capita quædam quantum ad rem nostram facere iudicauimus, tetigimus; nonnulla etiam progressu obiter manifestabimus. Hæc quidem omnia cum non ignoraret Dioscorides medicamentorū præparationes in omnibus ferè manifestauit. illa enim non solum causa est, cur medicamenta omnia facillitates, quas pollicentur, præstent; uerum etiam eorundem cognitionem nobis ob oculos ponit, ut si quando accipites in alicuius simplicis dignotione fuerimus, eius nobis exactā certissimamq; scientiā relinquet.

relinquet. sicuti contra, si negligatur, non solum morbum non sanabit, sed in his nos simplicibus dubios reddet, quæ alioqui facillime cognosci à quouis possunt. Hanc igitur ob rationem simum caprarum ad alopecias exustum ex aceto illini iubet; crudum uero ad alias affectiones, in quibus multa deterfio nõ requiritur. per ipsam enim ustionem calidius redditur. similiter & hirci, capræ, cerui, leporis sanguinem inasat fartagine, ad dysentericam affectionem, ut deperdita aperienti uis, quæ in horum animalium sanguine maxime pollet, astringentem possideat: quæ non solum ei per assationem, sed ob qualitatem etiam, quam ex ære, uel ferro contrahit, communicatur. Propterea etiam zeam torrefacit, antequam in farinam redigat, ad pulres conficiendas cum aluum uehementius astringere intendit. Ideo & eruum tabidis, qui alimentum non sentiunt, tostum ex melle sumi iubet: torrefactum nanque exuit facultatem illam, qua capiti onerosum est, & aluum conturbat: quæ etiam noxæ plurimum incommodi tabidis inferre solent. Alcyonium item tertium ad alopecias replendas ustum ex uino præbet, ob superius assignatam rationem: ad alias uero affectiones uri non præcipit. salicis corticem ad cruentas exuptiones nullam adhibens præparationem exhibet. uerum cum clauos, & callos tollere intendit; eundem in cinerem redigit: crudus enim tantam discutientis facultatem non possidet. Erysimi semen mitius multo ad clysteres fiat, si aqua madescat, atque torreatur; uel linteo illigatum, pinisita farina oblitum, perassetur. Scimus & multa ad solem, uel in fumo calefieri ad nouas ab eis facultates eliciendas. Quæ uero solo aliquo liquore præparanda iubet Dioscorides, eiusmodi sunt. Multa enim non nisi lota exhiberi uult: ut per ablutionem aliquam noxam remoueat à medicamento. nam spongiarum cinerem ad oculorum uitia abluere debere monet; & tamen ad alios affectus ablutionem non multum curat: atque hoc non alia de causa, nisi quia morsus expertia esse debent, quæ oculis imponuntur. sed per ablutionem ignea ac fuliginosa uis, quam cuius cineri adesse Galenus auctor est, remouetur. sic suillum ad ipse ad pleuriticos uino abluit, ut ei penetrandi, ac etiam roborandi uim communicet. ad alios nanque usus aqua cælesti largiore quâ frigidissima & purgari, & abluere præcipit. Acaciam lauat Dioscorides in oculorum medicamentis, donec pura extet aqua, ut scilicet (Galeno attestante) acrimoniam perdat; atq; absq; mordicatione superfluitates exiccat: lauat & aloë, ut quod sit arenosissimum, tanquam inutile subsidat, & leue ac pinguisimum assumatur. quanquã Galenus VIII. κατὰ τόπους ablutionem in aloë laudat, quia multum de medicamentaria uis deponit: unde & febricitantibus dare aliquis audeat; quibus tamen illota maxime

maxime obesset. Huc etiam maceratio refertur; quæ duabus potissimum de causis fit: nam uel liquoris qualitatem, in quo medicamentum maceratur, ad ipsum medicamentum ducimus; uel medicamenti uim ad liquorem trahimus. Id uero ad diuersos fines; quando medicamenti qualitas uel utilis est, uel inutilis: si utilis, ad liquorem perducimus, ut liquore utamur, medicamento tanquam inutili reiecto; si autem inutilis, contrarium expetimus; ut scilicet liquorem abiciamus, medicamentumq; ad usum accommodemus. Salicis corticis cinerem cum aceto maceramus ad clauos, & callos tollendos; non ut aceto utamur, sed potius, ut cinerem aceto imbutum usui aptemus. Sic cum smyrnij folia muria macerat Dioscorides ad aluum sistendam, & ad obsonia: muriæ facultatem ad smyrnium trahere intendit. Cum uero circa radicem in dulci uino per diem & noctem macerat, ut paru uuluas expurget; medicaminis uim ad uinum rapere studet. Sic cum lupinos tam diu macerat, dum dulcescere incipiunt; eius quidem amaram facultatem, ad liquorem deducit. uerum quia inutilis est, liquorem abiecit, solisq; lupinis tritis cum aceto potis ad appetitum conciliandum utitur. At uero quæ decoquit (nanque hæc tum igne, tum liquore præparari diximus) quandoque ut ipsis sic decoctis utamur, decoquit Dioscorides: quandoque ut, ipsis abiectis, decoctum tantum ad nostrum usum accommodemus. Propterea apium siccoctum, uel etiã crudum edatur, urinam ciere cõsueuit: cum tamen eius decoctum uõ mitiones excitet, ac per hoc uenendorum noxæ resistat. Re quidem decocta, uel elixa tunc utitur, cum in ea superfium quippiam, quod curationem impedire possit, à medicamento remouere cupit; uel si qua facultas in terreis partibus ita fundatur, ut nõ nisi per decoctionem in actum exire ualeat: & alijs quibusdam de causis. Sic althæam in uino, aut aqua malsa decoquit, ad uulnèra, ad strumas, ad abscessus, aliosq; morbos: quia succus eius, cuius ratione discutit, excoquit, rumpit, ad cicatricem perducit, ita uiscidus est, tamq; terreis partibus permixtus, ut elixatione opus sit, ut ad actum deduci possit. Eadem ratione & cannabis syluestris radicem decoquit; hæc enim non solum facultate, sed substantia etiam althææ similem statuit. Furfures decoquit aceto ad turgentes mammæ sedandas, ut per huiusmodi decoctionem penetrandi uim acquirat, & discutientem intendat, ita enim & tonninosos iuuare poterit. Brassicam marinam propter acrimoniã cum pingui carne coquit: acris enim omnia decoctione uim suam remittunt. Nam & porrum bis aqua mutata coctum dulcescit: copa cruda quàm cocta acrior est. Simplicium uero decocto utimur multas ob causas, sed potissimum, cum medicamentum diuersas facultates fortitur; nosq;

noſq; una indigeamus, quam per decoctionē elicimus, reliquis in medicamento ſubſtātia remanentibus. Pyrethri radicis decocto os collui ad dentium dolorē præcipit Dioſcorides, quia uis eius feruens, acriſq; in aceto, in quo eam coquit, deponitur. Item ad regium morbum curandum roriſmarini coronarij decoctum potandum exhibet: nam ſic aperientem uim ſolam accipit; nõ etiam terream, ac per hoc obſtruentem, atque huic affectioni contrariam. Gingidij decoctum ex uino potum ueſicæ prodeſt, quod non præſtare poteſt olus coctum, ſiue crudum: id enim ſtomacho, ſi edatur, prodeſt; non etiam ueſicæ, atque

ita in quamplurimis alijs, quæ Dioſcorides aſſari, torrefieri, uri, frigi, reſtingui, elixari, ablui, aut alio quouis modo præparari iubet, oculum ſemper adiiciens ad medicamento naturam, uel ad affectum, uel ad corpus ſubiectum. Non mirum igitur ſi in illo uideamus milium, piper, bulbos, ſcillam, & multa alia torrefieri: lini ſemen, fabam, oicer, colocasiam, maluam, bêtam, portulacam, terrenos uermes, ſepiam, ſcolopendram, atque infinita ſerè alia decoqui, ſiue elixari: ſicuti hippocampum, caneros fluuiatiles, muſtelam, ranas, hirundines, earumq; pullos in cinerem redigi: Cremari uero, mitulos, buccina, purpuras, erinacei terreſtris corium, lanas, aliaq; eiufmodi multa ſic & quamplurima uri, deinde aliquo liquore reſtingui. Multa, poſtquam in cinerem, uel etiam in calcem ſint conuerſa, ablui: multa diuerſis liquoribus macerari. Vtq; ad ea, quæ in quarto ordine præparationum ſtatuiſmus, quæ ſcilicet exterioribus quibuſdam instrumentis perfici diximus, tandem accedamus; ſphondilij radicem contra regium morbum, & iecinoris uitia circumraſam præbet. A terreſtri coclea lentorem acutæ abradit, ad pilos incommodos replicandos. Conterit & ſœniculi radices ad canum morſus: ſic & roriſmarini herbam ad ſiſtenda hæmorrhoidum profluua. Sic aparinæ herbam, alyſſon, atractylida, triſſagine, tuſſilagine, anagyris folia, ſcorpionem terreſtrem, leporem marinum, hippocampi teſtes, lacertæ caput, & alia quamplurima medicamenta ad diuerſos affectus pollentia, terit. Sic & peucedani radicem, ſcordium aridam in farinam conterit: lolium molitum, ſœni græci, eruiq;, necnon lupinorum farinam ad uſum ducit. Dracunculi radicem fruſtatim conciam in umbra ſiccatur. Cyclamini radicē ſcillæ modo conciam reponit. Quod ſi ad instrumenta nos ipſos conuertamus, Glaucij folia in olla fictili, ſemifrigidis clibanis caſſacere indigenas auctor eſt Dioſcorides, uſq; dum flacceſcant; deinde contuſis ſuccum exprimunt. Piper fictili nouo torretur. Chelidonij maioris ſuccum æreo uaſe prunis decoquit ad oculorum claritatem inducendam: ceſtium in teſta noua torretur, donec redactum in cinerem pinguiudinem

nem amittat. Hirundines, & eorum pulli fictili olla concremandum. Oui luteum in patinis feigit. Pueri impubis urinam in æreo uase decoquit. Excauata rari radice rosaceum ceratum adigit, & feruenti cinere liquat, ad pernionum ulcera. Sic & Cyclamini radicem cauatam oleo explet, & cinere feruenti imponit, ad eosdem perniones. ad quos etiam oleum in excauatis hastulæ regiz radicibus igni decoctum illini iubet. Sic millepedas in cortice mali punici calfacit, ut aurium doloribus succurrat. Vinum itidem in cucurbitam recentem excauatam infusum, si mixtum sub diuo teneatur, potu aluum leuigabit. Hæc autem in his uel coquit, uel calfacit, uel etiam infundit, non ob instrumenti defectum, sed ut uim aliquam inde mutuetur affectui sanando idoneam. Hæc igitur, & alia, quæ ad præparationem pertinent, sic, ut à Dioscoride proponuntur, exequi debemus. Nam quanti momenti sit præparationem in omnibus obseruare, uel illud ostendit. si quando enim omittatur, contrariam, nedum diuersam qualitatem medicamentis sæpius inducunt. Adeps anserinus, aut gallinaceus (inquit Dioscorides) recens, & sine sale conditus ad uulnæ uitia proficit: sale inueteratus, & qui temporis spatio acrimoniam cœcepit, uulnæ inimicus est. Si quis igitur incidat in Fuchsum uirum & eruditione, & doctrina præclarissimum, qui lib. I. de medendis morbis, ad ueteri exulcerationem, itemq; ad phimosim adipem anserinû præcipit, nullâ addens distinctionem, recens ne scilicet, an uetussum assumi oporteat: si pfectq; forte uetussum, aut sale aspersum imponat, atque inde noxa sequatur non ne illum damnabit, tanquam noxia remedia scribentem? Verum si recte Dioscoridem intueatur; iam in hunc errorem incidere haud poterit. Fæx usta uim supra modum urentem, & abstergentem retinet; quæ uero ustionem experta nõ est, contrarias ferè qualitates possidet, idemq; de quamplurimis alijs dici posset. Si quis igitur lilij radice, ambusta sanare aggrediatur, atque ita crudam eam imponat, non autem inassatam, ut Dioscorides præcipit: quid mirum si affectum non curabit? sicuti si condylomata reprimere quispiam credat ballotes folijs; eaq; feruenti cinere flaccescere non permittat: cui dubium est fore, ut is suo uoto frustretur? Ergo si mens quandoq; sit pæoniæ radice aluum sistere, illam uino coque; quia sic Dioscorides præcipit. Ita & si faciem ustam ad oculorû morbos exhibere animo conceperis; caue eam absq; ablutione propines. Sic si pompholygem abluere intendas, nisi linteo mundo, modiceq; raro ligatam in labellum, quod imbrem cõtineat, abluas; cæteraq; quæ à Dioscoride proponuntur, exequaris, non solû sedimenta nõ remouebis, sed utilioribus partibus abiectis, recromenta omnia tibi remanebunt, inde eam ad oculorû morbos impones, nullum.

nullum iuuenem inspicias. atque ita in Galenum inueheris, qui *κατὰ τὸν οὖρον* nihil præstantius pompholyge ad oculorū uitia inueniri tradit. Fel pro uarietate effectū, uarias sortitur præparationes: nam quod ad oculorū medicamenta adici solet, ligatū line in uitreum uas, quod mel habeat, immittitur circūuoluto ad os uasis lini principio, & operto uase reconditur: ad alias uero affectiones aliter præparatur. Sed neque sufficit Dioscoridis præparationes exequi: sed ita eas perficere oportet, ut gradus, ac limites suos non transgrediantur: sunt enim in præparationibus specie diuersis gradus. Nam eū ex eodē agente transmutatio, quam præparationem nuncupamus, fiat, perinde ut hæc magis, uel minus fit; ita diuersas efficit præparationes. Nam torrefactio non alio differt ab uisione, nisi quod minorem suscipit alterationem, atque eadem ratione utraque ab eo quod in cinerem redigitur, differens est. Quod si nos existimauerimus medicamen aliquod misisse, cum tamen illud potius uisserimus, uel quod maioris momenti est, in cinerem conuerterimus, & ad aliquem morbum admonebimus; neque effectus, quem quærebamus, sequatur: iam si Dioscoridem accusauerimus, in nos ipsos accusatio merito reflectetur: ac multo magis, si ex non adhibito uero ac genuino medicamento hoc accidisse putauerimus. Dioscorides nanque dum cakem uiuam ex marinorum buccinorum testis conficit, iubet seruenti clibano nocte dimittere; postera die, si candidissima fuerit, ex urbi; sin aliter, itonur: uisus quia uisæ quidem sunt; sed ad calcinationem (ut dicunt) nondum peruenierunt. Ita & cum stibium urit, pisolita farina circūlilitum torret & carbonibus obrutum, donec carbunculetur crusta. urit etiam carbonibus succensis efflatum, quoad igni deslagret: si enim paulo magis concremaretur, plumbum fieret. atque ita te stibio uti crederes, & tamen plumbum potius ad usum duceres. Simili modo si alcyonium, necnon spongas, lanasq; urere cupias, necesse est in crudum fictile eas immittere, & uasis spiraculum luto oblinire, atque ita fornaci mandare: & cum siglinum percoctum fuerit, extrahes, & ad usum recondes. Nam si quouis modo hæc uri posse credens, aliter prosequeris; probam illis præparationem non dabis, atque ita affectus non curabis. Quemadmodū si caninam urinam ad pus in auribus supprimendum infundas, præclare cadet curatio: sed si auriū uermiculos abigere cures, nisi in calyce mali punici illam coquas, scopum non assequeris. Considerandi igitur sunt & præparationis gradus, & instrumenta, quibus quioquam præparetur, nihil Dioscoridi innouans. Gradus uero præparationum non solum in diuersis speciebus, sed in eadem specie consideremus necesse est: ut cum Dioscorides dicit portulacam.

contra dyfenteriam, sanguinis profuua, & nonnullas alias affectiones,  
 percoctam ualere; si tu leuiter coquas, forte nihil iuueris. si etiam cu-  
 pias paucum, uel multum nutrimentum ouo inducere; scito, ouum;  
 molliculum plus alere sobili; & durum plus molli. Sic oui candidū  
 summe tepidum exhibere debebis, si uesicæ rosiones, renum exalce-  
 tationes, gutturis scabritias, ac quosdam alios affectus mulcere opta-  
 ueris. Ita & suillus talus tandiu uri debet, donec è nigro inalbescat, si  
 coli inflammationibus, diuturnisq; torminibus mederi aggrediaris.  
 Lac ut minus inflet, semel feruefieri postulat, sed si cum calculis mari-  
 nis decoquatur, ad ulcerosas uentris fluxiones ad dimidias coqui de-  
 bet. Faba semisecta apprimitur ad suppressendas sanguinis fluxiones  
 ab hirudine concitatas. Lupini decoquuntur cælesti aqua, donec in  
 cremorem lentescant. iidem macerantur, donec dulcescere cœperint.  
 & multa alia his similia Dioscorides limitibus quibusdam circumscri-  
 bit: quos si transgrediamur, aut non exacte attingemus; in curandis  
 morbis, atque in simplicibus perfecte dignoscendis infelicitissimi eri-  
 mus. sicuti illis accidit, qui cum uideant Mesueum, ut uulgata Man-  
 na coquatur præcipientem, quo felicius uentrem leniat, nullo consi-  
 lio eam tandiu igni committunt, quoad ex toto euanida reddatur; nō  
 considerantes illam, ut quæ aëreæ substantiæ est, leui (si modo coqui  
 debeat) decoctione indigere. Sic & Tamar Indos, omneq; myrobala-  
 nūm genus post longam macerationem pharmacopœi, quam plurimi  
 diutius coquunt, ita ut non solum purgatricem uim in terreis eorum  
 partibus fundatam in decoctum deducant: sed eam rursus nimia ad  
 ignem mora deperdāt: dumq; leuigare corpus credunt, illud potius  
 astringunt: nam ex leui, multa uē decoctione contrarij effectus in eis-  
 dem medicamentis apparere solent. Lentis enim decoctū ualere uult;  
 Dioscorides contra alui fluxiones, quibusdam additis cum aceto, ue-  
 rum cum eo acetum diligenter percoqui debet: nam si leuius coqua-  
 tur, aluum conturbat. uimmo & ipsa lens per se accurate decocta, pri-  
 maq; aqua inter coquendum effusa, aluum cohibet: leuius tamen de-  
 cocta, neque abiecto primo decocto aluum resoluit. Ita & brasiica sa-  
 tiua aluo est idonea; si modo leuiter feruefacta edatur: nam percocta  
 aluum sistit, sed multo magis biscocta. hætenus de artificiosa præpa-  
 ratione. Aliam fieri diximus naturaliter; de qua pauca dixisse suffe-  
 cerit, ac primum quidē illud admonēbimus, siue ea recte inter natu-  
 rales res dici debeat, siue etiā præparatio dici mereatur aut nō: nos nō  
 multū curare; sed uoluimus hanc his, quæ de præparatione inserere;  
 quia eandem rationem fortiri uidetur. Huiusmodi sunt, quæ cruda  
 appellamus, item immatura, uiridia, sicca, & eius generis alia, quæ à  
 natura



natura, hoc est nullo interueniente artificio, nullaq; administrata cura ad medicum usum ducuntur. Immatura enim præparationem quandam habere uidentur; quia cum in maturitate sunt, aliam atque aliam naturam retinent; medicoq; necessarium est ea recte distinguere. quod quibusdam exemplis manifestabimus. Sisymbrium (si Galeno credimus) exiccatum calidum est & siccum in tertio recessu; uirens uero in secundo tantum. similiter uinum in uniuersum calidum est in secundo ordine, sed si uetus sit, ad tertium attingit; mustum uero in primo solum. Ptarmice uiridis calida & sicca est in secundo gradu; siccata in tertio. Hinc Galenus reprehendit Archigenem *II. κατὰ τόπους*, quod ad capitis dolorem ruram adhibeat non apponens an uiridem, aridam uellet. est enim non parua differentia, cum arida multo acrior, & calidior, quàm uiridis existat. maxima etiam differentia est inter uetustam & recentem thapsiam, euphorbiumq; ut idem Galenus docet primo *κατὰ τόπους*. propterea igitur Dioscorides myrti succum ex folijs recentem esse debere asserit ad usum; nam exiccatus planè cariem sentit, & uires amittit. Cotoneis crudis utitur, & immaturis malis, ad nonnullas affectiones, itemq; persicis, pomis nunc maturis, nunc acerbis, nunc siccis, nunc uirentibus pro uarietate affectuum. Cerasia uiridia aluo utilia, sicca illam cohibent. idem de filiquis, & de prunis tradit. Quandoq; nullum fit discrimen, siue aridum, siue uirens apponatur medicamentum, siue crudum, siue coctum cataplasmatibus imponat, quibus astringendū est. Asclepiades apud Galenum *II. κατὰ τόπους* ad capitis dolorem mentham uiridem, siue aridam, item rosas siccas, aut uirides imponit; quod quidem an recte fiat, alibi dicemus. Calamintha cocta, cruda uè tineas enecat. Apium siue crudum, siue coctum edatur urinam ciere Dioscorides auctor est: quasi nulla sit differentia siue naturalem, siue artificiosam præparationem in ea accipiamus. Damnat Galenus in his, quæ Apollonius ad aurium dolores scripsit, *III. κατὰ τόπους*, eos qui castoreum torrefactum succo papaueris immiscebant, ut quod efficaciam amitteret: uerum suadet, ut relicta hac artificiali præparatione, ad naturalem confugiant; ut scilicet inueteratam compositione utantur. ita enim medicamenti lenitas, quæ per castorei torrefactionem quærebatur, rectius habebitur. Sed hæc, siue horum nonnulla, si ad delectam referenda potius duxeris, quàm ad præparationem: nulla mihi tecum fuerit contentio; cum hoc rem ipsam non tollat, sed tantummodo transponat, eodem tamen modo ubique permanet. Nos igitur, qui medicamenti recte uti intendimus, ne latum unguem à Dioscoridis censura discedere oportet, atque ubi ipse præparationem medicamento adhibet, nos illum imitantes, eandem

perficiemus. Quod si id. omittamus, atque tanquam *asinime* necessarium floccifaciamus, ne ullum quidem effectum curare poterimus, sed potius impense nocebimus. Hinc sequetur simplicium aspernatio. Dioscoridem damnabimus, quod eas simplicibus facultates tribuat, quas nullo pacto ostendere unquam poterunt. Adde quod & multorum etiã ignari reddemur. existimabimus enim aliquod medicamentum spurium esse, quod non eos effectus præbeat, ad quos. pollere Dioscorides docet, non animaduertentes hoc euenire ob non adhibitam præparationem.

*Medicamentorum delectum maxime necessarium esse ad simplicium facultatibus diguotionem. et de medicorũ incuria. Cap. VIII.*

Non præstabunt medicamenta, quas pollicentur, facultates, nisi omnibus numeris absoluta sint. Vnde tam si in cõpositionibus, quàm si per se, celebres auctores illis utuntur, nihil tam suadere solent, quàm eorum delectũ. Cum enim iridis radicẽ calidã, & siccam in secundo ordine esse inquirunt; eam intelligunt, quæ Illyrica est, & Macædonicæ quæ pumila ferẽ, & densa constat radice, frangenti contumax, subrufo colore, gustu feruente, odore perquam syncero, ita ut nullum prorsus situm redoleat; quæ dum tunditur, sternutamenta mouet. ex quibus si quædam deficient, ab illo gradu declinabit, & uiribus in caliditate & siccitate longe infirmior fiet. Quod si uel omnia hæc supradicta, uel eorum bona pars in ea desideretur: inualida prorsus reddetur; atque ita etiam in alijs. unde efficitur, ut cum quidam existiment hæc obseruanda nõ esse, quodeunq; medicamen, ad manus lit, usui adaptantes, atque effectum nullum ex eius usu uidentes: in illos errores incidunt, in quos sæpius incidisse multos ob alias causas docuimus. Neque enim eorum, quæ uarijs locis suasit Galenus, meminerunt: ac præsertim *VII. κατὰ γένν*, cap. IIII, ubi habet. Accedit huc, quod ipsa simplicia medicamenta non paruo diuarient discrimine. At ego cum in præstantissimis uirtutem pro unaquaq; specie, ac genere ostenderim; si quis in deterrimo per experientiam examinationem molietur, examinabit quidem falso, nõ autem facultatis eorum ordines distinxerit. Hæc Galenus: qui & *I. κατὰ τόπους*, qua de alopecia; ubi pondus thapsiæ, & euphorbij, in uigore existentium, non ueterum intelligi oportere docet, atque in uniuersum in omnibus medicamentis, etiam si nõ apponatur: sed postquã fortia pharmaca in ea ætate elegerit, qua plus pollent, illis deinde parce uti poterit; atque alia obseruare, quæ ibi Galenus animaduertit. At uero tam multa sunt, quæ in simplicium delectũ

delectu cōsiderare oportet, ut à perpauca cōsiderari pōtuerint: quam  
 ob rem in multas ambiguitates incidere: quæ quidem quot sint, ac  
 quonam pacto uitari debeant; iam docebimus. Scire igitur licet me-  
 dicamentorum delectum duplicem esse ad summum: nam uel dantur  
 regulæ medicaminum eligendorū uniuersales, quæ omnibus simpli-  
 cibus accommodari possunt; uel particulares, quæ scilicet quibusdam  
 conueniunt. Vtrunq; nos docuit Dioscorides. nam quæ obseruanda  
 sint in unoquoq; medicamento, quantum ad eorum lectionem perti-  
 net, ubicunq; necessarium uidebatur, proprijs capitibus adnotauit.  
 Verum uniuersales regulas, ut quæ separatam tractationē exposcebāt,  
 in sui libri præfatione quam breuissime perstrinxit. Nam medicamen-  
 torum delectus uel est ratione temporis colligendi, uel ratione regio-  
 nis, loci uel, in quibus colliguntur, uel ratione locorum particulariū,  
 seu uasorum, in quibus recondi pestulāt. Rursus uero tempus ad tria  
 referri potest: ad aëris constitutionem, ad ætatem medicamenti, dum  
 colligitur, ad eiusdem uetustatem, postquam lectum sit. Aëris consti-  
 tutionem obseruandam inter colligendum his uerbis suadet Diosco-  
 rides, Serena igitur cæli constitutione demetenda sunt: magni si qui-  
 dem refert inter colligendum, si uel squalores, uel imbres infesti sint.  
 Aetatem uero medicamentorum considerari oportere hisce uerbis ex-  
 pressit. Verum in primis curam impendere oportet, ut suis temporibus  
 singula demetantur, & recondantur. certe pro horum ratione, me-  
 dicamenta aut ualent uiribus, aut euaniādo, multoq; minore funguntur.  
 Ac paulo post, Plerunq; degenerant, ac minus uiribus ualent; multoq;  
 magis, si non suo tempore, nec oportuna colligantur, aut si per imbe-  
 cillitatem intabuerint. Et longo post intervallo subdit, Quæ uero fru-  
 ticosa sunt, sicut stœchas, tristago, polium, abrotanum, seriphum, ab sin-  
 thium, hyssopum, & alia id genus, semine prægnantia demetantur. flo-  
 res quoque anteaquam sponte sua decidant; fructus autem ut maturi  
 decerpantur, necesse est: & semina ubi sicari cœperint, priusquam  
 defluant. Herbarum succus, & foliorum elici debent, germinantibus  
 tum primum cauliculis. Lac & lacrymæ excipiantur inciso per sum-  
 mum adolescentis uigorem, caute. Radices, & liquamenta, cortices ue-  
 ut recondantur, exinere cōuenit, cum herba suis folijs exunntur. ha-  
 cenus Dioscorides. Neq; est quoddam circa collectionē, aut repositionē  
 medicaminū tempus anni requiras, quia id in ætate intelligitur. Nam  
 cum dicimus fruticosa colligi debere semine prægnantia, multi dubiū  
 est, semina in hoc, uel illo frutice, statuo anni tempore, non quousq;  
 adesse. sic de floribus, germinibus, alijsq; plantarum partibus intelli-  
 gas oportet. At uero tempus, ut refertur ad simplicium uetustatem,  
 post

post eorum lectionem, nobis considerandum reliquit, cum inquit; Scire etiamnum conuenit, sola ex herbaceis medicaminibus, ueratri, genera, nigrum inquam, & candidum multis edurare annis: reliqua à trimatu inutilia. quanquam locus hic mendii suspicionem non uitat, ut recte à nonnullis animaduersum est, & ex Theophrasto quis colligat. Atq; hæc quantum ad colligendi tempus attinet. Sumitur secundo loco medicamentorum delectus à loco, & regione; hoc autem docet Dioscorides his uerbis. Magni siquidem refert, &c. si loca in quibus prodeunt, cliuosa, & uentis exposita sint, & perflata, frigidaq; & aquis carentia: in his enim locis uires eorum longe ualidiores intelliguntur. Contra, quæ in campestribus, riguis, & opacis, cæterisq; locis à uento silentibus enascuntur, plerunque degenerat, & minus uiribus ualent. Tertio à recondendi seruandiq; ratione: frustra nanq; medicamenta delegeris, nisi multam adhibueris diligentiam illis tam apte reponendis, ut perdurare diutius in sua ui possint; ac propterea Dioscorides hoc non subicit, inquit. Flores, & omnia, quæ iucundum odorem efflant, arculis tiliaceis nullo situ obductis reponantur. Nonnunquam charta, aut folijs semina, ut perennent, apte inuoluuntur. Liquidis medicaminibus densior materia argentea, uitrea, aut cornea conuenit: fictilis etiam, si modo rara non sit, accommodatur, & lignea, præsertim è buxo: sed ænea uasa ocularijs medicamentis, liquidisq; & omnibus ijs, quæ aceto, pice liquida, aut cedria componuntur. Adipem autem, & medullas stagnæ uasis recondi conuenit. Hæc ille. Considerare etiam quispiam possit & loca, ut calida, frigida, humida, uel sicca sunt, in quibus hoc, uel illud medicamen aptius suam uim seruat. sed de his Dioscorides loquitur suis capitibus, atque ibidem nos id considerabimus. Hæ igitur regulæ sunt uniuersales circa medicaminum lectionem, quæ cuius medicamento conueniunt. reliquum est, ut ad particulares electiones accedamus, quæ scilicet his, uel illis medicamentis propriæ existunt, quæq; sunt ueluti signa, an ab alijs collecta medicamenta superioribus obseruatis canonibus collecta sint. Nam si nos ea collegerimus, uniuersales tantummodo regulas obseruare ad eorum perfectionem sufficiet; neq; est quid aliud quædam peculiaris indicia queramus: Verû cum bona pars medicamentorum ex peregrinis partibus aduehatur: an debita regione, loco, tempore, alijsq; collecta sint, iudicamus ex eorum substantia, colore, sapore, odore, pondere, alijsq; quamplurimis, quæ mox subiungemus. Si enim ad nos comportetur medicamentum optimi odoris, uehementissimi saporis, atque eius substantiæ, quam habere debet, aliaq; habeat signa à Dioscoride proposita: necessario dicendum est,

est, illud lectum fuisse loco, & regione siccis, uento perflatis, cum ferena esset celi constitutio, nullis existētibus squaloribus, imbribus uel aliāq; esse obseruata, quæ obseruari debere superius diximus. De his igitur cum locuturi simus, rursus incidet mentio de regione, loco, ætate, ac tempore: uerum hic magis in parte, superius magis in uniuersum. Deligit igitur Dioscorides medicamenta ab eorum substantia, probatq; iridem densam: acorum, plenum, densum, carie non exesum: Cyperum, plenum, densumq; cardamomum, plenum, occlusum, sarctumq; nardum celticum, plenum, cohærens: malabathrum, 39 integrum: infirmum enim, & minutum contusum, uitiosum est. Ita & casiam eligendam esse fistulosam monet; damnatur enim quæ tenui fistula est: Amomum, quod nec astrictum cohæreat, neq; conuoluatur, sed solutum diffundatur; quod cariem non contraxerit. eius fragmenta fugienda sunt; eligenda uero quæ ab una radice integros furculos emittunt. Calamum odoratum laudat, qui assulose frangitur, plena araneorum fistula: pumicem, spongiosum, scisilem, nec arenosum, teri facilem: sal, calculis uacans, densum æquali compage: sulfur minime lapidosum, pingue: Auripigmentum, crustosum, nulli materiaz permistum, in squamas scisile: opobalsamum, quod facile diluatur: 40 Carpobalsamum, plenum: piper, plenum, ac minime surfurosum: Gingiberis radices, quæ teredines non noueruat: cespium, pingue nihil in se duri, aut concreti habens: Crocodileam, friabilem amyli modo; in humore statim eliquescētem: Mel, quod obsequacem lentitiem non facile abrumpitur: Ceram, subpingue: Propolim, mastiches more ductilem: Galbanum, cartilagosum, pingue, minime lignosum, retinens non nihil adiecti seminis, & ferulæ: Viscum, quod surfurosi nihil conceperit, & alia id genus propemodum infinita. A magnitudine etiam medicamenta eligens, Iridem laudatissimam esse docet, quæ pumila ferè constat radice. Nardum Syriacum, largam gerens comam, breui spica: Casiam, perquam angustam, longam, crassam: cinnamomum, tenuibus ramulis: Iuncum odoratum, tenuem: xylobalsamum, sarmento tenui: Carpobalsamum, grande: Erui uberiora grana: Ammoniacum, in minutis glebis. A multitudine probat nardum celticum, radice numerosa: Cinnamomum, frequentibus nodis cinctum: Odoratum iuncum, floribus refertum: Calamum odoratum, dense geniculatum. A qualitate tactili laudatissimam propolim dicit; quæ in uehementi ariditate mollis est: Galbanum, quod nequæ ualde humidum, neque nimis aridum existit: Cyperum, asperum: Cinnamomum, quod non cito sit conficanti asperum; aut frianti lauginosum: Ichthyocollam, subasperam, sed minime scabram: Viscum, quod

quod asperi nihil conceperit. Casiam damnat scabram. Piper eligi-  
 quod non multas rugas contraxerit: Alumen rotundum bullis turgens. :  
 A pondere (nam & id etiam ad tactus qualitatem refertur) præfert co-  
 stum, opobalsamum, nardum syriacum, cespium, crocodileam, nitrum,  
 Asium lapide, gagatemq; & alia quamplurima, si leuissima sint. Con-  
 tra uero Amomum medicum, carpobalsamum, mel, crocomagma, piper,  
 cyperum, & alia multa, optima esse constituit, quæ grauissima sunt  
 Phrygium lapidem, modice grauem. A puritate, uel impuritate (si se-  
 paratim quis de ea loqui uelit, & ad substantiam non referat) laudatissi-  
 mum ait esse ammoniacum, ligni, & calculorum expers, syncerum, &  
 nulla forde spurcatum: opobalsamum, syncerum: ceram, puram. Atta-  
 men cespium præstare uult, quod radícula non sit purgatum. A co-  
 lore præstantissima esse docet, si candida uel candidatissima sint, onychem,  
 bryon (nam nigrum improbatum) lat, cespium, crocodileam, Ichthyo-  
 collam, alumen scissile, & non pauca alia: sicuti nigrum colorem pro-  
 bat in pipere, crocomagmate, & alijs multis: statum in nardo syria-  
 co, carpobalsamo, propoli: suluum in calamo odorato, xylobalsamo  
 xifum in odorato iunco, & peucedani succa. Probat & Iridem subru-  
 fo colore: malabathrum ex candido nigricans: casiam, fuluescentem,  
 pulchri coloris, corallum æmulam. damnatur enim candidans. cinna- 28  
 momum præfert nigrum ex uinoso in cinereum uergens: Amomum  
 fuluo auri colore, ligno sabrubro: Aspalathum, detracto cortice ru-  
 bentem, aut in purpuram uergentem: Crocum, boni coloris, paulum candidi  
 gerens in capite oculo, quodq; madefactum manus inficit: Cantharides  
 potētissimas esse omnes uarias, luteis lineis in pennis transversis: Mel,  
 subflauum: ceram, subfuluam: laser, rufum, translucens, myrrha  
 æmulum, non porraceum; quod dilutum facile albescit: euphorbi-  
 um, translucens: Ammoniacum, bene coloratum: sic & in innumeris fere  
 alijs medicamentis, ut optima delignantur, signa ponit ab eorum colo-  
 re, quæ huc congerere ob breuitatem non libet. Ab odore etiam de- 30  
 ligit medicamenta; laudatque Cyperum odoris cum quadam acri-  
 monia iucundi: cardamomum, odore caput tentans: Ita & malaba-  
 thrum, quod præterea diu in sua uia odoris permaneat. nam si cario-  
 sum uirus olet, uitiosum est: Nardum celticum, Bryon, Acorum,  
 Aspalathum, & alia multa, odoris iucundi: similiter & nardum syria-  
 cum, quod etiam cypirum redoleat. nam aliud genus est, quod cum  
 hircorum uirus redoleat, improbatum; sicuti & improbatum casia, quæ  
 idem uirus spiret, eligenda enim est aromatica, uinoso odore: costum  
 uero, & cinnamomum, & laser eximia odoris suauitate: xylobalsamum,  
 quadantenus opobalsamum spirans. propolim odoratam, styracem  
 referens

referens: Sagapenū, quod nescio quid inter Laser, & Galbanum redo-  
 leat. Sunt & infinita propè alia apud Dioscoridem, quæ iucundū odo-  
 rem requirunt ad eorum perfectionem; sicuti & nonnulla sunt, quæ  
 grauitè olere debent, ut optima uiribus existant. Nam esypum tunc  
 perfectissimum est, cum succidarum uirus olet. Crocodilea etiā præ-  
 stat, si cum teritur fermenti acorem quadantenus referat. Galbanum,  
 alumen scissile, necnon peucedani succus si grauitè oleant: quanquā  
 peucedani radix, ut perfecta sit, odoris plena esse debet. Castorium eli-  
 gendum odore graui, & uirus redolente: Ammoniacum etiam, quod  
 10 castorium odore imitetur, & multa alia quæ per se quisq; uidere pote-  
 rit. A sapore perfectissimorum medicaminum indicia sumens laudat  
 Iridem Illyricam, peucedani succum, iuncum odoratum, sagapenum,  
 euphorbium, & multa alia gustu acri, feruenteq; seu igneæ mordacia-  
 tatis adlinguam: Nardum Syriacum amaro sapore, linguam siccante;  
 quod diu in sua odoris gratia permaneat: Casiam gustu mordentem;  
 & cum aliquanto seruore astringentem: Malabathrum, quod nardum  
 sapore imitetur nullo salis gustu: Cinnamomum eligendum esse acre,  
 mordens, & cum calfactione quadantenus salsum: Calamum odoratū,  
 lentum in mandendo, & astringens, & cum aliquanta acrimonia ama-  
 20 rum: Aspalathum gustatu amarum: crocum subacre: laser suauis gu-  
 stu. Diphryges præfertur, quod sapore æris reddit æruginisq; adstrin-  
 gens, & uehementer exiccans linguam: Alumen gustu perquam astringens:  
 alia quamplurima apud Dioscoridem uidere est. Nec minus à  
 loco uel deligit, uel reprobatur medicamenta: nam Nardus Gangitis ui-  
 ribus infirmior est ob multam loci, in quo prodit, uirginem. Ganges  
 enim fluuius Indicum montem, in quo enascitur, præterfluit. Sic &  
 Amomum Medicum improbat, quoniam in campestribus, & aquosis  
 enascitur. laudat uero Bryon quod in cedro arbore inuenitur. Can-  
 30 tharides optimas esse dicit, quæ à frumentis congestæ fuerint: sic suc-  
 cidas lanas præstare, quæ è collo, sceminibusq; habentur: A Re-  
 gione similiter eligit, ut Irim præstantissimam esse docet Illyricam,  
 & Macedonicam: secundum uero locum habere Africanam: Acorum  
 optimum esse colchidicū & Galaticum, quod Aspletion dicunt: Cy-  
 pirum laudari Cilicium, Syriacum, & quæ à Cycladibus insulis peti-  
 tur: Cardamomum, quod ex Commagene Armenia, Bosphoroq; ad-  
 uehitur. Cinnamomum præfert Mosylyticum: Amomum, Armenia-  
 cum: Costum, Arabicum: Crocum, Coryceum: Odoratum iuncū,  
 ex Nabathæa: Mytilos laudatissimos in Ponto: Onychem, qui à ru-  
 bro mari defertur: Sory, Aegyptium: Misy, Cyprium: Rubricam fa-  
 brilem, Carthaginiensem, & Aegyptiam: sic & infinita propemodum  
 alia.

alia. Ab ætate pariter optimorum medicamentorum indicia sumit, ut triticum, necnon sinapi adulta esse colligenda præcipit: sicuti & fruticosas omnes plantas, cum seminibus scitent. A uetustate, ut nardum syriacum, celticumq; malabathrum, Cinnamomum, Amomum medicum, costum, odoratum iuncum, opobalsamum, xylobalsamum, crocum, triticum, piper, peucedani radicem, uiscum, & alia multa quo recentiora, eo præstantiora esse scribit: oleum tamen quo uetustius, eo magis calefacit, & uehementius discutit. A tempore, ut lac uernum dilutius habetur. Mel uernum primū habet locum, deinde æstiuum. A specierum præstantia: ut cum laudat inter omnes alias ceruinā medullam, & in huiusmodi delectu solet gradus assignare Dioscorides: costum enim præcellere uult Arabicum: secundū locum habere Indicum: tertium, Syriacum: sic & odoratum iuncum laudatissimum esse ex Nabathæa; proximum, Arabicum; pessimum ex Africa. Lat humanum dulcissimum esse dicit; Fel marini scorpionis præstantius, & Fel taurinum ouillo, fuillo, & alijs nonnullis efficacius: Maiorē plantaginem perfectiorem minore: Horminum syluestre potentius satiuo: Casiam præferri Zigir cognomine. secundum locum habet antedicta: tertium, cui Mosylitico blasto cognomen est: Bryon optimum esse cedrium; proximum populneum: Alumen scisile rotundo efficacius & liquido. alia quamplurima per te ipsum legas licebit. A plantarum partibus, ut cum, inquit, in Balsamo præcipua auctoritas succo, secunda semini, minima ligno: sic laser efficacissimum, mox folia, postremo caulis. A figura, ut cum laudat crocum, quod sit oblongum: Alumen rotundum, quod suapte natura tale sit, non arte efformatum. Igitur cum regulæ legendorum simplicium duobus modis sint, nam quædam adaptantur omnibus medicamentis, quædam quibusdam, quod utrunque à Dioscoride sufficienter factum sit, ex his manifestum iam est. Sed & tertium modū quis addiderit prioribus duobus longe magis particularem; cum scilicet legitur medicamentum ad terminatū affectum; uel ad hanc, uel ad illam corporis partē: ut cum quædā sicca uni alicui affectui, aut membro profunt, uiridia non item. Sed hæc ad præparationē referri aptius possunt. atq; ubi de ea uerba fecimus, multa exempla tradidimus. Neq; mirū cuipiā sit, quod Dioscorides ita diligenter hæc scriptis mandauerit. cognoscebat enim inter omnia, quæ in ea medicæ artis parte, quæ pharmaceutica dicitur, cōsideratur, nihil tam necessarium esse, ac simplicium delectum: si nanque ommissus fuerit, tam composita, quàm simplicia medicamenta nullo pacto præstare id poterunt, quod titulo pollicentur. Atque ita quicumque his utetur, uoti compos nunquam exister: quod nostra tempestate ubique terrarū



terrarum cernitur. nam cum componendorum medicamentorum provincia pharmacopœis ex toto relicta sit, inter quos quocunque te uertas, uix unum, aut alterum reperias, qui ea calleat, quæ ad optimam miscellam conficiendam necessario callere debet: nulla unquam compositio ad usum deducta est, quæ posset medici mentem ex toto æquare; sed nunc excedere, nunc minus, quàm oportebat operari uisa est. Ex qua quidem re effectum est, ut multi Galeum, Auicennam, Mesueum, aliosq; qui composita medicamenta multa nobis reliquerunt, reprehenderent, ut eos, qui non recta ratione ea composuissent. Adde quòd quandoque sibi ipsi persuadent simplicia uel omnia, uel eorum bonam partem adulterina esse; neque ea esse assumpta, quæ assumi debebant: & tamen multa ex illis, quæ falsa putant, genuina sunt. atq; ita multorum simplicium ignari redduntur. Hoc uero quantum ita se habere notissimum est; non possum tamen quædam circa id silere. Est enim seplasiariorum tanta incuria, ut non solum Dioscoridis præcepta non obseruent; sed oppositum potius, moliantur: eam nihil aliud agant, nullumq; præterea scopum intueantur, nisi unde possint maiores, atque uberiores quæstus facere: nam præterquam quod non multum laborant, ut uera eius simplicia compererent; si quæ etiam habuerint, nihil quod ad eorum delectum pertineat, obseruant: sed simplicia quouis tempore, à quouis regione, loco ue habita in compositis medicamentis admiscunt, uel per se exhibent. Quis enim est, qui ad natalia plantarum loca accedat? aut si qui adsint, qui hoc curent? quis est qui inter colligendum squalores uitet, provideatq; ex editis, ac uento perflatis locis sibi medicamenta? utq; ad singularia accedamus, quis est qui Iridem ex Illyria, Dauem ex Creta, Peucedanum ex Sardinia, uel Samothrace, & alia ex alijs regionibus aduehi ad se curet? sed demus hæc ex hisce regionibus, ut quæ multum distent haberi non posse, saltem ex substantia, qualitate, quantitate, colore, odore, uetustate, alijsq; à nobis ex Dioscoride commemoratis indicia sumentes, quæ optima sunt accipere, ac usui seruari deberent. quod tamen nullo pacto exequuntur: sed satis superq; sibi uidentur fecisse, si quammaximos sacculos, atque amplicissimas arcas medicamentorum plenas ostendent; quæ deinde nulla in delectu habita ratione in compositis admiscunt. Casiam nullo odore, nullam habentem acrimoniã in medicamentis apponunt, ut nihilo deterius quam spiam lignum quouis admiscere possit. sic enim cum tanta alicuius medicamenti quantitas tam cito exteri non possit, in officina diutius seruetur, ac uetustate fit elanguidum: illud tamen, ne mercem perdant, in compositis adhibet. Nardi spicã, quæ recens eligi debet, multis annis consumptã:

sic

sic costum, iuncum odoratum, aliaq; quam plurima uetustate impro-  
 bata uetustissima accipiunt. Utque eorum improbitatem, atque mali-  
 ziam magis admiretis, multas à proximis locis plantas habere possent,  
 quas tamen nullo defectu accipiunt: nam ne ullum quidem suffruticem  
 femine prægnantem, nisi casu quodam, colligunt; sed cum adhuc plau-  
 ra herbacea, ac tenerrima est, uel cum marcescere cœpit, & maturita-  
 tem prætergressa est. Neque est, qui tillacea uascula, uel stamnea, uel  
 plumbea, uel uitrea, & alia id genus multa sibi comparet, quo rectius  
 seruare medicaminum uim possit; sed in siglinis uasibus, uel ligneis  
 omne genus medicamenti reponit. Atque utinam in his omnia serua- 16  
 rent: sæpenumero enim in domus angulis herbas, flores, radices, semi-  
 naq; seruant, quæ puluere obsita, pedibus etiam non semel conculan-  
 tur. Crocum perpetuo subterraneis, ac per hoc humectis locis seruant,  
 quo ponderosius fiat, maiusq; lucrum inde sibi comparent. Glacet  
 ut lubet Dioscorides illud eligendum esse, quod situm non redoleat,  
 neque cariem sentiat. Nec minus casiam catharticam uirginosis qui-  
 busdam latebris, cauernisq; reponunt; quidam etiam arena oportam  
 quotidie aqua aspergunt; uel per aliquod spatium singulis diebus aqua  
 macerant, quo plenior fiat, atq; ob imbibitum humorem retens etiam 20  
 appareat; quæ deinde deuorata, flatu, tormina, aliaq; id genus sym-  
 ptomata efficit, quæ perpetuo illam plus, minus concomitantur. Unde  
 & suapte natura flatuosam esse hodierni medici existimant; (namque  
 ob id etiam eam cinnamomi, aut dictamni cæcici, aut anisorum, alio-  
 rumq; quæ flatu dissipare solent, adiectione corrigunt) & tamen neq;  
 Mefueus, neque Asuarus tale ei incommodum tribuunt. Piper præ-  
 terea non solum non deligunt grauisimum, plenum, sine multis ru-  
 gis, &c. sed nec femina illa nutrimento defecta, inania, minimiq; pon-  
 deris (quod genus brassa appellari tradit Dioscorides) remouere cu-  
 rant; sed hæc cum bonis seminibus admitta ad usum ducunt: quem ad-  
 modum & garyophyllorum tam fructus, quam stipites ad medicamen- 30  
 ta assumunt, cum tamen stipites nullum habeant in medicina usum:  
 nec ubicunque ita admiscetur dimidio minorem uirtutem ostendunt.  
 Sed quid laboro singula enumerare, cum cuius notissimum sit, hos  
 omnes simplicia ferè omnia ita semper deligere, ut ex eorum defectu  
 non tam præstantiorem qualitatem, quam cumulatius lucrum, atque  
 compendium eliciant? Hinc fit, ut raro admodum medicamenti effe-  
 ctum uideamus, siue id simplex, siue in compositione adhibeatur. pro-  
 bauimus enim paulo superius Galenum, cæterosq; auctores, cum me-  
 dicamentis gradus constituunt, in caliditate, frigiditate, humiditate,  
 siccitate, alijsq; quæ ab his fluunt qualitatibus, ea sic intelligere, ut  
 omnibus

omnibus numeris absoluta sint; eorumq; sit factus delectus tum ratione loci, & regionis, tum ætatis; & aliorum omnium, quæ superius enumerauimus. quorum si unum, uel duo, uel multa; uel omnia deficient: medicamentum illud pro deficientium signorum numero, atq; proportionem à constituto sibi gradu declinabit. Reperietur enim quantum; medicamentum, quod si optimum habuerit delectum, in quarto ordine calidum à Galeno, alijq; celebribus medicis, recte positum est; si tamen nonnulla ei defecerint, quæ eius perfectionem manifestare solent, reddetur calidum in tertio: quod si multa ei defuerint, uix secundum, uel etiam primum caliditatis ordinem attinget; immo & prorsus euanidum fiet, si omnia defecerint. Ex qua quidem re, quæ subsequi possint incommoda tam in simplicium administratione, quam in eorundem dignotione, facilius unusquisq; existimauerit, quam ipse dixerim. ac propterea huiusce rei non ignarus Galenus nos docuit *κατά τὸ πρῶτον*, cap. 11. ut simplicium omnium semper in uigore existentium pondus sumamus. Valde enim uetusta omnino fugienda esse docet in omnibus; siue sint succi, & liquores, siue flores & folia, uel fructus, & radices, & semina: quando sanè etiam metallica per longioris temporis spatium & ipsa uiribus infirmantur. In exhibendis uero compositis, quanuis hoc idem manifestum etiam sit, id unum tamen silentio præterire nolo. Nemo enim ferè est, qui nesciat in compositis medicamentis ea sæpius poni; quæ uenenatam naturam sortiuntur: atq; hæc quidem potissimum sunt, quæ humores supra, uel infra uehementissime educunt: ad quorum correctionem multa adnecti solent, ex quibus si unum deficiat, uel si ponatur quidem, sed nullo habito delectu, exoletum uiribus (nam idem ferè est, ac si non poneretur) uenenata illa qualitas, quæ illius simplicis opera retundebatur, relinquetur. Videmus ubique scammonium ponitur, multa adijci ad eius correctionem solere. nocet enim per se cordi, uentriculo, hepatis, intestinis

30 capiti; nauisam inducit, ora uenarum aperit, & multa alia nocumenta importat. quam ob rem cum eo semper admiscetur, quæ cor roborant, & caput, & omnia hæc membra. Si quis igitur remoueat ex electario Indo maiori (nam si hæc ponantur quidem, sed rancida, uetusta, exoleta, nullam prorsus uim habentia idem iudicamus esse, ac si remouerentur) succum cydoniorum, & mali punici, similiter & penidias, saccharumq;: non ne stomachus ex scammonio, turpetoq; subuertetur, & sua acrimonia pollens maximam & inexplabilem sitim generabit? Nec minus si in eodem electario nardum, cinnamomum, caryophyllos, agallochum, & multa alia, quæ ibi ponuntur, non solum ad quædam corporis uiscera roboranda, sed ad dissoluendos flatu acerrimos ex

scam mōnio excitatos, caput petentes, corpusq; totum exoluentes, nullo in his habito delectu, sed uiribus elanguida ponantur, quid actū erit de ægrotante? Hæc igitur cum non ita, ut decet, à pharmacopolis obseruentur, quid mirum, si dum composita hæc medicamenta assumuntur, nonnunquam uideamus præter medici propositum super purgationes maximas, quæ ad animi deliquium usq; ægrotantes agant, quandoque nihil purgari, ac si medicamentum propinatum non esset? Nunquã non torsiones fieri, nauseas, sicut maximam, appetitus per multos dies deiectiones, lipothymias, capitis dolores, grauitates, uertigines, ac multa alia id genus symptomata grauissima, quæ non raro ad mortem usque concomitantur? & tamen in cuiusuis medicamenti compositi titulo promittitur humorum eductio sine molestia, purgatio clemens, benigna, tuta, iucunda; atque ab eorum optimo effectu, sacra, benedicta, aërea, athanasia, tryphera, alijq; id genus quamplurimis nominibus appellabant. Quid mirum si Mithridatica compositio, & Theriaca contra uenena nihil unquam pollere uideamus? Hoc uero non alia ratione euenit, nisi quia digniores se nostri temporis medicos esse putant, quàm antiquos. Illi quidem ex electissimis, simplicibus sibi medicamenta ipsi parabant; ac, quantum ad hoc attinet, fugebantur munere seplasiariorum, neque propterea quicquam eorum grauitati detrahebatur: Nostri uero medici, cum infamiam id sibi tribuant, pharmacopolis non sine maximo mortalium damno perficiendum relinquunt: quod uel Plinij tempore inualecebat. libro enim xxxiii. cap. ii. dicit florẽ æris suo tempore ita adulterari, ut squama ueniret pro eo; subditq;. Arque hæc omnia medici (quod pace eorum dixisse liceat) ignorant, pars maior & nomina, in tantum à conficiendis ijs medicaminibus absunt, quod esse proprium medicinæ solebat. Nunc quoties incidere in libellos, componere ex ijs uolentes aliqua, hoc est impendio miserorum experiri commentaria, credunt seplasiæ, ea omnibus quidem fraudibus corrumpenti, factaque iam pridem emplastra, & collyria mercantur, tabesq; mercium. fraudis seplasiæ sic exteritur. Hæc Plinius. Quod quidem hac nostra tempestate perpulchre quadrare uidetur, cum uideamus medicos ex libris formulas, seu (ut uocant) receptas scribere, & ad seplasiarios mittere, quibus omnem prouinciam reliquunt; neque uident, an ex electissimis simplicibus illa componant: ut taceam in huiusmodi formulis ea sæpius ingredi, quæ nusquam reperiri possunt, ut quæ temporis intercapedine deperdita iam sint, neque apud nos cognoscantur, multa etiam mentita, ac miris modis adulterata. At non ita Galenus, qui institutoribus credendum non esse nusquam nõ admonet; ut quarto libro *καστὸν γένος*, cap. v. sic habet.

sic habet. Meminisse autem uos inter componendum oportet illius  
 etiam, quod à plerisque medicorum negligitur, à quibusdam per  
 ignorantiam committitur. creditur enim institoribus uetus oleum  
 dare se affirmantibus; ignari quomodo ipsius loto uendant adipem  
 suillum ueterem ex oleo communi liquatum, temperatumq; sed mem-  
 branulis prius diligenter exéptis, &c. Verum Galenus ipse apothecam  
 sibi ubicunque esset, parabat: in qua omnia simplicia, præsertim pe-  
 regrina seruaret, probatissima semper eligens: ex quibus ipse ille anti-  
 dotos, aliasq; compositiones conficiebat, uetusta, elanguida, ac nullius  
 uigoris respuens: quod ex omnibus, quas ipse tradidit, compositioni-  
 bus colligere possumus; maximæq; ex libro de antidotis, tum in omni-  
 bus, tum præsertim in Theriacæ confectione. ubi nihil aliud laborat  
 nisi optima, ac uiribus (quatenus sua species ferat) potentissima sim-  
 plicia inuenire. quod si nonnulla reperiri nõ possent, alia, quæ eorum  
 loco substitui deberent, docuit. hocq; idem etiam palsim in omni-  
 bus suis libris admonet faciendum. Hinc primo κατὰ τόπους, qua de  
 achoribus Critonia, hæc uerba habet. Cæterum eius maxime incom-  
 ponendis pharmacois cura habenda est, ut bona integraq; & in vigore  
 sint omnia, quæ admiscerentur. Hinc cum ad orientis prouincias pere-  
 grinatus esset, ex Sida urbe Pamphiliæ carpesij maximam copiam attu-  
 lit; quo per multos annos usus est; Ponticum deligens, ut quod Laë-  
 tio præstantius esset. Ita & in Lemnum cum accessisset; lemnia terræ  
 uidendæ causa, sphragidum uiginti millia accepit; quibus per uniuersum  
 suæ uitæ tempus ad uarias compositiones, siue per se uti posset.  
 Nec minus in Cyprum nauigauit, ut inde uaria metallorum genera  
 probatissima reportaret: & in Cauam Syriam Palesinæ partē; ut bi-  
 tumen, & quædam alia colligeret. unde & crustaceos lapides, & qui  
 in ignem additi exilem flammam æderent, complures aduexit. Quin  
 & totius Lyciæ littora parua nauicula legit; quo uidelicet, quæ in ea  
 sunt lectissima acciperet, ac usui seruaret; ut uarijs locis apud illum in  
 libro simplicium colligere est. ideo etiã primo de antidotis ita habet  
 Galenus. Nam qui simplices medicinas diuendunt, usque adeo calli-  
 de illarum quædam concinnant, ut exercitatissimos etiam quosque  
 ea in re uiros decipiant. quapropter optimum est multo ante eas sibi  
 per amicum spectatæ fidei ibi comparare, ubi electissima prouenire so-  
 lent: uel illuc semel accedendo, secum inde tantum earum asportare,  
 quantum per totum uitæ spatium sufficere possit. eiusmodi sunt fer-  
 mē omnia, quæ metalla nuncupantur. Cyprum itaque & nos hac de  
 causa uisere uoluimus: ubi amicum magnæ auctoritatis hominem  
 cum haberemus, sodalem procuratoris, qui Cæsaris nomine metallo-

rum sodinis præerat; & cadmiam, & diphrygem & spodium, & pom-  
 pholygem, & chalcitim, & misy & sory, & æs ustum inde multum  
 asportauit. quemadmodum rursus è Palestina Syriæ balsami liquorem  
 purissimum: nam bitumen Iudaicum ne fraudes quidem ulla admit-  
 tit; sicuti neque balsami fructus, neque lignum. Navigavi quoque in  
 Lemnum insulam (Dij norunt) nõ alia de causa, quàm ut lemniam siue  
 terram quis uelit ipsam nominare, siue sigillum agnoscerem. Ac pau-  
 lo post ita subdidit. Atque hæc per eos, qui talibus in locis diuersan-  
 tur, conquirere opus est: uel per præfectos, & senatores, qui illis re-  
 gionibus præsunt; uel saltem per amicos ibi habitâtes, quo modo me  
 facere uidistis. Apportantur nanque mihi quædam ex magna Syria,  
 quædam è Palestina, quædam ex Aegypto, nonnulla è Cappadocia, ex  
 Ponto alia, pleraque è Macedonia; & ex prouincijs ad occidentem  
 positis, quas Galli habitant, & Hispani, & oppositas oras incolentes  
 Mauri. Quænam igitur quocunq; loco medicamenta optima proue-  
 niant, cum alij, tum Dioscorides uerissime scripsit; nos uero (ut dice-  
 bam) ipsa comparare opus est, eo quo diximus modo. hæc uero Galenus.  
 Vbi etiam paulo inferius docet, quoniam pacto imperfectissima  
 ab imperfectissimis quis secernere ualeat uoluerit, hoc maxime ex fre-  
 quenti inspectione haberi posse, nam qui memores sunt eius, quod  
 superiori anno habuerunt; si contingat aliud uidere, quod illo sit me-  
 lius. Ex herbis siquidem facile cognoscet omnes, quæ unã oum semi-  
 num summis ramusculis adharrente, pro cuiusq; tamen conditione plus  
 minus seminis habeant, præstare illis, quæ id non habeant; sicuti ue-  
 getas exilibus, ponderosas debilibus, compactas flaccidis, tempore nõ  
 consumptas cito absumptis. asinum enim (ac non immerito) Galenus  
 iudicat, qui ista non consideret. Neque solum ex his, sed ex gustu, &  
 olfactu quid optimum sit, facile diiudicari asserit, his præsertim, qui  
 eadem non semel, sed sæpius inspexerint. nam qua in re medicamen-  
 tum gustu, olfactuq; tentatum excellit, id ea in re ualidius sui generis  
 alijs est. & eodem libro, cap. xix. idem ferè habet his uerbis. Vnum  
 quodq; enim optimum est, quod sui generis odorem uehementiorem  
 habet; is autem ex multorum inspectione manifestus unicuiq; fit. ac  
 de gustu quidem perceptis qualitatibus eodem modo censendum est.  
 Id enim optimum medicamentum esse constat, in quo id, quod suo ge-  
 neri proprium est, exuperat; pessimum uero, quod sui generis alijs &  
 tenuius, & exilius est. Meliora nanque sunt omni in specie quæcunq;  
 nec rugosa, nec exilia fuerint; ut quæ conuenientem sibi magnitudi-  
 nem excessere, peiora sunt ijs, quæ bene quidem enutrita, sed tamen  
 strictiora sunt. Quam ob rem, ut dixi, medicinas simplices multas, &  
 sæpius

» sapius insperasse operæ pretium est; & maxime optimas, quæ longo  
 » iam tempore sui experientiam ipsis nascendi initijs præbuere; quæq;  
 » uno ore à peritis medicæ materiæ auctoribus cõmendantur. Hæc ille  
 » Idem etiam admõnet lib. III. *κατά γένν*, cap. II. hisce uerbis, Itaque  
 » herbarum, fructuam, & arborum materiã prius, quàm è terra eximant  
 » tur, contemplari pulcherrimum est, dum fructus uidelicet futuri sunt,  
 » dum æduntur, dum aucescunt, & dum uigent: hæc siquidem conti  
 » nua eorum speculatio docebit te, quando potissimum ipsos commo  
 » de decerpas, ac siccis domunculis repositas custodias, ne à solis radijs  
 » exurantur; neque ab humiditate ex tecto, & muris madefiant. Id opti  
 » me fiet, si domus neque subterraneæ sint, neque alijs uicinæ, neque sub  
 » tegulis, sed ostia ad meridiẽ spectantia habeant, prope quæ tamen me  
 » dicamenta reponi non debent. Amici, uos admoneo, ut in hoc quodque  
 » me sequamini, si artis opera pulchre obire uelitis; nouisti enim quo  
 » modo ex omni natione præstantissima quotannis medicamenta mihi  
 » afferantur, eo quod perditissimi omnigenarum rerũ cõemptores uarijs  
 » modis ea cõtaminant. Quæ sequuntur per te ipsum legas licebit. Simi  
 » liter & primo libro *κατά τόπων*, cap. II. sic scriptum reliquit. Unum  
 » quodq; autem propriũ uigore his, qui ea sæpe uiderũt, indicatum ex  
 » odore, tum ex gustu, aliquando etiam ex colore, & secundũ crassitiem  
 » cõpage. Ex his igitur, multisq; alijs, quos consulto prætermittimus, le  
 » uis, manifestũ est quanti à Galeno medicaminũ delectus fiat: ac quàm  
 » erret is, qui eorũ nullã habet rationẽ. Verum quot & quãta incõmoda  
 » subsequi possint, si omittatur, indicant (quod superius etiã adnotaui  
 » mus) hodiernæ medicorũ cõpositiones: quæ nihil eorũ, quæ pollicen  
 » tur, præstant. quod & ueteribus etiam medicis contigisse ex minimo  
 » commisso errore Galenus est auctor primo de antidotis, cap. II. siq  
 » inueniens. Veluti olim quidam, qui cum ab Aegyptijs petitem The  
 » bis opium (id autem est potentissimũ) imposuisset, & gustum & uiri  
 » bus similem philonio theriacam fecit. Idem rursus cum myrrham,  
 » quam optimam pluribus inualidis admisuisset, ut cæteris ipsa domi  
 » naretur, effecit. Alius quoque similiter in croco peccauit, & alius in  
 » sagapeno; ut & alius rursus in asphalto, & Galbane, &c. Propterea etiã  
 » libro de Theriaca ad Pisonem, cap. XII. dixit, Consulo, ut cum singu  
 » las medicinas diligenter exploraueris, tum deniq; componas antido  
 » tum: nam unius alicuius improbitas sæpe reliqua omnia corrumpit.  
 » Quanto magis igitur hæc in nostris compositionibus accidet, cum uel  
 » omnia simplicia, uel certe eorum bona pars nullo habito delectu in  
 » illis ponantur? Hæc uero cum ita sint, nihil mirum est, si quampluri  
 » ma simplicia medicamina à quamplurimis materiæ medicæ professo

ribus ignorentur, sumpto sanè indicio, quòd quas promittunt, facultates non præstent. Hoc enim indicium ut uerissimum quidem est circa eorum cognitionem, si omnia considerentur, quæ consideranda sunt; ita maxime fallax, si uel omnia negligantur: uel eorù bona pars; præsertim si quæ circa electionem ex Dioscoride, & Galeno docuimus, omittantur. Neque uero est, quod nonnullos aliquorum errores circa simplicium dignotionem ex non habito delectu, tanquam per exemplum in medium adducamus; cum clarissimum sit, nos ex hoc in omnibus, non solum in quibus ancipites sumus, sed etiam in his, quæ ut digitos nouimus, titubantes, quantum ad eorum dignotionem pertinet, futuros esse.

*Medicinarum partes, quæ usui medico deseruiant rectè callendas, ut simplicia perfecte cognoscamus.*

Cap. IX.

**SOLENT** & simplicium dignotionem impedire, ex non habita qualitate, quam promittunt, eorum particulæ: cum scilicet non eæ, quæ accipi debent, ad usum medicum deductæ sint, quod ad delectum etiam pertinet. Raro enim uniuersa planta, uel aliud medicamentum ex omnibus suis partibus medicinæ utile est, sed magna ex parte aliquam partem, uel plures inutiles habet; quæ reijciendæ omnino sunt. quòd si utilibus partibus mixtæ ponantur, medicamentum necessario infirmius reddent: sin autem per se solis utamur, effectum nullum consequemur. Nam quòd partes medicaminum facultatibus differant in aliquibus, indicant illarum diuersi sapores, odores, substantiæ, & alia quædam, quin & facultatum ipsarum euentus. Theophrastus lib. primo de hist. aliquibus radices amaras esse, fructus dulces docet, & inferius inquit alias partes odoratas esse, & bene sapidas, alias inodoratas, insipidasq; . & paulo inferius, Quibusdam flores inodoratos, folia odorata: quibusdam è diuerso; alijs radix, alijs pars aliqua. particulatimq; Tiliæ folia prædulcia esse, & plerisque animalium pabulo, fructum mandari nullo posse. Galenus oppositas facultates Medio tribuit pro partium diuersitate. Lathyrum, & Helitropio radices habere inutiles, superuacaneas, ac nullius usus uult Dioscorides, sicuti etiã Peplim, peplon, chamæfycen, centaury minus, ac alias quamplurimas. Ab his igitur omnibus abiiciendæ radices sunt, si effectum ex toto queramus. Odorati iunci inquit floris, culmorum, radicisq; esse usum. aliæ igitur istius plantæ partes inutiles existimandæ sunt. In alijs Dauci generibus seminis duntaxat inuauit usus; in Cretico etiam radices. Nardi celtici cauliculorum, & radicum duntaxat esse usum docet. si



eet. si quis igitur folia, & semina etiam assumpserit, absque dubio in errore uersabitur. Celsus lib. v. in emplastro Diadaphnidon, Quoties (inquit) aut baccam, aut nucem, aut simile aliquid posuero, scire oportebit, antequam expendatur, ei summam pelliculam esse demendam. Sacram herbam totam decoquit ad tonsillarum crustas abrumpendas: nihil igitur ab illa reiiciendū. Idem in his, quæ ab animalibus sumuntur; ut cum accipit terrestris leporis cerebrum, caput, coagulum, sanguinem ad diuersos morbos: sic & sepia atramentum, & testam: Menarum cinerem ex capitibus: marinæ pastinacæ radium, qui eius cauda enatus aduersis squamis reflectitur: hippopotami testes, & alia id genus nihil immutare, aut innouare Dioscoridi debemus. Partes enim medicamentorum, diuersas (uti diximus) ut plurimum habent facultates; quandoq; etiam contrarias. Videmus hoc nos in citrijs malis, quorum cortex, & semina calidissima, succus frigidus, mediæ partes temperatæ existunt. Ita & in ovo albumen contrariam ferè luteo qualitatem possidet: spartij flores & semina per superna uehementer purgant; semen deiectionem mouet. Apios radice superior pars vomitione; inferior per aluum, tota utrinq; purgationes mouet. Corianni præterea herbam, etiã si semel sumatur, inter uenena recenset Dioscorides, semen tamen geniturã adangere tradit, nullamq; noxam inferre, nisi ex continuo, & copiosiore eius usu. Iuniperi baccæ, & folia, item & fraxini folia ad quãsdam affectiones ualere intus sumpta docet Dioscorides. uerum utriusq; arboris si ligni ramenta deuorentur, perniciem afferre. etsi nõ desunt, qui loca hæc, præsertim in Iunipero, mendosa esse credunt. Testiculi radicem maiorem si uiri edant, mares generari dicuntur; si minorẽ sceminæ, alterũ sexum. addunt in Thessalia mollem mulieres in lacte caprino bibere ad stimulos coitus: aridam uero ad inhibendos: & alterum alterius potu resolui. Smyrnijs semen lienis, renum, & uesicæ uitij prodesse scribit, sed folijs has facultates non adscribit: sicuti has orthopnoeas mitigare, urinæ difficultatibus mederi, ac quibusdam alijs affectibus pollere; quarum nullam semini inesse statuit; immo & semen hydropicis in potu, & contra februm circuitus peculiariter dari docet. Elaphobosci radicem & caulem nõ nisi cibi idoneam; semen autem serpentium i&stibus auxiliari. foeniculi comam renum doloribus, radices morsibus canum mederi, eius succum ad oculos affectus. Hippomarathrum folijs lactis abundantiam facit, radice, & semine alios effectus præbet. Rotismarini herba ualet ad hæmorrhoidum profluua, & ad quædam alia: radices tamen medentur torminibus; menses & urinas cient, quæ herbæ non tribuuntur; sicuti & Cachrys quibusdã peculiaribus, remedijs pollet.

Similiter sphondilij seminibus aliæ facultates ascribuntur, aliæ radi-  
 cibus, aliæ floribus: ita & ferulæ medulla diuersos effectus ab eiusdem  
 semine & caule profert, diuersos etiam peucedani radix, succus, lac, uel  
 lacryma. Parthenij herba sine flore à calculosis, & anhelatoribus bibi-  
 tur, sed cum flore illi debet sacro igni, & collectionibus: quin & præ-  
 nix nigris granis diuersas tribuit uirtutes à rubris: sic & in alijs ferè  
 infinitis. Errandū igitur ansa circa simplicium dignotionē hinc oriri  
 potest: nam si planta aliqua ad aliquam affectionem præcipiatur, nul-  
 la eius partis, quæ ei deseruit facta mentione, uel facta quidem, sed ab-  
 utente non assumpta, immo illa omissa, alias accipiat: non dubium est,  
 quin affectus nullam habiturus sit opem. Quod cum simplicium inda-  
 gator uideat, quanuis potius aliam plantam existimabit, quàm ueram.  
 Nostrum igitur erit summa cum attentione Dioscoridem legere; atq;  
 si medicamenti partem explicet, illam assumere, alias nihil (quantum  
 ad illum affectum pertinet) curantès: sin non explicet ad alios aucto-  
 res confugiemus. fieri enim potest, ut quod à Dioscoride omissum est,  
 apud alios inueniamus, præsertim apud Galenum; ut qui multa à Dio-  
 scoride ommissa in medium proferat. Quod si neque apud alios reperiri  
 quod queris, contingat, gustum consulas, & odorem, & substantiam,  
 & alia, quæ superius ex Galeno adnotauimus. Nam quæ pars odore,  
 sapore, atque alijs id genus præstabit, illa proculdubio usui medico  
 deseruire iudicabitur. Quænam enim pars uardi Indici ad usum duce-  
 re debeamus, ex Dioscoride colligere difficile est: non enim hoc expli-  
 cat, sicuti in celtico explicauit: sed apud Galenum facile est inuenire,  
 ut v. l. i. simplicium, & primo de antidotis: ubi radicem accipi debere  
 colligimus; quam, quia spicæ similitudinem retinet, spicam uocari ait.  
 Sic asari radices solas usui medico deseruire non etiam folia, ex Dio-  
 scoride non colligas; sed bene ex Galeno; ita & in multis alijs. Sunt  
 & quæ neque Dioscorides, neque Galenus explicat, ut Amomi. quid  
 accipiendum sit, neuter declarat: Cardamomi etiam particulæ, medici-  
 næ descriuētēs ab utroq; prætermittuntur. In his igitur nos debemus  
 uel alios auctores consulere, uel saltem per nos ipsos ita, ut diximus,  
 obseruare. Nam cum uideamus cardamomi semen acre esse & subama-  
 rum, qui duo sapes à Dioscoride, & Galeno ei tribuantur; item &  
 odore caput tentans; dubitare non possumus, quin semine utendum  
 sit. Amomi uero quam partem accipiamus, alia ratio est. licet enim  
 clare non habeamus hoc à Dioscoride: ex dictis tamen suis colligere  
 poterimus recentiores medicos magno in errore, atque illo quidem  
 duplici, uersari. Primum quidem, quod semen nescio quod ex uera  
 amomi planta minime excerptum usui adaptant; Deinde, quia putant  
 amomi

amomi semen (si modo uerum reperiretur) accipiendum esse; cum potius eius lignum utile à ueteribus iudicetur; ut ex Dioscoridis lectione accipimus. Inquit enim adulterari solere amomum herba simili, quæ est sine fructu: iam si fructus ad usum ducerentur, non posse plantam, quæ fructu careat, adumbrari, cuius manifestum est. monet præterea fragmenta fugienda esse, & integros surculos capiendos. quod de fructu intelligi minime potest. deligendum etiã monet ualde odoratum, modo carnem non contraxerit: caries autem non ita femini uidetur propria, sicuti ligno. Sed erroris huius causa forte Plinius fuit, qui libro XII. cap. XII. Amomi uuam in usu esse asserit. Nec me latet in usu etiam fuisse amomi uuas, & racemos: ut IX. κατά τόπου, cap. III. ubi Asclepiadis pharmaca ad hydropem recenset Galenus, similiter & κατά τόπου: in Romanicis Herax, amomi racemos accipit, & VII. κατά γέν. cap. IX. amomi uuas. Sed dicendum est præcipuam partem lignum, siue surculos fuisse, quos intelligebant, omnium amomi absolute mentio fieret: sed cum aliã partem cupiebant, uelut racemos, uuas uel, explicite proferebat. sed de amomo aliã longe plura. Cum igitur pars medicamenti à Dioscoride clare non explicatur, uidentium est, an ex eius dictis ullo modo colligi possit. Verum, cum pauca admodum sint, quæ uel à Dioscoride, uel à Galeno in particularum delectu non declarantur: in patris nos dubij esse poterimus; nisi eorum scripta negligentius legamus. Nam si quando Iridem, aut Cyprum, aut Costum, ad aliquem usum ducere intendamus, atque harum dominium uel folia, uel caules, uel semina assumpserimus: cui dubium est, nos morbos nullatenus esse profligaturos? harum enim trium plantarum tantummodo radices medicinæ deseruiunt; ut ex Dioscoride clare colligitur. Ergo si urinae difficultati auxiliari mens sit; atque ad manus sit cupressus, eius folia assumenda sunt, non radices, ne quæ nullum habeant usum; non pillule, quia hæc dysenteria, & alui fluxioni, tussi, & alijs quibusdam affectibus destinantur. sic si quis torminibus succurrere quærat, occurratq; asclepias, eius radices sumere illum oportebit; nam folia aduersus uulnæ, mammarumque ulcera, quæ cacoëthe uocantur, illinuntur: floris, aut seminis nullus est usus. Pari passu si serpentium ictibus auxiliari quispiam aggredietur, lilij folia illinat: ad uetera ulcera, eius succum: ad ambusta, eius radicem; nam si indifferenter omnibus eius partibus, ad omnes hosce affectus utatur, scopum non assequetur. Considerare etiam ei conuenit gradus qualitatum, qui ex partium diuersitate maiores, uel minores existunt; ut apij semen uehementius urinam pellit, quam herba: gummi sceniculi, efficacius succo ad medicamenta oculorum: lauri

baccæ

baccæ magis, quàm folia calciantur. Pityusæ radix detrahit per aluum drachmis duabus: seminis drachma: succi coclearium; modus foliorû drachmæ tres, & cætera id genus. Pauca igitur sunt (ut à principio dicebamus) in quibus Dioscorides partium, quæ assumi oportet, non meminerit. Accipit enim in Atractylide comam, semen folia: in Clinopodio herbam, succum: in Ballote, apiastro, onosmate, aspleno, cepæ, & alijs multis, sola folia: in Geranio, alcea, pyrethro, sifere, arifaro, ornithogalo, leontopetalo, & multis alijs, solas radices: in thlaspi, auena, lino, eruo, atriplice, Lychnide utraque tantum modo semina: in utraque Nymphæa, in Cori, Napo, oxalide, pipere, radices, & semina: in acacia: florem, semen, folia, corticem, succum: sic & in omnibus ferè alijs plantis. Nec minus hoc in animalibus obseruauit sumens erinacei terrestres corium, iecur; Buccinorum, cionia, idest medias partes, carnes; Marini scorpionis fel; Viperarum, carnes; Fibri, testes; Mustelæ, uentriculum, sanguinem; Lacertæ, caput, iecur; Scinci, carnes, quæ renes amplectuntur; equorum liehenes, asini iecur; Captini iecoris inaslati saniem; & eiusmodi multa, quæ per se in unoquoq; medicamine lector in Dioscoride uidere poterit semper memoria tenens, ita, ut à Dioscoride proponuntur, illa ad medicum usum deducere: ac perinde ut ab eo uariæ simplicium partes ad varios affectus exhibentur, ita illis utatur. ita enim effectus, qui quærentur à medicamentis si uera sint, manifesti fient. Quod si his obseruatis, non sese ostenderint; dubitare non poterimus, quin falsum, spuriumq; medicamen assumpserimus; atque aliud proculdubio querendum esse.

*De exhibendorum medicamentorum ratione. Cap. x.*

Si quis doctrina, atque optimarû artium studijs ita eruditus sit, ut omnem scientiam, eruditionemq; tanquã sibi uni partam habeat; nullamq; eius communicandæ alijs facultatem retineat; excolendos tamen, erudiendosq; suscipiat discipulos: nulli dubium est, quin nullam eis doctrinam impertire possit. Non enim optimum existimamus præceptorem, quinimmo nec expetimus eum, qui omnia scientia perfecte comprehendat; sed qui pauca quædam cum calleat, ea scite ornateq; alios docere ualeat. Ille enim, cum nesciat quid primo, quid postremo docendum sit; cumq; nullam acrioris, hebetioris uel auditorum ingenij rationem habeat: omnia æque omnibus confuse, atque præpostere se docere posse existimat. quam ob rem non solum ueram disciplinam non tradit, sed optima alioquin ingenia peruertit, conturbatq;

batq; . Eadem ratione si quis quamplurima caſſeat ſimplicia ad uarios morbos proſtigandos optima, & utiliſſima, ſed eorum exhibendorū rationem, atque utendi formulas ignoret; nullumq; diſcrimen eſſe putet ſiue illa intro, ſiue extra propinet, ſed conuſe, permixteq; quomodo- docunq; exhibita, morbificas diſpoſitiones tollere, ſe his poſſe putauerit: iſ proſecto non ſolum ſalutare nullum hiſce remedium comparabit; ſed periculoſas ancipiteſq; curationes adhibebit, quæ ſæpius ualetudinem intendent; nonnunquã uel mortem ipſam importabunt: adeo alios, atque alios rerum euentus uariuſ medicaminis propinandi mo-  
 19<sup>o</sup> dus efficit. Hoc uel in uulguſ exijt atque emanauit. nam, cum multa medicamenta, ſi intuſ aſſumantur, deleteriam naturam ſortiantur; ex hiſ multa ut topicum præſidiū admota, quæ maxime in uare poſſe nemo eſt, qui ignoret. Iam uero morbi naturam cognofcere, ægrotantis temperamentum, ætatem, habitum, conſuetudinem, nec minus anni tempus, cæteraq; omnia, quæ ad recte perficiendam curationem pertinent, exacte intelligere: medicamentum præterea aptum ad morbū expellendum in manibus habere, quid retulerit, ſi eius propinandi rationem ignorauerit; atque empiricus neſcio quis, qui id unum ſciat, breui optatam ualetudinem inducat, unde ob hoc ſolum artiſci medi-  
 20<sup>o</sup> co præferatur? Nonne irridebimus uenatorem, qui retia illis animalibus tendat, quæ non niſi caſſide, uel laqueo capi poſſunt? quemadmodum & eum, qui uulgo prouerbij materiam præbuit? nam cum ſemel uulpem laqueo captiſſet, abruptis uinculis ſeruatam, iterum ad tenaciorẽ laqueum allicere ſtudens, multum temporis fruſtra triuit. neſciebat enim uulpem non bis laqueo capi poſſe; atque ut uoti compoſ fieret, alia captionis ingenia tentanda eſſe. ſed longe magis improuidum, atq; ineptum illum dixerimus, qui cum optimos canes, omniaq; uenandi inſtrumenta perfectiſſima, campumq; ſerarum referendiſſimum habeat: tamen cum non ea, quæ deberet loca occupet; atque in tempe-  
 30<sup>o</sup> ſtue clamoribus, tubis, liuiſq; excitatis, nõ ſolum nihil prædæ capiat, ſed in intimas cauernas, atq; abdita penetralia eam ſe accipere permittat. ubi ab inſidijs omnibus ſecura, uenatoris imprudentiam illudat: Haud ſecus medico eueniet, qui cum quidam morborum ueluti uenator ſit, omniaque ad eos occidendos neceſſaria calleat, uiam tamen, ac rationem exhibendorum medicaminum ignoret ita, ut quod potius remouendū eſſet, ille clyſteri, uel linimento, aut perſuſione, aut aliquo alio ad motionis modo exequatur. Inde enim ſequetur, ut quod ad pe- ctuſ, uel ad uentriculum ducti oporteret, ad inſtina, uel ad ſuperficiales corporis partes adhibuit, morbos non ſolū non pertingeret, ſed ab omni remediorū genere ſecuroſiã interiores corporis partes abigat.

ubi

ubi magis ac magis recrudescētes, omnem medici iniuriam spernant. Sed quid exemplis uagor, cum exhibendorum remedium rationem medicæ arti ita necessariam iudicauerit antiquitas, ut ex nulla eius parte tantum cōmodi haberi posse in fanitate reparanda, certo deoreuisse uisa fuerit? quam ob rem tot, ac tam uaria propinandi genera experta singulis medicamentis pro uario corporis affectu uarias adhibendi rationes certo quodam limine destinauit: atque hac in re cōsideranda tantam industriâ, curamq; collocauit, ut philosophorū rationes, quæ nihil nisi per congressum, copulationemq; alterare posse præcipiunt, re ipsa experimentisque labefactare uideatur. Multa enim medicamenta i 6  
gestata, uel appensa, uel supergrassa; quinimmo & in domicilij limine apposita, non solū internos quamplurimos corporis morbos profligare posse, sed uenenatas bestias longe arcere: earumq; ictus mortiferos irritos reddere certo periculo experti sunt. Quæ cū ita sint, ne ob omis-  
sam medicaminis exhibitionē, in simplicium ignorationē incidamus (hunc enim scopum nos in hoc opere potissimū intuemur) libuit pauca quædā de hac re tradere. Scire igitur licet, medicamenta omnia uel  
intus adhiberi, uel extra: si intus, per uarias corporis partes propinari solēt; atq; ut uno uerbo dicā, per omnia corporis foramina, quæ sunt  
os, nares, aures, sedes, uirga, uulua; oculos enim inter hæc non includi- 26  
mus, quippe cum per eos nihil ad interiores partes mittamus, sed ad illos ipsos, ut topica admoueantur. Si uero extra, etiā p̄prima sunt; nā aut per spongiâs, aut per sacculos, aut linteo alligata, aut linamentis, seu embotis excepta, aut splenio, aut lineo panno, laneo uel, aut corio, aut filtro, aut uellere, atq; his, & huiusmodi alijs excipiuntur emplastra, for-  
menta, suffitus, & defessus. Sed sunt quæ simpliciter adhibentur, ut em-  
brochæ, balnea, perfusiones, puluerū in perfusiones, natationes, immer-  
siones in aquas, inunctiones simplices, & alia id genus. Verum tam  
ea, quæ intus præbentur, quàm quæ exterius admouētur, uel in rectū, 36  
uel in contrariam partem apponere solemus, ut mox dicemus. sed præ-  
ter hæc quædam sunt, quæ mediam sortiantur naturam, ut gargari-  
zatus, commanducationes, oris & dentium collutiones, oculorum  
collyria, sicuti & quæ dentifricia uocantur, quæq; ad gingiuarū affe-  
ctiones præbentur, & quædam alia his similia; quæ quanquam intus  
sumuntur, topicis tamen præfidijs quodammodo proportionē respon-  
dent; statim enim morbos tangunt, unde ea tantum interiorum reme-  
diorum rationē sortiri uideantur, quæ cum per os sumantur, uel gu-  
lam, uel asperam arteriam pertranseant. Verum hoc siue ita sit, siue  
aliter, neque ad simplicium cognitionem, neq; ad medendi rationem  
multum referat. quam ob rem: ut ordine progrediamur ab his, quæ  
per

per os intro præberi solent, initium faciemus. Quæ igitur per os sumuntur, uel ideo sumuntur, ut ad uentriculum ducantur, atque indo ad omnia uiscera, & uasa, aut ex his aliqua: uel ut ad pectus, & ad partes in eo contentas: uel tertio, ut in ore remaneant, atque gulam, uel arteriam asperam non attingant. Rursus quæ per os sumuntur, ut in uentriculum ingerantur: uel ut cibus, uel ut medicamentum. Cibus etiam uel absolute cibus, uel medicamentosus, de quo nos potius loqui intendimus. Nam de simplicibus uerba facimus, quatenus medicinale uim obtinent, siue illa loco cibi, siue medicamenti sumantur. **10** Dioscorides nanque, cum quædam medicamina non nisi in cibo assumpta, iuuare posse conspiceret, uoluit hæc, ut & alia propinandi ingenia, docere: quod non solum necessitati, sed commoditati etiam hominum maximæ uertitur. Nemo enim est, qui non libentius cibosumat, qui & medicamenti rationem subeant, quàm ea, quæ solam medicinæ naturam fortiuntur. Ex his enim uix unum aut alterum reperias, quod stomachum non faciat. Quis enim assam galeritam in cibis respuat? hac tamen sic sumpta celiacos adiuuari constat. Quis etiam non libentissime sumat hirundines ficedularum modo in cibo; cum hæc aciei uisus medicamentum præbeant? ita & quamplurima alia: **20** ac propterea Dioscorides, quia non solum tuto, & celeriter, sed etiam iucunde curare intendebat, ut præceptum erat Asclepiadis, ad id semper oculum adiciere uisus est, ut quoad eius fieri posset iucundiora, sapidioraq; , atque odoratiora egris propinaret. Verum quo remedia ubique gentium facile parabilia haberentur, uarietatem omnem admiscuit; ut si quando iucundis ob penuriam uti non licuerit, ad minus iucunda, immo ad ea, quæ omnino humana natura aspernatur, atque auertit, confugeremus. Nam si quartanam arcere intendamus, neque hyperici, aut aliorum, quæ illam sanare solent, copiam habere possumus, nisi putridi saporis ingestione magis, quàm morbum ipsum perhorrescamus: leetularios cimices (quod remedium apud pauperrimum quenq; facile haberi potest) deuorare non dubitabimus. Quemadmodum & si quinquefolium, aliaq; , quæ quamplurima sunt, non habeamus ad regium morbum tollendum; millepedas in uino potabimus. Eadem ratione & caninum sterces, & syluestris suis, & asinorum, & aliorum quamplurimorum ad diuersas corporis affectiones remouendas potabimus. Quin & humanum anginis ex melle inungit Dioscorides. Iotium præterea humanum, aprinum, caprinum, asinum, & aliorum quorundam animalium potu exhibet: similiter & ursinum fel in eclegmate: caninum sanguinem, & testudinis, tam terrestris, quàm marinæ potu. Quamquam uero Galenus x. simplic. cap. i. Xenocratem acriter reprehendit,

reprehendit, nō solum quòd contra leges remedia scripserit, sed quòd detestanda, prorsusq; perhorrescenda; ut potionem sudoris, urinæ, mensium, humani stercoreis ingestionem, & alia id genus: tamen si contingat hominem in loco esse, ubi præter horum aliquod nihil sit: huiusmodi remedia non puto. aspernaretur. scio enim satius esse existimaturum aspernanda hæc assumere, quàm uitam (qua nihil carius) perdere. Verum cum alia habuerimus, quæ chimethla, seu perniones curent: stultum erit uiri semen conquirere, quod in mulieris cōgressu intus non remansit, sed effluxit, atque effusum est. Sed ut ad cibos redeamus, oui luteum cum rhois semine frictū cibo aluum sistit. lupini 10 cū sua amaritudine esitati uentris animalia expellunt. Raphanus ante cibum uomituris cōmodissime datur, summo tamen cibo eius distributione magis adiuuat. Maluæ satiuæ caules si edantur, interaneis & uesicæ utiles sunt. Brassicam esse cecutientibus, & tremulis prodest; & summo cibo sumpta crapulā discutit, & uini noxam restinguit. Brassica marina in cibo cocta uehementissime aluum ciet. Asparagi cauliculi in cibo cocti uentrem emolliunt, & urinam cient. Sium in cibo dysentericis auxiliatur: esu etiam & crudum, & coctum calculos rumpit. Seris syluestris æstuantem stomachum, & imbecillum cibo lenis. Peponis caro in cibus urinam cit; idemq; efficit Caucaelis, & Gingidiū 20 comesta: hoc uero & stomachū etiam adiuuat. Rhois semen coeliacorum, dysentericorumq; obsonijs inspergitur. Eruca cruda largiore cibo uenerem concitat. Ocimum copiosiore cibo urinam pellit, lac euocat, & alia quædam præstat; quin & siqui ederint, si feriantur à scorpione, nullo confictari dolore Afri testabantur. Porrum arteriam esu purgat. Ampeloprasum contra serpentium morsus esse conuenit. Allium anguinum latas uentris tineas in cibo sumptum abigit. Dracunculi radix si edatur, humores pectoris excreatu faciles reddit. Bulbi faciunt adrupta, si cum aceto cocti edantur. Anemones folia, & caules, si cum ptisana decocti edantur, copiam lactis præbent. Apium siue 30 crudum, siue coctum edatur, urinam ciet. Alysson tusa in edulio rabiei canis mederi putatur. Testiculi radices comestæ nunc maris, nunc foeminæ sexus generationem promittunt. Cannabis semen largiore cibo genituram extinguit. Hæc, & alia id genus, quæ quamplurima sunt, si aliter, quàm in cibo exhibeantur, non dubium est, quin uires, quibus pollent, non ostendant; præter nonnulla, quæ aliter data idè pollere, uel Dioscorides ipse testatur. Quod si omittatur, uel nihili ducatur, quantam confusionem simplicia cognoscere cupientibus im portare possint, qui superiora capita legerit, facile cognoscet. eadem enim sequentur incommoda, quæ & ob non aptam præparationem, atque



atque obassa, quæ longioribus examinauimus, sequi diximus. Idem sequetur in his, quæ non in cibis, aut obsonijs per os sumuntur, sed ut mera medicamenta. Terrestris enim erinacei corpus assiccatur, & cum aceto mulso potum, renum uitijs, aquæ intercuti, atq; alijs quibusdam affectionibus auxilio est. Leporinum coagulum cõtra uenena bibitur ex aceto. Fibri testes duabus drachmis cum pulegio poti, menses, accipitur eiunt, & multa alia commoda efficiunt. Ranarum ius si sorbeatur, cõtra inueteratos tendinum rigores pollet. Genitale cerui in uino potum à uipera demorsis auxiliatur. Coriandi semen cum passo potum, tineas interaneorum expellit. Hieracij succus sorbitione erosionem stomachi mitigat. Petroselinum, laterum, renum, & uesicæ doloribus in potu subuenit. Ab scorpione percussis non aliud bibi potest uiliosum femine delphinij. Aselepiæ radices potæ torminibus auxiliantur. Clinopodij decoctum bibitur ad conuulsa, & rupta. Stachydos decoctum potu pellit menstrua. Sinapi contra febrium circuitus aridum bibitur, aut potui polentæ modo inspergitur. Lac humanum mammis exuctum dat ad tabem, & stomachi rosiones. Vide igitur quonam pacto ex uno ingesti medicaminis modo tam in cibis, quàm in medicamentis, quot, & quàm uariæ affectiones curentur. Vnde facile colligas, medicamen per os sumptum, ut in uentriculũ ingeratur, postquã alteratum est, in uarias corporis partes, pro uaria medicamenti natura distribui posse. quandoq; enim ipsum solum uentriculum adiuuat; nonnunquam uel ad uesicam, uel ad renes, uel ad intestina, uel ad uenas omnes peruenit: ex quibus nunc humores, nunc urinas, nunc etiam uenena trahit. Atque hoc non alia ratione, nisi quia hæc, uel illa exhibendi ratio huic, uel illi medicamento tribuitur. quod aliter datum, nullo pacto effectum inducere potest. Sunt enim medicamenta, quæ in uentriculum immissa per multas corporis partes peruagata, tandem ad pectus per uenas perueniunt, quod crasis humoribus expurgare ualent: quæ tamen eadem si eclegmate, uel aliter præparata paulatim deglutiantur, ac statim in pectus dilabi permittantur, nullum effectum præbebunt: quorũ quamplurima exẽpla quiuis in Dioscoride obseruare poterit. Cuius quidẽ ratio est, quia non nisi pluribus alterationibus cõmutata à calore nostro hanc, uel illã uim obtinere possunt: quod uel ex casia cathartica patere potest. Hæc enim cum æros humores leniter educendi uim habeat (libet nanq; in re clariore exemplũ proponere) in uentriculo prius alterata educitur uim adipiscitur. quam non ultra iecinoris terminos extendit: sed ibi aliã rursus permutationẽ suscipiens, purgatoria ui exiit, atq; aliam nanciscitur facultatẽ: nempe diureticam, qua serosam sanguinis partẽ separat, expulsionẽq; paratam, præbet,

præbet, renescq; expurgat. Si quis igitur casiam possit ita præparare, ut ad uenas ducat nulla interim passa commutatione, nulli dubium est, quin nihil ibi aliud effectura sit, nisi torridam bilem (si inuenerit) educere. Quæ autem per os sumpta ad pectus ueniunt, siue ad pulmonem, multas numero partes pertransire necessum est, ut Galenus copiose declarat 11. de arte cur. ad Glauc. cap. 11. primum quidem os, & fauces, & stomachum, deinde & uentriculum ipsum, & quædam extenuioribus intestinis: deinde eas, quæ sunt in mesenterio, uenas: deinde eas, quæ sunt in cauis partibus hepatis; ex quibus ad eas, quæ in gibbis sunt, transumpta, hinc ad concauam perueniunt uenam: postquam ad cor: deinceps hoc modo ad pulmonem. neque negare possumus, quin in singulis partibus his, quibusdam admisceantur humoribus, ac quandam transmutationem, atque alterationem pro natura uisceris capiat. Exhibendi igitur modum qui nouerit, nõ leuissimam medicinæ partem se nouisse gloriari poterit: contra uero, qui eam ignorauerit, nihil minus, quàm medicum, hunc merito dixerimus. Verum cum hæc difficillima cognitu sit, atque non nisi per plurimas assiduaque experimenta haberi possit, si per nos ipsi illam adipisci crediderimus, magnam prouinciam, nostrisq; humeris imparem susceperimus. Sed cum Dioscorides hunc laborẽ nobis remouerit, præclare nobiscum agetur, si quæ ille obseruauerit, calleamus: ut quæ nõ ab eo solum, sed à multis alijs celeberrimis medicis sæpius experimento comprobata sint. Hanc uero cognitionem cum multi momenti uiderisset, ita diligenter excoluit, ut nihil ferẽ proponat, cui non admodum rationem addat; ut in hanc unam rem magis, quàm in cæteras inuigilasse uideatur. quòd si quædam siluerit, à lectore non rudi facile intelligi poterunt, ut mox dicemus. Multa igitur per os præbet, ut ad pectus ducat, (nam de his, quæ in stomachũ ingeri iussit, satis multa diximus) circa quod alia, atque alia præbendi ingenia excogitauit; ut porri semẽ cõtra omnia thoracis uitia, tabemq; pro delinctu efficax est: Lini semen uitia pectoris extrahit, si ex melle in eclegmatis uicem substituatur. Sitianorum farina si decocta in glutini modum delingatur, cruentis excreationibus prodest. tussilaginis aridæ fumus per infundibulũ hianti ore raptus hos sanat, qui sicca tussi, atq; orthopncea infestantur. sic & multa alia. Vbi animaduertendũ est, quæ in eclegmatis formam exhibentur, quanquam potissimum ad omnia pectoris uitia extrahenda, excogitata sunt; sæpius tamen ad alias corporis affectiones dari solere. Scordijenim aridi farina non solum ad ueterem tussim; sed ad rupta, conuulsaq; facere Dioscorides asserit, si cum nasturtio, melle, & resina misceatur in eclegmate. Scilla in delinctu datur regio

regio morbo torminibus, tussi ueteri, ægre reicientibus, & suspirio-  
 sis. Melisophyllon torminibus, & orthopnoicis delinctu auxiliatur,  
 sed clarius hoc in lupini farina colligitur; quam delinctu ventris ani-  
 malia expellere Dioscorides testatur, nullã uim aliquid à pectore edu-  
 cendi ei tribuens. Huius quidem rei ratio hæc forte est. nam quæ de-  
 linguntur, aut sensim deglutuntur, quanuis mens sit ad pectus duce-  
 re, bona tamen eorum pars in uentriculum descendit. non enim aspe-  
 ra arteria musculos habet, quibus in pectus ea, quæ uelimus, immittat.  
 Sed eorum, quæ in delinctu dantur, ut uentriculi morbos, & qui ab eo  
 10 pendent, solûmodo sanemus, alia ratio est. Nam uel ob moram, quam  
 querimus medicamento, uel quia non in fundû uentriculi illud descen-  
 dere cupimus, sed ut in tunicis adhæreat; uel quod imbecillus calor  
 uentriculi sit, ita ut semel ingestam copiam alterare non posse existi-  
 memus; uel quia medicamen supra natura uehemens sit, ueb quod  
 flatus gignere, uel erosionem, uel aliquam aliam in uentriculo noxam  
 efficere ualeat, si totû simul deuoretur; uel alia causam existimabimus.  
 Quæ per os intus sumuntur huiusmodi ferè sunt; sed ut de his, quæ  
 ita ori admouentur, ut ibidem remaneant, loquamur ratio postulat.  
 Hæc autem non solum ad oris morbos, eiusq; interiores partes, sed  
 20 ad caput, pituita, alijsq; humoribus exonerandum, interdum præberi  
 solent. Taliæ sunt, quæ masticatoria uulgo medicorum appellat, græ-  
 ci *ἀρτάριον* uel *ἀρτάριον* et staphis agria cõmanducata multam pituitam cita-  
 Idem præbat pipet cum uis passa manducatum, & eius radix cum se-  
 mine staphidis agricæ eodem modo: Idem & pyrethri radix, & anemo-  
 nes, & sinapis. Ita & mastichen dant recentiores: quanquam Diosco-  
 rides ad oris halitum eõ manducandum cõmanducari præcipit. Man-  
 ducantur etiam nonnunquam medicamenta ad uomitiones sciendas; quod  
 asphodeli radix cõmanducata præstat; necnon anagyris folia cõ-  
 manducata. Sed & contra uomitiones etiam manduntur quædam; ut  
 30 faba. Item ad ulcerum in ore eruptiones, quod anthemidis diuæ spe-  
 cies cõmanducata pollicentur. Verum si post cõmanducationem;  
 impositionem etiã subintelligat, ut de exterioribus ulceribus oris  
 loquatur, alia ratio est. nam hoc, sicuti & cum triticum manditur, ut  
 deinde ad canum morsus imponatur, non ad propinandi rationem, sed  
 ad præparationem referri debet; sic & cum ocimum manducatum, &  
 in sole positum uermiculos creare ait. At uero cum partes ori adiacen-  
 tes curare intendit, ut sunt dentes, gingiuar, lingua, palatum, gurgu-  
 lio; alijs propinandi ingenijs utitur; nonnunquam etiam cõmandu-  
 catione. nam ut dentium strepores sedet, portulacam cõmanducan-  
 dam præbet. Eorundem etiã dolores sedare ait radicem chelidonij

maioris commanducata: nec minus radicem plantaginis & manducatu, & collutione. sed eiusdem succi collutione ulcera oris purgat. Os colluit decocto seminis capparis ad dentium dolorem sedandum: atque ad idem colluit os apiafri decocto, & uino, in quo senecta anguium decocta sit; & althæa decocta in aceto collutione etiam gargarum Menarum, oris pterilagine sedantur. Contra ueterem, callosamq; arteriæ scabritiem, & præduros tonsillarum tumores sinapi succus gargarizatur. A sininum hæc peculiariter, collutos dentes ginginæq; stabilis. Mel faucibus, tonsillis, & anginæ collutum gargarizatum uemedetur. sed nonnunquam gargarizatu caput purgat, ut anagallidis succo, & chelidonij minoris decocto: immo & ad omnia pectoris uitia extrahenda idem magnifice ualere affirmat. Lacera iecur exesis dentibus coniectum dolores finit. Butyrû si infricetur ex melle, dentitiones adiuuat, & gingiuarum pruritus sedat. Laser canernis dentium in dolore inditur, aut os colluitur, cum quibusdam alijs. Idem uam illitu cum melle reprimis, & anginis ex aqua mulsa utilissime gargarizatur; & eum aceto hærentes gula hirudines decutit. Galbanum dentium dolor oblitum, aut cauernis inditum, mitigat: idem efficit allij decoctum, si ore contineatur. siccum dulcis radice succum in arteriæ scabritia efficax haberi scribat, subdit; Verum oportet, ut lingua subditus eliquescat, nequis aliter præberet. Hæc igitur exhibendorum simplicium uarietates, ut à Dioscoride proponuntur, obseruandæ sunt, si affectus curare intendamus: aliter enim uel nunquam uel raro scopum attingemus. Nam si quod ille potu exhibet, nos delinctu, aut gargarizatu dabimus, & contra: non solum morbum non tollemus, sed mirum in modum nocebimus. Id enim fixum in mentem tenere debemus, utendi formulam ideò à Dioscoride proponi, quis sit solum morbos profligari posse plurimis experimentis comprobatum est. Cobigunt nos mota pericula facere tentabimus, tum ex his certius alios effectus, quam is, quem quaerimus, eueniat: quod siaphidibus legitur exemplo pulcherrime confirmari potest: Commanducata enim pituitam eius, fed dentium dolori decocta datur. Idemq; de pyrethro scribitur, mansa enim radix pituitam elicit, sed eius decoctum dolentibus dentibus auxiliatur: Sic & cornu ceruinum infictum dentes expurgat, sed feruifacitum in aceto maxillarum dolorem adimit: Atramentum serotium denigratum, latus uentris tinesis rescat, sed ex aqua potum aduersus hausta fungorum uenena auxiliatur. Ecce igitur quoniam pacto etiam si idem locus sit, qui uel medicamentum excipiat, uel tamen exhibitum, uarios effectus inducit, quod tanto magis accideret, cum diuersis locis idem medicamentum adhibetur, ut fulvis in ouo sumptum prodest tussibus,

tussibus, suspiriosis, & purulenta extussientibus: sed est in idore partus extrahit. Thapsia succus potus, utrinque bilem extrahit. sed quibus difficile sit uomere, datur in cibis, aut obsonio. Verum qui longe dilucidius hoc uidere intendat, legat quinquifolij historiã: quam præbet oris collutione, atq; retentione, gargarizatu, potu, illatu. ex quorũ uarietate uarios affectus sanat. Non igitur ab ea exhibendi formula, quam Dioscorides proponit, discedendum. Raro enim (uti diximus) quod uno modo exhibitum morbum tollit, alio eundem tollere poterit. Quod in quibus accidit, neque Dioscorides omisit. est enim

•• scitumõn solum utilissimum, sed necessarium, nam si contingat, ut uno modo præberi non possint, uel ob præparationem, quam tunc præstare non possumus, quamquã ille morbus necessario requirit, uel ob ægrinaufezon, uel pequiãtẽ naturam, uel ætatem, uel quòd medicamentum illud ab ipso in æternum non am importare possit, uel ob alia, quæ uenimus possumus, in impedimentum ad alium modum consequi modum: sic leporis crebitum facilem in saltibus demeritõnem præstat cibo; astringit uero ergo dufantes si huiusmodi cibum refutant, astringone: in conuenienti us possumus: uel contra. sic si uelimus singulas absque febre scipare, ab ipse si decoctum, uel respuatur, uel ob ueluticõs ali quã sitẽ temperatam, si meatur, cum sciatibus idẽ præstat: ab eodem medicamentõ sitẽ scatur, uel odorent, si ob præcipitõnem in omni meff, qui ob odorent uel saltẽ tenere illud recofer. Hæc ratio est in omnibus alijs, ut eryngium tubercula diuortep: prodiuiz appensam, illitum uel Costus uel uicij tam ampositu, quã foru, & suffitu auxiliatur. Piper tu ssi, omnibusq; pectoris uicij siue eclegmate, siue potu succurrit. Dracontuliradix humores pectoris excreatu: faciles reddit, siue cocta, tostaq; cum melle, aut per sese edatur, siue farina eius ex melle delingatur: eundem effectũ præstat ammoniacũ, si cum melle delingatur, aut cum ptisanæ succo sorbeatur. Ita & multa alia, quæ apud Dioscoridem obseruari poterunt. Quod si hæc nihil duxerimus, sed quouis modo adhibitum medicamentum affectus curare posse speremus: nonnunquã contrariam dispositionem inducemus. quod leporis coaguli exemplo satis patebit. Hoc enim, post mestrinas purgationes appositum uulua cum butyro, præstat mulieribus ut concipiant: potum uero non solum partus enecat, sed à puerperio parientũ spem adimit; siue (ut Marcellus uertit) sterilitatem inducit. Quod multa propinandi modis quando querita remouus est ab affectu durando, ut irritationabilis omnino uia illa uideatur: & tamen nõ alia, quã illa, per illud medicamentum curari potest, ut in nõ leuẽ admirationem, & medicum, & ægrotum ducat. Sed neque sine ratione

illud etiam est, quæ uel latet penitus, uel etiam si difficilis sit, à ratio-  
nabili tamen medico inueniri potest. Nam quis non admittetur ranno-  
culi radicem appensam dentium, dolorem leuare, eosq; frangere? sic  
eum amolendis strumis lapathi radicem gestamine utimur, eas col-  
loj appendentes, & quia huiusmodi quamplurima, quibus usus fuisse  
antiquos constat? nam ut sterilitatem afferrent, & conceptum adime-  
rent, altis asparagi radicem adalligabant uel cyclamini radicem appen-  
sam apponebāt, ut partum accelerarent. hanc etiam si prægnans trans-  
grederetur abortum facere obseruauerunt. quam uim & longiniani  
ineffe tradidere: Asplenon præterea appensam conceptum adimere.  
Quin & satyrii alterius radicem, si omnino manu teneatur, uenerem  
stimulare; lapilloq; in hirundinis necere repertos brachia, aut col-  
lo adalligatos, comitialibus prodesse, & sepe profus, eos recitare, Dio-  
scorides est auctor. quod pæoniæ etiam recentiores tribuunt, qui &  
Lapidem gemmam appendi, ual gblari iubent, contra profusione fan-  
guinis, Anagyris folia adalligabant ueteres difficulter parturientiibus; qui  
etiam experimento cognouerunt polium substratum serpentes abige-  
re: atque alia id genus quamplurima obseruata sunt, quorum ratio ne  
uix inueniat medicus. Huc etiam referri possent, quæ ad expiationes,  
& amuleta ualere traduntur; ut sacra herba ob. in h. s. sic & scilicet;  
quam totam in limine ientæ appensam mali medicamenti hoc uocere  
tradit Dioscorides, quem admodum & abysson; sic & quæ ab amato-  
ria ualere proponuntur; ut mandragoras, cyclamini, phytolima,  
& nonnulla alia. Sed hæc superstitiosa potius sunt, quam uera; & (ut  
Galenus x. simplic. cap. primo) ridicula, quorum nec si abunde exper-  
tus esset, mentionem faceret. Hæc uero non solum in his, quæ ueluti  
amuleta sunt, conquirunt; sed in alijs etiam, quæ aliter adhibita uerbis  
posse iurare ratio com monstrare uidetur. Nam quis non admittat  
gingiuas: cruore suffulas plantaginis succi potu. persahati, cum hic  
locus patens sit, sicq; idem medicamentum adnotatum. re. quis, citiusq;  
sanitatē inducere posse rationale uideatur? eadem admiratio sube-  
rit, cum allium cum origani decocto potum pediculos, & lendes ene-  
care tradit Dioscorides: sic & cum diciteum, qui tres quamminimos  
cytinos deuorauerit, nullam eo anno lippitudinem passurum. Mirum  
etiam esset bulbum uomitoriū mansum mesicæ malis mederi, nec nõ  
rapi cymas decoctas mandi, ut urinam ciant: si per mansum id, quod  
aliter commanducatum dicitur, intelligamus, non etiam deuoratum.  
Sed animaduertendum est Ruellium hac uoce nunc pro eõ manduca-  
tione uti, nunc pro esu; dubiumq; nobis relinquit, an in esu sumen-  
dum, an ore tantum detinendum medicamentum sit, quod mandi in-  
terpretatur.

interpretatur. Hanc enim uocem *διαμασθησα*, quæ cōmanducata; siue  
 cōmansa exponi debet, similiter & hanc uocem *βρώσκω*, quæ uerti de-  
 bet comedo, nec minus hanc *δοθιόμεν*, quæ reddenda est comesta, uel  
 in cibo sumpta; atque nonnullas id genus alias, per hoc uerbum man-  
 dere uertit. Quæ vox in quibusdam recte iacet, in quibusdam uero  
 nō itē. nam quod in pyrethro græce habet. *ἀγχι δὲ καὶ ὀλβύμα διαμασθη-  
 θήσα*; recte quidem uertit Ruellius, mansa pituitam extrahit. pariter  
 quod in sinapi græce iacet. *ἀποφλεγματίζον διαμασθηδέν*, recte etiam  
 reddidit, ad eliciendam capitis pituitam manditur. Sed quod in rapo  
 10 græce est, *ὀδὲ ἐξ αὐτῆς ἀσπαραγὸς βιβρώσκειται ἐρθὸς*, non recte reddidit  
 cymæ eius decoctæ manduntur: sed rectius sic, eius asparagus editur  
 coctus. Quam ob rem mirari desinamus, quod rari asparagus coctus  
 cieat urinam, si edatur: cum infinita ferè sint, quæ comesta diureticam  
 uim habent. Ita & nec quod bulbus uomitorius in cibo sumptus, uel si  
 eæ malis mēdeatur: nanq; id quod græce est, *αὐτὴ δοθιόμεν καὶ αὐτῷ*,  
 Ruellius uertit, ea radix mansa; cum potius esset sic uertendum, Hec  
 frper se comedatur; uel ut Marcellus, quæ in cibo sumpta. Eadem cō-  
 fusio est in Scandice, in Ornithogalo, & multis alijs, quæ mandi ait  
 Ruellius: cum potius edi, uel in cibo sumi dicendum esset. unde in his  
 20 fidendum magis est alijs interpretibus. Verum cum familiare quodā  
 modo sit Plinio, ut hoc uerbo mandi utatur pro eo quod est edere,  
 ut in uomitorio bulbo, cuius radicem mandi ait lib. xix. cap. v. uo-  
 luit Ruellius magis esse cum Plinio confusus, quàm per se ipse distin-  
 ctus. uerum de his, atq; alijs multis in commenrarijs nostris in Dio-  
 scoridem uberius suis locis agemus. Sed ut ad rem redeamus, multa  
 alia sunt admiratione digna circa utendi rationem. Nam terreni uer-  
 mes, necnon hastulæ regiæ succus; item acini hederæ quinque triti;  
 calefactiq; in punici mali cortice, cum rosaceo, unumquodque horū  
 per se si instilletur in contrariam aurem, dentium doloribus præstat.  
 30 idem pollet anagallidis succus; si in aduersam naarem iniiciatur. Hoc  
 autem remedium an pro errhino accipi debeat alibi dicemus. Quæ cū  
 ita sint, mirari non debemus Herophilum dicentem; nihil non her-  
 barum ui effici posse; sed plurimarum uires esse incognitas, quin &  
 quasdam fortassis etiā calcatas prodeffe. Sed iam ad alia corporis fo-  
 ramina transeamus: de quibus libet promiscue agere, ut breuitatem  
 excolamus, ab errhinis incipiendo. Nam quæ uere errhina dicuntur;  
 neq; omisit Dioscorides, ut cum chelidonij minoris radicis succū na-  
 ribus infundit ad caput purgandum, ad quod & iam utriusque betæ  
 succum cum melle naribus inditū ualere tradit; quod & præstat tum  
 cepæ, tum cyclamini, tum etiam brassicæ succus eodem modo. Sed  
 2. 11109

mirabilis struthij proprietās, quæ trita cum melle, & naribus infusa per os purgat. Quandoq; ad spiritum à capite educendum quædam naribus immittit: quod quidem Ocimi semen naribus haustū efficit. nam sternutamenta mouet; quod & sinapi præstat eodem modo, & ranunculi radix. Vtitur quandoque solo odore, ut cucumis fatinus olfactu reuocat, quos animus liquerit. Vertiginosos, comitiales, & uulvæ strangulatus solo galbani olfactu reuocat. Vulvæ etiam strangulatus sagapenum olfactum ex aceto excitare tradit. Sed cum dracunculi succum naribus ex lana imponit, tunc ad morbum, qui ibidem infestat remouendum, admouet; nempe polypum. sic & mali punici succum ad narium uitia. sic & hederæ succum instillatum, qui putrida tædia narium, graueolentiamq; emendat, & sanitati restituit. Quæ uero per aures, sedem, aut uuluum, aut uirgam infunduntur, eadem ratione considerare oportet. Sunt enim & horum foraminum uarij exhibendi modi, qui uarias in corpore permutationes efficere possunt. nã per sedem uel succus per clysterem, uel decoctum, uel cremor, uel aliud eiusmodi iniicitur: uel glandes; sicuti & per uuluum, uel liquores uarij, uel pessa, quæ ita admouenda, iniicienda ue sunt, ut à Dioscoride præcipiuntur, semper memoria tenentes id, quod sæpius admo-  
auimus. Hoc unum tamen animaduertisse par est, in his, quemadmo-  
dum & in alijs, remedia adhiberi non solum, ut remotioribus morbis, sed ut locis etiam, quibus imponuntur, auxilium feratur. Nam si multa recensuimus, quæ auribus instillata, dentium doloribus subueniunt; sunt tamen quæ earum ipsarum morbis opem ferant. Vt aparinæ succus, & marrubij, & cannabis, & ramentorum cucurbitæ, singulum per se auribus instillatum dolores earum sedat. ita & de alijs intelligendum est.

*De præsidiorum localium admouendorum ratione: & ut præfinienda sint, quæ à Dioscoride indefinite hac in re proponuntur. Cap. XI.*

**HACTENUS** ea, quæ intus sumuntur, sequitur, ut de his, quæ extra admouentur, uerba faciamus: quæ & ipsa uaria esse proposuimus. non enim solum ab examinatis rebus illa sumpsisse fatis eis uisum est, sed & animalia etiam uiua in topicorum præsidiorum numero collocare non dubitarunt. Galenus enim ad probe faciendam cōcoctionem his, qui uentriculi imbecillitate laborant, nihil præstantius esse asseuerat, quàm catulum, aut uiuidum puerum inter dormiendum complexu fouere. sunt qui uolam manus oris uentriculi admotam idem præstare dicant. Dioscorides gallinas dissectas, & adhuc calentes, & quasi semi-  
animas



animas serpentium moribus apponit. Sunt qui ab epoto ueneno feruari hominem asserant, si statim in exenteratum mulum totus ingrediatur, ac tandiu ibi inuolutus permaneat, quoad calor natiuus muli ex toto euauerit; tuncq; in alium eodem pacto introeat, rursusq; in alium atq; alium; ac quo plures acceperit mulos, eo tutius euasurum; fuisseq; Principes, qui triginta, uel etiam quadraginta mulorum impendio certissimum mortis periculum elugerint, historiarum narrant. Nec desunt alia ingenia, non absque multa mentis exagitatione excogitata. nam & ex uirice cubitus sterni precipit: in quibus cubent, qui ueneris cupiditate inhibere cupiant. Galenus natationes summe probat. Carnis Malsiliensis frigida etiam hybernis algoribus lauari persuasit: quin & egros merfit in lacus. Sed hæc ab inani quadam, gloriofaq; ostentatione potius, quam à stabili ueritate, aut hominis uoluntate (si Plinio credimus) proficisci uidebantur. Verum apud recentiores medicos, qui Hippocraticam disciplinam, Galenicamq; profitentur, nostris temporibus obseruamus eos, qui ab canis rapidi morsum aquas expauescunt, nec opinantes in piscinam non ante eis prorsam proiciendo esse. & si natandi scientiam non habent, modo merfos bibere pati, modo attollere: si habent, interdum deprimere, ut inuiti quoq; aqua satientur. quod præceptum Celsus (ut existimo) primus scriptum reliquit: alij deinde experimento comprobauerunt. Varia igitur sunt hæc exterius ad mouenda præsidia, non minus ac quæ interior affumuntur: quæ & idcirco longe pluris faciendâ sunt, quod non solum externi corporis partibus sanitatem promittunt: sed ad profundiores partes penetrantia, internos morbos etiam tollere consueuerunt. Mei enim radices sanguinem per menstrua pellunt defensionibus feruēfactæ. quæ interior operatio est. Maluæ autem decocto infusione ad uulvas emolliendas utimur, nihil ab eo petentes, quod interior operetur: idem tamen adhibendi modus in utrisque est, nempe infessus. sed quæ externis morbis amoliendis extra adhibentur, clariora quidem sunt, quam ut de illis longus debeat proferri sermo. At quæ ibidem admota ab intimis partibus morbos extrahunt, aliquam per exempla declarationem exposcunt. Cyclaminus illito umbilico, & imo uentre coxarum tenus, emollit, & abortum efficit. Dictamni succus illitus purgandi uim habet. Mei radices imo uentri infantibus illitæ urinas mouent. sic & innumera alia non solum apud Dioscoridem sunt, sed à recentioribus excogitata. Nam plurium generum inunctionibus ad luem gallicam penitus euellendam uti solent: qui morbus non solum in cute est, sed in ossium neruorumq; substantiam grassatur. Sed admiratione dignum in his est, nonnulla comuni ad motionis

modo eundem effectū promittere; ut nihil intersit ad sanitatē perfecte conciliandā, utrum intus, an extra adhibeas. Huiusmodi est alium, quod tam cibo, quā illitu cōtra rabiosorum morsus ualet. Huiusmodi & apiastrum, cuius folia tam pota, quā illita profunt contra ictus phalangiorum, scorpionumq; item aduersus canum morsus. Sed redeamus ad alia uix paucis nota adiuuendi præsidia. Nam quod coriandrum cum pane, aut polenta illitum ignibus sacris, & ulceribus, quæ serpunt, medeatur: similiter quod uiscum cum resina, & cera in splenio epinyctidas sanet: quodque althææ semine ex oleo, & ætoperunci à uenenatis non feriantur: cum etiam uel balneæ, uel embrochæ, uel emplastra, uel unguenta præcipiuntur: quæ & excipiantur uel lineo panno, uel corio, aut uellere, aut alio eius generis instrumento: cum inquam hæc omnia in Dioscoride legimus, nihil noui nos assequimur. illa enim & eiusmodi alia nusquam non ustatissima sunt. Verū cum armentariæ bouis fimum folijs muosnit ad uulnerū inflammationes mitigandas, cumq; fabam semifectam sanguinis defluxionibus ab hirudine concitatis, apprimat; nec minus cum dracunculi folia linamentorū uice recentibus uulneribus imponit: noua quædam adhibendi inuenta nobis manifestat, quorū quamplurima apud Dioscoridem, Galenumq; qui uis per se obseruabit; illisq; utetur magna cum ægrorū utilitate, spectanturq; admiratione. Nobis satis sit uiam lectori monstrasse, qua ad illa perquirenda, atque attente consideranda duci nullo negotio queat. Nunc rem omnem absoluemus, si quædam, quæ Dioscoridis lectionem circa ea, quæ diximus, retardare possent, declarauerimus. Diximus enim in multis, atque magna ex parte Dioscoridem adhibendi modum proponere; sed in nonnullis cum illum non ponat, uidendum esset, an per nos ipsi adinuenire aliqua ratione possemus. Nam cum constet alium purgari quibusdam medicamentis intus assumptis, quibusdam etiam exterius admotis: sic & cum stomachum corroborare intendimus, nonnunquam deuoranda, nonnunquam ori eius inungenda, uel puluerata præcipimus; quem ex his adhibendi modum eligamus, nescimus. in Gingibere, cum de eo inquit Dioscorides alium leniter emollit, stomacho utilis est, modum quo id fieri debet, non apponens; pari modo cum serpyllum mentes trahere asserit: ignorabimus, an potu, an in pello admoueri debeat. utroq; enim modo uti medici consueuerunt. Sic cum eandem plantā inquit torminibus, ruptis, uulsis, & iecinoris inflammationibus auxiliari: quis non hæreat illitum, an potu, tibus ue hæc efficere possit? Quam ob rem utilissimum puto, fuerit, si non in omnibus, at certe in quibusdam hæc cognoscere. Sed nos pauca quædam nuac in hac re tangemus, longe

longe plura sibi dicturi. Quæ igitur sine ulla adhibendi ratione proponuntur, in uniuersum duas habent differentias, in quibus dubium nobis relinquatur, an scilicet intro præberi, an exterius admoueri debeant: Hæc enim curationem mirandum in modum uariare possunt, circa quod medicamenti qualitas consideranda est. in primisq; an uenenatam uim possideat. in his enim ferè necesse non est propinandi differentias proferre: cum cuius manifestum sit nullo pacto interius assumi posse. Sed difficultas in istis remanet, quæ tuto exhiberi interius possunt: quando hæc exterius etiam admoueri posse nihil uetat.

20 sed circa hæc cōsiderare oportet affectum, cui destinantur, internus ne scilicet sit, an externus: nam quia magna ex parte internis affectionibus intro præberi solent remedia, superficialibus uero exterius ab his, quæ ut plurimum fieri solent, coniecturam sumentes, non errabimus si interioribus morbis, intro assumenda præcipiamus. medicamenta illis uero, qui exteriorcm corporis partem occupant, exterius adhibeamus. Auctorum enim ferè omnium, ne dum Dioscoridis mos esse solet, ea quæ nouo quodam propinandi genere morbos tollunt, clarissime proponere; in illis tantum indefinite loquentes, quæ sciri absq; multa difficultate possunt. Nā quod interna affectio: per intus assumptum medicamentum tollatur; aut quod exterior, per ea, quæ extra

20 apponuntur, nouum non est: sed quod nonnunquam supercutaneus morbus deuorato medicamine tollatur; uel contra internus, his, quæ in superficie præbentur; hoc quidem nouitatem quandam secum importat: quam nisi auctor declararet, non immerito esset damnandus. similiter & de his, quæ incōtrariam partem immittuntur, atq; de alijs, quorum exempla paulo superius proposuimus. Nam eum acetum inquit ad nomas, ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, lepras, impetiginas, pterygia cum aliquo conuenienti efficax esse: quis est qui interius assumendum esse acetum dixerit? Pari modo cum equiseti radice cum sua herba tussim, orthopnceam, ruptaq; adiuuare scribit: nemo erit qui dubitet, hanc intro præbendam esse. unde pauca admodum erunt, quæ circa primas illas differentias nobis dubiū facere possint. Sed quod difficultatē importare potest, erit, quia etiam si feitero medicamen aliquod intus esse suscipiendum: adhuc ignorare poterō, potu ne, an cibo, an eiegmate, an alio quopiam modo præbendam sit: ita & in exterioribus præsijs admouendum ne sit in unguento, illi tu uel, an ad emplastri formam, an aliter. In hoc igitur uidendum est, an medicamentum illud per se solū adhibeatur, an cum alijs: ac enim, quibus cum admisceatur, exhibendi rationem cōmostrare ut plurimum solent. quæ enim aliquo liquore iunguntur, qui forberi solet, uel est aqua,

aqua, uinum, lac, pituitæ cremor, & similia; potu præbenda esse coniectaberis: quæ gummi, aut aliqua re lentorem possidente, elege-  
 rate: quæ ouo forbili, aut uix acinis, aut alijs id genus, ingestione.  
 Sic & in his quæ topica sunt. Nam oleis unguentis uel permixta, aut  
 cera, aut resinis, aut pice, aut bitumine, aut adipe aliquo, aut alijs  
 eius generis, præterquam quòd ab his, quæ interius assumuntur,  
 omnino ferè abhorrent cognoscuntur, exteriorem operationem statim  
 præferunt, illicionem nempe, aut inunctionem. Quòd si per se sola,  
 & simpliciter medicamenta proponant, ad alias regulas confugiendū  
 est: in primisq; hoc medicamēti qualitas & gradus manifestabit. Aro-  
 matica enim cum magna ex parte deuorari soleant, nemo uereatur intro  
 præbere. ac propterea cum legimus iuncum odoratū uim urine ciun-  
 dæ habere, & menses pellere, necessarium non fuit modum præbendi  
 adiungere; quia uel potu, uel obsonijs, uel alio modo per os sumptum  
 proculdubio illud præstabit. Idem in Gingibere, de quo supra dubi-  
 tabamus, dicendum est. Adde quòd alia in his & fortasse certior uia  
 est; nempe ex saporibus, & temperamento, eiusq; gradibus. Nam cū  
 sciamus ea menses ducere, quæ acria sunt & amara, nec minus ea uri-  
 næ ciendæ uim habere, quæ acria sunt. Talia uero cum sint calida in  
 secundo, uel etiam tertio gradu, prout cum alijs contrarijs qualitati-  
 bus plus minus miscetur; præterea cum consuetudinē hæc intus assum-  
 ptæ hoc manus præstare; iam si his saporibus, atque temperamentis  
 prædita sint medicamenta, quæ ad urinam ciendam, uel menses edu-  
 cendos ualere Dioscorides dicat: ueteri non debemus, quin intro præ-  
 benda esse iudicemus. atque eo magis, cum hæc uel aromaticam uim  
 habeant, uel præter medicam uim, nutriendi etiam facultate polleant,  
 ut sunt feniculus, cinnamomum, raphanus, eruca, cepa. Quòd si non-  
 nulla eodē temperamento, atq; iisdem saporibus prædita nonnunquā  
 uel potu, uel desessu eodē effectus induxerint: non propterea erra-  
 bit, qui eadem per os præbuerit. cum ex uniuersali eorum facultate  
 certo sciat, si sic præbeantur, non minus ac si admota sint, effectum con-  
 spiciendum fore; tametsi cum aduouenda sunt huiusmodi medica-  
 menta, semper ferè à Dioscoride explicatur. Cum autem simpliciter,  
 atq; indefinite profert, interius assumenda esse intelligit. Eadem uero  
 regula quis in loco euocantibus, atque alijs quibusdam utatur licebit.  
 Nonnunquam locus affectus adhibendi rationem docebit. Nam si in-  
 flammatio sit in tonsillis, aut uua, nemo profecto herebit his locis gar-  
 garizatu, aut illuc, aut insufflatu medicamenta apponere; quia neque  
 alius imodus reperietur. Vnde propterea satis fuit Dioscoridi salem  
 tonsillis, uixq; cum melle rosam ualere asseruisse. Nec minus cum  
 Cynoglossi

Cynoglossi folia mederi moribus canum, alopecij, & ambustis affe-  
 rit: nam nō solum intus non dari debere, per id eō monstrat, quōd cum  
 suillo adipe ueteri admiscet; sed etiam quonam pacto extra accōmo-  
 detur; quia huiusmodi affectiones inungi, emplastrariq; semper po-  
 stulant. Nonnunquam ex simplicis medicamenti præparatione idem  
 assequemur: nam quorum succus, aut decoctio assumitur, infundi so-  
 let, uel bibi, uel instillari. sed an per sedem, an per uulnam, an per aua-  
 res, an per os, locus affectus, morbi natura, & qualitas medicamenti in-  
 dicabit. sic & quæ in puluerem rediguntur: hæc enim exterioribus  
 10 morbis insperguntur; interioribus cum aliquo liquore exhibentur  
 quemadmodum sinapi Dioscorides contra febrium circuitus præben-  
 iubet enim aridum bibi, aut potui polentæ modo inspergi. Præterea  
 ex Dioscoridis loquendi figura quandoq; propinandi uiam habebia-  
 mus, ubi adnotandum est, cum ille utitur hac uoce Datur, uel Propi-  
 natur, uel Præbetur, quanuis cōmunem habere significationem uidean-  
 tur: tamen semper intus assumendū per hanc uocem intelligit. Huius  
 rei multa sunt apud Dioscoridē exempla. nos unico contenti erimus;  
 quod eo magis rem ipsam confirmabit; quōd ut plurimum aliter præ-  
 beri solet. Inquit enim adipem caprinum cum polenta, hoc, & casto  
 20 dysentericis dari: hircinum uero his etiam dari, qui cantharidam uo-  
 nena hauserunt. sed adeps omne raro per os sumitur, sed uel in bng-  
 tur, uel saltem per clysterē, aut aures infunditur. hic tamen nō aliter,  
 quā per os deuoratum accipi debere, cuius manifestum est. Idem  
 pollet cum aliquid sumi præcipit. Hæ dictiones pluribus locis uideri  
 possunt: sed nullibi clarius, quā in agarici historia. Multo plura cir-  
 ca hanc rem considerari possunt. quorum quia reguæ uniuersales  
 quædam dari nequeunt, sed singula loca singulas expositiones postu-  
 lant: de illis hoc loco amplius non loquemur; sed suis locis alias de-  
 clarare: promittimus. atque eo præsertim hoc loco ea pertransiones;  
 30 quōd bonæ eorum partē non rudis lector per se intelligit: illud autem  
 memoria sapiens repetens, Dioscoridis morem esse, ut cum nouo quo-  
 dam modo exhiberi medicamen debet, nunquam illum fileat. Nam  
 si de purgatione loquitur, quia hæc non solum per os, sed etiam per  
 sedem, immo & per inunctionem fieri solet, nisi ex alijs quibusdam  
 hoc clarum esse possit; semper adhibendi rationem proponit; ut scilicet  
 omni perfacilem, præsertim infantibus, quis motietur (inquit) deie-  
 ctionem, sed addidit si intinctum eo tomentum, aut simbram fedi  
 subijciat; quia si sic absolute protulisset, ad id, quod ut plurimum  
 fieri solet, lector animum aduertens posset illud per os propinare.  
 similiter & balanos ex helleboro albo cum acetō subditas uomitio-  
 nes

nes concitare asserit, quod nisi exprimeretur, à nullo ita adhibitas (ut existimo) hoc præstare posse, ne coniectura quidem percipi posset. Sed longe minus quispiam assequeretur, quod de sulphure scribit. uult enim hoc fronti inspersum coclearis mensura regium morbum emendare. propterea etiã cum unguentum rosaceum ad emolliendam aluum ualere tradit, potu id efficere explicat, quia (uti diximus) hoc rarum est. quodque enim unguentum illini magna ex parte solet. sit & in quã plurimis alijs, quorum longe plura exempla his, quæ paulo superius dicta sunt, querere possunt studiosi. Ut igitur rem omnem concludamus; exhibendi ratio in simplicium cognitione tantum momenti est, ut qui illam omiserit, nullos, uel paucos eorum effectus, atque illos quidem mancos, imperfectosq; uisurus sit: qui tandem simpliciũ uestigatorem in rebus clarissimis hæsitare cogent, ne dum latentium, atque abstrusarum inuenientiarum ansam furripient.

*Qui contingere possint errores in medicaminum cognitione ex totius corporis natura non probe considerata. Cap. XII.*

**SIMPLICIUM** facultates eorundem dignotionem tribus modis occultare posse proposuimus; primo per se ipsa considerata, secundo ut ad corpus, tertio ut ad morbos relationem habet. ac quæ in eis prout simplicia sunt, pensanda erant, in superioribus abundè tractauimus: superest ut de iisdem, ut ad alia referuntur, loquamur, initio ab eo, quem ad corpus respectum habent, suscepto. Hoc autem duplicem in primis sortitur contemplationem in toto scilicet, & in parte. atque in toto quidem rursus duo inspicienda sunt: quorũ alterum est naturalis corporis temperatura; alterum præparatio quædam corporis. Porro naturalis eius temperies uaria admodum est, ac procius uarietate uarias etiam medicaminum tum qualitates, tum gradus exposcit. Hæc uero uarietas à lapsu uarietate oritur, qui à temperamento, & eucrato corpore utrinque fiunt. atque rectius multo intelligentur, si quod optime temperatum corpus sit, perstringamus. Galenus optimam corporis constitutionem uarijs locis describit, præsertim primo de tuenda ualitudine, & II. de temperamentis: Vbi illum hominem exquisito temperatum esse dicit, qui horum extremorum mediũ habitum sortiatur gracilitatis scilicet, & crassitudinis; quem & neque hirsutum dixeris, nec glabrum; sed nec mollem, nec durum; nec nigrum, nec candidum; nec calidissimum, nec frigidissimum: adde etiã nec uenis amplis, nec obscuris; item nec sit iracundus, nec ignauus; nec somnolentus, nec peruigil; nec hebes; nec calidus; nec in uenerè pronus,

propius, nec à uenere omnino alienus: atque in summa, qui omnes  
 tum naturales, tum animales functiones inculpatas habeat, nonnullaq;  
 alia, quæ his locis Galenus exequitur. Recessus igitur temperaturarū  
 tot erunt, quot ab enumeratorum mediocritate ex utraque parte ex-  
 cessus. Recedet enim ab optima corporis symmetria, qui nimis fue-  
 rit hirtus: uel contra, nimium glabrus. pariter qui obeso sit corpore,  
 uel macilento: atque in alijs eodem modo. Neque solum hoc ita ab-  
 solute considerare oportet; sed notandi etiam sunt horum excessuum  
 gradus, qui infiniti ferè esse possunt, ipso etiam Galeno auctore. Co-  
 10 lor enim, qui à medio ad nigrum declinat, per infinita ferè media  
 uergerè potest: unde infinitarum propè temperierum inter se uariat-  
 rum indicia nobis præbebunt, idemq; intelligas in candido, quin et  
 in omnibus superius dictis contrarietatibus. Recessum etiam tem-  
 peraturarum differentie multæ, ex functionum differentijs colligi  
 possunt; quas totidè numero esse Galenus primo de tuenda Val. probat;  
 neq; enim qui sani sunt, omnes oculis, æque cernunt, sed alij pers-  
 picacius, alij obtusius: nec auribus pari modo audiunt, immo hic  
 quoq; magna est in excessu, defectuq; diuersitas. sed nec pedibus simi-  
 liter currunt, nec manibus apprehendunt; nec reliquorum deniq; in-  
 20 strumentorum munia similiter obeunt; sed hic probius, ille deterius.  
 Si itaque actionum diuersitas pro temperamenti modo respondeat:  
 cogit planè ratio, ut totidè sint temperamentorum diuersitates, quot  
 sunt functionum differentie. Illæ autem cum infinitæ ferè sint: sequi-  
 tur ut innumera etiam propemodum & hæ sint. Sed hæ temperierum  
 diuersitates uel esse possunt ab ipso infantis ortu, ita; ut eius naturæ in  
 utero sit efformatus: & tunc erit eius consideratio in habitu corporis,  
 qui esse poterit uel durior, uel mollior, quàm uiperæ dicitur infantè per  
 esse uideatur; atque deinde ætatis progressu eandem seruet proportio-  
 nem: uel aliquam ex alijs contrarietatibus iam dictis, uel plures sortia-  
 30 tur, quæ uarium habitum, siue temperiem; siue naturæ efficiunt. Hinc  
 enim nullam nos differentiam statuimus inter hæc; quemadmodum  
 nec Galenus. Natura enim, principalissimo, ac magis proprio signifi-  
 catu (si ei credimus lib. III. Aphorismorum) temperatura est quatuor  
 elementorum in calido, frigido, humido, siccò: sed hæc nihil aliud est  
 nisi corporis temperatura. nam cum optimam temperiem dicimus;  
 symmetriam harum qualitatum intelligimus, quæ in tribus substac-  
 tijs fundatur, nempe spiritibus, sanguine, & humiditate ærea: hæ in  
 uniuersum nouem sunt; una optima, octo uitiose. Habitus uerò bo-  
 nus optima est symmetria sanguinis, ac totius molis solidiorum par-  
 tium; ut libello de bona habitudine Galenus docet, etenim bona cum-  
 40 starum

Starum partium temperies, bonus habitus dicitur. Hæc ita accipit Galenus. quanvis si subtilius speculemur, habitus cum sensibus magis offeratur, uideatur esse indicium naturarum, ac temperierum, quæ magis latere uidentur. Atque hoc quidem unum est, quod consideramus in corporibus iam iam in lucem æditis: Alterum uero est quædam germana, ac peculiaris corporum natura, quæ sibi unum hominem ita statuit, ut fieri non possit, ut in alio inueniatur. quod si genitus quidem est temperatus, aut saltem temperato proximus, sed ex uitæ studio, abq; ætatis permutatione aliam naturam adeptus sit: tunc non solum habitus præsentis, & naturæ peculiaris, sed consuetudinis etiam rationem habemus. Quin & ætatem etiam consideramus, quam tametsi in habitu considerauerimus: tamen per se ipsam etiam, quatenus habitum immutare potest, eam rursus contemplamur. Cum enim ætas non unam solam constituat in corporibus secundum proportionem, uarietatem, etiam si uniformis et in motu, nempe ad siccitatem, in omnibus existat: (uidemus enim puerum puero eiusdem ætatis, calidiorum, aut frigidiorum; ita & iuuenes, consistentes, & senes) hanc temperierum uarietatem aliunde provenire necesse est. Sed supponamus nunc etiam consuetudinis idoneum usum: remanet igitur, ut habitus ratione id eueniat. Quare duplicem habebit habitus respectum partium suarum ætatis, curriculum, unum per se, ut scilicet temperatus ad lucem æditus, temperatur, conferuet habitum ætatis ratione rationem, prout se ipso denatur, uel frigidior ætatis causa sit. Quæ etiam ita sunt uarietatum in temperaturis causas, non inepte, cum Galenus ait. simplicium; cap. xi. ponemus ætatem, & uitæ consuetudinem, quæ utrumque reddent corporis habitum, pro eorum secundum magis & minus uarietate: quanquam ætas res quædam naturali proxima uideatur, consuetudo magis accidentalis. his enim corpora humana plurimum inter se differunt, unde ab uno eodemq; medicamento uariè alterentur necesse est. Quippe si iuuenem natura calidum ex uitæ instituto artificium exeroentem, uel uel a mulierculæ, eidemq; natura frigida compareres: non minus illum excellere comperies, quam si ualide calfacientium medicamentorum quippiam cum refrigerantibus componas. Atque hanc ob rem subiunxit Galenus inferius, Medium horum in probandis medicamentis accipiendum esse: hoc est, qui & natura sua, hoc est ab ortu, sit temperatus, & moribus, ac consuetudine conuenienti hanc tueatur temperiem. in moderata enim temperaturæ; hoc est, quæ à medio utrinque abscedunt, cum infinitæ ferè (uti diximus) sint: infinitas ferè etiam medicaminum naturas, ac proprietates requirere uidentur. Ac propterea recte monuit Galenus i. uita. xlviii, unum phar-  
 macum



macum omnibus corporibus iniquaquam conuenire posse: sed oportere medium esse, ceu ad mediam temperaturam aptatum. duci uero ad utranq; eius medij partem, dum quotidiano usu, & experientia probatur. Valida enim corpora, hoc est quæ temperamento ficciora sunt, ueluti agriculturalum natura, & uenatorum, ualidiora sustinent medicamina: imbecilliora uero, hoc est molliora, uel natura, uel uictus consuetudine; cuiusmodi sunt mulierum, eunuchorum, puerorum, & qui naturali temperamento sunt humidi, candido, molliq; corpore præditi, ualidiora medicamenta nullo pacto ferunt. Atq; hæc quidē causæ sunt, quæ temperiem uariâ reddere possunt, quam ad corpus, ut totū est, retulimus. in quibus singillatim exēpla proponere utilissimū ducimus. Ergo ab ætate exordiamur: quæ non solū qualitatem medicamenti, sed quantitatem etiā quam maxime uariare solet. uerū de quātitate seorsum suo loco satis multa diximus. quam ob rem hoc loco de ea uel nihil, uel quædam obiter dicentur: sed qualitatem potissimum docebimus, quæ in medicaminum uarietate, siue multiplicitate uersabitur. Sunt enim quædam medicamenta quæ ætati cuiuspiam admota morbos egregie tollunt; alijs uero ætatibus interdum nullum effectum manifestat; interdum quam maxime efficiunt: quæ causa est, cur à multis non uera existimentur. atque hinc fit, ut apud auctores in multis reperiamus medicamenta quædam uel tuto, uel minus secure præberi posse pueris, aut infantibus, iuuenibus uel, aut senibus. Aloë multos uentriculi affectus curabit: sed senibus maxime uitandam esse docet Galenus v. de tuenda ualitudine. fra enim nimia siccitate siccum iam, ac planè naturali humore exhaustum sens uentriculum siccoquēdis reddit: ac per hoc imbecilliorē, & crassis humoribus concoquēdis minus idoneum. Mel in probum sanguinem uertitur, sed senilibus duntaxat ætate, quemadmodum & natura frigidis temperamentis; ut Galenus docet x. de alimentorum facultatibus: nam ætate florentibus in bilem amaram transit. Cuius rei rationem si quis optet, eundem Galenum legat x. de naturalibus facultatibus, cap. vi. Jam uero ex ætate indicatio quanti momenti sit in cuiusuis præsidij admotione, referta sunt penè omnia Galeni uolumina, ad quæ nos eum ablegamus, qui exactam eius rei notitiam desideret: nostri eam instituti terminos transgredemur, si hæc omnia exquisite declarare intenderimus: ubi qui intra simplicium cognoscendorum præcepta, ac limites contineri debeamus. Quare rem nostram tractemus, satisfecisse arbitrari, si quoniam pacto hæc de simplicium dignotione doctrina cum medendi præceptis connectatur, indicemus. Dioscorides igitur, aliq; qui materiam medicam tractant, ita intelligendi sunt, dum simplicium facultates

culcates proponunt; ut habita temperiei consideratione, præsertim  
 quæ ex ætate permutata est: eorum vires expendant, atque ad usum  
 ducant. Horum ratione Dioscorides in multis habuit, quæ immutare  
 non oportebit: in multis (ut suus est mos) rem indefinite proposuit.  
 nobisque provincia relinquitur ea definiendi ex Galeni, cæterorūq;  
 præclarissimorum medicorum uoluminibus opem mutuantes. Mei  
 radices imo uentri illitz urinas mouent, ait Dioscorides. verum non  
 cuiusvis ætatis hominibus id præstabit, sed solummodo infantibus.  
 Felle omni perfacilem deiectionem quis molietur, si intinctum eo to-  
 mentum, aut fimbriam sedi subijciat. sed hanc uim infantibus præ-  
 sertim ostendere posse Dioscorides auctor est, Præoniz rubra grana ini-  
 tia calculorum eximunt, si à pueris bibantur. sylvæstris oleæ folia oris  
 ulceribus, & priuatim infantium, commanducata eisdem Dioscoridis  
 medentur. sicuti spinæ albæ semen eporum. conuulsis, infantibus, &  
 à serpente demorsis auxiliatur. Ergo non est quod has alijs ætatibus  
 administremus. nam cum pueris, infantibusq; longe duriores, ac ua-  
 lidiores habitum aliæ ætates retineant: uim suam huiusmodi medi-  
 camenta ostendere nequeunt. vnde immerito damnarentur. quemad-  
 modum nec si derivas gymnasiolorum, parietibus simulachrisq; sordes,  
 puerorum ulceribus adhibeamus, probum euentum sperabimus, quia  
 Dioscorides desquamatis, & ulceribus senum eas ualere docet, quia  
 & quia fortiores uim habent, quam ut tenera puerorum caro fe-  
 rat, ideo tubercula, quæ ægre ad coctionem perducuntur, dissipare  
 possunt. Recte igitur Galenus III. methodi, dum ulceris curandis  
 methodum doceret, inter alia, eam, quæ ex habitu sumitur, indica-  
 tionem in medium attulit (quam fieri ex ætate inter cætera diximus)  
 multa iniquens esse medicamenta, quæ quibusdam naturis ulcera de-  
 center exiccare ualent, quibusdam minime: Thus enim, quia cum  
 medijs humani corporis naturis suo temperamento consentit, humi-  
 diores paulo liberalius siccatur, unde in quibusdam cum naturis, tum  
 ulceribus pus, quidam mouet, carnem non producit: in quibusdã etiã  
 carnem procreat. In humidiores namque natura carne producere po-  
 test; in sicciore non potest. Eadem ferè consideratio est in consuetu-  
 dine, quæ tantam uim habet in corporis natura permutanda, ut cum  
 ipsa illa natura cõspirasse uideatur. unde pulchre quodam ueluti pro-  
 uerbio fertur eam esse naturam acquisitam, ut adnotat Galenus 11. de  
 moru musculorum, atque Hippocrates ipse secundam post naturam  
 in diuina indicationis uim attribuit, ut idem Galenus docet libro ten-  
 tio, de his quæ in medicatrina sunt. Hinc igitur Hippocrates 11. de ra-  
 tione uictus in morbis acutis, Cibos facile ferre asserit eos, qui ijs uti  
 consue-

consueuerunt, tametsi natura haud quaquam boni fuerint: similiter & potus. cibos uero, quibus uti consueuerunt, etiam si mali non fuerint, moleste ferre. Mithridates Rex, ut graues historiarum ferunt, ueneno hausto; & plus etiam, quam necando homini satis esset, mortem oppetere nequiuit, quia nimirum sic eius membra quibusdam medicamentis frequenter assumptis, temperauerat, ut ab re noxia nullum sentire detrimentum posset. quod & Galenus libro de Theriaca ad Pisonem memoria prodidit. Atque idem Galenus 111. simplicium, Atheniensem animum fuisse scribit, quae ab exigua cicuta portione auspicata nullo detrimento ad permagnam progressa est copiam. Principium enim paucum exiguitate ipsa deuictum est, consuetudo naturale reddidit. An igitur nos non uera assumpta fuisse à Mithridate uenena; neque ueram cicuta ab Atheniensi animum dixerimus, quod uenenatam in uero uim ostenderint? omnium uero medicaminum uires debiliores in assuetis deprehendi, in quibusdam uero omnino inertes; satis doctus Theophrastus 1x. de historia, cap. xviii. profequitur. Quosdam enim fuisse ait, qui tantum hellebori esitarunt, ut manipulos totos consumpserint; & nihil fuerint affecti: & tamen summa eius quantitas unam, aut alteram drachmam, uel paulo plus non excedit. Fit enim (ut ipse ait) ut pleraque ex medicamentis propter hominis consuetudinem uim suam amittant, nec amplius medicamenta esse possint. cum enim à natura non respuuntur, in nutrimenti uicem transeunt. quam ob rem demincuntur, conficiuntur, atque naturae grata fiunt. subdit etiam Thrasiae auctoritate, idem quibusdam naturis esse medicamen, quibusdam non esse medicamen; uerum unam cum natura etiam consuetudinem posse aliquid efficere: Eudemumque Chium fuisse, qui uiginti duas hellebori portiones sumpsisse se retulit, nec quicquam euomuisse. Refert etiam sui tractus pecora absinthium non pascere; Pontica autem pascere, ut pinguiora atque pulchriora reddantur, & ut quidam uolunt, sine felle: quod ad consuetudinem refert. Quid? quod & in inaniam etiam rebus consuetudinem plurimum posse idem Theophrastus testatur secundo de causis: ubi ex Androsthene auctoritate in Tylo insula aquas salas fluentes, plus quam caelestes iuuare tam arbores, quam omne genus plantarum tradit. quod totum consuetudini tribuit; quae uelut natura facta in illis est. nam & Thracinum triticum, quod regionis natura, nempe frigidioris, serò ibi prouenit. caeteris quoque agris Thracium istud satum mature, serò erumpit, ac augefcit; & quod mature apud alios seritur, serò apud alios exit, ut tradit Theophrastus quarto de causis. in his enim consuetudo uelut natura effecta est. Quam ob rem recte ab Hippocrate in Aphorismis,

R

hominè

hominem ad insueta permutari debere, docemur: quia assuefacta natura varios rerum euentus inopinabiles facilius feret. Frustra enim hoc dixisset, nisi mutaretur hominis temperies quoquo modo ab assuetudine. Nam & Theophrastus eodem quarto de causis, insuetudinem plurimum facere ad minus probam alimentorum quorundam concoctionem asserit. Peregrina enim quanuis facilia sint, tamen immodice sumpta perturbant, atque fastidium inferunt. Hinc Galenum uidemus in omnibus serè medicinæ præsidij indicationem à consuetudine sumptam maximi facere. hanc enim ad præsidiorum inuentione plurimum pollere IX. Methodi tradit. Illa enim recte considerata, non solum qualitatem medicamenti inueniemus, sed eiusdem gradum ac quantitatem. unde subsequi, quos promittunt, effectus necesse est. Quod si medicamentum aliquod ob consuetudinis rationem, facultatem in uno quopiam homine non manifestet: non ob hoc nos in eius cognitione herentes reddet; sicuti illis eueniebat, qui cum uiderent hominem torhellebori portiones ingurgitantem, non propterea illud non fuisse helleborum dicebant: sed causas perscrutari conabantur, ob quas admirandum hic effectus fieri posset. Considerare etiam & hic possemus eam, quæ ex ambiente nos aere fit in corporibus, alterationem; ut est regio, cæli status, & anni tempus. Ex his enim sumpta indicatione Galenus: sapius qualitatem, & quantitatem medicaminum uariat. quia scilicet corpus in æstate, uere, hyeme, autumno; item in cæli statu, & regione calida, uel frigida, uel humida, uel sicca, aliter, atque aliter afficiatur. Sed hoc ad corporis præparationem aptius accommodabitur. Cum igitur ætas, & consuetudo corporis habitum tam uarie immutare possint: non mirum est, si apud Galenum magna cum distinctione scripta inueniamus remedia messorum, fossorum, rusticorum, uenatarum, nautarum: medicamenta item fortibus corporibus, aut imbecilibus conuenientia; nec minus teneris, aut his, qui molli carne constant, sicuti & duris, præterea & senum, & puerorum, gracilium, & obæforum; & ut summatim dicam, ad omnes temperierum uarietates accommodata: ac nusquam non suadeat eiusdem speciei medicamen fortius, debilius, ac mediū paratum habendum esse: quo pro ætatis, ac habitu, temperaturæq; ratione nunc hoc, nunc illo utatur; ac quam maxime damnet eos, qui confuse fortia remedia imbecilibus in doctrina, sine ulla distinctione permiscerent. Quod fecisse Archigenes cū in multis, tum in his, quæ ad aphthas scripsit, deprehenditur: ut v. l. κατά τό πους, cap. 1111. Galenus adnotat, leuissima enim medicamenta, & acerrima, erodentiaq; comiscuit. præstabat enim dixisse hoc medicamen conuenire infantibus, ac pueris: hoc autem uigentibus, ac fortibus,

fortibus. considerare etenim oportet corporū naturas an molles sint, & humidæ; ueluti in pueris, eunuchis, & mulierculis: an duræ, & aridæ; uelut in piscatoribus, ac nautis, & uenatoribus, atque agricolis. fortioribus enim corporibus fortia adhibebis pharmaca: debilioribus molliora. sunt & multa alia, quæ ibidem Galenus docet. Horum uero nonnulla uidemus quandoq; à Dioscoride explicata, quæ ad unguem (ut dicunt) obseruare. necesse est, si rectum de eorum facultatibus periculum facere intendamus. Piceæ enim, & pinus corticem ulcera delicatolorum acrimoniam recusantium cerato myrtino exceptum ad cicatricem perducere tradit. Ergo si medicaminum facultates certo quodam periculo experiri uoluerimus, eis ita utemur; & ad illas naturas, ætateq; atque habitus accommodabimus, ad quas Dioscorides accommodari præcipit. Verum in his cum magna ex parte indefinite loquatur Dioscorides, locus requirere uidetur, ut quoniam pactæ nos ad definitas regulas ducamus, manifestamus: sed hoc esset mendandi autem tradere, non autem simplicium certam inuestigationem docere, quare hæc à medicis scriptoribus adcipiat lectus. scribimus enim librum hunc nos non homini omnino artis medicæ ignaro, sed ei qui in ea si non exacte, at certe mediocriter sit uersatus. Neque uero ignoramus sæpius nos in medicæ artis præcepta delapsos fuisse: quod quidem effugere non potuimus, à rerum ipsarum natura, atque connectione eorum, quæ dicere intendimus, coacti: sed statim relinquenda sunt, atq; ad propositum reuertendum. Quanquam attentius inueni uidebitur ex multis, quæ ex Galeno superius diximus, multa elici posse ad hoc institutum facientia: sed, ut uiam muniam his, qui per se se fortasse id cōsequi nescirent, pauca hæc adiungam. Cum Dioscorides simplicibus aliquam facultatem indefinite proponit, ac dubium tibi relinquatur, possit ne omnibus naturis hæc conuenire, an priuatim uni tantum, quæ ue illa sit scire cupias: inter alia illud maxime tibi ostendet, si temperamento simplicis medicaminis, atque gradu optime cognitō, illud cum affectu curando contuleris, atque cum hominis habitu, quem curandū suscepisti. facilis enim est dignotio ualidi corporis, ex habitu duro, uel molli, atque alijs signis superius enumeratis. Nam cum iam ex Galeno scieris fortibus, ac ualidis, fortia esse adhibenda pharmaca; sciasq; etiam an fortissimum sit pharmacū, an mite ex ipsius gradus summi, uel infimi uarietate; nec minus te non lateat morbi ipsius: facile erit cognoscere quam ætatem, aut naturam hoc, uel illud medicamentum in hoc, uel illo morbi genere sibi constituat. quod pulcherrime excocutus est Galenus, dum indefinita ueterum medicamenta exornat. Damnauit enim Archigenem, quod omnia ad

R 2 aphthas

aphthas remedia cōfusim scripserit; ipseq; deinde quānam fortia sint, quā ue mitia declarat ex simplicium temperamentis, ac gradibus: unde & quādam deinde pueris, quādam perfectis prodesse tradit; quādā durissimis corporibus, quādam tenerrimis; aliasq; à morbi etiam magnitudine & lapsu assignat uarietates. Hæc igitur est uniuersalis quādam regula: quam si cum Galeni dictis comprobare tibi optaueris, efficiam non inuitus. ita enim rem omnem clariorem fecerimus; atq; à thuris exemplo superius adducto nō recedemus. Scribit Dioscorides thūs ulcera caua implere, & ad cicatricem perducere: uerum ex thuris temperamento facile scies, quam temperaturam sibi thūs statuat in ulcere carne implendo. Nam cum sciamus thūs minimam siccandi uim habere: manifestum statim erit, non posse senum, aut durissimi habitus ulcera carne implere: quin non nisi in mollioribus carnibus, atque pueris, sceminisq; sarcoticam naturā possidebit. Debet enim sarcotica medicamenta esse ad primū gradum tum sicca, tum detergentia, & absq; morfu nihil adstrictionis participantia, ut III. methodi cap. III. Galenus docet. tale autem est thūs; sed hoc satis remisse efficit, quam ob rem recte nō nisi mollibus corporibus destinatur, ne temperatis quidē maturis ulcere cauo carnē progignere ualens. Si quis uero rationabilē hanc uiam aspernabitur; pigebitq; eū in omnibus hæc obseruare: huiusmodi esse poterit, quod à Galeno sic sit dictum. Qui enim ex Galeno cognouerit, thūs non nisi teneris temperaturis destinari, ita, anistolechiāq; siccoribus, ac durioribus in gignenda uicribus carnes poterit facile Dioscoridis mentē percipere, cum nominatas radices, nunc per se, nunc simul iunctas inter sarcotica medicamenta recenseret; nihil curans methodum scire, & rationem, ob quam huiusmodi corporibus adaptentur. At qui ratione optima hæc uestigare uelit, præter à nobis commemoratam uiam, multas alias apud Galenum inueniet, quas nos consulto prætermisimus.

*Quantum referat in simplicibus facultatum ope cognoscendis, uniuscuiusque corporis id uerum paucior nouisse. Cap. XIII.*

ADMIRANTUR omnes ferè naturę excellentiam, quod non solum tam uarias animalium formas, figurāq; , ac magnitudines produxerit, sed etiam quod unicuique speciei proprium quoddam, ac præcipuum temperamentū, ingeniumq; , ac certos quosdam mores statuerit: atq; ut uno uerbo dicam, peculiarem quādam formam, qua à cæteris omnibus animantium speciebus differet. Nutriuntur enim quædam animalia ijs rebus, quæ alijs præsentaneum est uenenum; sicuti quædam salutifera

salutifera sunt nonnullis remedia, quæ alia statim necabunt. Vorant cærum innoxie uiperas, & in nutrimentum conuertunt, ut Theophrastus tradit I. III. de causis. Veratrū, & cicuta hominibus uenena sunt, sed hæc sturni, illo coturnices nutriuntur; quin & pecudes, ut Lucretius ait his uersibus libro quinto,

„ Quippe uidere licet, pinguescere sæpe cicuta

„ Barbigeras pecudes, hominiquæ acere uenenū. Et libro quarto.

„ Præterea nobis ueratrū est acere uenenum:

„ At capris adipēs; & coturnicibus auget.

20 Contra uero amygdalæ amaræ uulpes interficiunt, si comedantur, ut tradit Dioscorides. item Chamæleo albus occidit canes, & sues, & mures, Aconitum pardalianches pardos, & omnes quadrupedes; homini uero uel putrimenta sunt, uel alexipharmaca. Palæ iumenta nutriunt: at canes, & multa alia animalia nequaquam. sic & suis cuique animantium generi cibus à totius substantiæ proprietate est familiaris: ut recte notauit Galenus tertio de temperamentis. Sed hi, tametsi recte quidem ex tam uaria in speciebus animalium forma naturam admirantur; tamen longe magis eam magnificabunt, quod non solum species ipsas animalium, sed eiusdem speciei propemodum infinitum animantium numerum, quadam ueluti maiore, accuratioreq; diligentia ita uariavit, ut siue ad mores, siue ad formam aspicias, nullum omnino accipere sit animal, quod alteri ex toto simile sit. Atq; ut omittamus brutorum animalium uarias eiusdem speciei inuicem dissimilitudines, in homine hoc præcipue elucescit; cuius temperamentum ita in singulos certum, ac præcipuum cadit; ut medicam ipsam artem frequenter suum finem nancisci non permittat. Cum enim difficillima sit cognitionis cuiusque hominis temperaturæ dignotio; nec recte mederi ualeamus, si illas ignorauerimus: non immerito anticipes fiunt curationes. sed & simplicium etiam dignotio (quæ ex facultatibus 30 haberi queat) mirum in modum impedire potest. sæpius enim uidemus medicamentum aliquod uni alicui nocere: quod omnibus alijs, nemine excepto, prodesse semper uiderimus. Hanc singularē cuiusq; hominis uim ac proprietatem Galenus I. II. Methodi, cap. VII. ἰδιοσυµφασίαν appellat. quam nec dignoscere, nec meminisse empiricos posse, eodē libro, cap. I. I. asserit. Hæc homini ab ortu conascitur, nihil quantum ad eius formam pertinet) aduentitij in se habens: neq; enim ætas, aut cōsuetudo eam primo, & per se efficiunt: tametsi eam imminuere, uel accrescere pro crescentis ætatis, ac consuetudinis proportione possint. Hæc igitur simplicium facultates ad usum ducenti maxime animaduertenda est, ne medicamenti uitio tribuamus, quod corporis

temperamenti ratione euenit . scimus enim nonnullos reperiri (quod & Galenus libro de Theriaca ad Pisoné adnotauit) qui tam facile medicinas sumunt, ut uel saepe eas conficiant, uel saltem nulla in re ab eis male afficiantur: interdum etiam in nutrimentum cōmutent . Aliqui uero ad accipienda pharmaca inepti sunt: eousque, ut statim ab initio ea auerferentur; & inde eorum stomachus subuertatur: ac tandem antequam illa opus suum moliri aggrediantur, ipsi facile dissoluantur . Hoc uero non ætatis ratione, nec consuetudinis accidit: nam & eandem ætatem degentes plures homines ex his alij auerfabuntur, alij libentissime medicinas accipient . Et in insuetis eadem uarietas uisitur . Quapropter remanet, ut peculiari cuidam hominum naturæ id ascribatur . Nam & ex uaria hominum, atque longa consuetudine nouimus multos, qui priuatim aliquod edulij genus naturaliter respuunt, quod alijs ferè omnibus gratissimum est . sunt enim quamplurimi, qui uinum nullo pacto bibere possunt: ita & caseum tam crudum, quàm coctum multi auerfantur: sicuti & multi eo quidem cocto libenter uescuntur, crudo uero nequaquam . Cōciliator (ut refert Ioannes Matthæus Gradensis) lac ita abhorrebat, ut nè illud comedentes quidem sine nausea ferre posset . Noui ipse uetulam, quæ melopepones (uulgo meloni si modo hi sint) tanquã rem in uauissimam auerfabatur . Pater meus alienissimus semper fuit ab esu leporis, & cuiuscunq; generis uolatilium . Nec multis ab hinc annis uir quidã nobilissimus è uita discessit, qui nullũ obsonij genus esitare poterat, quod salem (etiam si permodicum esset) haberet permixtum . Atque, ut uno uerbo dicam, nemo ferè est, qui quadam sola, peculiariq; natura aliquod cibi genus non respuat . Idem in medicamentis cernitur . Quibusdam enim corporibus mitissima quædam medicamenta tantã inferunt molestiam, ut uehementissimis non uideantur absimiles . quod in illustrissima muliere, atque nostræ ætatis uero lumine, ac ornamento, non raro obseruarunt medici, dum illam manna exhibitã purgare uellent . ex hoc enim assumpto medicamento tormina, nauseas, rugitus, lassitudines, inuoluntarios sudores, atque alia quædam grauiã symptomata subsequi semper uiderunt: et tamen ab alijs manna potentioribus medicamentis nulla molestia sæpius purgata est . Atque ex eadem manna eius nepos (quanquam bilioso temperamento) uir non solũ in bellicis studijs, sed in omni studiorum genere ægregie uersatus, nunquam sceliciter purgari potuit, ut uideatur hæc esse quædam familiæ præcipua proprietas . Franciscus in hospitali templo beatissimæ Virginis Annuntiationi Neapoli dicato pharmacopœus, & materiæ medicamentorum studiosissimus, sæpius mihi affirmauit, se drachma integra scammonij non semel assumpta



pta nihil purgasse unquam: & tamen multos repariri constat, qui uix semel odorato pharmaco non secus purgantur, ac si bibissent: quin & alios, quibus, medicamēti purgantis facta solum mentione, uenter perturbatur. quendā etiam noui, cui ex astringentibus simplicibus aluus mollior reddebatur; contra uero ex lenientibus supprimebatur. Ceterum si quis per amicos ueteri memoria percurrat, scio neminē ferē futurum, qui non aliquid tale in aliquibus animaduotterit. quod non solum nouum, sed admirabile uideatur. Non igitur absque ratione admonuit Galenus VI. κατὰ τόπου in stomaticis, ut in phar-macis, quæ  
 10 deglutiuntur, maxime perpendamus naturam eorum, qui ea sument; quod enim cum molestia, aut iniucunde acceptum est, stomachum subuertit. Hoc uero eum à nonnullis nō consideraretur, cum aliquod simplex medicamentum non antea eis comprobatum ad usum ducerent, ac fortē fortuna accidisset, ob peculiarem, assumentis naturā, nullum effectum proferret; suspicati sunt illud genuinum, uerumq; non esse; atque in alias etiam, quas sæpius in superioribus commemorati-mus, difficultates incidere.

*Quod uaria corporis preparatio uarias in medicamentis facultates reddere possit, quam ob rem simplicium dignatio impediatur. Cap. XIII.*

ARISTOTELIS præceptum est, Id quod accipitur, accipi pro natura eius, qui accipit: perinde enim ut corpus affectum est; ita & id quod in corpus assumitur, nunc suam, nunc alienam qualitatem ostendere uidetur: atque id præcipuum est, cur singulum medicamentum quandoque per se operetur, quandoque ex accidenti. Mel febricentibus amarum uidetur, similiter & uinum, & quodcunq; ferē eorum gustui offeratur; sanis uero corporibus dulcedinem, ac suauitatem ostendit. si quis etiam dulcibus edulij gustum afficiat, quod statim superbibatur uinum amarum esse percipietur. cuius rationem assignat Aristoteles in problematibus. Coagulum omne (ut Dioscorides tradit) dispersa cogit, & coacta dissoluit. Cedria defuncta corpora conseruat, & uiuentia corrumpit: qua ex causa mortuorum uitam aliqui appellauerunt. Acida cum succum crassum in uentre inuenerint; deiectiones alui humectant, & faciliores reddunt: quod si uentrem purum inuenerint, illum magis fistunt. Nuces (ut traditū est à Simeone Sedbi) in uentriculis frigidis facile concoquuntur, in calidis uero in biliosum humorem uentuntur. Sunt & multa alia, quæ pro corporis uaria dispositione, contrarias facultates obtinent: quæ dubios reddunt; simpliciu uestigatores: de quibus nos methodo age-

mus, paucis quædam ex multis attingentes. Diximus corporis præparationem antequam medicamentum præbeatur, quam ad corpus ut totum consideratum deduximus, uel esse naturalem, uel artificialem. Naturalis quidem potissimum fit ab ambiente nos aëre: qui uarias habere solet qualitates, prout uarijs est regionibus, siue cæli statu, & anni temporibus. Hæc enim omnia cum uaria esse soleant in caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate, uarias etiam in corporibus imprimunt affectiones, tam in internis eorum partibus, quam externis. ex illis enim corpus, eiusq; partes uel probe disponuntur, uel minus probe, ita ut possint quidem contrarias alterationes nunc prompte recipere, nunc expellere. uentres enim hyeme & uere natura calidissimi cum sint; quam solent opem medicamentis afferre, longe aliter, ac alijs temporibus afferent. Vnde prudentis medici consilium requiritur, ut cuncta possit decenti modo, pro corporum qualitate accommodare, quemadmodum Galenus, qui diachalciteos medicamentum ad neruorum uulnera æstate rosaceo, hyeme sabino oleo liquat, v. i. methodi: Hippocrates etiam eos, qui incorrupta sunt sanitate, purgationes ægre ferre docet. Thus in secunda ualetudine haustum insaniam mouet, si credimus Dioscoridi. Iuuant autem hæc maxime si corporibus infirmam, adscitiamq; dispositionem obtinentibus debite præbeantur. Verum circa hæc pluribus exemplis immorari nolumus, cum cuius etiam leuiter in medicina uersato notissima sint. sed de corporis præparatione, quæ arte fieri solet, longe plura dicemus; ut quæ non ita frequens recentioribus medicis sit: proindeque non multum (ut decet) considerata. Hanc uero triplicem esse statuimus. nam uel chirurgi operatione, hoc est medici manu perficitur, uel medicamentorum auxilio, uel utrisque simul. sed & tam hæc, quam naturalis duplicem finem intuentur; quandoquidem uel sunt, ut morbificam causam aptiorem constituent ad expulsionem; uel ut ducant medicamentum ad debitum locum. Ac quæ medici quidem manu fiunt, sunt pilorum, siue capillorum abrasio, uel præcisio à loco, ubi linimentum, uel unguentum, uel emplastrum, uel aliquid tale admouere intendimus; similiter cum locum perfricamus, Ex his etiam alijsq; id genus fit, ut medicamenta ad profundiores corporis partes perueniant; ad quas aliter non peruenirent. Ac propterea ad inueteratas capitis affectiones Galenus II. *κατὰ τόπους* necessario radi pilos docet, antequam pharmaca emplastrorum, acceleratorum formam habentia adhibeat. nam liquida si admoueamus, suffecerit pilos ad ipsam usque cutem reflectos habere. Hinc etiam Archigenes cum ad achoras medicamenta apponit, capillos aut ter, aut sæpius deradi præcipit: Ad alopecias uero alius progressas

progressas, antequam medicamenta admoueat, cum aceto, nitri gleba,  
 aut sepiæ testa, aut fici folijs usque ad dilaniationem defricat, sangui-  
 nemq; detergit. Crito ad alopecias pharmaca adhibet loco per mun-  
 dum linteolum perfricato. item aliàs prærafis capillis. Heras ad alo-  
 pecias pueros occupantes non solum loco prius confricato imponit  
 medicamentum, sed ubi abstulerit, locum spongia calida imbuta ex-  
 terit. huiusmodi est etiam cum corpus motione præparamus per hel-  
 leborum uomituris. Hæc nec omisit Dioscorides. candidam nanque  
 uiriliginem hastulæ regiæ radice illita, sanat; sed locum antea in sole  
 10 perfricat. Cyclâmini radicem morbum regium discutere tradit; sed  
 oportere eum, qui ebibit multis uestibus contactum loco calido, & à  
 perfrictionibus tuto recumbere, quo facilius exudet; eiectos autem  
 sudores colore felleos inueniri: Ocimi semen naribus haustum, ster-  
 nutamenta mouere: quod idem herba efficit. sed necessum esse oculos  
 premi, cum sternutamentum urget. Amaracum humentibus hienrijæ  
 conuenire, postquam medica manus operam suam impenderit. Coris,  
 radicem uino decoctam, potamq; defectis opem ferre; sed laborantem  
 inter potandum quamoptime cooperiendum esse; si quidem corpus  
 totum desudabit: ex qua re pristinam agilitatem recuperabit. Hæ, &  
 20 consimiles corporis præparationes sola medici manu, aut alterius, cui  
 hoc medicus demandauerit, fiunt. Sed sunt quæ sola medicaminum  
 ope perficiuntur, de quibus loqui iam ratio postulat: in primisq; sese  
 offert famosa illa atq; ab omnibus medicis obseruata præparatio, quæ  
 ante purgantibus medicamenti propinationem fieri consuevit: Cum sci-  
 licet crassi educendi humores attenuantur, lenti inciduntur, nimium  
 tenues ex aliqua parte incrassantur, calidi refrigerantur, amari & salsi  
 ad gratiorem saporem deducuntur: item cum uia, per quas pertransi-  
 re debent humores, expurgantur, dilatanturq;: ac tandem omnia illa  
 fiunt, quæ à Galeno, alijsq; diligentissimis expositoribus ponderate  
 30 sunt super illo Hippocratis aphorismo, qui habet: Corpora, ubi quis-  
 piam purgare uoluerit, oportet fluida facere. si quis enim eruda adhuc  
 existente, quæ morbum facit, materia, agaricum, aut scammoniū pro-  
 pinet, neque probum euentum aspiciat, si id horum medicamentorum  
 uitio euenisse dicat, non solum deridendus est, sed ut pèssimus iudex  
 acriter mulcandus: ut qui ea medicamèta turpi macula, ignominiaq;  
 & quasi scelere notarit; quæ per se utilissima, atque (si ita liceat dicere)  
 illustria, atque ornatissima semper extiterunt. Accedit & alia corpo-  
 ris præparatio: quæ & usus frequentia, & dignitate, & inter mēdendi  
 præcepta commoditate, ab antedicta non multum relinquitur: nempe  
 corporis uniuersi expurgatio ante topicorum præsidiorum applica-  
 tionem;

tionem; neque solum uniuersi corporis, sed partis duntaxat alicuius; ut Galenus, dum caput ungit in alopecijs, apoplegmatisimos præbet ægrotanti: similiter ad capitis doloré ante inunctiones uomitum per raphanum frequenter citat; & alia id genus quamplurima, quæ magis uulgata sunt, quàm ut pluribus enarrari debeant; sed in his, quæ nõ ita in uulgas exierunt, exempla proponere utilius fuerit. Androsæmonifchiadicis maxime mederi scribit Dioscorides, sed à purgatione aqua esse exorbendam. hic enim post factam purgationem corpus præparat. Euphorbium squamas ossium eadem die eximit. uerum eo utentes necesse est linamentis, aut ceratis cõmunire corpus, quo ossa conuestiuntur. Antiquiores medici (ut traditum est à Simeone Sethi) præmonebant ut Tarchon herbam sumerent ij, qui catharticum haurire debebant. facit enim torporem in sensu gustus; uitatq; ne malum positionis fastidium sentiatur. hanc herbam aliqui putant esse pyrethrum; sed nullum habent huius rei certum indicium. Ad huius generis præparationem referre licet regulam illam medicis omnibus notam; à leuioribus medicamentis auspicandas esse curationes; indeq; ad fortiora progrediendum. mitius enim remedium, quàm par sit, etiam si non possit æquare sua contrarietate morbum: corpus tamen apertius, promptiusq; ad fortiora exinde suscipienda reddit. Neque uero hoc alij elogiõ contrariũ erit, quod docet, Extremis morbis extrema esse adhibenda remedia. quandoquidem exequi illud deberemus (ut Galenus docet vi. methodi) in his tantum morbis, in quibus propter eorum uehementiam moriendum ægro prorsus sit, nisi ad ultima statim remedia ueniamus. uerum in morbis, quibus periculum non impendit, uera est opinio, quæ à paruis auxilijs incipiendum esse persuadet. esset enim proculdubio illud ueniens in omnibus morbis, & citius omnes curationes expedirentur; ut scilicet ad extremas ægritudines extrema præberentur remedia; sicuti & id quod lex hoc inferri potest; nempe ut mitioribus mitiora, mediocribus mediocria destinentur, nisi quicquam reclamauerit: sed repugnare potest subiecti corporis imbecillitas, uel insuetudo. Cum enim morbus sit discessus ab huius membri, atque huius hominis temperamento; medicamentum etiam, quod parigradu morbo opponi debet, ab eodem temperamento corporis æquatione abscedet. Ergo pars subiecta non solum à morbo noxam sentiet; sed aliquod etiam à remedio incommodum; ut quod inter ea, quæ uiolenter agunt, ideo recensetur, quod ex æquo morbo opponatur. Plurimum enim atque repente corpus quomodolibet alterare, siue hoc in sanis fiat, siue in ægris; siue cum in habitum contra naturam confertim aguntur, siue cum ad naturalem statum reditus sit, periculo

periculo non uacat; sed quod paulatim fit, tutum est, ut teste mouit Galenus, atq; eius præceptor Hippocrates. scimus enim (quod & Galenus tradit x xi. methodi) eos qui uehementi frigore iter fecerunt, cum sese non sensim, sed repente calefacere properarent, dolore circa unguium radices adeo uehementi affectos, ut ferre non possent. Ut igitur partis subiectæ decens ratio habeatur, præstauerit à mitioribus auxilijs inchoare: ita enim assuescens remedijs pars fortiora paulatim facilius perferet. quod & Galenus libro de oculis fieri præcepit. At uero à mitioribus curationes auspicari, quid aliud est, nisi per mitiora corpus

- 10 subiectū ita præparare, ut fortioribus tolerādis idoneū reddatur neq; ignoro ob aliam etiam causam, atque alium finem hoc à medicis obseruari. Cum enim morbi lapsus perfecte, atque exquisite nunquam cognosci possit, sed coniectura assequimur remedium assumptum ex æquo opponi morbo; quia fallax esse solet coniectura, ne plus, quàm par est, præbeamus, aliquid detrahimus: ita ut medicamen apponamus mitius, quàm dari deberē coniectura assecuti sumus: ut cum experimento comprobauerimus posse aliquod fortius naturam ferre, ad illud transeamus, ut Galenus xiii. Methodi, medicamentis, quæ alopeciam sanarent exiguum thapsiæ admiscebat. deinde considerans
- 20 quomodo ægrotantis natura quotidie afficeretur, ubi uel tumefactam plusculum, uel quodammodo excoriatam partem uidebat, illo quidē die à medicamento abstinebat, & leuiores apponebat: idemq; obseruari debere in omnibus fortissimis pharmacis in primo *κατὰ τὸ πρῶτον* docet. peccatum enim (ut inquit) infra modum nullum detrimentum affert: supra uero, aliquando exasperat, & exulcerat cutem, inflammationemq; suscitāt. loquitur autem Galenus de thapsia, & euphorbio. Sed quanuis hoc ita sit; tamen ob præparationem etiam illud fieri, nemo est, qui negauerit. euenit enim nonnunquam, ut sciat medicus (quia sæpius illud sit expertus) quem effectum aliquod medicamentū
- 30 inducere possit: uel si qua eius uariatio accidat momentanea non fit; & tamen à leuiore incipit. scit nanque fortius illum perferre posse, sed non nisi leuiorem interuentu facile ferat. Quam ob rem medicus, non quòd remedio non confidat, sed ut tutius curet, nonnunquam hoc exequitur. hoc in multis clare patet, sed clarissime in ea, quæ helleborum accepturis fit, præparatione. oportet enim eos qui illum bibere debent, ad uomendum faciles, promptosq; reddi. hoc uero nō solum inotione fit, ut superius diximus, sed etiam assiduo uomitu per mitiora remedia excitato. Archigenes apud Oribasium uomitum à cœna per quædam dierum interualla excitat, luna desinente: deinde raphanis etiam multos uomitus prouocat; ut post uigesimū primum diem helleborus

helleborus datur: uomitus autem primos ut faciliores reddat, multa  
 edulia esitanda iubet: immo quæ iustam, & consuetam mensuram ex-  
 cedant: ac quid primo, quid postremo loco edendum sit, docet; ac mul-  
 ta alia. Qui enim ex raphanis excitus est uomitus, de helleboro prius  
 quid faciendum sit, edocet. nam & morsus excitat; & quandoque su-  
 perfluitationes facit, quæ animi defectiones inuehant; quandoque  
 autem gutturis angustias parit. Sic Antyllus apud Oribasium, cum si-  
 napisimum admoueret, prius dropacem adhibebat; ut corpus ad sina-  
 pi præpararet. Nam cum post sinapisimum admouet, alia ratio est, nem-  
 pe ut reliquæ morbi euellantur. Sed & dropacis uicem explere uide-  
 tur illitio per nitrum adhibita: quam fieri præcipit loco, cui sinapif-  
 mus admouendus est. Quin & si longo spatio admotum sinapi non  
 agat, spongijs aqua calida imbutis, & panno, in quo cataplasma est,  
 appositis fouendum esse; atque ita locum sinapismo præparat. Huc  
 etiam spectare uidentur ea, quæ Galenus II. *κατὰ τόπους* de fortibus  
 pharmacis præscribit. ubi suadet non statim à principio efficacissima  
 esse adhibenda remedia; sed à debilioribus auspicandum. ipse enim  
 fortia pharmaca lacte admixto admouebat: quod ubi leuiter ferebant  
 ægri (ut ipse ait) etiam citra lactis adiectionem adhibebat. quod & ui-  
 detur etiam innuere III. libro *κατὰ τόπους*, ubi Heræ auriculares com-  
 positiones perpendit. Ad præparationem etiam quis non inepte refe-  
 rat omnes ferè res à medicis non naturales appellatas; ut motum, quietem,  
 inanitionem, repletionem, accidentia animi, cibum, potumq;,  
 & alia. Hæc enim cum curationem quodammodo præcedant, (præ-  
 feruant enim hominem, ne amplius morbus increascat) in præparatio-  
 num numero non immerito recensentur. quanuis ex his quædam  
 ad naturales præparationes duci debeant. Cum nanque medicamen-  
 tum aliquod uel intro præberi, uel exterius admoueri oportuerit, quid  
 iam fuerit uictus tenuioris institutio, nisi corporis per inanitionem  
 præparatio quædam, qua medicamentum opus suum exactius, nulloq;  
 interposito impedimento perficiatur. Quid etiam ciborum optimi suc-  
 ci exhibitio, nisi præcautio, qua corpus muniamus, naturamq; robo-  
 remus, ut assumpta medicamenta (cum his opus fuerit) id quod pro-  
 mittunt, tuto atque ægregie præstent. Non mirum igitur si nonnun-  
 quam apud Galenum, atque Dioscoridem legamus quædam medica-  
 mina præberi ieiunis, quædam à cibo, quia suas uires non nisi ita al-  
 terato corpore ostédet. Asini iecur inassatum esu comitialibus prodesse  
 Dioscorides tradit. ueruntamen ieiunis edendum præcipitur. Ieiunis  
 etiam dat spartij succum, ut ischiadicis & angina laborantibus auxilie-  
 tur. Album ueratrum aliàs per se ieiunis dat Dioscorides; aliàs statim  
 post

post paucum praesumptum cibum: ieiunt enim si fumpserint, nisi ualentissimas vires habuerint, in strangulationis periculum se ipsos committunt; quod cibatis non euenit. A cœna modicum abstinthium dat Galenus, dum capitis dolorem ex stomacho obortum curat. Apollonius in curatione doloris capitis uitandos esse tradit clamores, contentiones, omnesq; mentis perturbationes, & percussiones: alliciendum uero somnum, & quietem, & corporis tranquillitatem, ac lætitiã. nam & hæc uariæ corpus disponunt ad accipienda remedia. Vnde in his omnibus mediocritas quædam requiritur: quia excessu multa incommoda feret; ut copiose Galenus prosequitur x i i. methodi. Huiusmodi erit, cum oculi pictura aliqua, uel sculptura tenentur: uel aures cantibus, uel fabellis: sic cum ab assumpto pharmaco ne segregentur spiritus; fenestras claudi præcipimus; & alia id genus quamplurima: quorum exactam præceptionem, cum apud illos, qui curandi methodos scribunt, nusquam non diffuse habeatur, silentiam duximus; quin potius ad alia transibimus. Erat tertia corporis præparatio, quæ utriusq; fit, cum scilicet & manus quædam operatio, & medicaminum admotio simul administrantur. Huiusmodi est, cum nitro antea perfrictas utiligines crudis betæ solijs illinit Dioscorides. est enim nõ solû nitri admotio, sed per idem frictio. nam cum iisdem solijs alopecia, rum inanitates scalpello prius exasperatas illinit, ad opus chirurgicum solum pertinet. huiusmodi etiam est, cum capillos denigrat ilicis cortice; sed eos cimolia prius purgat. Staphidis agricæ grana quindecim si trita in aqua mullæ dentur, crassum humorem per uomitum purgant; sed qui hâserunt ambulare debent. prudenter tamen attendere oportet, & aquam mulsam continuo potui dare. quoniam pericula strangulationis inferunt & fauces adurunt. sed horum exempla, quamplurima in multis Galeni scriptis, præsertimq; in libris κατὰ νόσους legere est. Quæ de causa immorandû in his amplius nobis non est; sed reth omnem concludentes dicamus, in simplicium exquisita cognitione non leuissimam partem tribuendam esse corporis præparatiõni: cum ex his satis clare pateat, quædam medicamenta non nisi quodammodo affecto corpore opus suum ostendere. Nam dum raphanum, ut cibi distributionem adiuues, dare intendas, præclare tibi cadet curatio, si summo cibo exhibeas; ita enim Dioscorides præbet. sed nisi hoc obserues, sed quomodocunque præparato corpore hunc effectum habere te posse speraueris, accidatq; ante cibum hanc radicem propinare; contrarium effectum cernens; (nam sic datus, cibum suspendit, ac uomitum læcescit) fortasse hanc raphani radicem non esse suspicaberis. Brassicam præterea ad crapulam discutiendam, ac uini noxam restinguendam,

guendam, nisi statim à cibo præbeas, idem fortasse in eodem modo eveniet. Vnde recte Rufus (ut Oribasius refert) cum de purgantibus medicamentis loquitur, atque ea recenset, quæ per inferiora, uel superiora purgant; satis sibi facturum dicit, si quod in omnibus plerumque fit, proponat. Nam fieri potest, ut quod per inferiora ducere statuitur, nonnunquam uomitus cieat, quod non ratione naturæ medicamenti, sed alijs multis de causis accidit; atque inter alias ex varia corporis dispositione, ut quibus ianitor ventris non facile fluens est; stomachi quoque imbecillitas, & magna pituitosi succi copia; qui etiam à bile secretus ad uentriculum peruenit. Ea propter summa cura attentione attendere oportet, in qua dispositione corpus existat, cum medicamentum aliquod præbes, ad eius facultatem eliciendam: Atque si quid adlit, quod ex Dioscoridis lectis colligas, immutare non debes; si minus, ad alios auctores con fugies, præsertim Galenum, qui quam plurima à Dioscoride indefinite relicta declarat. Quod si neque ex his aliquid excerpere ualeas, facultas tamen, quam quæres, non se ostenderit: noli medicamentum ut adulterinum reicere, (si cætera præsertim eius signa habueris) nisi prius in uarijs corporis preparationibus periculum foveris, fieri namque poterit, ut quod uno modo affectu corporis non præstiterit, præstare tamen possit, si aliter illud dispositum sit. Atque in corpore quidem, ut toto accepto, quæ considerare oporteat, huiusmodi ferè sunt.

*Quod medicamenta non omnibus corporis particulis suas facultates ostendere possint: unde multi in eorum cognitione desipiuntur. Cap. xv.*

In parte uero corporis suæ etiã sunt animaduersiones. Indicatio enim, quæ à particulæ affectæ natura sumitur, non leuem habet in medicina rationem, cum namque singula corporis membra ad uarias actiones obundas natura efformauerit: uaria singulis temperamēta destinauerit necesse est; quæ uaria etiam necessario sibi requirēt medicamina. Quædam enim nostri corporis instrumenta calidiora sunt, quædam frigidiora, quædam humidiora, quædam sicciora: sicuti nonnulla binas ex his qualitatibus coniunctim in quodam recessu habent, quædam præterea principes, ac nobilissimæ sunt partes, quæ omnibus, uel certe pluribus corporis partibus communem uirtutem subministrant; quædam ignobiles, accommodos quidem, sed non multi momenti usus habentes, nonnullæ præterea acrem, acutaque; habent sentiendi uim: nonnullæ hebetem, ac languidam, sunt & quædam duræ partes, quædam molles: sicuti & aliæ raræ, laxæque; aliæ densæ: nec minus aliæ



aliæ profundiores, aliæ exteriores. sunt & aliæ quamplurimæ differen-  
 tiæ, de quibus Galenus in libris methodi, pluribus in locis agit, præ-  
 fertim libro VII. cap. XIII. Quæ partium in temperamento uarietas  
 cum ita multiplex sit, nõ immerito multiplex etiam remedij genus ex-  
 pofcis. Est enim medici officium non solum morbum remouere, sed  
 partem læsam ad suum naturale temperamentum deducere. hoc per  
 similia, illud per contraria fieri omnes puto norunt. Cum uero con-  
 similis facultatis medicamentum ad partem ad mouere oporteat, neq;  
 omnes partes idem temperamentum fortiantur: necessum est uariam  
 10 curationem pro partis uarietate adhiberi; etiam si idem morbus cu-  
 randus sit, Inflammatio enim, quatenus quidem tumor præter natu-  
 ram est calidus, uniuersalem quandam curationem requirit: sed pro-  
 ut hunc uentriculum, nunc iecur, nunc cerebrum, nunc supercutaneas  
 partes occupat; ita uaria remedia non solum in qualitate, sed in quan-  
 titate postulat. Hinc Galenus XIII. methodi, cum aliqua pars prin-  
 cept, quæ ex usu sit toti corpori, flegmone laborat: ut eius robori pro-  
 spiciat, per omnia inflammationis tempora aliquid ex astringentibus  
 medicamentis admiscet: & tamen si idem tumor sit uel in tibia, uel  
 in femore, uel in cubito, aut brachio, aut in horum adenibus, non  
 20 nisi in eius principio (ut scilicet humores repellat) astringentia ponit.  
 Hinc etiam diuersam uisus rationem (ne solis medicamentis hoc fieri  
 existimes) Galenus constituit his, qui glandulas habent inflamma-  
 eas, ab illis quinæcoris, similiter & uentriculi, nec minus artuum in-  
 flammatione uexantur, X III. methodi. Acria præterea remedia admi-  
 scet, cum inflammationem sanat, quæ profundas corporis particulas  
 obfedit: & tamen quæ summis partes occupauerit, proprijs phleg-  
 mones remedijs curat. Absinthium oleo incoctum ieciori, lieniq;  
 œdema patienti cum maxima utilitate adhiberi tradit X III. methodi.  
 30 quæ intra os sunt, qualitercunque affectum? In his præterea, quæ in  
 præcordijs sunt, œdematis nemo frigidam ex posita spongiam appli-  
 cauerit; ueluti nec alijs, quæ in his sunt, tumoribus: atque in summa à  
 situ particula, à figura, à præstantia, à temperie, à communi eius cum  
 animalis partibus usu, ab exquisito, uel hebetè sensu, alijsq; id genus  
 quamplurimis sumpta indicatione, Galenus alia, atque alia eisdem  
 morbis medicaméta apponit. quæ nisi animaduertatur, frustra aliquis  
 medicaminum vires experiatur. Sed quid pluribus moror? cum tot  
 illustrium medicorum uolumina ad uarios corporis humani morbos  
 conscripta, id quod diximus satis ostendant? scripsit Galenus decem  
 integros localium medicamentorum libros; in quibus quoniam pacto  
 tumor

tumor aliquis, uel alterius generis morbus curetur in oculo, uel in aure, uel in capite, uel in cruribus, tandemq; in quauis corporis particula satis ubertim, diffuseq; pertractat. Nec his contentus, de oculorum morbis librum integrum, atque illum quidem ualde magna posteritati reliquit; nec minus de renum affectibus alium, aliosq; ad alias corporis particulas pertinentes conscripsit. quæ omnia uel rudibus declarant pro partiû diuersitate esse uaria etiam medicamenta, deligenda. Hæc igitur cum non ignoraret Dioscorides, cuiam parti medicaminum facultas priuatim destinetur, frequenter explicat. Nam Thuris fuliginem inflammationes mitigare asserit, non cuiusuis membri, sed duntaxat oculorum: quemadmodum amaracinum, sedis: Cyprion spissamentum, inguinum: Irii spissamentum, uuluz: cedriam totum sillarum inflammationibus mederi: sed tussilaginem omnibus inflammationibus illitu auxiliari: quia non tui magis membro, quam alteri fortasse applicari posset. Suillus pulmo, & agamus, uersinulq; impoſitu à calcamentis contractos atritus ab inflammatione tuetur, ut tradit idê Dioscorides. Ligustri folia ulceribus oris medentur. Pix liquida rimis sedis, & pedum conuenit: Dipſacum rimis sedis, fistulisq; uersyluestris oleæ folia cutem à capite conglutinant: cefypum implet ulcera, & emollit; sed præsertim sedis, ac uuluz: Viperæ adeps alarum pilos euulsos renasci non patitur. Urina canina nomas & præcipue genitalium sistit. Dulcis radix uescicæ scabiem sanat, & renum dolores. Centaurij minoris succus oculorum medicamentis perquam utilis est: Maius centaurium ad uuluz dolorem efficax. Acanthij folia ad remedia opisthoni bibuntur. Porri semen sanguinis profluuia sistit, maxime si naribus erumpat. Scillæ interna pars ad rima pedum imponitur. Hieracium stomacho æstuanti inflammationibusq; illitu prodest: Pyrethrum dentium dolori. Saluiaz decoctum testium pruritus sedat. Aloë peculiariter exulceratis genitalibus medetur, & disrupta puerorum præputia iungit: Rimas sedis sanat. ex passo: Priuatim scabras lippitudines pruriginefq; angulorû permulcet. ac ne explorum multitudine sim molestus lectori, in multis hæc & consimilia à Dioscoride explicari certissimum est: quæ ita, ut ab eo certis quibusdam corporis partibus destinantur, ad usum duci debent. Ex his enim, quæ à principio huius capituli ex Galeno adnotauimus, facile cognoscimus nos maxime esse erraturos, si remedia ad quascunque partes in morbis profligandis sine ullo delectu accommodauerimus. Unde fiet, ut cum medicamenti facultatem non sese ostendere uiderimus: facile in eius cognitione dubij simus futuri. quod quidem non solum uerum est, quia (ut diximus) partis natura, uel præstantia quædam medicamenta

dicamenta ad quendam usque modum calida, uel frigida, humida, uel sicca; similiter astringentia, digerentia, & id genus alias qualitates sibi exposcit: sed etiam quia nonnulla medicamenta cum aliqua corporis particula multam habeant substantiæ similitudinem ita, ut uel uni illi particulæ opem ferre possit, uel certe aliis nonnullis; sed non æque efficaciter, ut patet in eupatorio, quod magis iecori, quàm alijs partibus corporis morbos tollere pluribus experimentis comprobatū est: quemadmodum glandem unguentariam lieni: Betonicam, & saxifragiam renibus, ut Galenus etiam docet libro de Theriaca ad Pisonem.

20 sicuti contra sunt, quibus proprium est partem aliquam corporis solum offendere; ut lepus marinus pulmonem, cantharides uescicā. Noces auellanæ comestæ ieiunum intestinum lædunt, ut auctor est Symeon Sethi. Verum quia, quorum membrorū morbos priuatim singula medicamenta curarent, non in omnibus explicauit Dioscorides, sed multa satis indefinite reliquit: ob eas quas sæpius adduximus rationes, reprehendendus non est. Sed lector non impiger, nec ineruditus per se à medendi methodis regulas, indicationesq; colligēs, omnia summo cum iudicio huic, uel illi corporis particulæ accommodabit: ijs uero, quæ à Dioscoride enucleata sunt, ita ut ab eo præcipiuntur (uti diximus) utatur, necesse est; si simplicia medicamenta facultatū iudicio ea esse, quæ per eorum delineationes esse uidentur, comprobare studeat.

30

*Ignoratio simplicium ob non adhibitam animaduersionem in quatuor temporibus uniuersalibus, ac particularibus cuiusq; morbi. Cap. XVI.*

PRAECLARE quidem uerissimeq; ab Herophilo cōmemoratum est, recte dicturum eum, qui pharmaca nihil esse sola per se ipsa dixerit: sed nec rursus perperam illum dicturū, qui pharmaca ueluti Deorum manus esse protulerit. Si quidē nihil certe sunt, si medicū adepta sint, qui ijs non rite, nec per rectum (ut aiunt) cursum, sed oblique utatur. Quod si is, qui ea ad usum duxerit, in rationali methodo fuerit exercitatus, atque naturæ ipsius habitu prudens, ac magni consilij uir extiterit; prodesse ea quammaxime inuenientur. unde in magnam admirationem eos traducet, qui nec opinatas, admirabilesq; eorum uires aspexerint. Cæterum ut multa in illis admouendis animaduertenda sunt; ita uix pauca à medicis nostri temporis considerari aspiciamus. unde fit, ut dum suos errores contegere, atque culpam subterfugere student, medicamenta, eorumq; scriptores miris modis accusant; neque per eos stat, quin posteris persuadeant, ut ex illis multa ad usum nullo pacto ducant; medicæ arti inuidentes illud, quod per medica-

mentorū varias facultates suscepit incrementum. Nos certe eorū bonam partem, quę ad simplicium facultates perfecte eliciendas, ritęq; experiundas facere uidebantur, quanquam per compendium, abunde tamen tractauimus. ac rem ipsam omnem absoluemus, si de simplicibus, ut ad morbos referuntur, loquamur. Nam si eorū quę à principio huius libri proposuimus, recte meminerimus; triplicem in simplicibus fieri considerationem diximus: Vnam quidem, ut per se ipsa considerari possunt: Alteram, ut ad subiectū corpus referuntur: Tertiamq; ut ad morbos. Quoniam uero de duabus prioribus quantum nostro proposito facere iudicauimus, satis commode tractauimus: ad tertiam aggredimur, cum qua uniuersum librum absoluemus. Verum nihil est, quod exactam, absolutamq; morborum disceptationem expectes: quando hoc ad medicum pertineat. Nos autem, qui simplicia recta ratione cognoscenda docemus, ab exquisita morborum disputatione abstinere debemus: sed eatenus de illis agere, quoad ea ratio, quę cum medicamentis habent, explicata sit. Nam docere, quod sex sint in uniuersum morbi genera: quorum unum simulariū partium propriū sit; quatuor quę solis instrumentarijs destinantur; sextumq; quod tum simularibus, tum organicis est cōmune: item cum morbus sit res quędam præter naturā, quo pacto differat à causa, quę illum procreat, necnon à symptomatis, quę illum consequuntur: Adnectere, præterea doctrinam, qua morborum particularium numerum inueniamus; & quędam alia eius farinae proponere; tametsi medicam artem exercenti ita necessaria sunt, ut nisi illa omnia calleat maxime, in ipsis medendi methodi foribus sit lapsurus, ut tradit Galenus 11. Methodi: tamen ad expendendas simplicium facultates, uel nihil, uel certe modice conferre uidentur. Quapropter una, atque altera à morbo sumpta indicatione contenti, propositam nostram disceptationem concludemus; eas eligentes, quę in curandi methodo maius momentum habere uidentur: quęq; medicaminū uires longe magis ac alia manifestant. Quod si ex alijs etiam, quę à morbo accipi solent, indicationibus, eandē utilitatem elici posse cuiuspiam uideatur: qua eam ratione assequi ualeat, ex his, quę de illis duobus dicemus, facile colliget: cum similis uia in omnibus sit. Ergo cum satis constet primam, præcipuamq; indicationem in curatione esse, quę affectum ægrotantis ambuendum suadet; perinde ut morbus uaria sortitur accidentia; ita & ab eo uarię indicationes scaturiunt: quę uaria debere adhiberi medicamina cogunt. Accidit autem morbo potissimum eius per quatuor uniuersalia tempora progressus: quod quidem cuius morbo maxime proprium est: in qua re accessiōnum (quas & ipsas quatuor temporibus metimur) confide-

consideratio non fuerit inutilis. Accidunt & morbis etiam omnibus gradus. quisque enim morbus & intensior esse solet, & remissior. In his duobus exempla proponemus ad id, quod querimus comprobandum; ut instructi in his studiosi, quod reliquum fuerit in alijs accommodare non ignorent. Medicamenta igitur, quas promittunt facultates, non præstant, uel quia non exhibentur debitis morborum temporibus, uel quia non æquant morborum lapsus, sed uehementiora, uel remissiora sunt, quàm ut morbus, qui amouendus est, requirat. Morborum tempora sunt principium, incrementum, status, remissio: quæ quanuis unam morbi naturam constituent; tamen diuersa inter se sunt; immo & contraria. Nam si ab alteratione materię peccantis hæc tempora acceperimus; cum principium totum illud morbi spatium includat, quo signa cruditatis apparent: non solum diuersum, sed etiam contrarium fuerit alijs tribus temporibus. cum constet in omnibus his coctionem apparere: sed in quantum & ex his tribus quædam perfectã, quædam imperfectam habent concoctionem; aliquam inuicem fortiri contrarietate dixerimus. Incrementum enim tametsi manifestam, imperfectam tamen habet humoris elaborationem. sed perfecta coctio uidetur in vigore, & declinatione. sed hæc duo alias habent contrarietates, nempe quæ in paucitate, & multitudine humoris considerantur. multus enim concoctus humor est in statu, paucus, & hic concoctus in declinatione. Quod si tempora hæc quatuor metiri uelimus per materię facientis morbum expulsionem, eadem ferè contrarietates inuenientur. Differt enim primo principium ab alijs temporibus; quia in illo uel nihil educitur, uel ita paucum, ut nullam de eo fieri considerationem par sit: In his uero aliquid notatu dignum eiicitur, quæ multæ, & paucæ materię (ut de alio diximus modo) differentias, & contrarietates inuicem habent. Neque enim quod Hippocrates dicat circa initia & fines omnia imbecilliora; iam eiusdem in omnibus naturæ erit principium, & finis: quia multas habent satis insignes differentias, quod purgationis exemplo comprobare licet; ex eodem Hippocrate; qui concocta medicari quidem debere non in principijs, uel raro in principijs docet: sed non uetat hoc in declinatione. immo & hæc, quæ inter principium & inclinationem repertæ fuerint, communitates, à contrarijs causis semper ferè oriri inueniuntur: ut percurrenti manifestum fiet. Cum igitur multa inter hæc quatuor tempora intercedat non solum uarietas, sed contrarietas: diuersa etiam his, uel illis morborum temporibus, in unoquoque morbo adhibeantur medicameta necesse est. Non enim quia unus morbus est, idcirco & unicum perpetuo ab initio ad finem ei destinabitur remedium: sed uariabitur pro

temporum morbi uarietate: ac multa opus erit attentione ei; qui Dioscoridem legerit. ut si, uerbi gratia, aliquid sanare tradat inflammationes; consideret in quo inflammationis tempore illud medicamen apponi conueniat. nam in principio repercutientibus, refrigerantibusque in hoc morbo utimur: in fine uero calefacientibus, & laxantibus: in medijs temporibus, ambo illa miscemus. Vnde Galenus VI. *κατά τόπου* dum stomatica medicamenta prosequitur, suadet quatuor cuiusque medicamenti compositiones fieri pro quatuor totius morbi differentijs. quòd si hoc per medicorum inopiam, aut quòd quis peregrinari cogatur, non licuerit: pharmacum saltem medias facultates habens componi; cui aliquid semper admisceri poterit, quod eius uim uel intendat, uel remittat, prout usus postulauerit. Quòd si quis per omnia hæc tempora idem simplex medicamentum ualere existimauerit, quis dubitat hunc maximo futurum esse inflammationi detrimento: Ac eo magis nocebit, qui, cum inflammatio nullum habet sensum, ac in scirrhum est conuersa, adhuc inflammationis initio conuenientia remedia applicet. quandoq; enim morbus non percursis omnibus ad finem usq; quatuor temporibus, in aliam morbi speciem transit ita, ut prioris morbi non solùm remedia, sed & nomen etiam ipsum amittat. quod Galenus in multis animaduertit, atque inter alia in aphthis VI. *κατά τόπου*. Nam si in putredinẽ (inquit) aphtha uertatur, & exulcerationes faciat; neque aphtham amplius nominare conueniet, neque pharmaca eiusmodi affectiones curantia, inter ea, quæ aphthis commoda sunt, connumerare. quemadmodum neque inter erysipelata sanantia recte connumerantur ea, quæ præclare discutiunt liuidas & duras partes ex frigidorum medicamentorum applicatione tales factas, & iam ad induratam in scirrhum affectionem ex erysipelate delapsas. Profectò enim qui huiusmodi scripturarum indiscriminata incertitudine decepti, erysipelatis calida & discufforia medicamenta; aphthis autem ea, quæ putrefactis conueniunt, adhibent: non parum detrimenti inducunt. Hæc Galenus. Hinc semper ferè multa cū cautione ipse remedia ponit ad uaria morborum tempora. habet enim pharmaca ad incipientes alopecias, ad augefcentem capitis dolorem, atque ad alias affectiones, cum uel in summo gradu sunt, uel cum remitti incipiunt. Cæterum nec desunt, qui medicamentorum à Dioscoride indefinite propositas facultates nullo adhibito discrimine, nõ solum ad omnia morbi tempora accommodare se posse sperant; sed etiam, cum non amplius illi morbi sunt, qui esse cœperant. quod tum ægris damnum intulit, tum etiam sibi ipsis, quippe qui quiduis aliud imaginati sunt, quàm quod id sua imperitia, atque incuria fieri posset. quam ob rem  
uniuersa

uniuersa maleficij culpa in medicamenta reiecta est . Hinc Dioscorides, quanvis suum munus non sit, definita remedia certis quibusdam regulis docere, (hoc enim medici proprium institutum est) tamé, quia rem esse hanc maximi momenti existimauit non potuit se ipsum continere, quin aliqua certis animaduersionibus notaret ita, ut nihil amplius à medicinæ præceptis præter id, quod ipse proposuisset forte esset petendum . Nam trislaginem incipientibus hydropicis auxiliari tradit; ex hoc forte nobis commostrans, his, qui diutius hydrophi uexati sunt, illam opitulari non posse . quibus etsi detur, cum nihil iu-  
 10 uaminis conspiceretur, forte pro trislagine non haberetur. Idem euenire posset de trifolio, quam ips præbet, qui aque inter cutem principia sentiunt . Sileri muriam incipientibus dysentericis prodesse asserit, si in desidentium foras adijciatur, fluxiones si quidem ad summa cutis elicit. Hoc loco nõ solum morbi tempus præscribere nõ piguit, sed & rationem addidit, quam ob rem ita cadat euentus . Succidæ lanæ (ut dié Dioscorides docet) subueniunt uulneribus inter initia. Palumbi sanguis, turturis, & columbæ, necnon perdicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum uulneribus illinuntur . Halica incipientibus ægilopis medetur . Dracunculi folia recentibus uulneribus linamentorum uice conuenienter imponuntur . Ambusta si oui cãdido statim perungantur, pustulas non sentiunt . Rubra pæoniæ grana à pueris pota, initia calculorum eximunt . Rosaceo dentes inter initia doloris collui prodest . Thus inter initia illitum formicantes uerrucas tollit .  
 20 aqua maris adiuncta, nomis, quæ in gangrænã euaserunt, auxiliatur . Iam uero si exhibendi medicaminis tempus à Dioscoride non proponatur; nostrum erit perpendere, atque animaduertere quodnam morbi tempus illud remedium ad se uocauerit. quod quidem his qui morborum omnium naturas, atque ideas cognouerint, nec minus, qui in  
 30 simplicium facultatibus, eorumque gradibus se exercuerint, assequi haud erit difficile . Nam cum sedum, similiterque lentem palustrem igni sacro prodesse docet, cum sciamus hæc inter ea, quæ maxime refrigerant, numerari; itemque quòd refrigerantia in principijs erysipelatis conueniunt: iam quid opus erit, ut à Dioscoride explicatum habeamus, has duas herbas nõ nisi in huius morbi initio admoueri debere? sed cum eidem tumori brassicam satiuam admouet, nec minus rutã, qui horum duorum simplicium temperamenta agnouerit: facile colliget hæc in principijs nullo pacto esse adhibenda; sed ad indurata iam, atque ægre solubilia erysipelata illis recte utatur . quod & Galenus animaduertit, cum de brassica loqueretur; cum etiam Dioscorides cro-

cum ad inflammationes ualere asserit, tametsi explicat ad eas inflammationes conueniens esse, quæ ad ignem sacrum uergunt; quali eam phlegmonem intelligat, quæ erysipelatodes dicitur; non tamen hoc sufficiet. Nam cum crocum concoctoriam, & excalfacientem uim habeat, non nisi transacto inflammationis initio commode adhibebitur. Horum uero, qui exquisitam cupiat doctrinã, legat Galenum VII, simplicium, qua de Corianno. non enim pigebit ea legisse. sed qui Dioscoridis remedia percurrat, attendat quæso & morborum naturas, & simplicium temperamenta. nam cum legat gentianam calidam esse, oui candidum refrigerare, utrunq; uero inflammationibus oculorum præberi; iam si diuersis hæc temporibus danda esse ignorauerit, non ignarum modo, sed stultum etiam merito dixerimus. Quanta uero incommoda ex his non rite animaduersis. subsequi possint, clarius est, quam ut dici debeat. sed unicum Galeni obseruationem proponere operæpretiũ fuerit, in Theriaca. intempestiue assumpta. cum enim legerint nonnulli apud celeberrimos huius. antidoti scriptores, Theriacam febres omnes, præsertim quartanas sanare (eadem autem est ratio in simplicibus medicamentis) cum nullũ temporis discrimen considerassent, intempestiue eam præbentes ex una duplicem, immo & triplicem quartanam fecere; ut Eudemo cuidam euenit, de quo Galenus libello de Præcognitione ad Posthumum loquitur. An igitur dicendum illam non optimam fuisse Theriacam, propterea, quod non solum morbum non curauerit, sed auxerit? Profecto nemo in Galenica disciplina uersatus hoc dixerit. Idem igitur & in simplicibus medicamentis iudicium asseret: cum suas facultates idcirco non ostendent, quod nullus à medico sit factus temporis delectus: neque cum opus fuit, occasionem (quam præcipitem esse Hippocrates dixit) arripuerit. In particularibus uero morbi temporibus, hoc est, quæ unicam accessiõnem metiuntur, eadem obseruatio est. in his enim quædam Dioscorides præfiniuit, quædam (ut suus est mos) indefinite protulit: præscripsit enim particulare tempus, cum cimices lectularios ad quartanas sanandas, septenos ante febrium lignificationes deuorandos præcipit; nec minus cum ad horrores soluendos agaricum præbet ante febrium accessiõnes, & alia huiusmodi non pauca. In his igitur, quæ non determinat; cum eandem habeant rationem, quam uniuersalia tempora; ex illis de his iudicium statuendum est.

Quanti:



*Quanti referat in simplicium dignatione considerare morbi magnitudinem, & uetustatem.*

Cap. XVII.

QVOD si morbos prout magni, uel parui, uel uetustiores, aut recentiores sint considerauerimus: ad easdem ferè considerationes confugiemus. Sunt autem Galenò morbi magni in triplici differentia, nempe & propter afflictæ partis præstantiam, & propter affectus magnitudinem, & propter eius cacoëthiam: parui uero, ac mites illi dicuntur, qui horum trium nihil habuerint. Iam uero cum Galeni præceptum ubiq; ferè sit, ut pro affectus magnitudine magnum etiam remedium præbeatur: quam uaria debeat esse in morbis nunc magnis, nunc paruis, nunc mediocribus curandis medicamentorum accommodatio, is profecto sciet, qui infinitos ferè esse lapsus in morbis maioris, minorisq; discrimine non ignorauerit. Quod exemplo ulcers ægæ cicatricem admittentis, necnon maligni, ex Galenò quarto *cap. 7. in* quis facile assequatur. In qua quidem re non solum morbi diuersitas consideranda est; quòd alius sit, qui facile ad cicatricem ducitur; alius, qui difficile: sed etiã quòd inter ægre curabiles ampla sit latitudo utrinq; in eo, quòd alius alio magis, minus uel dyssepulotum, malignumq; est. ad quam morborum diuersitatem animum adiacere uidentur, qui à mitioribus esse in quouis morbi genere inchoandum autumant; neque propterea negant extremis morbis extrema esse adhibenda remedia. Inquiunt enim si magnus morbus sit aliquo ex illis tribus modo; quatenus qui est in principe parte, differt ab eo, qui in ignobili est; eatenus illi maius remedium, quàm huic est destinandum. Pariter ei, qui malignus fuerit, nec minus ei, qui suapte natura magnus extiterit, maiora remedia admouenda, quàm illi, qui cacoëthe nō sit; & ei, qui mitem naturam sortiatur. in hac igitur differentia uerum esse Hippocratis illud *de diff. in* fatentur. Sed cum rursus dicunt, à mitioribus remedijs auspicandum esse, atque exinde ad fortiora progrediendum; in hac differentia falsum esse asserunt. Qui enim fiet, ut maligno ulceri mederi possit remedium, quod debilem habuerit uim; ac propterea non nisi mitioribus, leuioribusq; morbis conueniens: quid enim contulerit mitiorum admotio, si ex illis morbus nullam possit suscipere alterationem? Quam ob rem ueram esse uolunt illam regulam in ea morborum diuersitate, quam secundo loco proposuimus: quanquã multam possidere latitudinẽ in maioris, minorisq; differentijs diximus. sicuti enim inter ulcera dyssepulota, necnon maligna alia rebelliores, alia faciliorem habent naturam; ita & in parte principe hæc diuersitas esse

S 4 potest,

potest, nõ solum quia pars alia alia magis, minusq; princeps esse solet, sed quia in eadem parte grauiores, & remissiores effectus sæpe numero accidunt: Eodemq; pacto qui per suam (ut dicunt) essentiã magni sunt morbi, & maioris, & minoris innumeros ferè gradus fortientur. atq; in his quicunque à mitioribus remedijs auspiciatus fuerit, non solum non errabit, sed curationes longe tutiores, iucundioresq; ob cas, quas superius, cum de præparatione loqueremur, adduximus rationes, efficiet. Nam postquam calidum in secundo gradu (ut exempla in manifestioribus qualitatibus ad maiorem claritatem proponantur) morbũ esse cognouerit; sciatq; in secundo gradu frigidum adhibendum esse medicamen; quia & secundus gradus suam habet latitudinem: præstiterit ab his incipere, quæ frigefaciunt quidem in secundo ordine, uerum remisse, atque obscure. Hæc enim si remissam inueniant in secundo excessu caliditatem, æque cum illa pugnabunt: sin intensam; nisi ex toto, at certe ex aliqua parte illam remittent; atque aliorum fortiorum audacter adhibendorum uiam cõmonstrabunt. est enim (ut superius diximus) lapsus gradus cognitio ob multas rationes difficillima. Verum cum ob solam præparationem hic progressus à leuioribus fit, aliam esse rationem (si recte eorum quæ superius diximus, memineris) non ignoras. sed hoc siue ita sit, siue aliter, ad medicos considerare magis pertinet. Nos ad institutum nostrum redeamus; satisfiq; sit scire, morbos magnos magna exposcere remedia, paruos, parua, mediocres medio modo se habentia: atque lapsuam in morbis infinito propemodum numero, ex aduerso accipienda esse infinita ferè etiam medicamenta, quæ suum singula lapsu curare ualeant: siue hi lapsus in prima accipiantur differentia, siue in secunda. Hoc uero in Dioscoridis simplicibus sine ulla determinatione propositis, ei qui in affectuum dignotione, & in medicaminum temperamētis, gradibusq; fuerit uersatus, assequi, neque laboriosum, neque difficile fuerit. atq; eo magis ea assequetur, quorum apud Dioscoridem aliqua extat de-  
terminatio. In quibus meminisse oportet, id, quod sæpius admonuimus, nempe ut eius generis morbis singula medicamenta applicetur, cuius generis sunt, qui à Dioscoride proponuntur. Non enim illum pertesum est horum quedam explicare, ut ex illis lector in arte medica optime uersatus, alia per se intelligere posset; atque sua in singulis adhibita animaduersione ad morbos rite accommodaret. Eadem uero ratio erit in ijs morbis, qui ideo differunt, quòd uel recenter facti sunt, uel inueterati. quandoquidẽ, cum multum inter se differant, uaria etiam medicamenta necessario habebunt. Hæc autem uarietas, etiam si in omnibus morbis accidat, maxime tamen in ulceribus conspicua est:

est: in quibus ex Dioscoride multa licet elicere exempla, quæ nos iunctim, ac promiscue cum illis, quæ à morbi magnitudine sumuntur, recensēbimus, ob multam, quæ in his conspicitur, similitudinē. Aranei enim telam uulnera, quæ summam cutem occuparunt ab inflammationis iniuria uindicare asserit; quasi ex hoc commōnstret profundis uulneribus, atque ob hoc magnis, hoc opus præstare non posse. Dracunculus ulcera cacoethe expurgat Dioscoridi; sicuti & plantaginis folia malignis ulceribus, & fluxioni oportunis, atque elephantiscis, sordidisque; illita profunt: quin & uetera ulcera, & inæqualia cicatrice obducunt, & chironia sanant. Has igitur nemo leuioribus quibusdam ulceribus foelici successu admouerit: quemadmodū nec brassicæ succum, nisi sordidis & uetustis. Ranæ contra inueteratos tendinum rigores pollent. Aristolochia rotunda ulcera putrida exest; & sordida expurgat. Centaurium maius ueteri tussi præbetur; similiter & allium, & radix. Loliū putrescentia ulcera emarginat; & feros lichenas sanat: rumpit quæ ægrius ad coctionem perducuntur. Porri folia ueteres sanguinis reiectiones cohibet. Sinapi succus contra præduros tonsillarum tumores, ac ueterem, callosamque; arteriæ scabritiem ex melle gargarizatur. Capparidis radicis cortex ulcera omnia uetera, & sordida, & quæ occalluerunt, expurgat. Sed mirum est quod de hederæ à Dioscoride traditur: scribit enim eius folia in uino decocta omnium ulcerum generi, etiam si cacoethe sint, illini. Eidem etiam pyrethri radix diurnis horribus efficax est. Laser graue subitoque; irrauescentem uocem expedit. Lilij succus ulcerum quidem uetustati, sed ad recentia uulnera conueniens est. Viscum uetera ulcera abscissusque; quos cacoethis uocant, ex thure mollit. Testiculus Serapias dictus sanat oris ulcera cacoethe. Amaracinum unguentum ad tetra ulcera efficax est. Sunt & id genus quamplurima apud Dioscoridem, quæ morbi magnitudinem, uel paruitatem, uel uetustatem determinant. quæ multum laboris his auferunt, qui ea ad usum ducere intenderint. nam uiam indicant, qua eorum facultates ad experimentum rite ducantur; ac per hoc recte, nulloque; intercedente dubio cognoscamus uera ne sint, & genuina; an falsa ac supposititia simplicia illa, quæ facultatū auxilio cognoscere laboramus. Hæc qui non obseruant, maxime opere errant: nam prout inueterata affectio sit, uel recenter facta; ita idē medicamentū contrarias facultates ostēdit, quod aceti exemplo comprobatur. hoc enim (si Dioscoridi credimus) ueterem tussim mitigat, sed recentē laesit. Verum ex his, quæ in superioribus diximus, licet multa exempla accipere ad hoc pertinentia, & apud ipsum etiam Dioscoridē longe plura, nos interim hanc tractationē absoluiamus.

Ratio

*Ratio assignatur, cur nonnulla hoc libello omittantur, quæ facere ad simplicium cognitionem uidentur.* Cap. XVIII.

NON ignoro alias considerari posse circa curationem indicationes, quæ simplicium cognitionem, nisi recte animaduertantur, in dubium reuocare in multis possent. ut est ea, quæ à morborum causis sumitur. Hæc nanque etiam si contrariæ sint, possunt tamen eundem morbum procreare: ut arthritis, ac particulatim podagra pendet nunc à frigida, nunc à calida causa: similiter & symptomata quædam causas contrarias habere solent. Nam dolor capitis & à causa calida fit, & à frigida: pariter & aliarum partium dolores: nec minus destillatio, & alia multa. Idem eveniet in morbis, qui plures species sortiuntur, ut cum aliquod medicamentum sanare inquit Dioscorides hydropim: remanet enim dubium, quam ex tribus hydropis speciem intelligat. Præterea cum in uniuersum aliquid profert, non particulatim; ut cum ad uitia sedis, uel ad sanguinis profluvia ualere medicamenta docet. Hæremus enim an ex quacunque parte profluentem sanguinem cõpescant, an ex quibusdam ac certis partibus. cum ex superioribus satis pateat, particularum naturam maxime esse diuersam; unde & diuersam etiam in eodem morbo exigunt curationem. sedis insuper uitia, & quæcunque ita simpliciter profertur, à contrarijs causis oriri solere nemo est qui dubitet. nam Apollonium Herophili sectatorem reprehendit Galenus III. κατὰ τόπους, quod ad aurium dolores pharmaca enumerans confuse omnia permiscuit, nullam causarum apponens distinctionem. Sic cum per idem nomen plures natura diuersæ partes intelligi possunt; ut cum aliquod simplex ualere ad intestinorum ulcera scribitur. sex enim intestinorũ uarietates tam uarijs naturis gaudent; ut multa crasso intestino conuenire possint, quæ tamen ieiuno uel duodeno, uel ileo non conuenient. Sic & alia id genus multa sunt, de quibus loqui non esset ab re: uerum quia ex his, quæ de alijs diximus, facile & hæc decerni possunt, ne absque ulla utilitate uolumen nimium grescat, satius duximus ea silentio præterire, atque eo præsertim, quod in multis explicatam habemus Dioscoridis sententiam. nam laurini præbet malis bonum à frigore contractis. Quibus præterea sine acrimonia multidelectionem moliri, ut melancholicis, comitialibus, lepris, hæc præbet. Senecionis caulem in passo coctum potui dat ad stomachi dolores ex bili contractos. Sesama capitis dolores, qui æstuatione cõcitantur, eidẽ Dioscoridi ex rosaceo leniunt: quæ & coli doloribus medentur: sicuti oleum ilei intestini morbis laborantibus infunditur.

Sonchus

Sonchus præterea æstuanti stomacho exhibetur. Sic & in multis alijs clara satis est Dioscoridis sententia, quæ nullâ nobis dubitandi ansam relinquunt. Quòd si quandoq; in ea incideris, quæ explicite non proponuntur: qui ad ea confugiat, quæ in superioribus frequenter monuimus, nullo negotio ea explicabit. Nam cum legat sedum, pariter & lentem palustrem, & hyoscyamû podagris illitu mederi: nemo quantumuis rudis ignorauerit hunc morbo à calida fluxione oborto hæc simplicia conuenire. similiter cum uideat nardum celticam aduersus lienem, renum; & uesicæ uitia bibi ex uino: non puto hæserit à frigida causa cōtractos morbos hic intelligendos esse; & in alijs eodē pacto.

*Male à Galeno redargui Dioscoridem, quòd nulla adhibita determinatione remedia proponat. Cap. XIX.*

Ex his sanè patere existimo à quibusdam celeberrimis uiris, & in medica arte præclarissimis, Dioscoridem non recte in crimen uocari, quòd presse nimis, angusteq; , & nulla adhibita distinctione simplicium facultates docuerit. Miror enim cur hi nõ animaduernerint, hanc prouinciam ad illum non pertinere, qui medicam materiam docendam aggrediatur; sed uel ad eum, qui curandi methodos conscribat, uel ad alios quosdam. quod tametsi clarissimum sit; quia tamen in re clara delabi uel Galenum ipsum cernimus: nonnullas rationes pro Dioscoride adducemus; neque patiemur uirum in materia medicamentorum conscribenda absolutissimum, doctissimumq; , tam temere reprehensionis macula notari. Galenus igitur multis in locis illum redarguit; præsertim cum de Corianno loquitur lib. VII. simplicium his uerbis. Primum ergo non Dioscorides tantum, sed & alij complures medicorum indeterminate de morbis pronuntiant: sicut sanè hac quoq; tempestate non paucos inuenias medicos uel insignes, præter alia hæc in re turpissime hallucinantes. Hæc Galenus. qui & VII. simplicium, qua de polygono agit, desiderat in Dioscoride affectus distinctionem; cum hanc urinam prouocare docet his, qui stillicidio, & stranguria afficiuntur, & II. κατά γέν, cap. primo sic scribit. Conuenit igitur huiusmodi pharmacorum materias cognoscere, nõ simpliciter secundum genus, ut Dioscorides scripsit; sed uti nos in cōmentarijs de simplicibus medicamentis fecimus, non tantum apponentes uel calefacere, uel refrigerare, uel huiusmodi aliquid aliud quoduis medicamentum facere: uerum etiam quòd prima distantia, uel secunda, uel tertia, uel quarta à medio existat, &c. Vbi palàm est Galenum desiderare in Dioscoride facultatû gradus in unoquoque medicamento; quod & libro quarto

quarto compositorum pharmacorum per genera desiderat. ubi sic habet. Rursus simplicium singulorum memores, quæ deficcant, non tamen ulceris sordes abstergunt: item quæ abstergunt quidem, non tamen probe deficcant. quæ uero utrunq; possunt efficere, prospiciemus ex quoto quodq; ordine existat: quod maximum inter ea cenfeo, quæ ad curationem pertinent; neglectum tamen medicinalis materiæ scriptoribus. Nam hi soli omnes ipsius uires dicere studuerunt; sicuti etiam Dioscorides, quem nulli eorum, qui in ea quasi arena defudarunt, secundum esse quisquam dixerit. Hactenus Galenus. qui alijs locis non solum Dioscoridem, sed omnes alios, qui de materia medica conscripsere cõsimilibus reprehensionibus redarguit. Sunt uero duo potissimum, quæ circa facultatũ indeterminationes Dioscoridi obijcit Galenus: Vnum quidem, quod siquando de primis qualitatibus locutus est, in his gradus subticuit: Alterum, quod dispositiones, quibus priuatim aliqua facultas destinetur, nõ distinxerit. Quæ quàm uere illi obijciat, examinemus. Primum igitur non recte, ut mihi uideatur, collocat Galenus Dioscoridem inter eos, qui non materiam medicam, sed morborum curationem profecuti sunt: quando cum diuersa hi scribant, diuersum etiam finem intueantur necesse est. Ac quemadmodum maxime increpandus esset is, qui nõ omnia consideraret, quæ ad eam artem, quam tradendam assumit, pertinent: ita & eum, qui alienæ doctrinæ præcepta ad suam transferat, nõ minus reprehendendum esse iudicabimus. Iam uero si eadem Dioscorides scribere cogeretur, quæ Archigenes, Heras, Asclepiades, alijq; medici, qui therapeuticam professi sunt: quam quæso differentiam constituemus inter materiam medicam, & curandi methodum? Quare cũ Galenus III. κατὰ τόπους inuehitur in Apollonium Herophili sectatorem, & in Archigenem, quod indistincte, tum ad multa, tum ad aurium dolores medicamenta proponant: recta quidem reprehensione utitur: hi enim unica tantum distinctione contenti à uehementia nimirum, & mediocritate doloris pharmaca conscripserunt. quæ ita uaria sunt, ut multo plures requirant determinationes à diligenti therapeuticę scriptore nõ prætereundas: ac non parum noxæ (ut ibi tradit Galenus) inferant illi, qui indefinitis pharmacorum descriptionibus fidem per omnia habent. At Dioscorides cum aliud quippiam scribat, à nonnullis quę in methodo mendi tractari exposcunt, necessario abstinere debuit. non igitur locandus inter hos est, neq; idem criminis genus subire debet. unde male peruersęq; nonnulli ex recentioribus medicis ad Dioscoridem referunt Galeni superius adductam sententiam: quod scilicet indefinitis pharmacorum descriptionibus, qui fidem habent multum obeffe soleant;

leant; quia Galenus ibi nullam de Dioscoride facit mentionem, ac etiã si faceret, perperam de eo hoc diceretur. Sed uideamus quodnam sit medicæ materiæ scriptoris munus: ita enim quod quærimus clarius elucefcet. At quid aliud eitis officium fuerit, quàm medicamenti nomina, effigiemq; ob oculos ponere, & particulares uires adnectere? Nam qui nudam, ac simplicem medicamentorum historiam scribit, debet quidem quid possint medicamenta proponere; sed cur id possint prætermittere, consultoq; relinquere, tanquam alibi uel declaratum, uel certe declarandũ. neque enim aliud materiæ medicæ scriptores perficere conantur, quàm ut breuissime perstringant medicamentorum omnium facultates; quod fieri neuiquam posset, si uniuersales etiam in his regulas infererent. Hæ enim rationibus quibusdam declarari cum debeant, necessario pluribus dici, & examinari exposcunt. Nihil enim aliud ferè fuerit, in tractatione de medicamentorum materia uniuersales facultates examinare, quàm Galeni de simplicibus medicamentis librum Dioscoridis uolumini adiungere; quo quid posset esse portentosius? Ergo cum ab uniuersali hac methodo abstinere debuisset Dioscorides, tanto magis gradus medicaminum silere debuit. Ad quem enim non pertinet dicere hoc refrigerare, uel calefacere; ad eum etiam nec pertinere, ut idem in primo, uel secundo, uel alio gradu calefacere, uel refrigerare doceat: quisque quatumuis ignarus nouerit. Nam si in his asperius appellandus esset Dioscorides, cur non potius illum reprehendit Galenus, quòd raro de primis qualitatibus loquatur? Siquidem cū ab eo graduum distinctionem requirat, necessario animaduertisse uidetur, illum de facultatibus, in quibus gradus desiderat, sermonem habuisse. At de illis cum in paucis loquatur, sitque peccatum longe maius hæc in multis siluisse: mirum profectò est, quam ob rem Galenus, maioribus prætermisis, minores errores culpauerit. Aut si ad Dioscoridis munus non attinere, ut de facultatibus loquatur, iudicauit, si quando de his aliquid in medium afferat, nõ uideo cur gradus ab eo expetere debeat. Nam si uitio tribuere quicquã Dioscoridi in hoc docendi munere aliquis existimauerit; non negauerim posse ex aliqua parte in iudiciũ uocari, quòd aliena tractauerit; de quibus quo diligentius, & exactius loqueretur, eo acrius esset accusandus. Verum si maiorẽ uitans culpam Dioscorides, quæ nõ sua sunt, negligentius inquirat, tractatq; ; nihil est quòd nulla eorum, quæ uere errata dici possunt, facta mentione, id damnemus, quod hominis laudẽ tribuendum est. At dicet quis, si idcirco hæc silere debuit Dioscorides, quòd breuissime tractari materia medicamentorum exposcat, cur in longum abire tractationem dixerimus, ex tam pauca in quoque medicamento

dicamento adiectione? Nam cum dicit Iridem exalfacere, si gradum adiunxisset, non propterea unius uerbi adnexione historia de Iride longior facta esset. Ad hoc dicimus, uerum id quidē esse; sed nec his solum cōtentum esse lectorem posse; nisi etiam rationem nouerit, quam ob rem hoc uel illo ordine medicamen calidū sit. immo & nisi signa addātur quib. hoc cōprobetur, uel ex gustu, uel ex alia (si qua sit) uia. Quòd si dicas graduū cognoscendorum rationes accipiendas, & tacito quodam sensu comprehendendas esse; dicam & facultates etiā, earūq; gradus pari ratione esse omittēdos. Sed rursus obiiciet aliquis, si facultates uniuersales tractare non debet materiæ medicæ scriptor; abstinere etiam deberet ab usu particulari ita, ut nihil præter nomina & formam diceret. Atque si separatim de facultatibus sermo habendus est; præstiterit eodem libro de uniuersalibus, & de particularibus pertractare. nam cognitis gradibus, statim subnectere particulares uires, uidetur esse. ita cohærens, ut non absquē tractationis defectu disiungantur. sed hoc iam superius diluimus. cui nunc addimus necessarium esse materiæ medicæ scriptori aliquid docere, quod ad rem medicam pertineat: aliter enim ne sic quidem uocandus esset: cū enim medicum scopum intueatur, nisi aliquid ad medicum usum. faciens scriberet, frustra laboraret. Verum cum de uniuersalibus agere ob superius adductas rationes non debeat: reliquum est, ut particulares tantum uires doceat. Qui enim simplicium medicaminum historiam nullis adhibitis distinctionibus, sed ita nude, simpliciterq; docent, eam diligere uidentur uiam, quam qui per aphorismos uniuersam medicinam complectuntur. Ergo quemadmodum Hippocrates in aphorismis raro rationes, eorum quæ docet assignat; neque propterea in aliquam reprehensionem incurrit: haud secus, qui ita medicaminum doctrinam scribere aggregitur, ut breuissime, quoad eius fieri possit, omnia cōplectatur, nec condemnandus est, quòd multa haudquaquā præfinit, neque distincte, atque explicate persequatur. Cum enim Hippocrates proponit dolores oculorum sanari posse à meri potione, aut balneo, aut fomentatione, aut sanguinis missione, aut purgatione; neque adijcit quos dolores unumquodque horum sanare possit: tribus de causis illum excusat Galenus v. i. simplicium: primo quidē, quòd aphoristicam scribebat doctrinam; in qua propter breuitatem, & compendium pleraque ita dici concessum est: deinde quia tamen non definiuit; omnia tamen, quæ dolores finiunt, enumerauit: tandemq; quòd multis in locis aliorum librorum, occasiones nobis præstixit, distinctiones in ijs, quæ hoc pacto dicuntur, inueniendi. Quæ tria quàm apte Dioscoridi etiam, quam breuissime scribere cupienti, applicari



applicari possint, nemo est ferè, qui non uideat. neque est quòd dicas, Dioscoridem nusquam aliàs de facultatibus medicaminum in uniuersum esse locutum: Primum quidem, quia sunt non obscuri nominis uiri, qui dicant fuisse hunc librum ab eo conscriptum, sed temporis iniuria deperditum: Deinde, quia etiam si ipse hoc nõ scripsisset, satis ei erat ab alijs idem perfectè fuisse tractatum. Nam cur Galenus à simplicium formis docendis temperauerit, non fuit, quòd ille ipse alibi de hoc egisset, sed quia à Dioscoride perfectè, absolutèq; id ipsum elaboratum esse nouerat: neque iudicauit de integro scribenda esse, quæ à maioribus recte essent memoriæ posteritatiq; prodita. Quin & quæ Galenus docere posset in opere de simplicibus, neque omnia pertractat, nempe eadem motus ratione. multa enim ibi relinquuntur, quæ in opere de componendis pharmacis, simulq; de paratu facilibus, atq; in curandi methodi libris (ut ibidem ille ipse affirmat) scribere promittit; quorum tamen non pauca in eodem de simplicibus libro apte interponi posse non negaret. Quid est igitur cur arguamus Dioscoridè, quòd particularem solam simplicium doctrinam scribere profiteatur; ita tamen, ut uniuersalem etiam callendam existimet, siue ab eo, siue ab alio illa scripta sit, cum hæc doctrina clarior & dilucidior existat? Hoc cum cognosceret Oribasius, dum uniuersam medicinam clare & breuiter complecti studet: putauit seorsum de facultatibus medicaminum in uniuersum, atque de eorum gradibus scribendum sibi esse; seorsum etiam formas complectendas; sicuti & separato tractatu de particulariibus uiribus esse agendum. cum enim quæcunq; ille scribit ab alijs medicis ad uerbum transferat; nihil aliud de suo addit; nisi quòd ex cõmutato ordine doctrinam reddidit clariorem. Jam uero si quis id unum scribere profiteretur, ut simplicium nomenclaturas solas examinandas susciperet (quemadmodum nonnullos ex recentioribus fecisse nouimus) an propterea eum improbabimus, quòd omiserit id in simplicium historia, quod magis expetendũ est; nempe eorum formas & facultates? Ita & qui solam morborum curationem libello persequatur, quemadmodum Rasis fecisse constat lib. i x. ad Almanforem, an damnandus ideo fuerit, quòd solis remedijs contentus, morborum causas omiserit, quæ ad recte perficiendam curationem maxime faciunt? Quid? non ne & Galenus ipse libellum de musculorum dissectione, atq; alium de neruorum, aliumq; de uenarum, arteriarumq; dissectione cõscripsit? & tamen eadem horum omnium tractatio esse deberet, quam executus est in libris de anatomicis administrationibus. quin & de motu musculorum, & de potentijs naturalibus separatos tractatus confecit, multa relinquens, quæ ad aliarum partium, rationes explicandas

candās pertinent: quæ libro deinde de usu partium in unum collecta sunt. librum præterea de pulsibus ad tyrones scribens, multa, ac præsertim causarum explicationem, omisit. Præstabat enim (ut Galenus inquit) initiatis in ipsis exerceri operibus primum per experientiam; deinde uniuersam rei naturam ratione perdiscere. Quare perspicuum est ob alios, atque alios respectus, licere nonnunquam uniuersam rerū doctrinam uno libello nequaquā complecti: sed multa omittere; quæ ad illam pertinere uideantur. ex quibus illud haud dubie colligamus, non esse Dioscoridem exagitantum, quòd facultatum uniuersalium determinationes omiserit, quod erat unū ei à Galeno obiectū. Quam ob rem ad reliquum transeamus ab eodem Galeno contra Dioscoridē adnotatum; nempe quòd particulares illas, quas docet facultates, nulla etiam adhibita definitione, in medium afferat. ad quod neque difficile fuerit pro Dioscoride respondere, pro firmo tenentes id, quod à principio proposuimus, scientias scilicet, artesq; nullo pacto esse in doctrinis inuicem permiscendas: ac cum iam scierimus quodnam sit medicæ materiæ scriptoris officium; si particulares facultates distincte doceret Dioscorides, non solum medicæ materiæ limites transgredetur, sed in therapeuticum scribendi genus omnino pertransiret; neque amplius simplicium scriptor dici mereretur: quod ut breuiter probeamus, ad Galenum nos ipsos conuertamus, quæ Dioscoridi obijcit, in memoriam reuocantes. Tu igitur Galene acerbius in Dioscoridē inueheris, eumq; uehementius agitas, atque insectaris, quòd coriannum cum pane, aut polenta erysipelas curare illitum tradiderit: neq; quòdnam erysipelas curet, manifestauerit. siquidem plures hic tumor habet differentias: quarum ratione uariam curationem fieri necesse est. debuisset enim adijcere illud erysipelas sanitati restituere posse, quod iam planè refrigeratum est. quia ei, quod uere est erysipelas, nempe inflammatum, & flauum, ut in principio esse solet, non solum non curaret, sed potius intensius redderet. Hic igitur morbi tempus declarari à Dioscoride desideras: quia nimirum pro temporis uarietate, causa etiam morbum procreans uaria fit. Præterea cum polygonum urinæ stillicidio prodesse ideo affirmat, quòd urinam aperte cieat; non exacte dispositionē eum discernere conquereris, in qua illud dari expediat. sed puto te causarum differentias ab eo cupere; si quidem tertio de symptomatum causis scripsisti stranguriam fieri uel ex imbecillitate uesicæ, uel ex urinæ acrimonia. Vesicæ autem imbecillitatem fieri ex ulcere, & ex inflammatione, alijsq; quibusdam de causis alibi docuisti. Quin & fortasse etiam cuperes distinctionem afferri, quia & per consensum renum, & iecoris stranguriam fieri nō ignoras. Verum qui

qui in his declarandis se implicuerit, & alia, quæ cum his sciri conuenit, omittere non debet. Nam qui morborum causas, quibus priuatim aliquod medicamentum destinatur, dicere aggrediatur; similiter & morborum tempus, cum scilicet incipientibus, uel desinentibus, uel in aliam speciem transeuntibus aliquid ualere in omnibus dicturus sit; nisi ieiunus, exiguus, aridus, minutusq; scriptor appellari uelut oportebit eum & alia omnia, quæ cum illis examinari consueuerunt, proponere. cum nulla dissimilitudinis ratio assignari possit, quam ob rem scilicet illa proferri, hæc silentio præteriri debeant. sunt autem

10 hæc, ut quàm magno, uel diuturno morbo, quibus ætatibus, naturis, temperamentis; qua corporis dispositione unumquodq; medicamentum dari conueniat, explicaretur. confideranda nec minus esset quantitas, mora, & semel ne, an iterum, & sæpius exhibendum sit; & alia id genus quamplurima à nobis hoc tertio libro declarata. Atque ita cum polygonum dicit strangurias sanare; non solum necesse erat dispositionem distinguere, quòd scilicet eas uerbi gratia, quæ ex imbecillitate uesicæ, uel inflammatione, uel ulcere fiunt, curaret; sed etiam quòd acetabuli, uel maiori minoriue mensura exhibitæ, recentes, uel uetustas strangurias, easq; quæ maxime, uel non multum affligunt, in

20 pueris, uel ætate prouectioribus; in bilioso, uel pituitoso temperamento persanare soleat, non omittere: quin & ieiuno stomacho, uel cibis pleno, semel sumptum, uel per aliquot dies: quin & medicamenti pars etiam explicanda esset, flos ne scilicet, an folia, an tota, herba assumenda sit: an præterea eius succus, an decoctum, an in puluerem redacta, & alia multa. uerum hæc scribere quid aliud fuerit, quàm curandi rationem persequi? Hæc enim omnia aperte, & quasi in fronte inscriptam ferunt cognitionem eorum, quæ medicum omnino ananiti debere ut sciat, Herophilus iubebat, ut tertio *κατὰ τόπους* Galenus tradit, nempe quæ, & qualis, & quanta sit morbi causa, & ubi maxime ea dominetur. Quæ cum medicis curatiuam artem profitentibus scribat Herophilus; minus recte Galenus (si quorundam iudicio standum sit) ad materiæ medicæ scriptores retulit. Atque hic quidè unus modus fuerit, quo Dioscoridem defendere possemus. Quòd si cuipiâ non ex toto is arrideat, neque defunt alij hoc fortasse tutiores, in quibus medicæ materiæ scriptoris munus clarius explicari posset. nam mirum profectò est, cur Galenus à Dioscoride requirat, quod ipse aliter & præcepit, & executus est. Cum enim permisceri in doctrinâ nõ debeant, quæ per experientiam sunt inuenta, cum his quæ duce ratione cognoscuntur: debebat Dioscorides omnino rationes omittere; quippe qui ea sola docere profiteatur, quæ per experientiam ab anti-

T  
quiori-

quioribus assiduo successu & inuenta sunt, & sæpius comprobata. Galenus enim secundo methodi ita de hac re præcepit. Commonemus „ non esse committendum, ut utraque simul confundantur, miscèaturq; „ & quæ per experientiam sunt inuenta, & quæ sola ratione sunt inue- „ stigata. sed cum utrunque seorsum sit tractatum, post ambo coniun- „ gantur. Hæc ille. Atque hac etiam ratione reprehendit Lycum in prin- „ cipio libri de musculorum dissectione, quod longiorem de ea tracta- „ tione sermonem habuerit: idq; non solum quod satis diffuse omnia „ interpretetur, sed etiam quod rationales quæstiones ijs, quæ ex disse- „ ctione apparent, immiscuerit. Vnde colligas seorsum tractandū esse 10  
de his, quæ experimento, ab his quæ ratione indagata sunt. quod & ipse etiam Galenus executus est, non solum in libris de musculorum dissectione, sed in omnibus alijs, qui in re medica utrunque docent. scripsit enim libros de anatomicis administrationibus, ubi ea sola docuit, quæ oculis objicerentur. sed horum causas, & rationes libris de de usu partium persecutus est. Ita & de differentijs symptomatum morborum, febrium, pulsuum, separatos libros conscripsit: seorsumq; de horum omnium causis, alios libros. Sic Aristoteles animalium naturam, historiamq; separatim complectens, nullam unquam definitionem adiunxit: uerum libris de partibus, ac generatione rationes 20 omnes explicat. Sic Theophrastus, qui in historia plantarum omnia, nulla proposita determinatione, proponit. in libris autem de causis id præfinit, quod ibi est ommissum. atque, ut summam dicam, ad quemcunque celebrem auctorem te uertas, idem obseruatum fuisse conspiciamus. Huius forte ratio est, quia cum multo plures sint rerum euentus reperti, quàm causæ: (multi enim effectus sunt, quorum nulla adhuc inuenta ratio est) si quis singulis effectibus singulas causas assignare in doctrina profiteretur; cum in illos incideret, quorum dari causa nequit: necessario eos silere deberet. nam si illos etiam interponeret; assuefactus lector in omnibus alijs rationem uidere, cum in his 30 etiam expectatam non cerneret; acquiescere nullo pacto posset. Sed aliquorum effectuum historiam silentio præterire, esset ea omittere; quæ ad doctrinæ complementum pertinent. quam ob rem si seorsum effectus dicantur, omnes recenseri possunt: causæ uero seorsum dictæ omnes etiam, quæ scilicet inuentæ hucusq; fuerint, explicari poterunt. Neque enim obstringi poterit auctor, eas proponere, quæ omnino ignotæ sint; atque ita utraq; tractatio perfecta, quoad eius fieri poterit, fiet; præter id quod clarius etiam sic doctrina reddetur. Hinc enim fit, ut uideamus apud Aristotelem in libris de historia, multa proponi, quorum rationes in libris de partibus, & generatione non adducit: ita & in

& in Theophrasti libris . at non propterea imperfecte illos scripsisse dicimus . Vt igitur ad rem ipsam reuertamur , reprehendus Dioscorides pari ratione non est ; qui cum historiam solam medicamentorum simplicium conscribere in animo haberet : rationes non immiscuit . putauit enim seorsum de illis tractandum esse . quæ deinde si ille ipse monumentis non mandauerit , nihil nos mouere debet ; cum post absolutam historiam , liberum ei arbitrium relictum sit , alia , quæ ad rationes pertinent , scriptis prodendi . Verum cum hoc à Galeno perfectum sit in libris de facultatibus medicamentorû : qui utrunq ; librum coniungere uelit , ambo medicinæ crura , rationem scilicet , & experimentum , unâ possidebit .

10 Jam uero cum experientia sola inuenerit , hoc calefacere , uel refrigerare , uel exiccare , uel humectare , ( loquimur autem de illis quæ per se , nõ ex accidenti hoc efficiant ) sed quod idem primo , uel secundo , uel tertio , uel quarto excessu has qualitates imprimat ; ratio , ab experimento tamen adiuta , iudicet ; atque iam probauerimus Dioscoridis propositum esse , ut de his , quæ solo experimento inuenta sunt , nullo intercedente rationis adminiculo , loquatur : nulli dubium esse poterit , debere quidem illum calefacere , uel refrigerare docere : sed

20 ordinem ei expediendum relinquere , qui rationes , siue per se , siue experientiæ auxilio inuentas , memoriæ tradere profiteretur . Qui igitur prioribus rationibus nõ sit contentus , hanc , quam nuper diximus , illû puto in gratiam Dioscoridis minime esse recusaturum . Aristoteles enim primo libro de historia animalium describit hominis caput , & faciem , & supercilia , & alias partes , quid sint , quam figurâ , situmq ; retineant , explicans ; addendo etiam usum particularem , ut pote quod supercilia in rectum porrecta mollem subesse animû significât ; quod facies magna segnes , parua mobiles , rotunda iracundos denotet . sed quæ ob rem id fiat , non adiungit ; quia in libris de partibus id dicendû esse existimauit . nam in secundo libro inter alias rationes assignat , cur ho-

30 minis caput macilentum , carneq ; propè omni exutum sit , & cur oculi prope cerebrum existant ; curq ; eius compagis , & substantiæ ; cur palpebræ factæ sint & supercilia ; tandemq ; omnium , uel certe multorum rationes exequitur , quæ mera , ac nuda delineatione in alijs libris proposuerat . Theophrastus in libris de historia , annua fertilia esse in pingui solo asserit ; arbores in tenui . item quod hæ in pingui solo amplissime quidem crescunt , sed fructum nequeunt uel perficere , uel omnino parere . uerum horû rationes ibi prætermittens , in libris de causis enodauit . nam quæ annua sunt , alimentû id capiunt , quod summa telluris ministrât : quod neq ; exiguum , neq ; exiccato facile esse debet . Arbores contra , perficiunt tenui solo , quia radices magnas , robustasq ;

T 2 agant ;

agant; quibus alimentum ex imis ualeant haurire. Sic Sifymbrium in  
mentam transire simpliciter nullam addens rationem, tradidit: simili-  
ter & uiscum nõ nisi in aliena arbore uiuere: folia multa, & flores cum  
sole circumagi; & alia quamplurima. uerum in libris de causis hæc  
omnia rationibus præfinit. Quin & medicum usum Theophrastus  
nulla adhibita determinatione proponit: nam & Dictamnum Creticū  
ad difficiles partus ualere tradit: Tuberis terræ radicem ad menstrua,  
ad ulcera ex melle, ad ebrietatem, & quosdā alios affectus: Trisaginem  
ad rupta, ad uulnera. Mandragoræ folium ad ulcera cum farina, & alias  
quamplurimas plantas ad multos morbos ualere docet, nullam (uti hi- 1 p  
storiarum scriptorem decebat) determinationem assignans. Neq; uero in  
alio differre Dioscoridē, & Theophrastū in scribendi genere in histo-  
ria plantarum iam diximus, nisi quod ille medicū tantummodo usum  
docet, hic uero nõ solum hunc, sed omnes alios, qui in illis considerari  
possint. Verum Theophrastus quæ de plantis, ut medicamenta sunt,  
considerat; in nulla re, nisi in ordine docendi ab his, quæ Dioscorides  
docet, dissimilitudinem habent. nam propositis nominibus delinea-  
tionibusq; uires particulares ieiune exiliterq; scribit: quanquā diuer-  
sis locis, non semel, atq; in unum, ut Dioscorides, id exequitur. Librū  
uero de causis nullo pacto imitatus est Dioscorides, sed quemadmodū 2.0  
quandoc; Theophrastus in historia causas aliquot eorum, quæ experi-  
entia sunt inuenta, proponit; (nam IX. de historia, cap. XIII. cum  
nonnullas radices plurimum temporis perdurare dixisset, non potuit  
se ipsum continere, quin qua id ratione fieret, doceret; & in quibusdam  
alijs eodem modo) ita & Dioscorides nonnunquā rationes assignat, id  
definiens, quod determinare minime debuisset; quod cur fiat mox  
ostendetur. hinc igitur effectum est, quare uarie uterq; librum suum  
inscripserit. Nam quanuis historiam Dioscorides scribat, non pro-  
pterea librum suum de historia plantarum inscribere debuit. atque 3.0  
ad quidem non solum quia de quibusdam alijs, præter plantas pertra-  
ctat, nempe de animalibus, metallicisq; ut in superioribus docuimus;  
sed etiam quia historiarum nomen latius uagatur, quàm ut ad sola medi-  
camenta coarctari possit; qui enim stirpium historiam docere pro-  
mittit, quicquid in stirpibus considerari poterit, doceat necesse est.  
quam ob rem Theophrastus, & Plinius non solum medendi uires, sed  
omnes alios usus, quos multis artificibus præstare stirpes possunt, rite  
publicis monumentis consignarunt; quia uterque historiam exarare  
pollicetur. Quocirca ambigendum sanè est, an recta eorum inscri-  
ptio sit: qui cum nihil, nisi medicas facultates in plantis considerent,  
de stirpium tamen historia librū inscribere. Non absq; ratione igitur  
tur

tur historiæ nomen uitans Dioscorides, materiã medicam pro inscrip-  
 tiõe elegit. Videtur enim hoc nomẽ nescio quid aliud, uti huiusq; polli-  
 ceri; ut pote medicinæ instrumẽta; sine quibus hæc recte exerceri non  
 potest; etiã si idẽ fortasse fuerit, quod & medicamẽtorũ historia: quã  
 nude, simpliciterq; & nullã apponẽdo præfinitionẽ tractari debere, uel  
 Plinius ostẽdit: qui ne in philosophicis quidẽ, nisi raro, rationũ detem-  
 minationes proponere curauit. Concludendũ est igitur materiæ me-  
 dicæ scriptoris munus esse, ut quod scribit, nulla addita percriptione,  
 literis prodatur, ut conscriptas deinde separato uolumine rationes, cum  
 illis medicæ artis studiosus cõnectat: paulatimq; ad mededi methodũ  
 accedere instructior possit. Erit. n. ni fallor, addiscendi ordo & pro-  
 gressus hic, ut primo loco facultates medicamentorũ, quin & ipsa etiã  
 medicamenta noscamus, (quod & Galenus uidetur etiã sentire libro  
 tertio methodi) deinde ad mededi methodum accedamus; ac postremo  
 ad medicamentorũ compositiones. Verum cum facultates partim ex-  
 perimento solo, partim ratione & periclitatione simul inuentæ sint, ab  
 his quæ sola experientia cõprobatæ sunt, incipientes, nos ipsos instrue-  
 mus, uires scilicet nudas, simpliciterq; conscriptas memoria mãdãtes.  
 quibusque morbis medeantur solũmodo cõsiderantes. quod Diosco-  
 ridis liber docet, quem nescio planẽ, an dicere debeam pro tyronibus  
 fuisse conscriptum: Deindeq; in ijs, quæ ratione sunt inuestigata nos  
 ipsos exercẽtes, & calidi, & frigidi; & humidi, & sicci naturas gradusq;  
 noscimus: & aliarum etiã ab his fluentium qualitatum ideas nõ omit-  
 temus, quæ logicas quæstiones ad se uocant; ut abstergentium, inciden-  
 tium, suppurantium, repellentium, & id genus aliorũ; quibus particu-  
 lares uires, exemplo sæpius probatas, non absq; ratione inesse confir-  
 mabimus. Exinde ad curatiuas indicationes procedẽtes, pro uaria mor-  
 borum causa, nunc his, nunc illis utemur; deligentes primo, quæ desti-  
 natum morbum, in destinata parte amouere ualeant; atq; ex illis deinde  
 unum accipientes, quod æquo gradu cũ morbo pugnare ualeat. Quod  
 si simplex non suffecerit, ad rationem cõponendi confugientes, primũ  
 quidem generalium medicamentorũ formulis perceptis, ad parti-  
 culares nos ipsos conuertemus. Atq; ita ex tot libris eandem ferẽ rem  
 non uno modo pertractantibus perfectam curandi rationẽ consequi-  
 mur. Neque enim liber de facultatibus uniuersalibus, librum de parti-  
 cularibus pcedet, ut uniuersale quoddã, quod semper particulari præ-  
 poni solet. quia aliã sortiuntur contẽplationem, respectumque; nempe  
 effectus & causã. Liber enim Galeni de simplicibus facultatibus, etiã  
 si de calido, & frigido, & alijs qualitibus in uniuersum loquatur, non  
 tamen respectu eorum, quæ Dioscorides docet, prædicandi, ut uocant,  
 uniuers-

uniuersalitatem habet. sed potius causæ sunt, & rationes effectuum: quos effectus in Dioscoridis libro uires. particulares appellari diximus. Ergo cum à facilioribus doctrinâ querimus, quia ab effectibus ad causas procedimus, hinc liber Dioscoridis ante nobis perdiscendus occurrit, quàm Galeni liber. Atq; hac etiâ ratione omnes illi, quos superius annueramus, auctores, historiâ & differentias eorû, quæ pertractât, præmiserunt libris, qui causarû rationumq; disciplinâ continet. proponatur enim stomachus calida intemperie laborans: si hunc curare aggrediamur, primo ob oculos nobis ponemus syluâ simplicium ad stomachi morbos ualentium; quæ ut sciamus, ad experimenta statim confugiemus <sup>10</sup> à nostris maioribus comprobata; sed à Dioscoride in unum collecta: Ex quibus ea deligemus<sup>1</sup>, quæ refrigerare ab illo ipso docemur. sed antequam ad affectum ea applicemus, scire debemus, quo singulû ordine refrigeret; quod Galenus libro simplicium docet, ex saporibus, & alijs quibusdam. Quibus recte cognitis ad medendi methodum aggrediemur: ubi curatiuas indicationes, & lapsuum gradus inueniemus. atq; esto, quod percipiamus in secundo recessu ad calidum hanc stomachi intemperiem vergere: illud assumemus medicamentum, quod in secundo ordine frigidum, ex tam multis etiâ frigida qualitate præditis inueniamus; atq; ita curationem recte prosequemur. Quod si in Galeni metho- <sup>20</sup> do nonnunquam contrarium, uel diuersum in remediorum inuentione progressum inueniamus: est quia ille nunc per compositionem, nunc per dissolutionem inuentam methodum proponit; quæ contrario modo procedere solent. Quod igitur moroso potius, quàm ingenuo, liberoq; fastidio Dioscoridem reprehendat Galenus; quodq; eius obiectis cumulatissime satisfactum sit, ex his manifestum esse existimamus. At uero si quis attentius Galeni scripta intueatur, inueniet illum in eisdem incidisse errores, de quibus Dioscoridem accusat. Nam cum Circæam, ex Dioscoridis sententia, ait ex uino dulci potam, secundas purgare; quia scilicet boni sit odoris, & calfactoria: cur quæso calfaciendi gradum non <sup>30</sup> addidit; cur etiam dispositionem non distinguit, cum ad lactis generationem eandem ualere tradit; cum non ignoret lactis defectum ex pluribus, atque illis quidem contrarijs, causis fieri posse? Sic qui legerit quæ de Hedera docet, quam quæso determinationem tam in uniuersalibus, quàm in particularibus facultatibus inueniet? Inquit etenim: Hedera <sup>3</sup> ex contrarijs composita est facultatibus; habet enim quiddam astringentis substantiæ, quam terrenam, & frigidam esse ostendimus; habetq; <sup>3</sup> etiam nonnihil acris, quam calidam esse uel gustus comprobat. Vbi est <sup>3</sup> ordinis gradusq; distinctio? similiter cum lienosis eam ualere docet, cur dispositionem non explicat? Sed dum in corianno Dioscoridem <sup>3</sup> redarguit,



redarguit, tanquam eum, qui nulla propofita determinatione, fcripferit; cur ea quæ ipfe de Colocynthide paulo fuperius fcripferat, nõ animaduertit, ubi non folum eius gradum nõ ponit, fed neque qualitates hoc autem & in innumeris alijs apud illum in libris fimplicium uideri eft. Neque eft quòd pro Galeno dicas, illum ea tantum diftincte proponere, quorum feciffet periculum: nam ficuti multa funt, quibus ad multos morbos ufus eft, & tamen nullum in propria hiftoria eorũ determinationem adiecit; ita & in colocynthide hoc uidetur, quam in multis cõpofitionibus immifcuiffe, nemo non nouit; quibus neutiquã admifcuiffet, fi eius qualitates, & gradus ignoraffet. Sed cur quæfo, o Galene tam breuis eft tua de hellebero hiftoria? cur eius ufum, apparatusq; & exhibendi rationem omittis in libro fimpliciũ, gradus explicatione tantum contentus? Quod fi nõn erat hic ea dicendi locus, ubi nam hæc absolute docuiffi? An exiftimaffi licere tibi de hoc ideo filuiffe, quòd alij ante te eandem rem exactiffime pertractarunt? Sed cur non licuerit Dioscoridi materiam folam medicamentorũ fcribenti, quod tibi uniuersam medicinam quam longiffimis commentarijs exequenti? Hęc quidem etiam fi neceffaria fcitu effe Dioscorides animaduertat, ad fuum tamen munus minime pertinere, non ignorabat;

ac propterea capite de hellebero fic fcriptum reliquit. Preparatio corporum, ac uictus ratio diligenter tradita eft cum ab his, qui de medica eius potione fcriptitarũt, tum maxime à Philonide Siculo Ennenfi; cui nunc affentimur. quippe longum nimis effet in hac præfertim æditione de materia fimul medicam curandi rationem exponere. Hęc ille. Ex quibus quisq; per fe in alijs eiuſmodi à Dioscoride omiffis, idem iudicium ftatuere poteft. Nam non propter aliud addidiffe exiftimandum eft, [ In hac præfertim æditione de materia ] niſi ut breuitatem tractandi, quæ in ea requiritur, denotaret. Quæ cum ita ſint, tantum abeft, ut Dioscoridem reprehendamus, quòd nulla appofita definitione, multa fcripferit; ut potius accuſari mereatur, quòd ſuos limites tranſgrediens, non ſolum multa definierit, ut tertium hunc librum legenti manifeftabitur; fed etiam quòd quædam alia in ſuo libello inferuerit, quæ ad apparatus tum corporis, tum medicaminum, & ad alia quædam pertinent; quæ ab hac materia omnino aliena effe uidentur. Vt cum abluendi, & urendi rationem docet in omnibus ferè metallicis: cum ſuccorum etiam extrahendorum modum proponit, non ſolum particulatim in multis medicamentis, ſed uniuersales regulas capite de centauryo minore docens: ficuti & cum rationes afignat, quam ob rem aliquod medicamentum aliquem effectum præſtet. ſed qui diſciplinarum admirabilem cõpofitionem, connexionemq; eorum

rum

rum, quæ Dioscorides scribebat, cum illis, quæ silere debuisset, contem-  
plabitur; facile existimabit non potuisse illum effugere, quin aliqua de  
illis interponeret: quod & Galeno etiam contigisse unicuiq; clarum  
est, qui in libris simplicium non raro componendorum medicaminū  
regulas; quin & curandi certas rationes prosequitur. illa tamen Dio-  
scorides, & si extra suum scopum, maxime tamen utilia esse cognosce-  
bat. quod si ad medendi præcepta, ueluti quidam transfuga, quam-  
doq; delapsus sit; celeriter ad rem suam redeundum sibi esse putauit,  
ne alienam messem metere existimaretur. Cæterū quonam pacto defi-  
niri certis quibusdam rationibus possint, quæ neque distincte, neque  
distribute à Dioscoride dicta sunt: in hoc tertio libro abunde nos per-  
secutos fuisse existimamus. Vbi colligere unusquisq; ualeat Diosco-  
ridis librum & ab empiricis, & à rationalibus medicis æque intelligi,  
non autem æque ad usum omnia accommodari ab iisdem posse. Eius ue-  
ro mentem fuisse his scribere, qui in uniuersalibus curandi methodis  
uel fuerint uersati, uel saltem post eius lectionem in illis se exercere co-  
gitent. Neq; ad usum duci medicamenta his solis, quæ ille scripsit, pu-  
tauit; sed perdiscēdas esse corū uires, atq; eousq; memoria tenēdas, quæ  
ad alijs libris perlectis, qui certam eorum applicandorum regulā osten-  
dunt, usum certum cognoscamus. Ac si quis non à particularibus ui-  
ribus ad curandi indicationes, sed potius reciproco ordine progres-  
sum esse existimet; ita ut ultimo loco perlegendum putet Dioscoridis  
librum (neque enim utra melior uia sit, nunc propositum est disputa-  
re) licebit id quidem, dummodo hæc omnia separatis uoluminibus per-  
tractata apte, rectaq; ratione connectere sciat. Tuncq; dicemus Diosco-  
ridem librum suum non cuius legendum reliquisse; sed illis tantum,  
qui prius in uniuersalibus medendi libris fuerint exercitati. Quam ob-  
rem cum medicis ille librum suum conscripserit, medicis etiam suorum  
medicaminum facultates exemplo cōprobandas tradat: nihil est quod  
ab eo requirant, quod ipsi perfecte callere obligatione, ac seruitute  
quadam obstringuntur.

METHODI COGNOSCENDORVM  
SIMPLICIUM

FINIS.